

ПОСЛУГИ ВОДОПОСТАЧАННЯ
ТА ВОДОВІДВЕДЕННЯ
В ДУНАЙСЬКОМУ РЕГІОНІ

СТАН СЕКТОРУ

Регіональний звіт | Травень 2015 року

© 2015 International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank –
Міжнародний банк реконструкції та розвитку/Світовий банк.
1818 H Street NW, Washington, DC 20433
Телефон: 202-473-1000; Веб-сайт: www.worldbank.org

Подяка. Цей документ підготовлений працівниками Світового банку за участі зовнішніх експертів. Наведені в ньому спостереження, тлумачення та висновки необов'язково відображають думку Світового банку, Ради виконавчих директорів Світового банку або урядів, яких вони представляють. Світовий банк не гарантує достовірності даних, представлених у цьому дослідженні. Кордони, кольори, назви та інші відомості, які містяться на картах, наведених у цій роботі, не містять офіційної оцінки Світовим банком правового статусу будь-якої території та не свідчать про затвердження або схвалення ним певних кордонів.

Інформація про права та дозволи. Матеріали цієї публікації захищені авторським правом. Світовий банк заохочує поширення цієї роботи, тому дозволяється відтворення всієї публікації або її частини для некомерційного використання за умови надання докладного посилання на це дослідження. Будь-які запити стосовно прав і ліцензій, у тому числі щодо вторинних авторських прав, необхідно надсилати до Видавництва Світового банку у (Office of the Publisher) за адресою: The World Bank, 1818 H Street NW, Washington, DC 20433, USA; факс: 202-522-2422; електронен адрес: pubrights@worldbank.org.

Фінансування. Цей звіт створений за підтримки Дунайської водної програми, фінансованої Урядом Австрії. Контактні дані групи Програми: Praterstraße 31, 20th floor, A-1020 Vienna
Телефон: +431 217 07 48; Інтернет сторінка: www.Danube-water-program.org
Ел. пошта: office@Danube-water-program.org

Додаткові ресурси. Цей звіт підготовлений у рамках регіонального огляду стану сектору під керівництвом Девіда Мішо (David Michaud) зі Світового Банку. Автори будуть вдячні за коментарі, які можна подавати через Девіда Мішо (dmichaud@worldbank.org). Електронна версія цього звіту та 16 записок щодо країн розміщена за адресою: sos.danubis.org
Інформацію про ефективність роботи комунальних підприємств можна знайти на веб-сторінці www.danubis.org/eng/utility-database. Додаткові відомості про послуги водопостачання та водовідведення у кожній країні розміщені на відповідних сторінках у розділі «Ресурси країн» веб-сайту DANUBIS (www.danubis.org).

Відень, Австрія/Травень 2015 року

Зміст

Зміст	i	V. СТАН НАДАННЯ ПОСЛУГ	38
Перелік вставок	ii	A. Якість послуг та практика споживачів	38
Перелік рисунків	iii	B. Ефективність	42
Перелік таблиць	v	C. Загальні тенденції ефективності роботи та фактори, які впливають на неї.	45
Перелік скорочень і аббревіатур	vi	VI. ФІНАНСУВАННЯ ПОСЛУГ	51
ПОДЯКА	vii	A. Джерела фінансування: плата за послуги, податки і перекази	51
ВСТУПНЕ СЛОВО	viii	B. Видатки, пов'язані з наданням послуг: операційні та інвестиційні витрати	54
РЕЗЮМЕ	x	C. Повернення витрат: динаміка витрат і тарифів	55
I. ВСТУП	1	D. Вирішення проблеми доступності послуг	57
II. УМОВИ НАДАННЯ ПОСЛУГ	3	VII. ВИСНОВКИ	61
A. Історична довідка	3	A. Надійність послуг водопостачання та водовідведення у країнах регіону.	62
B. Соціально-економічна ситуація	5	B. Актуальні проблеми	64
C. Адміністративна організація	9	C. Перспективи	67
D. Водні ресурси та зміна клімату	10	D. Напрямки подальшої роботи	68
III. ОРГАНІЗАЦІЯ НАДАННЯ ПОСЛУГ	14	ВІДОМОСТІ ПРО КРАЇНИ	71
A. Надання послуг	14	МЕТОДОЛОГІЧНІ ПОЯСНЕННЯ	104
B. Формування політики	22	A. Дані, до яких дозволений доступ	104
C. Управління ресурсами	24	B. Індикатор ефективності роботи підприємств водопостачання	106
D. Регулювання	25	C. Фінансування сектору	108
E. Моніторинг і бенчмаркінг у секторі	28	D. Розрахунок доступності	109
IV. ДОСТУП ДО ПОСЛУГ	30	E. Оцінка надійності водопостачання	109
A. Водопостачання	30	ДЖЕРЕЛА	111
B. Водовідведення та каналізація	33		
C. Очистка стічних вод	35		

Перелік вставок

Стан євроінтеграції країн Дунайського регіону . . .	4
Повені у Боснії і Герцеговині у 2014 році	12
Регіоналізація комунальних підприємств у Косово у 2002–2007 рр.	16
Характеристики ефективних комунальних підприємств	18
Водна асоціація Верхньої Австрії — об'єднання сільських кооперативів	21
Водна рамкова директива	22
Директива про очищення міських стічних вод . .	23
Директива про питну воду	23
Національні водні агентства	25
Регіональні інформаційні ресурси щодо стану сектору	28
Вимоги щодо видалення біогенних елементів у країнах Дунайського басейну	35
Технічні стандарти в країнах Дунайського басейну	37
Стандарти надання послуг та економічно- ефективні рішення відповідно до вимог директив ЄС	37
Стандарти якості питної води	40
Стандарти якості очистки стічних вод	40
Втрачена вода	42
Індикатор ефективності роботи підприємств водопостачання	45
Рамковий документ ОЕСР "Три П"	51
Ефективність субсидій	60

Перелік рисунків

Рис. 1 Країни, охоплені Звітом про стан сектору . . .	1
Рис. 2: Стан євроінтеграції країн регіону	4
Рис. 3: ВВП на душу населення, 1990–2013.	5
Рис. 4: Зростання доходів 40% населення з низьким рівнем доходів	5
Рис. 5: Чисельність і відсоток бідного населення, яке живе на менше ніж 2,50 долара на день за ПКС	6
Рис. 6: Цигани заробляють менше, ніж їхні сусіди, а їхні діти перебувають у групі підвищеного ризику бідності	7
Рис. 7: Територіальне поширення бідного населення (яке живе на менше ніж 2,50 долара на день за ПКС).	7
Рис. 8: Динаміка зміни чисельності населення у країнах Дунайського водозбірного басейну.	8
Рис. 9: Кількість територіальних громад і середня чисельність населення громади в різних країнах . .	9
Рис. 10: Обсяг відновлюваних водних ресурсів на душу населення у країнах басейну річки Дунай . . .	10
Рис. 11: Кількість опадів/обсяг внутрішніх ресурсів прісної води у країнах	11
Рис. 12: Річні зміни середньої температури, 2021–2050 рр.	11
Рис. 13: Річні зміни кількості опадів, 2021–2050 рр.	11
Рис. 14: Екологічний стан річок Дунайського басейну (відсоток загальної довжини)	12
Рис. 15: Хімічний стан річок Дунайського басейну (відсоток загальної довжини).	12
Рис. 17: Розподіл ресурсів прісної води між різними секторами.	13
Рис. 16: Співвідношення використання повер- хневих і підземних вод як джерел питної води . .	13
Рис. 18: Постачальники послуг у водному секторі та відсоток обслуговуваного населення в регіоні та в окремих країнах	15
Рис. 19: Кількість і середній розмір підприємств водопостачання в Дунайському регіоні	15
Рис. 20: Рівень централізації управління комуна- льними підприємствами і надання послуг	17

Рис. 21: Хроніка створення регуляторних органів у Дунайському регіоні	25
Рис. 22: Забезпеченість трубопроводною водою, 2000-2012 рр.	30
Рис. 23: Відсоток населення, яке має доступ до питної води за місцезнаходженням та типом постачання.	31
Рис. 24: Розміщення населення, яке не має трубопроводної води в оселі	32
Рис. 25: Доступ до трубопроводної води — усе населення, 40% населення, яке має найнижчий рівень доходу, та найбідніше населення	32
Рис. 26: Доступ циган та їхніх нециганських сусідів до послуг водопостачання та водовідведення . . .	33
Рис. 27: Забезпеченість каналізацією, 2000-2012 рр.	33
Рис. 28: Відсоток населення, яке має власні зливні туалети та під'єднання до каналізації, за місцезнаходженням	34
Рис. 29: Розміщення населення, яке не має доступу до окремих зливних туалетів	34
Рис. 30: Доступ до окремих зливних туалетів — усе населення, 40% населення, яке має найнижчий рівень доходу, та найбідніше населення.	35
Рис. 31: Забезпеченість послугами з очистки стічних вод у регіоні, 2012 рік	36
Рис. 32: Порівняння змін у секторі очистки стічних вод між країнами-членами ЄС, країнами- кандидатами на вступ до ЄС та країнами, які не є членами ЄС.	36
Рис. 33: Дотримання вимог Директиви про очищення стічних вод: збір, вторинна обробка, подальша обробка	37
Рис. 34: Безперервність надання послуг у країнах Дунайського басейну	39
Рис. 35: Задоволеність споживачів якістю водопостачання у 2013 році у порівнянні з показником ефективності надання послуг	41
Рис. 36: Паралелі між розповсюдженням використання вимірювальних приладів та зменшенням обсягу споживання на душу населення за даними вибіркового комунальних підприємств в окремих країнах регіону.	41

Рис. 37: Споживання води домогосподарствами у країнах регіону.	42
Рис. 38: Втрати води у країнах регіону.	43
Рис. 39: Зростання витрат на електроенергію на кожен вироблений м³ води на прикладі вибраних комунальних підприємств у регіоні.	43
Рис. 40: Динаміка збільшення ефективності використання персоналу в регіоні (водопостачання та очистка стічних вод).	44
Рис. 41: Коефіцієнт збору платежів (фактично отриманий дохід/дохід за наданими рахунками) в країнах регіону.	44
Рис. 42: Характеристики та підприємства, вибрані з бази даних ibnet для розрахунку WUPI.	45
Рис. 43: Розподіл комунальних підприємств за індикатором ефективності роботи на 20%-ві групи.	46
Рис. 44: Розподіл комунальних підприємств за індикатором ефективності роботи на 20%-ві групи в динаміці.	47
Рис. 45: Динаміка покращення результатів підприємств з початково низькими та високими показниками.	47
Рис. 46: Ефективність роботи комунальних підприємств у країнах Дунайського басейну та її зв'язок з рівнем тарифів.	48
Рис. 47: Середня ефективність роботи комунальних підприємств залежно від розміру підприємства.	48
Рис. 48: Фінансування сектору у країнах регіону на душу населення, виражене у частці від ВВП.	51
Рис. 49: Частка фінансування сектору за рахунок отримання плати за послуги, податків і переказів у країнах Дунайського регіону.	52
Рис. 50: Основні джерела та динаміка зовнішнього фінансування інвестицій у сектор водопостачання і водовідведення.	53
Рис. 51: Частка витрат на інвестування експлуатації та обслуговування інфраструктури від загального обсягу видатків.	54

Рис. 52: Порівняння поточних і необхідних інвестиційних витрат на душу населення у країнах регіону.	55
Рис. 53: Динаміка зростання операційних витрат на одиницю послуг у сфері водопостачання та водовідведення у вибраних комунальних підприємствах/країнах.	56
Рис. 55: Витрати на експлуатацію та обслуговування і тарифи для населення (на послуги з водопостачання та водовідведення) у країнах регіону.	56
Рис. 54: Динаміка зростання середньої вартості одиниці послуг у сфері водопостачання та водовідведення у вибраних комунальних підприємствах/країнах.	56
Рис. 56: Покриття операційних витрат у країнах регіону (інвойсовані операційні доходи/операційні витрати).	57
Рис. 57: Поточний рівень доступності тарифів на послуги з водопостачання та водовідведення для різних груп населення за рівнем доходів.	58
Рис. 58: Потенційні обмеження доступності послуг для груп населення із середнім рівнем доходів.	58
Рис. 59: Потенційні обмеження доступності послуг для 40% населення із низьким рівнем доходів.	59
Рис. 60: Оцінка здатності сектора надавати надійні послуги всім споживачам.	61
Рис. 61: Оцінка надійності послуг у регіоні.	63
Рис. 62: Оцінка надійності послуг відносно рівня ВВП на душу населення у країнах регіону.	64
Рис. 63: Де проживають особи, які не мають доступу до централізованого водопостачання та змивних туалетів у Дунайському регіоні?.	65
Рис. 64: Розрив з належною міжнародною практикою на прикладі вибірки підприємств регіону.	66
Рис. 65: Коефіцієнт повернення витрат O&M і дефіцит фінансування інвестицій у країнах регіону.	67

Перелік таблиць

Табл. 1: Тип, кількість і середній розмір комунальних підприємств у Дунайському регіоні	16
Табл. 2: Управління комунальними підприємствами у країнах регіону.	19
Табл. 3: Огляд об'єднань у водному секторі регіону та послуг, які вони надають	20
Табл. 4: Плата за користування водними ресурсами.	24
Табл. 5: Практики економічного регулювання у країнах Дунайського регіону.	26
Табл. 6: Основні характеристики регуляторних органів у країнах Дунайського регіону.	27
Табл. 7: Офіційні системи інформації про діяльність комунальних підприємств і схеми бенчмаркінгу у країнах регіону.	29
Табл. 8: Огляд якості послуг у країнах регіону.	39
Табл. 9: Практика захисту інтересів клієнтів у регіоні.	40

Табл. 10: Вплив підвищення якості на розмір тарифів	49
Табл. 11: Основні особливості фінансування сектору у Дунайському регіоні.	53
Табл. 12: Розвиток надання послуг у водному секторі	62
Табл. 13: Оцінка надійності послуг у країнах	64
Табл. 14: Джерела даних про домогосподарства та питання.	105
Табл. 15: Індикатори ефективності роботи підприємств водопостачання, одиниці, межі.	106
Табл. 16: Визначення індикаторів ефективності роботи підприємств водопостачання	107
Табл. 17: Індикатори оцінки надійності послуг, одиниці, межі	110
Табл. 18: Визначення індикаторів оцінки надійності послуг	110

Перелік скорочень і аббревіатур

ARA	Румунська водна асоціація (Asociația Română a Apei)	JMP	Спільна програма моніторингу ВООЗ/ЮНІСЕФ
БіГ	Боснія і Герцеговина	LSMS	Дослідження з визначення рівня життя
БЕП	будівництво — експлуатація — передача	MICS	Багатоіндикаторне кластерне дослідження
CEN	Європейський комітет зі стандартизації (Comité Européen de Normalisation)	н/д	немає даних
ОЗПС	орган захисту прав споживачів	NRW	втрачена вода
ДПВ	Директива про питну воду	O&M	експлуатація і технічне обслуговування
DWP	Дунайська водна програма	OECP	Організація економічної співпраці та розвитку
ЄК	Європейська Комісія	ÖVGW	Австрійська асоціація газу та води (Österreichische Vereinigung für das Gas- und Wasserfach)
ЕЕА	Європейське екологічне агентство	п.е.	популяційний еквівалент
ЄС	Європейський Союз	ДПП	державно-приватне партнерство
ДЧ ЄС	держава-член Європейського Союзу	ПКС	паритет купівельної спроможності
ФАО	Продовольча та сільськогосподарська організація ООН	SHUKALB	Асоціація з водопостачання та водовідведення Албанії (Shoqata e Ujësjetës Kanalizime të Shqipërisë)
ВВП	Валовий внутрішній продукт	SILC	Дослідження доходів і умов життя
GIZ	Німецький фонд технічної співпраці (Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit)	SoS	Огляд стану сектору
HBS	Дослідження бюджету домашніх господарств	ПРООН	Програма розвитку ООН
IAWD	Міжнародна асоціація компаній з водопостачання водозбірного басейну річки Дунай	ДОМСВ	Директива про очищення міських стічних вод
IBNET	Міжнародна мережа бенчмаркінгу підприємств водопостачання та водовідведення	СБ	Світовий банк
МКЗД	Міжнародна комісія із захисту річки Дунай	WDI	Показники світового розвитку
МФУ	Міжнародна фінансова установа	ВРД	Водна рамкова директива
ІРА	Інструмент допомоги попереднього вступу	ВООЗ	Всесвітня організація охорони здоров'я
IWA	Міжнародна водна асоціація	WISE	Водна інформаційна система для Європи
		ВПВВ	водопостачання та водовідведення
		WUPI	індикатор ефективності роботи підприємств водопостачання

ПОДЯКА

Цей звіт підготовлено групою працівників і консультантів Світового банку на чолі з Девідом Мішо та у складі Степана Габріча, Кірстен Гомман і Анастасії Шегай. Додаткові дані та аналіз були підготовлені Майклом Кліном, Марією Салветті та Петрою Саур. Збір та перевірка даних здійснювалися Ніколаусом Клеменцом за підтримки Катаріни Баумгартнер, Ангеліки Хайдер, Крістофа Ляйтнера та Еви Штарібахер. Редагування звіту виконане Діан Штамм, а форматування — Міодрагом Веселіновичем. Ангеліка Хайдер відповідала за загальну координацію роботи. Автори будуть вдячні за коментарі, які можна надавати через Девіда Мішо (dmichaud@worldbank.org).

Відповідні огляди країн підготовлені під керівництвом Марії Салветті з використанням допомоги та даних, наданих які надали такі особи та організації: Семіра Касімати (Албанія), Австрійська асоціація газу та води (ÖVGW) (Австрія), Селім Бабіч і Небойша Будовіч (Боснія і Герцеговина), Івайло Колев (Болгарія), Мірослав Штайнбауер (Хорватія), Мірослав Клос (Чеська Республіка та Словаччина), Регіональний центр дослідження енергетичної політики (REKK) (Угорщина), Раміз Коколларі (Косово), Георгі Хрістов (КЮР Македонія), Євгеній Караус (Молдова), Драган Цветковіч (Чорногорія), Румунська водна асоціація (ARA) (Румунія), Нінослав Петровіч (Сербія), Прімож Бановець (Словенія) та Інститут місцевого розвитку (Україна). Інформація про авторів з відповідних країн наведена в оглядах країн.

Група висловлює подяку рецензентам: Каролін ван дер Берг, Мануелю Маріньйо, Дієго Родрігезу, Домініку де Ваал і Філіпу Веллеру, а також Анні Б'єрде, Анні Цестарі, Стефану Дагану, Олександрю Даниленку, Сумілі Гуляні, Майклу Якобсену, Івайло Колеву, Ігорю Паланджичу, Крістофу Прандштеттену, Паулі Рестрепо, Дженіфер Сара, Стівену Шонбергеру, Владіміру Таушановічу, Діні Умалі-Дайнінгер, Віолеті Вольф, а також і персоналу та керівництву Державного регуляторного органу в секторі водопостачання і утилізації та обробки стічних вод Албанії, мережі «Аквасан» (Боснія і Герцеговина), Державній комісії з енергетичного та водного регулювання Болгарії, Державному регуляторному органу Угорщини в секторі енергетики та ЖКГ, Управлінню з питань водопостачання та водовідведення Косово, Державному регуляторному органу з комунальних послуг Румунії, Службі регулювання мережевих галузей Словаччини, Національній комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг України, і багатьом іншим особам та організаціям регіону за підтримку, коментарі та відгуки на етапах підготовки та проведення цього дослідження, а також допоміжних оглядів країн.

Цей звіт підготовлено Світовим банком у рамках Дунайської водної програми (www.danube-water-program.org), що фінансується Урядом Австрії, якому висловлюється щира подяка.

До цього регіонального звіту додаються 16 оглядів країн, які більш докладно описують стан сектору у країнах. Усі матеріали доступні в електронному вигляді на веб-сторінці SoS.danubis.org. Додаткові матеріали щодо послуг водопостачання та водовідведення, комунальних підприємств і політики в Дунайському регіоні можна знайти на веб-сайті DANUBIS.org.

ВСТУПНЕ СЛОВО

Джунайд Ахмад,

СТАРШИЙ ДИРЕКТОР ГЛОБАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ З ВОДНИХ ПИТАНЬ ГРУПИ СВІТОВОГО БАНКУ

Шановні колеги!

Два роки тому 120 урядовців і експертів, відповідальних за надання послуг водопостачання та водовідведення в Дунайському регіоні, зустрілись у Відні та започаткували Дунайську водну програму. Тоді, як і зараз, пріоритетне значення надавалося обміну досвідом та знаннями про регіональні тенденції, проблеми та можливості забезпечення розумної політики, сильних підприємств і надійних послуг для всіх споживачів. Ця мета у багатьох аспектах відображає власний підхід Світового банку до подолання крайніх форм бідності та сприяння спільному процвітанню для досягнення основних цілей нашої організації.

У роботі Глобальної практики з водних питань ми зосереджуємо увагу не тільки на доступі до послуг, а й на їх надійності, розуміючи важливість роботи організацій та якості політики. Ми працюємо з нашими клієнтами, пропонуємо глибокий аналіз і передові знання з метою інформування, розробки та реалізації політики та програм, щоб забезпечити надання надійних послуг водопостачання та водовідведення всім споживачам, особливо бідним і малозабезпеченим верствам населення. У зв'язку з цим я радий запропонувати до вашої уваги цей регіональний огляд стану сектору. Я сподіваюся, що він стане основою для продовження важливого обміну інформацією з метою розробки рішень для потреб жителів регіону.

Щиро дякую Міністерству фінансів Австрії, чия фінансова підтримка стала запорукою успішної реалізації Дунайської водної програми та цього дослідження, Міжнародній асоціації компаній з водопостачання водозбірною басейну річки Дунай — надійному партнеру Світового банку в рамках Дунайської водної програми, а також усім вам — громадянам і організаціям, які поділилися інформацією, знаннями та досвідом і присвятили свій час реалізації заходів Програми та підготовці цього звіту. Я маю надію, що ви не розчаруєтеся в результатах цієї роботи, і сподіваюся на продовження нашого партнерства з метою забезпечення надійними послугами всіх жителів Дунайського регіону.

Джунайд Ахмад

Старший директор
Глобальної практики з водних питань
Групи Світового банку

Вальтер Клінг

ГЕНЕРАЛЬНИЙ СЕКРЕТАР IAWD

Створення Дунайської водної програми ознаменувало початок співпраці між двома докорінно різними організаціями — Міжнародною асоціацією компаній з водопостачання водозбірному басейну річки Дунай (IAWD) і Світовим банком. Різний профіль діяльності організацій ліг в основу розподілу сфер управління Програмою — IAWD відповідає за розвиток потенціалу, зокрема потенціалу комунальних підприємств, а Світовий банк — за політику, аналітичний і управлінський аспекти Програми. Незважаючи на такий розподіл повноважень, ми спільно керуємо реалізацією Програми, зосереджуючись на оптимальному поєднанні досвіду та мереж відповідних організацій.

Цей огляд стану сектору створений спільними зусиллями двох організацій під керівництвом Світового банку, який застосував свій величезний світовий досвід і аналітичні вміння з метою проведення унікального регіонального дослідження у водному секторі. IAWD надавала допомогу під час збору даних та отримання окремих відомостей і докладатиме всіх зусиль для практичного впровадження результатів цього дослідження з метою підвищення якості послуг.

Аналіз і презентація інформації про сектор, здійснені групою Світового банку, заслуговують високої оцінки. Ми очікуємо, що це дослідження стимулюватиме обговорення ключових політичних питань на високому рівні (зокрема, визначення тарифів, забезпечення доступу до послуг для малозабезпечених верств населення), а також сприятиме обговоренню на рівні комунальних підприємств питань, пов'язаних із належною організацією та управлінням компаніями з водопостачання, щоб забезпечити ефективне та результативне надання послуг. Жителі Дунайського регіону мають право на користування екологічно чистими, безпечними та ефективними послугами водопостачання та водовідведення, і це дослідження спрямоване на виявлення перешкод на шляху до досягнення цієї мети.

Це дослідження та проведена аналітична робота — важливий крок на шляху до підвищення якості послуг водопостачання. IAWD має намір активно сприяти розумінню та використанню інформації, наведеної в цьому змістовному звіті. Ми також продовжимо співпрацю зі спільнотою активістів у водному секторі, щоб використати відомості та уроки, представлені в цьому дослідженні, з метою спільного забезпечення розумної політики, сильних підприємств і надійних послуг у Дунайському регіоні.

З повагою,

Вальтер Кінг

Генеральний секретар
Міжнародної асоціації компаній з водопостачання
водозбірному басейну річки Дунай (IAWD)

РЕЗЮМЕ

У цьому звіті аналізуються успіхи та проблеми 16 країн Дунайського басейну, пов'язані з наданням надійних послуг водопостачання та водовідведення всім споживачам із дотриманням екологічного законодавства Європейського Союзу. Крім загальних умов надання послуг, у звіті аналізуються організація надання послуг у регіоні та рівень їх доступності, тобто чи можуть країни забезпечити доступ усіх категорій населення до послуг водопостачання та водовідведення. Далі досліджується ефективність функціонування сектору, у тому числі якість наданих послуг і рівень задоволення споживачів. Крім того, описується ефективність надання послуг, тобто чи вони відображають загальноприйняті належні практики. І, нарешті, наводиться аналіз фінансування послуг з оцінкою надійності та достатності фінансування витрат на експлуатацію і технічне обслуговування та інвестицій. До звіту додаються 16 записок щодо країн, розміщених на веб-сторінці SoS.danubis.org.

У звіті переважно використані дані із загальнодоступних джерел на національному та міжнародному рівнях, послідовно викладені та проаналізовані в регіональному огляді. У ході аналізу використовувалися такі методи як горизонтальне порівняння країн станом на певний момент часу та тенденцій у країнах або в регіоні за певний період часу. Зважаючи на проблеми доступності та порівнюваності даних щодо 16 країн, метою звіту є стимулювання політичного діалогу стосовно проблем сектору, а не надання чітких політичних рекомендацій.

Умови

Більшість країн Дунайського басейну протягом останніх 30 років розвивалися в однаковому напрямку, і розвиток сектору послуг водопостачання та водовідведення пройшов той самий шлях трансформації, в основі якого лежали два основні політико-економічні процеси — падіння комунізму та інтеграція до Європейського Союзу (ЄС). У постсоціалістичний період у більшості країн спостерігалися значна децентралізація та масштабний розвиток приватного сектору. Інтеграція до ЄС викликала необхідність розширення регулювання в секторі комунальних послуг, запровадження принципу повернення витрат і структурних змін, а також підвищення ефективності та надійності послуг.

Завдяки впровадженню принципів ринкової економіки та відкритих кордонів, країнам вдалося досягти значного приросту ВВП на душу населення, який відрізняється між країнами та їх регіонами, однак близько 2,3 млн людей у Дунайському регіоні живуть на менше ніж 2,50 долара на день (за паритетом купівельної спроможності [ПКС]), що є регіональною межею крайньої бідності. Бідне населення нерівномірно сконцентроване в сільській місцевості. Крім того, у регіоні проживають 10–12 млн циган — найбільша та найбідніша група етнічної меншості.

У басейні річки Дунай зосереджені значні водні ресурси, однак вони нерівномірно розподілені між різними районами басейну. Тільки одна країна — Чеська Республіка — може вважатися вододефіцитним регіоном із річним запасом відновлюваних водних ресурсів у розмірі 1 700 куб. м на душу населення. Підземні води — основне джерело водопостачання в регіоні, яке дає близько 72% питної води. Управління водними ресурсами в Дунайському басейні здійснюється на основі принципів Водної рамкової директиви ЄС (ВРД) під егідою Міжнародної комісії із захисту річки Дунай (МКЗД).

Організація надання послуг

Організація надання послуг, в основному, характеризується децентралізацією та різноманітністю форм власності на муніципальному рівні, у той час як рівень залучення приватного сектору залишається досить обмеженим. Серед останніх тенденцій, викликаних вступом до ЄС, можна виділити укрупнення та корпоратизацію постачальників послуг і створення незалежних регуляторних органів.

Близько трьох чвертей від загальної кількості населення в регіоні обслуговуються одним із понад 10 000 офіційних постачальників комунальних послуг у регіоні, у той час як одна чверть жителів, переважно в сільській місцевості, змушені покладатися на неформальних постачальників або забезпечувати себе самі. Розмір часток офіційних постачальників на ринку значно відрізняється: приватні постачальники, в середньому, обслуговують найбільшу частку споживачів, за ними йдуть регіональні, муніципальні та дрібні постачальники. Намагаючись скористатися ефектом масштабу та спростити поглинання коштів ЄС, кілька країн заохочують об'єднання дрібних постачальників

на регіональному рівні. Послуги водопостачання та водовідведення, як правило, надаються одним і тим самим комунальним підприємством, за винятком кількох країн, де цим займаються різні підприємства.

Формування політики в секторі є обов'язком центральних органів влади. Основними стимулами змін у секторі виступають порядок денний ЄС і транспозиція водних директив ЄС, зокрема Директиви про очищення міських стічних вод і Директиви про питну воду. Протягом останніх 15 років спостерігається тенденція до окремого регулювання надання послуг водопостачання та водовідведення. Відповідні органи функціонують в дев'яти країнах. Усі дев'ять регуляторів відіграють формальну роль у встановленні тарифів і наданні дозволів, часто поряд із місцевими органами управління, але лише три з них діють виключно у водному секторі та значно відрізняються за рівнем автономності. Спільна проблема всіх цих органів пов'язана зі складністю регулювання діяльності значної кількості муніципальних підприємств, які керуються місцевими пріоритетами, а не прагненням отримати фінансову вигоду.

За винятком кількох країн, інформація про стан сектору та постачальників послуг досить розрізнена, часто непослідовна або неналежної якості. Наразі докладається все більше зусиль, щоб відстежити ефективність роботи комунальних підприємств для порівняння з аналогічними підприємствами та міжнародною належною практикою, однак відповідна інформація рідко оприлюднюється.

Доступ до послуг

Регіон характеризується високою доступністю послуг водопостачання та водовідведення порівняно з рештою країн світу. Однак у секторі відведення та очищення стічних вод не спостерігається високий рівень доступу до трубопроводної води та індивідуальних змивних туалетів, особливо з огляду на стандарти ЄС. З початку століття кількість домогосподарств, забезпечених трубопроводною водою, залишається досить високою: 83% населення мають доступ до трубопроводної води, у той час як для 17%, або майже 22,5 млн жителів, переважно в сільській місцевості, такі послуги недоступні. Цигани, у загальному, мають нижчий доступ до послуг водопостачання та водовідведення, ніж решта населення. Згідно з даними, будинки близько 80% населення Дунайського басейну обладнані змивними туалетами, однак тільки 66% під'єднано до комунальних каналізаційних мереж, причому найбільша різниця між цими показниками спостерігається в Боснії і Герцеговині, Хорватії та Чорногорії. Менше ніж 20% найбільшого населення та менше половини 40% жителів із низьким рівнем доходів мають доступ до індивідуальних туалетів у Болгарії, Молдові та Румунії. Протягом останніх років значно підвищився рівень забезпечення послугами з очищення стічних вод, однак вони залишаються найменш розвиненими послугами сектору в регіоні.

Стан надання послуг

Загальний стан надання послуг водопостачання та водовідведення, тобто їх якість і ефективність, значно відрізняється на території регіону, але, у загальному, не відповідає міжнародній належній практиці. Однак тут спостерігаються позитивні тенденції у багатьох сферах. У багатьох країнах налагоджене безперервне водопостачання, а якість питної води відповідає національним стандартам. Звісно, вищий рівень задоволення споживачів спостерігається за умов вищої якості послуг. Однак, у загальному, механізми захисту прав споживачів характеризуються недостатнім розвитком, особливо у країнах, де немає відповідного регуляторного органу. Рівень забезпечення споживачів приладами обліку значно зріс, досягнувши майже 100% у багатьох країнах, завдяки чому обсяг індивідуального споживання води знизився до 100–120 літрів на душу населення на день у більшості країн, що відповідає стандартам ЄС. Незважаючи на всі покращення та наближення до стандартів, ефективність роботи комунальних підприємств у більшості країн не відповідає міжнародним стандартам, а втрати води (нереалізована вода) та надлишковий персонал все ще залишаються серйозною проблемою.

Для оцінки загальної ефективності роботи комунальних підприємств у звіті використовується запропонований індикатор ефективності роботи підприємств водопостачання (WUPI). Аналіз WUPI свідчить про те, що ефективність роботи підприємств значно відрізняється на території регіону та окремих країн. У загальному, протягом останніх 10 років спостерігалася підвищення ефективності роботи підприємств водопостачання. Деякі підприємства демонструють вищу ефективність роботи та, як правило, встановлюють вищі тарифи за свої послуги. За даними економетричного аналізу, великі комунальні підприємства зазвичай працюють краще, ніж дрібніші підприємства, однак зв'язок між злиттям комунальних підприємств (об'єднанням або регіоналізацією) і підвищенням загальної ефективності роботи є менш очевидним.

Фінансування послуг

Унаслідок збільшення розміру витрат тарифи в регіоні зросли до такого рівня, що відповідні послуги можуть стати недоступними для малозабезпечених споживачів у деяких країнах, однак регіон все ще далекий від запровадження принципу повернення витрат, закріпленого у Водній Рамковій Директиві. У загальному, рівень фінансування сектору за рахунок плати за послуги, податків і переказів відрізняється в різних країнах. Інвестиції, як правило, надходять від державних фондів і зовнішніх переказів, а операційні витрати покриваються доходами підприємств у вигляді плати за послуги. Незважаючи на широке закріплення принципу повернення витрат у національному законодавстві, лише у двох країнах — Австрії (найбагатша) і Молдові (найбідніша) — фінансування сектору здійснюється переважно за рахунок плати за послуги. Незначна кількість країн розробили спеціальний механізм фінансування водного сектору, який забезпечує попередній розрахунок розміру фінансування. Наразі найбільша частка зовнішнього фінансування в регіоні надходить із фондів ЄС.

У середньому, близько половини всіх витрат сектору пов'язані з експлуатацією та технічним обслуговуванням інфраструктури, а інша половина — з її модернізацією або розбудовою. Розмір інвестицій у сектор водопостачання та водовідведення в регіоні складає близько 3,5 млрд євро на рік, що значно нижче за 5,5 млрд євро, необхідних, за оцінками відповідних країн, для досягнення цільових показників, встановлених на рівні ЄС і на національному рівні. Вартість послуг відрізняється в різних країнах, однак вона значно зросла за останні 20 років, що призвело до відповідного збільшення тарифів. Розмір витрат на експлуатацію та технічне обслуговування і тарифів на житлово-комунальні послуги зазвичай відповідає рівню економічного розвитку країн, залишаючись найвищим серед держав-членів ЄС.

Незважаючи на підвищення тарифів, вони залишаються доступними для середньостатистичного споживача. За оцінками частки витрат 40% жителів із низьким рівнем доходів, проблеми доступності тарифів спостерігаються лише в Україні. Кілька країн встановили порогові значення для виявлення проблем доступності в розмірі до 5% доходів, а у Хорватії, Угорщині, КЮР Македонії, Словенії та Україні діють офіційні схеми надання субсидій, щоб гарантувати доступність послуг для громадян із низьким рівнем доходів.

Висновки

Згідно з висновками звіту, на ситуацію в секторі водопостачання та водовідведення значно вплинув розвиток регіону протягом останніх 30 років, який пройшов такі етапи: соціалізм, перехідний період і вступ до ЄС. Вступ до ЄС стимулював підвищення доступності, якості та ефективності послуг у водному секторі. За оцінками, інтеграція країн до ЄС позитивно впливає на розвиток послуг водовідведення. Дані перебувають в обмеженому доступі, навіть у таких розвинутих країнах, як Австрія та Словенія. Необхідно провести додатковий аналіз для кращого розуміння окремих аспектів надання послуг у регіоні, зокрема життя населення без доступу до мереж комунального водопостачання, факторів ефективності роботи комунальних підприємств, впливу поточних інституційних реформ, способів забезпечення довгострокової доступності послуг і найкращого управління очищенням стічних вод, з економічної та інституційної точок зору.

Навіть за умов дефіциту інформації очевидно, що країни стикаються з певними труднощами, намагаючись забезпечити надійне надання послуг громадянам із дотриманням екологічного законодавства ЄС, зокрема: (а) у той час як у більшості країні надання відповідних послуг залишається обов'язком місцевих органів управління, політичні тенденції, пов'язані зі вступом до ЄС, вимагають підвищеного регуляторного та інституційного нагляду за цією діяльністю з боку центральних органів влади та створення механізмів чіткої підзвітності; (b) незважаючи на загальний високий рівень доступу до послуг у регіоні та особливу увагу до збору та утилізації стічних вод, 22,5 млн людей не мають доступу до трубопроводної води і ще 28 млн — до змивних туалетів; (c) за останні 15 років якість роботи постачальників послуг підвищилася, однак вона усе одно не відповідає міжнародним стандартам, знижуючи довгостроковий ефект поточних інвестиційних програм; (d) загальна схема фінансування сектору не гарантує загального високоякісного обслуговування протягом довгострокового періоду; незважаючи на широке закріплення принципу повернення витрат, велика кількість комунальних підприємств ледве покривають свої операційні витрати за рахунок плати за послуги та недостатньо інвестують в управління основними засобами та їх розширення.

Незважаючи на вказані проблеми, у регіоні існує кілька важливих можливостей. Нещодавні події свідчать про те, що сектор водопостачання та водовідведення готовий до змін і, якщо уряди, які розглядають можливість проведення реформ у близько третині країн регіону, керуватимуться результатами ретельного аналізу, вони зможуть підтримати позитивну динаміку розвитку сектору. Вступ до ЄС продовжує надавати багатьом країнам величезні політичні та фінансові можливості. Масштабне реформування нормативно-правової бази та корпоратизація комунальних підприємств стимулюватиме підвищення підзвітності. Крім того, незважаючи на недоліки управління, сектор має значний ресурс технічних спеціалістів. Дані звіту також свідчать про необхідність вжиття подальших заходів для вирішення виявлених проблем, а також для формулювання чітких висновків у сферах, де наразі не вдалося зібрати достатній обсяг інформації. Предметом подальшого аналізу можуть стати такі питання: розробка моделей надання надійних послуг у районах, де немає доступу до комунальних мереж, усунення потенційних проблем доступності за рахунок цільових схем субсидування та/або вдосконалення фінансової та інституційної бази очищення стічних вод у країнах із відсутнім або недостатнім досвідом у вказаній сфері.

I. ВСТУП

1. **Уряди та спеціалісти з водних ресурсів у Дунайському регіоні зіткнулися з подвійною проблемою: їм необхідно забезпечити громадян універсальними, якісними, ефективними, фінансово обґрунтованими, одним словом, надійними послугами з одночасним дотриманням екологічних вимог законодавства Європейського Союзу.** За даними цього звіту, необхідно докласти багато зусиль, щоб забезпечити послугами з водопостачання та водовідведення всі категорії населення Дунайського регіону, особливо у країнах, які нещодавно вступили або планують вступити до ЄС. Мільйони жителів регіону не мають доступу до трубопровідної води та змивних туалетів, серед них — 40% громадян з низьким рівнем доходів, бідні верстви населення, жителі сільської місцевості та представники етнічних меншин. Деяким постачальникам послуг і досі важко організувати безперервну подачу питної води для споживачів. Низькі тарифи та неефективність роботи комунальних підприємств ускладнюють належну експлуатацію та технічне обслуговування наявної інфраструктури. Водночас із метою дотримання законодавства ЄС, здійснюється транспозиція положень Водної рамкової директиви в нормативно-правову та інституційну системи країн регіону, а також інвестуються значні кошти в модернізацію або розширення основних засобів у секторі водопостачання та водовідведення, що створює додаткові технічні та фінансові труднощі для постачальників послуг. У зв'язку з цим уряди в регіоні переглядають способи надання та фінансування послуг, і цей огляд стану сектору спрямований на документування та висвітлення вказаного процесу. У ньому описується, як завдяки політиці, зосередженій не тільки на дотримання норм ЄС, а й на надання універсальних, високоякісних, ефективних і фінансово обґрунтованих послуг всім категоріям громадян, у тому числі бідним верствам населення, можна забезпечити дотримання принципів законодавства ЄС і виправдати очікування громадян на засадах надійності та рівності.

РИС. 1 КРАЇНИ,
ОПИСАНІ У ЗВІТІ
ПРО СТАН СЕКТОРУ

ДЖЕРЕЛО: РОЗРОБКА
АВТОРІВ

2. **У звіті про стан сектору аналізуються успіхи та проблеми регіону, пов'язані із наданням надійних послуг водопостачання та водовідведення всім категоріям споживачів.** Подвійна мета Світового банку передбачає подолання крайніх форм бідності та досягнення спільного процвітання. Надання послуг у водному секторі відіграє важливу роль для досягнення вказаної мети. У зв'язку з цим особлива увага в цьому звіті приділяється дослідженню умов життя 40% жителів із низьким рівнем доходів, а також населення, яке живе у крайній бідності — менше ніж на 2,50 долара на день за ПКС. Оскільки певна частина доступних відомостей стосуються тільки послуг, які надаються комунальними підприємствами, у звіті зроблена спроба охопити всі категорії населення, у тому числі жителів сільської місцевості. Огляд охоплює 16¹ країн, що розташовані на території Дунайського водозбірного басейну або межують із ним (рис. 1), які дуже відрізняються своїми соціально-економічними умовами, темпами розвитку та географічним положенням, однак мають спільний ресурс — річку Дунай, взаємопов'язану історію

¹ Незначна частина території Німеччини, Італії та Швейцарії також розташована в межах Дунайського водозбірного басейну. Однак ці країни не описувалися у звіті, оскільки вони традиційно не вважалися країнами Дунайського регіону, а тому стан і організація надання послуг у їх водному секторі не чинить суттєвого впливу на країни басейну.

та спільний курс у напрямку європейської інтеграції. Зважаючи на те, що вступ до ЄС впливає на стан послуг у водному секторі, значна кількість результатів подані у звіті окремо для держав-членів ЄС, країн-кандидатів на вступ до ЄС (у тому числі потенційних кандидатів) і країн, що не входять до ЄС. Цей звіт — один із головних документів у рамках Дунайської водної програми (www.danube-waterprogram.org), яка спільно реалізується Світовим банком і Міжнародною асоціацією компаній з водопостачання водозбірною басейну річки Дунай (IAWD) та паралельно надає підтримку багатьом зацікавленим особам у регіоні з метою забезпечення **розумної політики, сильних підприємств і надійних послуг**.

3. Аналіз ґрунтується на припущенні, що надійність надання послуг залежить від чотирьох основних факторів: наявності відповідної інфраструктури, її експлуатації та технічного обслуговування постачальниками послуг, належного управління сектором, що сприяє їх процвітання, а також наявності належних механізмів фінансування для підтримки та розширення надання послуг у довгостроковій перспективі. Перш ніж перейти до опису вказаних факторів, у главі I характеризуються умови надання послуг, у главі III аналізуються питання організації та управління сектором у різних країнах, у главі IV описується рівень доступності послуг водопостачання та водовідведення в регіоні, у главі V мова йде про ефективність роботи постачальників послуг, зокрема якість і ефективність послуг та загальний стан їх надання, у главі VI досліджується фінансування послуг, а у главі VII представлені висновки. У вставках наводиться додаткова інформація про належні практики або основні поняття. Звіт містить два додатки: у першому додатку («Відомості про країни») надається всеохоплюючий перелік індикаторів щодо кожної країни, а в другому додатку («Методологічні пояснення») — додаткові методологічні відомості, пов'язані з різними розділами звіту. У звіті також міститься докладний список використаних джерел інформації. До звіту також додаються 16 записок щодо країн, у яких міститься докладніша інформація про стан сектору в кожній країні. Усі матеріали в електронному вигляді можна знайти на веб-сайті sos.danubis.org. Докладніші відомості також містяться на веб-платформі www.DANUBIS.org — інтернет-репозиторії ресурсів, які стосуються послуг водопостачання та водовідведення в Дунайському регіоні.

4. Цей звіт і огляд стану сектору створені спільними зусиллями понад 30 авторів із різних країн Дунайського регіону і за його межами та ґрунтуються на загальнодоступних даних і результатах колективної роботи великої кількості організацій регіону, зокрема галузевих міністерств, регуляторних органів і національних асоціацій у водному секторі. У звіті переважно використані дані із загальнодоступних джерел на національному та міжнародному рівнях, які уперше послідовно викладені та проаналізовані в регіональному огляді. Внутрішні дані щодо країн (далі — фонд даних SoS) були зібрані групою місцевих консультантів у кожній країні, описаній у звіті, і перевірені ключовими зацікавленими особами цих країн. Для зручності читання більшість посилань і методологічних пояснень наводяться у кінці звіту. Внутрішні дані доповнені загальнодоступними результатами досліджень домогосподарств у кожній країні, а також даними з таких регіональних ресурсів, як ЄВРОСТАТ ЄС, АКБАСТАТ ФАО, «Показники світового розвитку» Світового банку, Водна інформаційна система для Європи (WISE) Європейського екологічного агентства (EEA), Спільна програма моніторингу ВООЗ/ЮНІСЕФ і база даних IBNET/DANUBIS. У ході підготовки звіту робилися певні припущення, тому, незважаючи на комплексну перевірку даних, окрема інформація, наведена в цьому звіті, може мати сумнівний характер. Під час підготовки звіту також було виявлено, що одні країни володіють достовірнішою інформацією порівняно з іншими, а дані офіційної статистики часто не відображають реальний стан речей, відомий спеціалістам сектору. У зв'язку з цим група буде вдячна за коментарі та поправки.

5. Незважаючи на те, що ми доклали неймовірних зусиль, щоб забезпечити послідовність і достовірність даних, метою цього звіту є стимулювання змістовного діалогу стосовно проблем сектору, а не надання чітких політичних рекомендацій. Сам по собі цей звіт не зможе вирішити проблеми, окреслені в останній главі. За своєю структурою він обмежується аналізом поточного стану сектору та не містить офіційних політичних рекомендацій для регіону в цілому або окремих країн. Національні зацікавлені особи краще володіють інформацією для обговорення можливостей і способів вирішення проблем з урахуванням результатів аналізу, наведених у цьому звіті, а також можливостей і належної практики, описаних у самому документі та допоміжних записках щодо країн. Автори мають надію, що незважаючи на недостатність і недоліки доступної інформації та висновків, зроблених на її основі, цей звіт стане ґрунтовною інформаційною та аналітичною базою для необхідного діалогу. Автори з радістю нададуть будь-яку необхідну допомогу та сподіваються, що наступний огляд стану сектору ґрунтуватиметься на ширшому наборі даних і документів щодо вирішення основних проблем сектору.

II. УМОВИ НАДАННЯ ПОСЛУГ

6. **Якість послуг у водному секторі значною мірою залежить від політичної, соціально-економічної та екологічної ситуації в регіоні, де вони надаються.** Після падіння соціалістичного режиму більшість країн Дунайського регіону протягом кількох останніх десятиріч пройшли однаковий шлях політико-економічної трансформації. Основною метою майже всіх країн регіону була реалізація порядку денного вступу до Європейського Союзу (ЄС). Країни все ще характеризуються значними відмінностями, але ці відмінності поступово стираються в ході наближення до стандартів ЄС. Крім того, регіон має значний запас водних ресурсів, незважаючи на потенційні наслідки зміни клімату.

7. У цій главі досліджуються політичні та соціально-економічні умови надання послуг у водному секторі регіону, вивчаються історичний аспект і стан розвитку, аналізується соціально-економічна ситуація в різних країнах і описується багатство та різноманітність водних ресурсів з урахуванням очікуваних кліматичних змін та їх потенційних наслідків.

8. Інформація, використана в цій главі, переважно включає розробки та дані, зібрані Світовим банком, у тому числі дані огляду «Показники світового розвитку», а також загальнодоступні публікації та бази даних Програми розвитку ООН (ПРООН), Європейської Комісії (ЄК) і Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН (ФАО). Ця інформація доповнюється даними щодо країн (далі по тексту — фонд даних SoS) переважно із загальнодоступних джерел на рівні країн, наведеними в повному обсязі у додатку з відомостями про країни наприкінці звіту.

А. Історична довідка

9. **Стан надання і розвитку послуг водопостачання та водовідведення в регіоні відображає значні політико-економічні зміни, які почалися в 1990-х роках під час переходу від планової соціалістичної командно-адміністративної економіки до демократичної капіталістичної системи західного типу та приєднання до ЄС.** З геополітичної точки зору, більша частина території Дунайського водозбірного басейну розташована в Південно-Східній Європі, тому відповідні країни пройшли однаковий шлях розвитку протягом останніх 50 років. У другій половині XX століття країни, описані в цьому звіті, — від Чеської Республіки до Албанії (за винятком окремих країн колишньої Югославії) — належали до так званого соціалістичного табору європейських країн, тому, незважаючи на суттєві відмінності між цими країнами, вони характеризувалися однаковою економіко-політичною ситуацією та курсом розвитку. Сектор надання послуг водопостачання та водовідведення (стан і проблеми) у цих країнах, який був частиною сектору комунальних послуг, також пройшов подібну трансформацію, яку можна вважати регіональним процесом розвитку.

10. **Протягом останніх 25 років стимулом розвитку та змін у секторі виступали два основні політико-економічні процеси.** Перший процес — падіння комунізму та розпад соціалістичного табору країн Східної Європи у 1990-х роках — призвів до зміни політико-економічної системи у відповідних країнах. Другий процес пов'язаний з розширенням Європейського Союзу на країни Східної Європи з поступовим наближенням до законодавства ЄС у країнах-кандидатах і нових державах-членах ЄС. Обидва вказані процеси серйозно вплинули на надання послуг у водному секторі та екологічні стандарти в регіоні, призвівши до змінення стандартів обслуговування, фінансування та управління. Поточна структура сектору описується у главі III, а нижче наводиться стислий історичний огляд основних етапів розвитку сектору комунальних послуг у регіоні протягом останніх років.

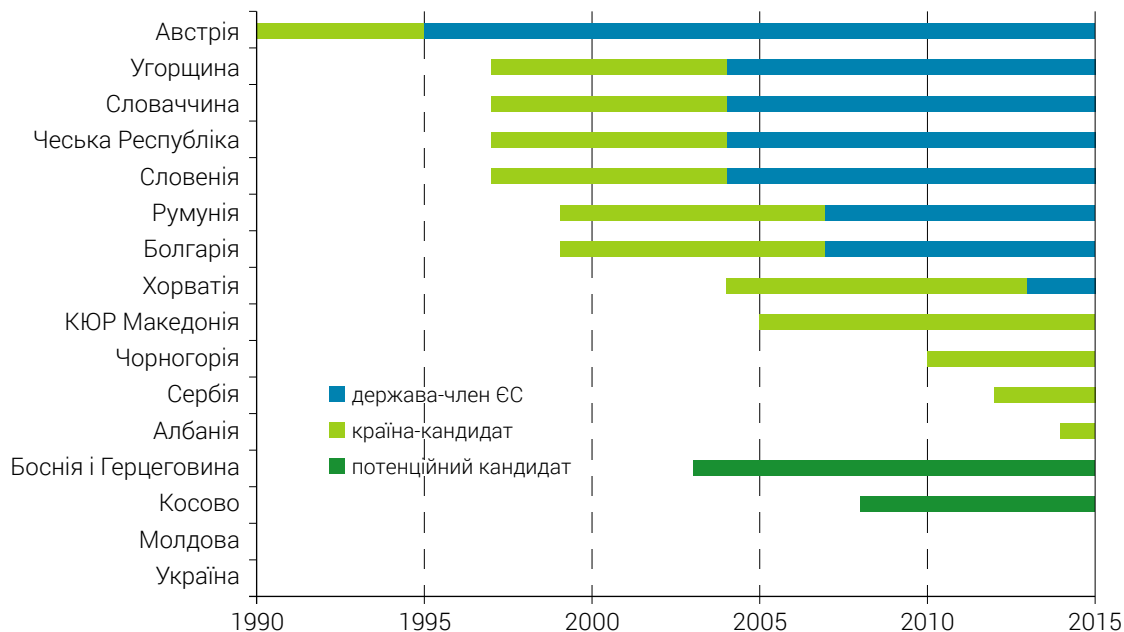
- **Соціалістичний період (до 1990 року).** Цей період характеризується швидкими темпами індустріалізації, неналежною турботою про стан довкілля та потужною урбанізацією. Зумовлений цими процесами швидкий розвиток інфраструктури водопостачання не поєднувався з відповідним розвитком послуг водовідведення та очищення стічних вод, що призвело до погіршення якості природних вод у водозабірниках. Майно, надання послуг і управління діяльністю постачальників комунальних послуг переважно зосереджувалися в руках центрального уряду (з деякими відмінностями у країнах колишньої Югославії). Загальний розвиток водного сектору та підхід до ціноутворення зосереджувалися на забезпеченні доступними послугами усіх категорій населення на шкоду економічній рентабельності, якості та надійності надання послуг, а також характеризувалися неналежним регулюванням попиту в поєднанні з нераціональним використанням ресурсів.

- ▶ **Постсоціалістичний період (з 1990 року до початку євроінтеграції).** Після розпаду соціалістичної системи країни регіону пробували використовувати різні схеми надання комунальних послуг. У більшості країн відбулася значна децентралізація, іноді поєднана з активним залученням приватного сектору (наприклад, в Чеській Республіці та Угорщині). Відсутність державного фінансування та необхідність модернізації змусили звернути увагу на економічну рентабельність і фінансування за рахунок споживачів. Важливу роль у процесі цього переходу зіграли міжнародні фінансові установи (МФУ).
- ▶ **Інтеграція до ЄС (з початку євроінтеграції до сьогоднішнього дня).** Вступ до ЄС і транспозиція законодавства ЄС до національного законодавства призвели до запровадження принципу повного повернення витрат, стали стимулом структурних змін у секторі послуг і, у довгостроковій перспективі, підвищення ефективності та надійності надання послуг. Згідно з регіональною політикою ЄС, спрямованою на згладжування нерівномірностей розвитку держав-членів, фінансування ЄС стало основним джерелом інвестицій у сектор, зокрема через фонди згуртування, які фінансують екологічні проекти та проекти розвитку транспортної інфраструктури.

Стан євроінтеграції країн Дунайського регіону

З 16 країн регіону 8 країн є державами-членами ЄС (Австрія, Болгарія, Хорватія, Чеська Республіка, Угорщина, Румунія, Словаччина та Словенія) і 4 країни (Албанія, КЮР Македонія, Чорногорія та Сербія) мають офіційний статус країн-кандидатів на вступ до ЄС та перебувають на різних стадіях процесу приєднання. Дві країни (Боснія і Герцеговина та Косово) висловили бажання вступити до ЄС і отримали статус потенційних кандидатів на вступ. Вони перебувають на підготовчому етапі наближення їхньої систем управління до законодавства ЄС, однак не мають офіційного статусу країн-кандидатів. Ще дві країни (Молдова та Україна) ще офіційно не визначилися зі вступом до ЄС, хоча у 2014 році обидва ряди підписали угоду про асоціацію з ЄС і оголосили курс на євроінтеграцію. Таким чином, країни регіону перебувають на різних стадіях євроінтеграції — основного консолідуючого регіонального процесу, який у найближчому майбутньому чинитиме домінуючий вплив на розвиток регіону (рис. 2).

РИС. 2: СТАН ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ КРАЇН РЕГІОНУ

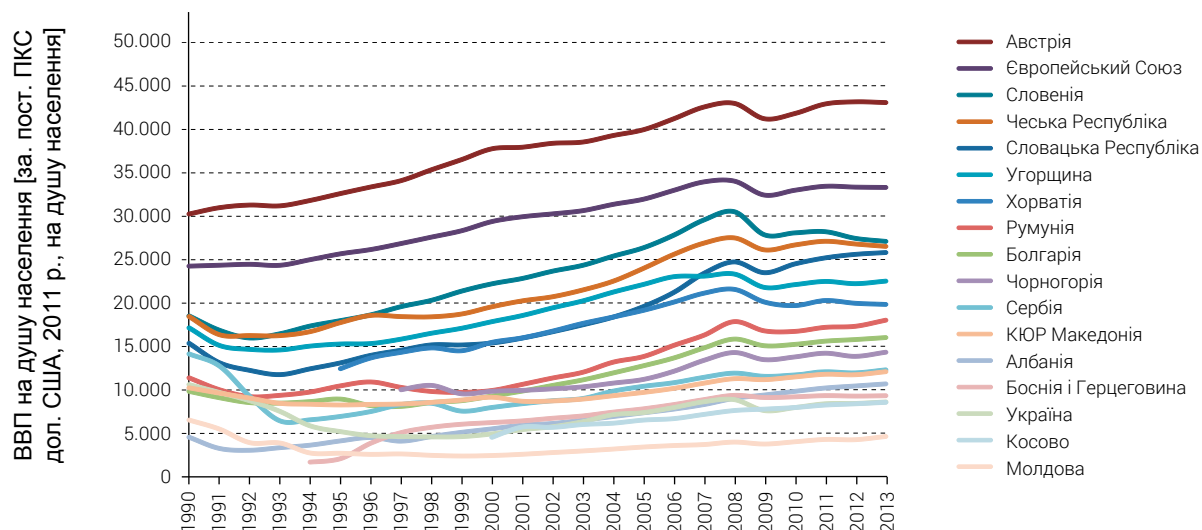
ДЖЕРЕЛО: ЄС, 2015.

В. Соціально-економічна ситуація

11. **Унаслідок політичних змін, описаних у попередньому розділі, у країнах Східної Європи відбулися суттєві економічні та демографічні трансформації.** Відкриття кордонів після падіння соціалістичної системи, закритої для руху товарів, послуг, робочої сили та ідей, у результаті розпаду Радянського Союзу створило можливості для переміщення робочої сили та коштів до зон економічних можливостей, що вплинуло на розмір ВВП на душу населення та чисельність населення на субнаціональному рівні.

РИС. 3: ВВП НА ДУШУ НАСЕЛЕННЯ, 1990–2013.

ДЖЕРЕЛО: РОЗРАХУНКИ НА ОСНОВІ ДАНИХ ДОСЛІДЖЕННЯ СВІТОВОГО БАНКУ, 2015.

12. **Запровадження принципів ринкової економіки та відкриття кордонів сприяли суттєвому зростанню розміру ВВП на душу населення в кількох країнах із відставанням країн з нерозвиненою ринковою економікою.** Як показано на рис. 3, розмір ВВП на душу населення (за поточним паритетом купівельної спроможності [ПКС] дол. США, 2013 р.) суттєво відрізняється у країнах Дунайського водозбірного басейну, найбіднішою з яких є Молдова (на рівні 4 669 дол. США) з ВВП на душу населення в розмірі однієї десятої від показника Австрії, найбагатшої країни регіону (на рівні 44 149 дол. США).

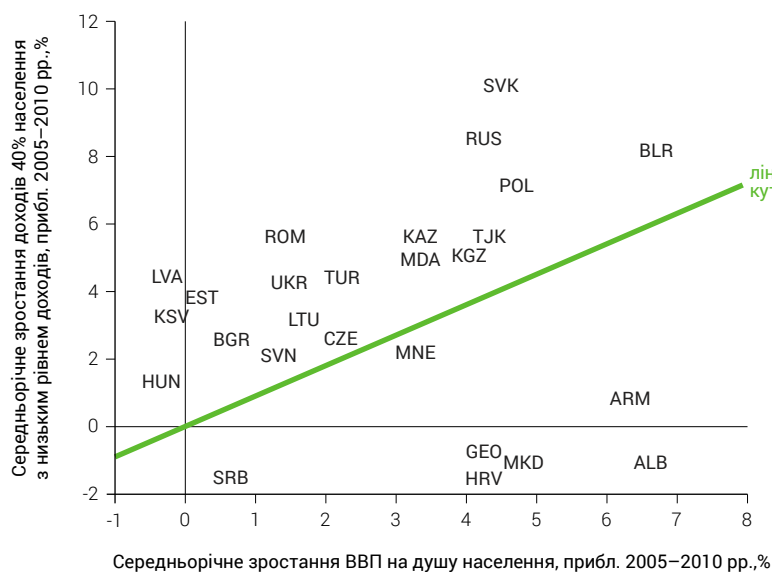

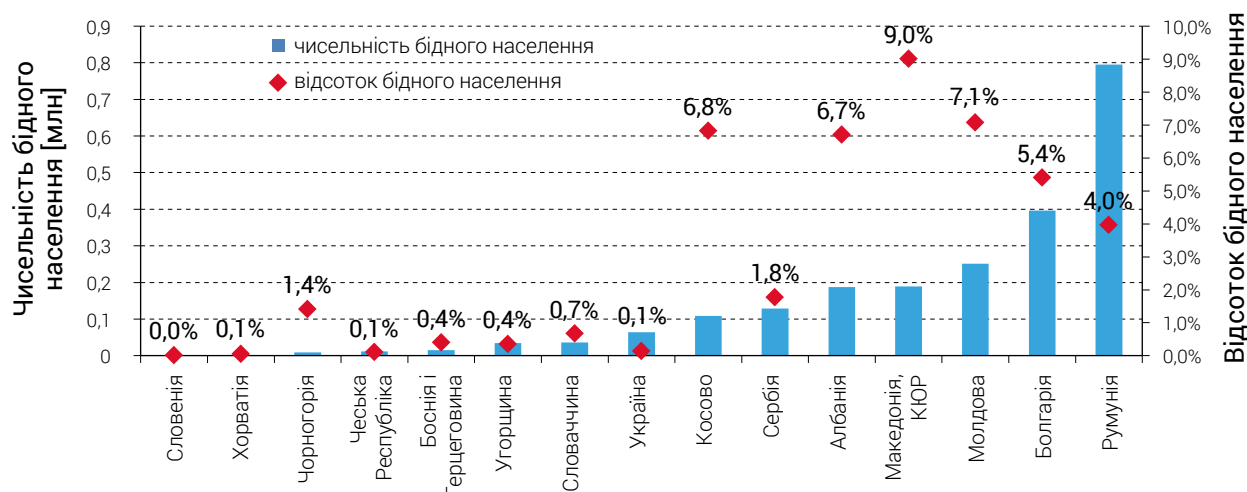
РИС. 4: ЗРОСТАННЯ ДОХОДІВ 40% НАСЕЛЕННЯ З НИЗЬКИМ РІВНЕМ ДОХОДІВ

ДЖЕРЕЛО: БУССОЛО ТА ЛОПЕС-КАЛЬВА. СПІЛЬНЕ ПРОЦІВІТАННЯ: ПРОКЛАДАННЯ ШЛЯХУ В ЄВРОПУ ТА ЦЕНТРАЛЬНУ АЗІЮ, 2014, СТОР. 15.

13. **Зростання ВВП на душу населення було нерівномірним у різних країнах.** Що стосується розміру доходів, для 40% населення з низьким рівнем доходів в Албанії, КЮР Македонії, Чорногорії та Сербії рівень зростання ВВП на душу населення був нижчим за середній показник у відповідній країні, що, за винятком Чорногорії, навіть щорічно зменшувався на 1-2% протягом 2005–2010 років, як показано на рис. 4. Для порівняння, рівень зростання доходів 40% малозабезпечених домогосподарств у Словаччині та Румунії щорічно більш ніж у два-три рази перевищував середній показник, однак 90% зростання в Румунії відбулося за рахунок позик (Буссоло та Лопес-Кальва. Спільне процвітання: Прокладання шляху в Європу та Центральну Азію, 2014, стор. 37). У той час як у деяких країнах спостерігається значне зростання доходів 40% населення з нижчим рівнем доходів, більшості країн необхідно докласти багато зусиль, щоб скоротити значний розрив між вказаною групою та 60% населення з вищим рівнем доходів. На 40% населення з нижчим рівнем доходів у Болгарії, Угорщині, КЮР Македонії, Молдові та Румунії припадає менше ніж 20% загального доходу, в Албанії, Хорватії, Косово, Чорногорії та Сербії цей показник був ненабагато більшим — близько 22% (Буссоло та Лопес-Кальва. Спільне процвітання: Прокладання шляху в Європу та Центральну Азію, 2014, стор. 19). Навіть в Австрії на 40% населення з низьким рівнем доходів припадає лише близько 23% загального доходу (розрахунки авторів на основі даних Статистики ЄС стосовно питань доходів та умов життя (EUSILC) за 2012 рік).

14. **Близько 2,3 млн мешканців Дунайського регіону живуть на менше ніж 2,50 долара на день (за ПКС), що є регіональною межею крайньої бідності.** У середньому, за винятком Австрії, це означає, що близько 1,8% всього населення регіону живе у крайній бідності. Як показано на рис. 5, найвищий рівень бідності спостерігається в Румунії — другій країні за розміром після України з населенням 20 млн жителів. Однак за відсотком бідного населення на першому місці перебуває КЮР Македонія², за якою йдуть Молдова, Косово і Албанія.

РИС. 5: ЧИСЕЛЬНІСТЬ І ВІДСОТОК БІДНОГО НАСЕЛЕННЯ, ЯКЕ ЖИВЕ НА МЕНШЕ НІЖ 2,50 ДОЛАРА НА ДЕНЬ ЗА ПКС

ДЖЕРЕЛО: ПОКАЗНИКИ ЗА РІЗНІ РОКИ ВЗЯТІ З БАЗИ ДАНИХ СВІТОВОГО БАНКУ ЩОДО БІДНОСТІ ТА НЕРІВНОСТІ: ЄВРОПА ТА СЕРЕДНЯ АЗІЯ, 2015; ДАНІ ЩОДО КОСОВО РОЗРАХОВАНІ НА ОСНОВІ ПОКАЗНИКІВ ДОСЛІДЖЕННЯ БЮДЖЕТУ ДОМОГОСПОДАРСТВ, 2010.

15. **Цигани, чисельність яких складає 10-12 млн чоловік (ЄС, 2015), — найбільша та найбідніша етнічна група Європи та регіону.** Хоча оцінка чисельності циган не претендує на точність, найбільша їх кількість проживає в Болгарії, Чеській Республіці, Угорщині, Румунії та Словаччині. Якщо говорити про країни Дунайського водозбірного басейну, вони також проживають в Албанії, Австрії, Боснії та Герцеговині, Хорватії, КЮР Македонії, Молдові, Чорногорії та Сербії. Порівняно з рештою населення, цигани характеризуються найнижчими соціально-економічними показниками щодо всіх аспектів життя³, у тому числі охорони здоров'я, освіти, зайнятості, рівня заробітної плати та умов життя, у зв'язку з чим їх суспільна інтеграція та вдосконалення умов життя стали нагальним питанням порядку денного щодо бідності Європейської Комісії, Світового банку та інших партнерів розвитку. Для прикладу можна навести результати дослідження домогосподарств⁴ за 2012 р. у вказаних країнах,

2. Дані щодо бідного населення в КЮР Македонії наведені за 2008 рік відповідно до останнього дослідження бюджету домогосподарств з оцінкою рівня бідності (База даних Світового банку щодо бідності та нерівності: Європа та Середня Азія, 2015).

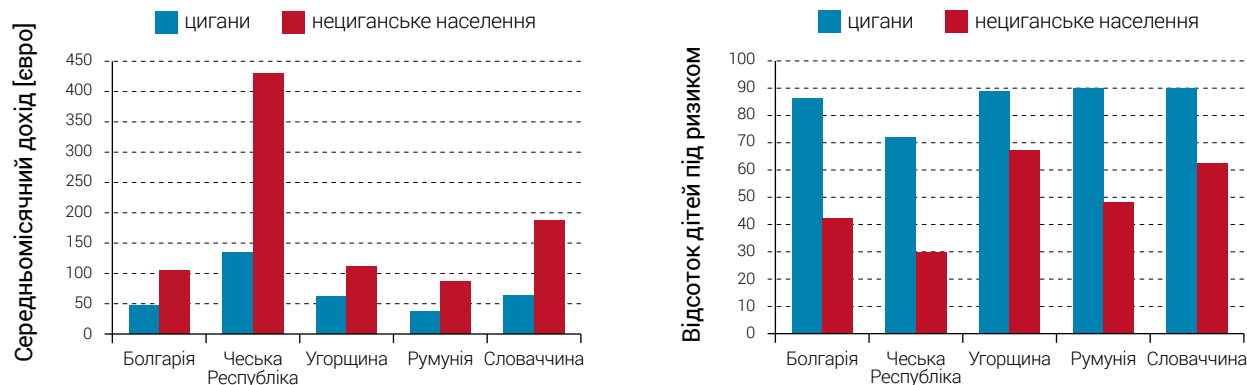
3. Докладнішу інформацію щодо показників див. у дослідженні Світового банку за 2014 рік.

4. У 2011 році ПРООН, Світовий банк і Європейська Комісія провели вибіркове дослідження найбільших циганських поселень у цих країнах із метою кількісної оцінки соціально-економічних умов життя циган порівняно з нециганськими господарствами (20 018 циган і 9 782 жителів нециганського походження, які проживають по сусідству). Наведені статистичні дані відображають ситуацію на рівні поселень, а не національному рівні.

відповідно до яких середня заробітна плата циган була значно нижчою порівняно з рештою населення, а діти циган перебували у групі підвищеного ризику бідності порівняно з дітьми їхніх сусідів нециганського походження, як показано на рис. 6.

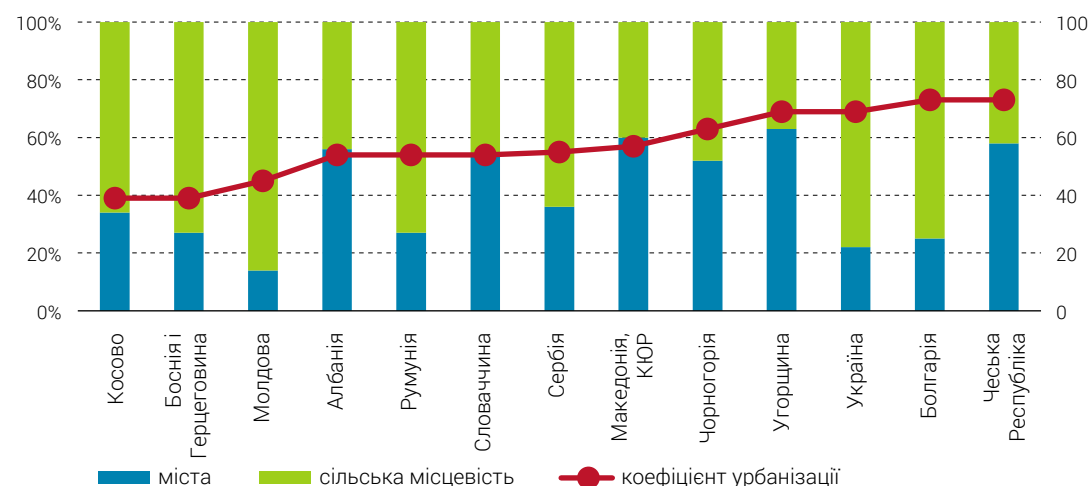
РИС. 6: ЦИГАНИ ЗАРОБЛЯЮТЬ МЕНШЕ, НІЖ ЇХНІ СУСІДИ, А ЇХНІ ДІТИ ПЕРЕБУВАЮТЬ У ГРУПІ ПІДВИЩЕНОГО РИЗИКУ БІДНОСТІ

ДЖЕРЕЛО: АДАПТОВАНІ ДАНІ ДОСЛІДЖЕННЯ СВІТОВОГО БАНКУ ЗА 2014 Р., СТОР. 107.

16. **В Албанії, КЮР Македонії, Косово та Словаччині бідне населення рівномірно розподілене між містами та сільською місцевістю, однак в інших країнах воно переважно проживає в сільській місцевості.** Як показано на рис. 7, 86% найбіднішого населення Молдови проживає у сільській місцевості, де мешкає всього лише 55% усього населення. У Болгарії, Румунії та Україні відсоток бідних жителів у сільській місцевості дорівнює 70% та істотно перевищує загальний відсоток сільського населення. У деяких країнах, зокрема в Сербії, Словаччині та Україні, у 2002–2008 роках спостерігалось зростання чисельності бідних жителів сільської місцевості (Сулла, 2011). Зростання частки бідного населення в сільській місцевості створює проблеми для розвитку сучасної інфраструктури, оскільки прибутковості інвестицій загрожує відсутність економічного ефекту масштабу, а населення навряд чи зможе дозволити собі утримання сучасної інфраструктури. Середній коефіцієнт урбанізації у країнах Дунайського водозбірного басейну дорівнює 63%, що дещо перевищує середній показник у країнах Східної Європи та Балтії (62%), однак значно нижче відповідного рівня (75%) у країнах ЄС.⁵ У загальному, коефіцієнт урбанізації у країнах Дунайського регіону не змінювався з початку 1990-х років.

РИС. 7: ТЕРИТОРІАЛЬНЕ ПОШИРЕННЯ БІДНОГО НАСЕЛЕННЯ (ЯКЕ ЖИВЕ НА МЕНШЕ НІЖ 2,50 ДОЛАРА НА ДЕНЬ ЗА ПКС)

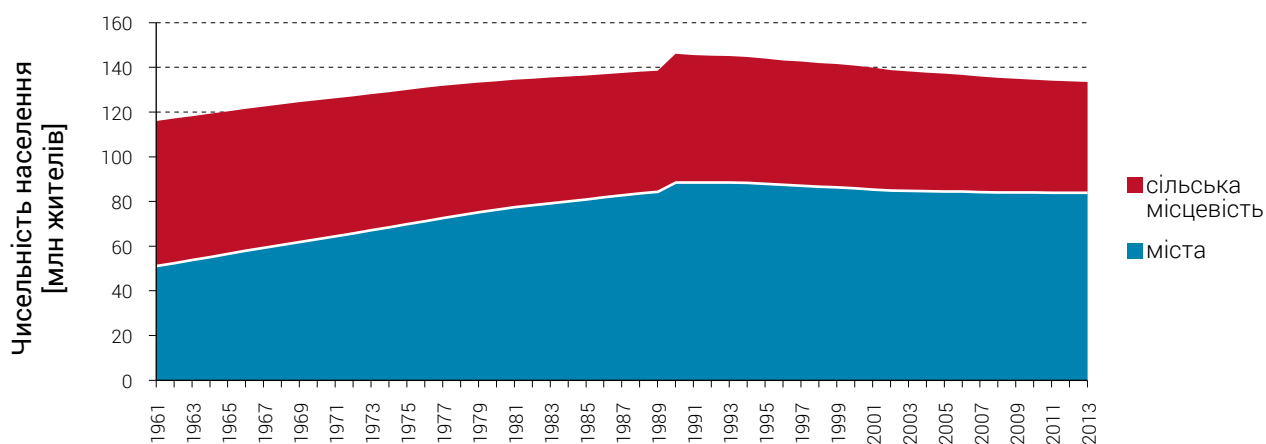

ДЖЕРЕЛА: ЗНАЧЕННЯ КОЕФІЦІЄНТА УРБАНІЗАЦІЇ ВЗЯТІ З ДОСЛІДЖЕННЯ СВІТОВОГО БАНКУ 2015; ЗНАЧЕННЯ КОЕФІЦІЄНТА УРБАНІЗАЦІЇ ДЛЯ КОСОВО НАВЕДЕНІ ЗА ДАНИМИ ПЕРЕПІСУ НАСЕЛЕННЯ, 2011; ЗНАЧЕННЯ ВІДСОТКА БІДНОГО НАСЕЛЕННЯ В МІСТАХ І СІЛЬСЬКІЙ МІСЦЕВОСТІ, ЯКЕ ЖИВЕ МЕНШЕ НІЖ НА 2,50 ДОЛ. НА ДЕНЬ ЗА ПКС, ПОДАНІ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ДОСЛІДЖЕННЯ ДОМОГОСПОДАРСТВ І НАВОДЯТЬСЯ ЗА 2010–2012 РР., ЗА ВИНАТКОМ КЮР МАКЕДОНІЇ, ДЛЯ ЯКОЇ ВІДПОВІДНІ ЗНАЧЕННЯ НАВОДЯТЬСЯ ЗА 2008 Р.

⁵ Значення регіонального коефіцієнта урбанізації взяті з дослідження Світового банку за 2015 р. Порівняння слід здійснювати з обережністю, оскільки у країнах прийняті різні визначення поняття «міський».

17. Зниження природного приросту населення та міграційний відтік жителів призвели до зниження загальної чисельності населення у країнах Дунайського водозбірного басейну. Протягом 1961–1989 рр. чисельність населення у країнах, у загальному, щорічно зростала на 0,8%, однак із 1990 року вона щорічно знижувалася на 0,4%. Унаслідок зниження коефіцієнта народжуваності та старіння населення, Європа — як Східна, так і Західна — єдиний континент у світі, де протягом найближчих 40 років очікується зниження чисельності населення (Буссоло, Коеттл і Сіннотт, готується до публікації). У країнах Дунайського водозбірного басейну спостерігається падіння чисельності населення, що є наслідком зниження природного приросту, а також міграційного відтоку жителів у результаті відкриття кордонів із Заходом (рис. 8). Хоча зниження чисельності населення характерне переважно для сільської місцевості, воно також спостерігається в деяких містах, особливо у тих, що розташовані у віддалених районах та ізольовані від світових ринків і транспортних коридорів. Унаслідок цього деякі міста мають надлишкову інфраструктуру, яка через відсутність ефекту масштабу потребує надто великих витрат на технічне обслуговування та модернізацію.

РИС. 8: ДИНАМІКА ЗМІНИ ЧИСЕЛЬНОСТІ НАСЕЛЕННЯ У КРАЇНАХ ДУНАЙСЬКОГО ВОДОЗБІРНОГО БАСЕЙНУ

ДЖЕРЕЛО: РОЗРАХУНКИ НА ОСНОВІ ДАНИХ ДОСЛІДЖЕННЯ СВІТОВОГО БАНКУ, 2015.
 ПРИМІТКА. ДАНІ ДЛЯ КОСОВО ТА СЕРБІЇ НЕ ВРАХОВУВАЛИСЯ.

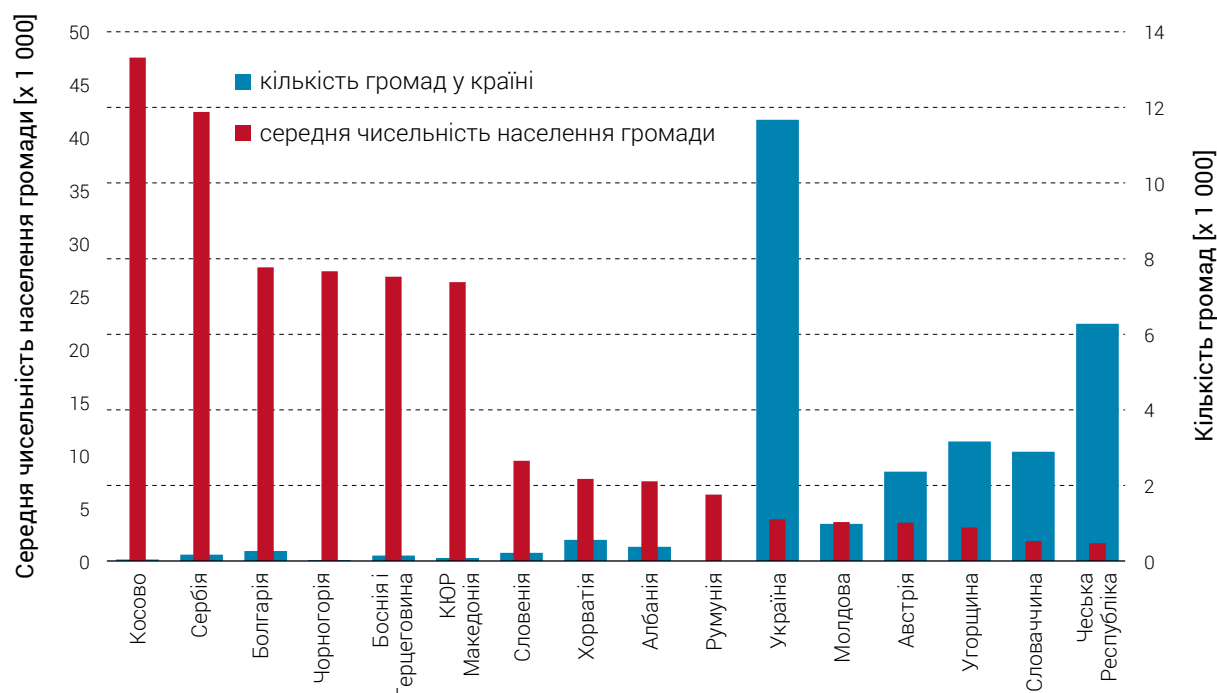
С. Адміністративна організація

18. **Для всіх країн регіону характерна схожа адміністративна система з певними особливостями, які часто пов'язані з історичним розвитком конкретної країни.** Усім країнам регіону притаманна централізація влади (за винятком Австрії, яка є федеративною державою, і Боснії та Герцеговини, що характеризується особливим поділом на два регіони), тому ключові політичні рішення, як правило, приймаються центральним урядом на найвищому рівні. Система управління більшої частини країн регіону включає три рівні — національний, регіональний (окружний) і муніципальний. У трьох країнах (КЮР Македонія, Чорногорія та Словенія) діють лише два рівні (національний і муніципальний), а в інших трьох країнах (Австрія, Словаччина та Україна) виділяють додатковий четвертий рівень між регіональним і муніципальним управлінням.

19. **Як правило, за національним урядом закріплюються повноваження щодо формування загальної політики у секторі ЖКГ, а відповідальність за надання послуг несуть органи місцевого управління.** У регіоні найбільш поширена така система розподілу зобов'язань: національний уряд відповідає за визначення та формування нормативно-правової бази функціонування сектору, а також за управління державним бюджетом і ресурсами (переважно через галузеві міністерства), а органи місцевого управління на рівні регіонів і територіальних громад переважно наділяються повноваженнями у сфері місцевого розвитку, включно з наданням житлово-комунальних послуг (за винятком Болгарії, Угорщини та Косово, де повноваження в секторі ЖКГ частково зберігаються за центральним урядом).

20. **Країни характеризуються значними відмінностями у сфері організації місцевого самоврядування.** Кількість територіальних громад — найнижчої адміністративної одиниці у країні — значно відрізняється в різних країнах — від 11 625 в Україні до 23 у Чорногорії. У країнах Центральної Європи, таких як Австрія, Чеська Республіка, Угорщина та Словаччина, з усталеними традиціями місцевого самоврядування, фіксується велика кількість дрібних територіальних громад, у той час як у відносно молодих країнах, де межі адміністративно-територіального поділу були встановлені не так давно (наприклад, Косово та Чорногорія), спостерігається незначна кількість відносно більших територіальних громад. Результати порівняння кількості територіальних громад у різних країнах (рис. 9) свідчать про те, що вони значно відрізняються не тільки за розміром території (середній розмір території громади коливається від 12 км² у Чеській Республіці до 611 км² у Чорногорії), а й за чисельністю населення (середня чисельність населення територіальної громади коливається від 1 681 жителів у Чеській Республіці до 48 000 жителів у Косово).

РИС. 9: КІЛЬКІСТЬ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД І СЕРЕДНЯ ЧИСЕЛЬНІСТЬ НАСЕЛЕННЯ ГРОМАДИ В РІЗНИХ КРАЇНАХ

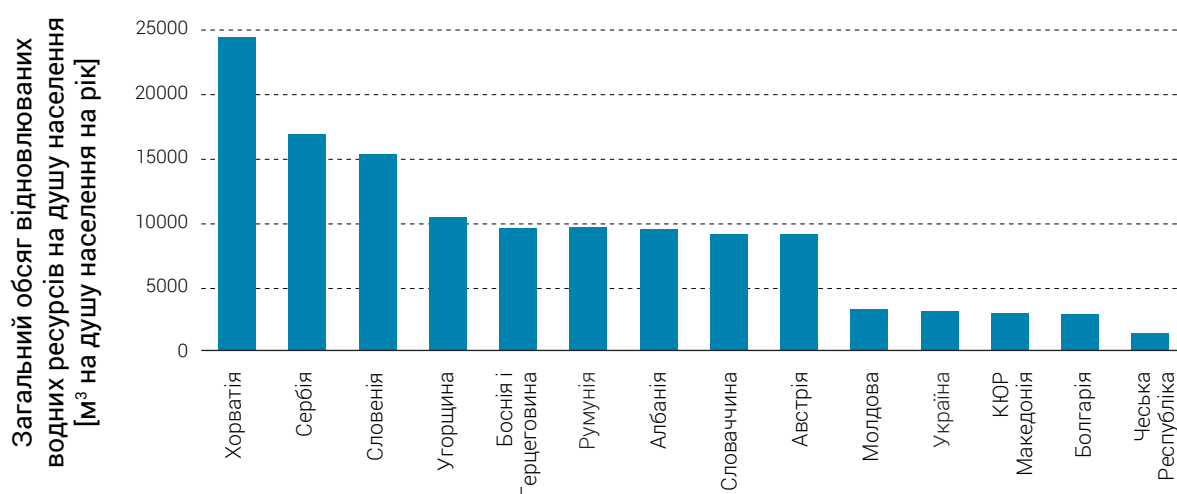

ДЖЕРЕЛО: РОЗРОБКИ АВТОРІВ НА ОСНОВІ ФОНДУ ДАНИХ SOS І ДОСЛІДЖЕННЯ СВІТОВОГО БАНКУ, 2015.

D. Водні ресурси та зміна клімату

21. **Басейн річки Дунай відносно багатий на водні ресурси, однак вони нерівномірно розподілені між різними районами.** Басейн річки Дунай — другий за розміром річковий басейн у Європі площею 801 463 км², який охоплює 19 країн із загальною чисельністю населення 81 млн чоловік. Шістнадцять із 19 країн описуються в цьому звіті (за винятком Німеччини, Італії та Швейцарії, які традиційно не вважаються країнами Дунайського регіону). У зв'язку зі значною протяжністю із заходу на схід і ландшафтною різноманітністю басейн річки Дунай характеризується значними відмінностями в плані обсягу водних ресурсів і клімату. Уздовж усієї течії річка Дунай — від витоків у гірському масиві Шварцвальд, Німеччина, до Чорного моря — має 27 великих і понад 300 малих приток і найбільший басейн у ЄС. Регіон багатий на відновлювані водні ресурси, однак вони характеризуються різним ступенем доступності в різних районах регіону — від 24 000 м³ на душу населення в Хорватії до 1 250 м³ на душу населення на рік у Чеській Республіці (рис. 10).

РИС. 10: ОБСЯГ ВІДНОВЛЮВАНИХ ВОДНИХ РЕСУРСІВ НА ДУШУ НАСЕЛЕННЯ У КРАЇНАХ БАСЕЙНУ РІЧКИ ДУНАЙ

ДЖЕРЕЛО: ДАНІ АКВАСТАТ ФАО, 2015.
ПРИМІТКА: ДАНІ ДЛЯ КОСОВО ТА ЧОРНОГОРІЇ ВІДСУТНІ.

22. **Лише одна країна регіону — Чеська Республіка — може вважатися вододефіцитним регіоном.** Найпоширенішим індикатором дефіциту водних ресурсів є індекс Фалкенмарка, або індекс водного дефіциту (Фалкенмарк, Малін, Лундквіст і Відстранд, 2009), який бере за межу 1 700 м³ відновлюваних водних ресурсів на душу населення на рік (на основі оцінки потреб у воді домогосподарств, а також сільського господарства, промисловості та сектору енергетики). За результатами оцінки з використанням вказаного індексу, тільки Чеська Республіка може вважатися вододефіцитною країною. При цьому жодна із країн басейну річки Дунай не опустилася нижче показника в розмірі 1 000 м³ — межі водного дефіциту, що свідчить про високий рівень забезпеченості регіону відновлюваними водними ресурсами порівняно з іншими країнами світу.

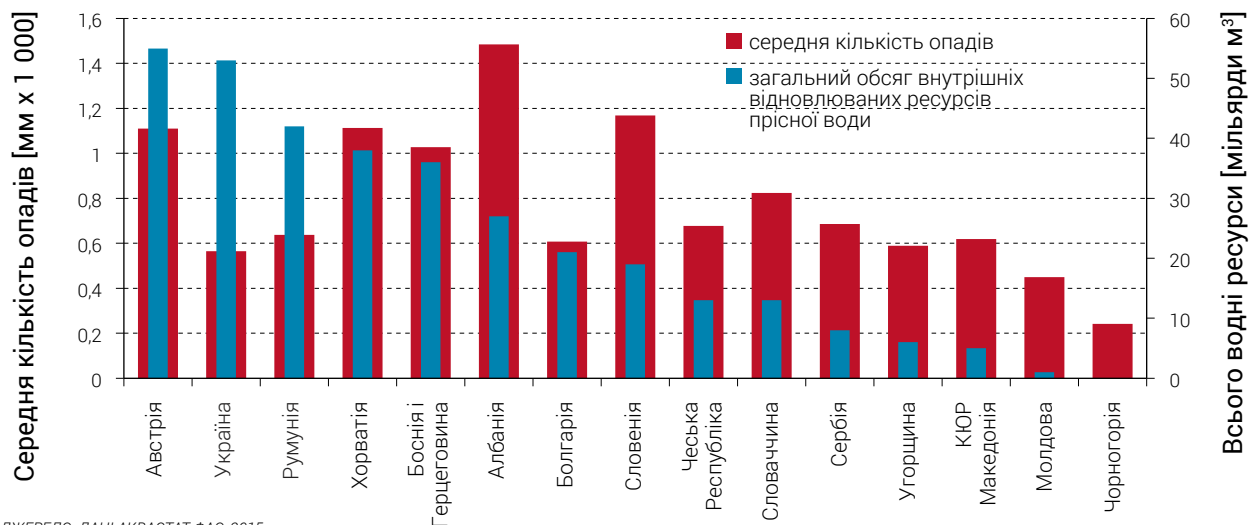
23. **Кількість опадів у регіоні лише частково залежить від сезону та визначається домінуючими кліматичними умовами.** Кількість опадів у регіоні значною мірою залежить від типу клімату, характерного для того чи іншого району басейну — від континентального до середземноморського — і коливається від 300 міліметрів (мм) до понад 1 400 мм на рік. Це значною мірою впливає на обсяг відновлюваних водних ресурсів⁶, як показано на рис. 11.

24. **Вплив зміни клімату в регіоні призводить до змін кругообігу води та збільшення кількості випадків екстремальних погодних умов — від посухи до паводків та сильних опадів.** Оскільки Дунайський регіон характеризується помірним кліматом з відносно збалансованим розподілом опадів, тут спостерігаються помірні несприятливі наслідки зміни клімату. За результатами дослідження «Адаптація до змін клімату» (LMU, 2012) Міжнародної комісії із захисту річки Дунай (МКЗД), основний вплив на водний сектор чинять такі фактори, як зміна температури та кількості опадів, зокрема: (а) підвищення температури повітря з північного заходу на південний схід, особливо влітку в південно-східній частині Дунайського регіону; (б) у загальному,

⁶ Внутрішні відновлювані ресурси прісної води включають внутрішні річкові та підземні стоки на території країни, які вважаються внутрішніми водними ресурсами, що відновлюються за рахунок опадів лише на території певної країни. Їх слід відрізнити від відновлюваних ресурсів прісної води, які включають усі транскордонні стоки прісної води у країні.

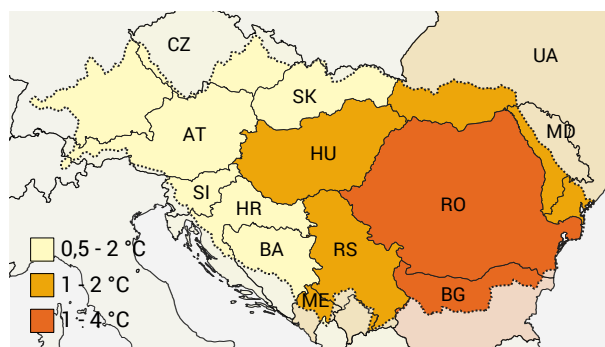
РИС. 11: КІЛЬКІСТЬ ОПАДІВ/ОБСЯГ ВНУТРІШНІХ РЕСУРСІВ ПРІСНОЇ ВОДИ У КРАЇНАХ

ДЖЕРЕЛО: ДАНІ АКВАСТАТ ФАО, 2015.
ПРИМІТКА: ДАНІ ДЛЯ КОСОВО ТА ЧОРНОГОРІЇ ВІДСУТНІ.

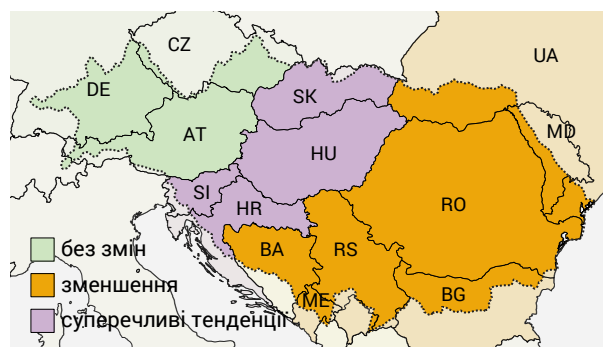
незначні зміни кількості опадів, якщо брати середній показник на всій території басейну, але суттєві сезонні зміни в басейні річки Дунай; (с) зміни сезонного стоку, викликані зміною розподілу опадів і зниженням обсягу запасів снігу; (д) імовірність збільшення тривалості, інтенсивності та частоти випадків посухи, низького притоку води та дефіциту водних ресурсів; (е) підвищення температури води та негативного впливу на її якість (рис. 12 і рис. 13).

РИС. 12: РІЧНІ ЗМІНИ СЕРЕДНЬОЇ ТЕМПЕРАТУРИ, 2021–2050 РР.

ДЖЕРЕЛО: LMU, 2012.

РИС. 13: РІЧНІ ЗМІНИ КІЛЬКОСТІ ОПАДІВ, 2021–2050 РР.

25. **Зміна клімату призводить до потенційних збитків у секторі водопостачання — від пошкодження інфраструктури до зниження прибутку.** Унаслідок залежності сектору від регулярності очікуваних опадів і залежності обсягу споживання від температури, сектор водопостачання чутливий до зміни клімату та посух, а на зниження рівня ґрунтових вод і потенційний дефіцит питної води впливають сильні опади та повені. Основні негативні явища в секторі водопостачання та водовідведення (ВПВВ), спричинені вищевказаними несприятливими наслідками зміни клімату можуть включати: (а) дефіцит питної води внаслідок посух і зниження рівня ґрунтових вод; (б) проблеми якості питної води внаслідок сильної посухи або сильних опадів; (с) пошкодження інфраструктури ВПВВ у житловому та промисловому секторах внаслідок екстремальних погодних умов. Результати оцінки збитків від повеней у водозбірному басейні річки Сава у травні 2014 року свідчать не тільки про руйнівний вплив повеней на антропогенну інфраструктуру, а й про відносну стійкість інфраструктури водопостачання та водовідведення, оскільки вже через кілька тижнів більшість систем відновили свою роботу.

26. У той час як майже всі країни регіону успішно справилися з підготовкою стратегії заходів з усунення наслідків і адаптації до зміни клімату, у більшості країн виникли проблеми з реалізацією конкретних заходів з адаптації. Більшість країн розробили та прийняли національні стратегії боротьби зі зміною клімату, у яких аналізуються потенційні наслідки та розглядаються можливі заходи з їх пом'якшення. З 16 країн, які аналізуються в цьому звіті, 9 країн прийняли водні стратегії, у яких розглядаються або враховуються наслідки зміни клімату, 6 країн готують такі документи та лише 1 країна (Боснія і Герцеговина) ще не розпочала підготовку оцінки наслідків зміни клімату (фонд даних SoS). Це свідчить про відносно високий рівень уваги до наслідків зміни клімату в Дунайському регіоні. Однак майже всі країни регіону зосереджують свої зусилля на аналізі та підготовці стратегічних документів, приділяючи неналежну увагу транспозиції прийнятих положень у різні водні стандарти або врахуванню наслідків зміни клімату у прогнозах на майбутнє та планах розвитку.

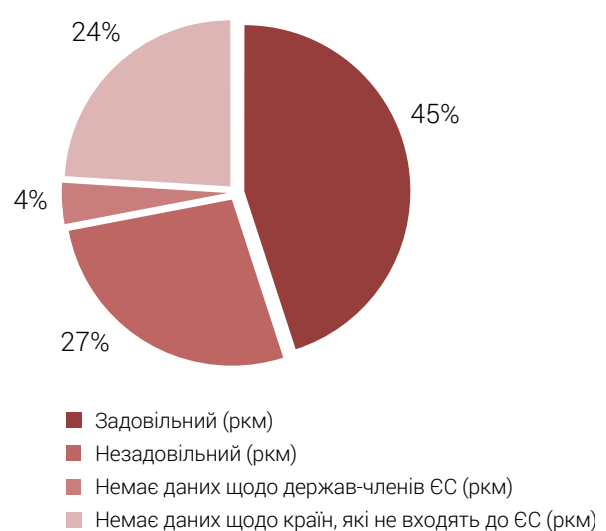
Повені у Боснії і Герцеговині у 2014 році

Чутливість водного сектору до зміни клімату стала очевидною після сильних опадів і великих повеней в окремих районах регіону протягом травня та серпня 2014 року, що призвели до людських жертв і масштабних збитків у басейні річки Сава, у тому числі до пошкодження інфраструктури водопостачання та водовідведення (близько 1 млн людей протягом кількох днів залишалися без питної води). Однак, згідно з результатами оцінки збитків, проведеної після надзвичайної ситуації, надання основних послуг у водному секторі було відновлене протягом двох-трьох тижнів, а збитки сектору становили лише 0,7% від загальних збитків.

РИС. 14: ЕКОЛОГІЧНИЙ СТАН РІЧОК ДУНАЙСЬКОГО БАСЕЙНУ (ВІДСОТOK ЗАГАЛЬНОЇ ДОВЖИНИ)

РИС. 15: ХІМІЧНИЙ СТАН РІЧОК ДУНАЙСЬКОГО БАСЕЙНУ (ВІДСОТOK ЗАГАЛЬНОЇ ДОВЖИНИ)

ДЖЕРЕЛО: ДАНІ ДОСЛІДЖЕННЯ МКЗД, 2009.
ПРИМІТКА: РКМ – КІЛОМЕТРИ ДОВЖИНИ РІЧКИ

27. Протягом кількох останніх десятиріч велика увага приділялася підвищенню якості поверхневих вод.

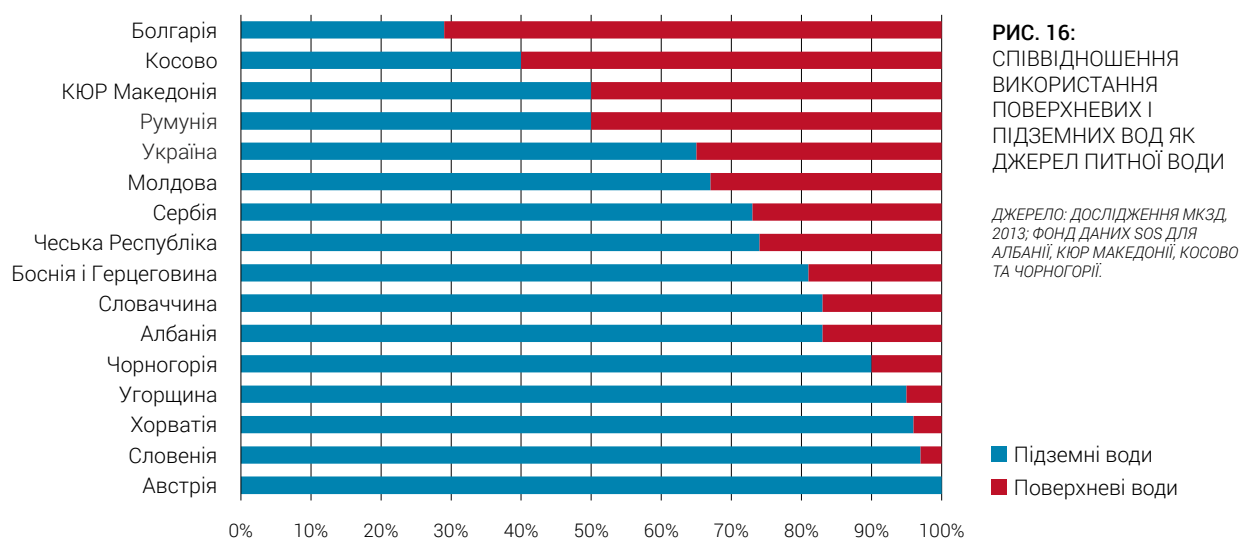
Незважаючи на видимі результати, на значній території басейну поки що не вдалося досягти належної якості води.

Унаслідок промислового виробництва та високої концентрації населення, у води басейну річки Дунай потрапляє відносно значна кількість органічних забруднювачів і біогенних речовин (азоту та фосфору). На окремих ділянках Дунаю та більшості його приток спостерігається високий рівень органічного забруднення (результати для всього басейну річки Дунай див. на рис. 14 і 15), що є наслідком значних обсягів викидів неочищених або недостатньо очищених стічних вод у житловому, промисловому та сільськогосподарському секторах, зокрема у нижній частині басейну, де розташовані нові держави-члени ЄС та країни, які не входять до ЄС. За результатами аналізу, проведеного під егідою МКЗД, протягом останніх двох десятиріч у басейні річки Дунай спостерігається істотне покращення якості води, що є наслідком значного обсягу інвестицій в очищення стічних вод, переважно в рамках порядку денного вступу до ЄС, а також істотного скорочення темпів розвитку промисловості та сільського господарства в постсоціалістичний період. Основними джерелами біогенного забруднення басейну річки Дунай залишаються сільське господарство (50%), стічні води житлового сектору (25%) і промисловості (25%) (МКЗД, 2009).

28. Підземні води — основне джерело водопостачання на значній території регіону. Хоча і поверхневі, і підземні води — це важливі джерела водопостачання, все ж домінуючим джерелом питної води є підземні води (рис. 16).

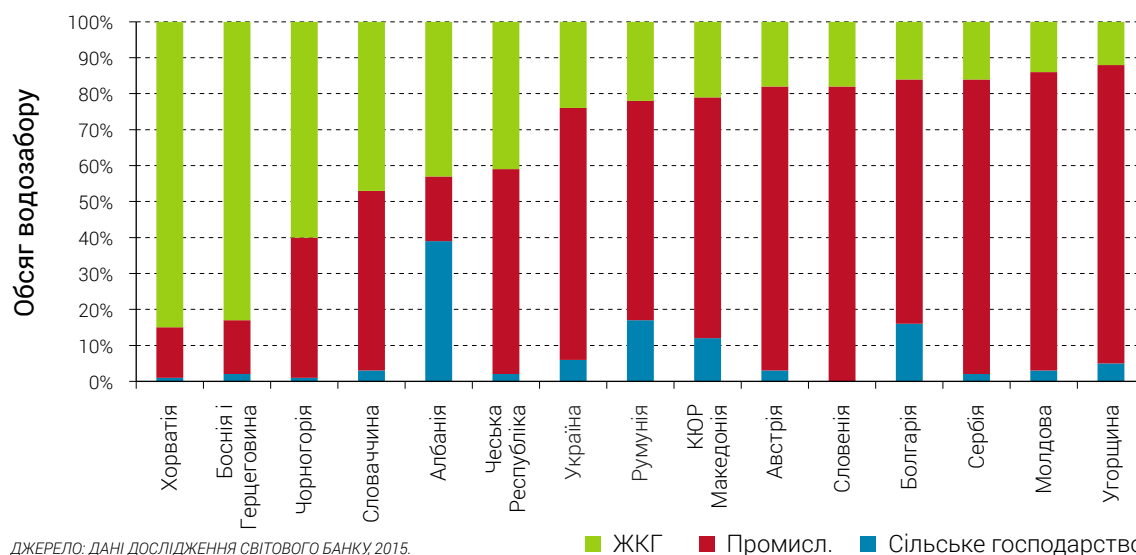

72% питної води в регіоні надходить із підземних вод. Однак частка підземних вод, які використовуються для постачання питної води, значно відрізняється в різних країнах регіону – від 30–50% у південно-східній частині регіону до майже 100% у північно-західній частині (рис. 16).

29. **Відновлювані ресурси прісної води переважно використовуються для потреб ЖКГ та промисловості, незважаючи на зниження обсягів промислового виробництва протягом 20 останніх років.** Водні ресурси, призначені для використання людиною, розподіляються між ЖКГ, промисловістю та сільським господарством. Порівняння обсягів використання в різних секторах чітко вказує на форму економіки у країні (рис. 17): ресурси використовуються переважно для потреб сільського господарства в Албанії, для потреб промисловості – в Австрії та для потреб ЖКГ – у країнах із недостатньо розвинутим сільським господарством і промисловістю (Боснія і Герцеговина, Хорватія).

РИС. 17: РОЗПОДІЛ РЕСУРСІВ ПРІСНОЇ ВОДИ МІЖ РІЗНИМИ СЕКТОРАМИ

30. **Управління водними ресурсами в басейні річки Дунай здійснюється відповідно до принципів Водної рамкової директиви (ВРД) під егідою МКЗД.** МКЗД було засновано у 1998 році відповідно до Конвенції про захист річки Дунай, що є основним інструментом співробітництва та транскордонного управління водними ресурсами в басейні річки Дунай і основою для імплементації всіх положень ВРД ЄС, що мають транскордонне значення. За підтримки МКЗД 19 країн Дунайського водозбірного басейну розробили План управління басейном річки Дунай із дотриманням положень ВРД. План було прийнято у 2009 році, а у 2015 році всі країни погодилися продовжити строк його дії з урахуванням шестирічного строку, передбаченого ВРД. Його мета – створення основ для захисту та підвищення якості материкових поверхневих і підземних вод, а також забезпечення раціонального використання водних ресурсів і досягнення високої якості води, що є кінцевою метою ВРД.

III. ОРГАНІЗАЦІЯ НАДАННЯ ПОСЛУГ

31. **Організація надання послуг у водному секторі в Дунайському регіоні за своєю структурою та розподілом обов'язків подібна до організації, прийнятої в інших регіонах Європи, з окремими особливостями, зумовленими історичним розвитком регіону.** Домінуюча форма організації характеризується децентралізацією надання послуг і різноманітністю форм власності на муніципальному рівні, у той час як рівень залучення приватного сектору залишається досить обмеженим. Серед останніх тенденцій, спричинених приєднанням до ЄС, можна виділити укрупнення та корпоратизацію постачальників послуг і створення незалежних регуляторних органів.

32. У цій главі аналізується розподіл повноважень, необхідних для належного функціонування водного сектору, зокрема у сфері надання послуг, формування політики, регулювання, управління ресурсами та моніторингу сектору, між центральними та місцевими органами управління в різних країнах. У ній описуються розмір, форми власності та схеми управління діяльністю постачальників послуг, повноваження щодо формулювання політики та ступінь адаптації до вимог Водної директиви ЄС під час організації та надання послуг, а також останні тенденції у сфері регулювання та моніторингу сектору.

33. Інформація, використана в цій главі, переважно включає дані із загальнодоступних джерел на рівні окремих країн і ЄС, а також дані огляду управління та політики в секторі в окремих країнах, підготовленого місцевими експертами (далі по тексті — фонд даних SoS). Числові показники наводяться у повному обсязі на сторінках із відомостями про країни наприкінці звіту.

А. Надання послуг

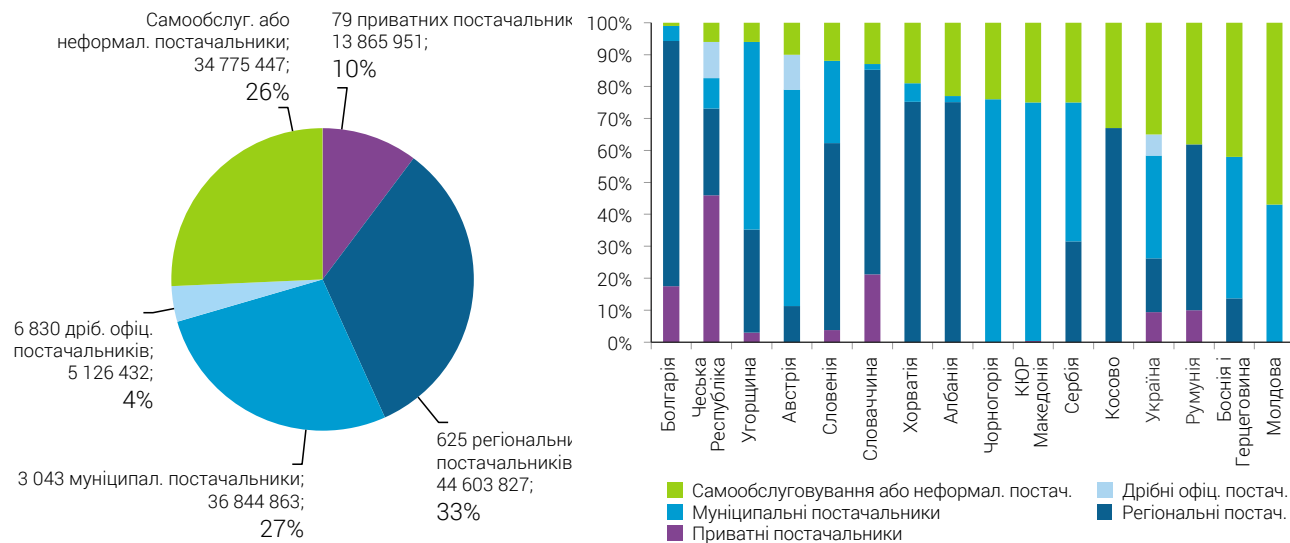
34. **Близько трьох чвертей від загальної кількості населення регіону обслуговуються офіційними постачальниками комунальних послуг⁷, у той час як одна чверть жителів домогосподарств і громад змушені забезпечувати себе самі або покладатися на неформальних постачальників.** На рис. 18 вказані основні типи постачальників послуг у водному секторі регіону та відсоток населення регіону, якому вони надають послуги. Великі регіональні постачальники (державні або приватні) наразі обслуговують майже половину населення. Як описано нижче, їхня частка, імовірно, і надалі зростатиме, враховуючи поточний курс на регіоналізацію дрібних постачальників послуг на рівні сіл і громад, які наразі обслуговують близько однієї третини населення. Незважаючи на нещодавнє масштабне повернення об'єктів у комунальну власність, зокрема в Будапешті, приватні комунальні підприємства продовжують обслуговувати близько 10% населення регіону, переважно у великих містах (Бухарест, Софія), а також в окремих країнах (Чеська Республіка, Словаччина).

35. **У регіоні працюють понад 10 000 офіційних постачальників послуг зі значною варіацією відсотка обслуговуваного населення, однак лише 700 з них обслуговують понад половину домогосподарств, під'єднаних до комунальних мереж.** Австрія характеризується найбільшою кількістю та найменшим розміром комунальних підприємств, які, у середньому, обслуговують 1 400 постачальників. Друге місце належить Чеській Республіці, де підприємства водопостачання, у середньому, обслуговують трохи більше ніж 4 000 споживачів. Невеликий розмір підприємств пояснюється великою кількістю постачальників послуг (а також територіальних громад, див. розділ С глави II) у водному секторі Австрії та Чеської Республіки. Для порівняння, Словаччина, де лише 17 підприємств водопостачання обслуговують понад 6 млн осіб, характеризується найбільшим розміром комунальних підприємств. У результаті реорганізації водного сектору в Угорщині та Косово, яка здійснювалася протягом останніх років, залишилося кілька великих підприємств, які, у середньому, обслуговують близько 200 000 жителів, а в Болгарії, де ніколи не було повної децентралізації, підприємства характеризуються відносно великим розміром і обслуговують 130 000 осіб. Середній розмір комунальних підприємств решти країн коливається від 20 000 до 50 000 споживачів (рис. 19).

⁷ У цьому звіті та в Дунайському регіоні термін «комунальне водопостачання» означає надання комунальних послуг офіційним постачальником на відміну від неформальних кооперативів на місцевому рівні або самообслуговування. Термін «комунальний» не стосується форми власності або організації підприємства, що може бути державним або приватним.

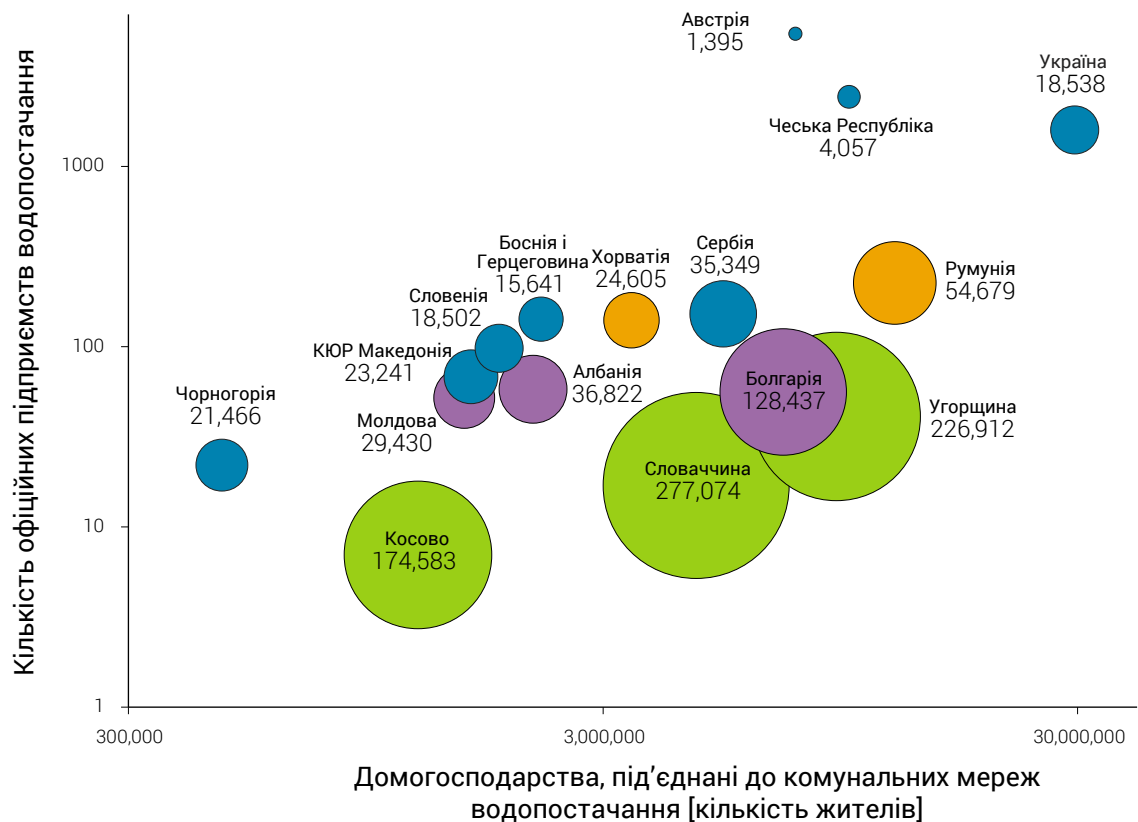

РИС. 18: ПОСТАЧАЛЬНИКИ ПОСЛУГ У ВОДНОМУ СЕКТОРІ ТА ВІДСОТОК ОБСЛУГОВУВАННЯ НАСЕЛЕННЯ В РЕГІОНІ ТА В ОКРЕМИХ КРАЇНАХ

ДЖЕРЕЛО: РОЗРОБКА АВТОРІВ НА ОСНОВІ ДАНИХ ФОНДУ SOS.

РИС. 19: КІЛЬКІСТЬ І СЕРЕДНІЙ РОЗМІР ПІДПРИЄМСТВ ВОДОПОСТАЧАННЯ В ДУНАЙСЬКОМУ РЕГІОНІ

ДЖЕРЕЛО: РОЗРОБКА АВТОРІВ НА ОСНОВІ ДАНИХ ФОНДУ SOS.
 ПРИМІТКА. РОЗМІР КРУГІВ ВІДПОВІДАЄ СЕРЕДНЬОМУ РОЗМІРУ КОМУНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ. ЗЕЛЕНИМ КОЛЬОРОМ ПОЗНАЧЕНІ КРАЇНИ, ЯКІ ЗАВЕРШИЛИ УКРУПНЕННЯ КОМУНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ, ОРАНЖЕВИМ КОЛЬОРОМ – КРАЇНИ, ДЕ ТРИВАЄ УКРУПНЕННЯ, А ФІОЛЕТОВИМ – КРАЇНИ, ДЕ ОБГОВОРЮЄТЬСЯ МОЖЛИВІСТЬ УКРУПНЕННЯ.

36. **Приватні постачальники, у середньому, обслуговують найбільшу кількість споживачів, за ними слідують регіональні підприємства, муніципальні підприємства та дрібні офіційні постачальники.** Як показано в табл. 1, ряд приватних комунальних підприємств регіону характеризуються найбільшим розміром — близько 175 000 обслуговуваного населення. Понад 600 регіональних підприємств, які обслуговують більше однієї територіальної громади, у середньому, надають послуги 70 000 споживачів і переважають у таких країнах, як Албанія, Болгарія, Хорватія, Косово, Румунія, Словаччина та Словенія. Понад 3 000 муніципальних комунальних підприємств, у середньому, обслуговують близько 12 000 споживачів і переважають в Австрії, Боснії і Герцеговині, КЮР Македонії, Молдові та Чорногорії. І, нарешті, майже 7 000 дрібних офіційних постачальників, здебільшого в Австрії, Чеській Республіці та Україні, у середньому, обслуговують близько 800 споживачів.

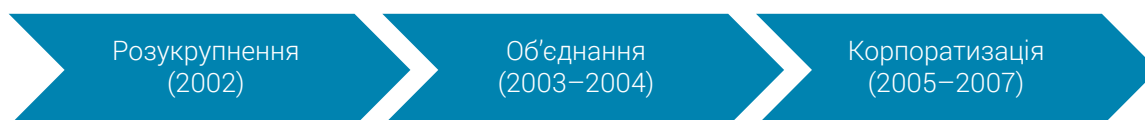
ТАБЛ. 1: ТИП, КІЛЬКІСТЬ І СЕРЕДНІЙ РОЗМІР КОМУНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ У ДУНАЙСЬКОМУ РЕГІОНІ

Тип постачальників комунальних послуг	Кількість	Середній розмір	Частка на ринку
Приватні постачальники	79	175,518	10%
Регіональні постачальники	625	71,366	33%
Муніципальні постачальники	3043	12,108	27%
Дрібні офіційні постачальники	6830	751	4%
Усього/у середньому	10577	9,496	74%

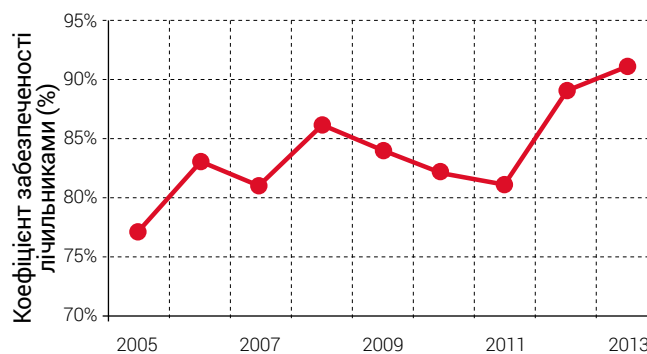
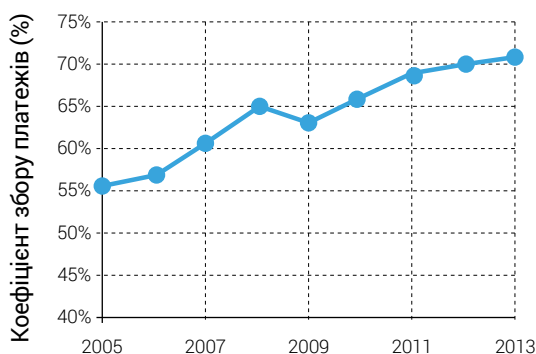
ДЖЕРЕЛО: РОЗРОБКА АВТОРІВ НА ОСНОВІ ДАНИХ ФОНДУ SOS.

Регіоналізація комунальних підприємств у Косово у 2002–2007 рр.

Основною метою регіоналізації комунального сектору в Косово була трансформація дрібних і розрізнених комунальних підприємств у самодостатні господарські організації, орієнтовані на потреби споживачів, а також створення сприятливих умов для досягнення соціально-економічних цілей з метою покращення життя населення Косово. Реформа комунального сектору проводилася в рамках урядового порядку денного вступу до ЄС, який передбачав транспозицію відповідних нормативно-правових актів ЄС і запровадження принципів і практик раціонального управління, зокрема принципів управління басейном ріки, інтегрованого управління водними ресурсами і т. д. До реформування в секторі працювали 35 комунальних підприємств, які пропонували послуги водопостачання та водовідведення разом з іншими комунальними послугами. Реформа відбувалася у три етапи.

Об'єднання постачальників послуг позитивно вплинуло на ефективність їхньої роботи та призвело до стабільного покращення основних показників ефективності. Наприклад, спостерігається стабільне зростання коефіцієнта збору платежів та рівня забезпеченості лічильниками, що дозволяє здійснювати ефективніший облік споживання води, генеруючи вищий дохід. Рентабельність та укомплектованість штату залишилися на тому самому рівні з незначними покращеннями. Розмір втрат води коливався протягом вказаного періоду, що свідчить про недостатнє підвищення ефективності роботи.

37. Намагаючись скористатися ефектом масштабу, запровадити перехресне субсидування та спростити поглинання коштів ЄС, ряд країн заохочують або вимагають об'єднання дрібних постачальників на регіональному рівні. У таких країнах, як Косово та Румунія, відповідні реформи розпочалися ще в середині 2000-х років, інші країни, зокрема Хорватія та Угорщина, лише нещодавно стали на цей шлях. Згадані реформи, серед іншого, встановлюють вимогу щодо мінімального розміру підприємств, змушуючи організації, які не відповідають такій вимозі, зливатися або поглинати менші комунальні підприємства, а також обмежують доступ відповідних підприємств до коштів державного бюджету або ЄС. У Хорватії та Румунії триває процес регіоналізації, у результаті якого має залишитися менша кількість великих регіональних постачальників. Ряд інших країн, зокрема Албанія, Молдова та Україна, також визначили об'єднання підприємств водопостачання як пріоритетний напрямок розвитку сектору, однак ще не затвердили порядку денного регіоналізації на національному рівні (рис. 19). Результати вказаних процесів об'єднання докладніше висвітлені в розділі С глави V.

38. Управління послугами водовідведення, як правило, здійснюється тими самими комунальними підприємствами, за винятком кількох країн, де у великих містах вони надаються окремими підприємствами. З історичних причин у великих містах країн колишньої Австро-Угорщини (Австрія, Угорщина) послуги водопостачання та водовідведення надаються різними підприємствами. Зокрема, в Австрії лише 150 з майже 6 000 комунальних підприємств надають комбіновані послуги. Такий історичний розподіл певною мірою стимулював запровадження інноваційних моделей управління в секторі водовідведення: управління водовідведенням у Будапешті здійснюється приватною компанією, незважаючи на те, що підприємства водопостачання повернули в комунальну власність; водоочисна станція в Загребі працює за принципом «будівництво — експлуатація — передача» (БЕП); в Австрії сусідні муніципалітети створюють спеціальні об'єднання громад (Gemeindeverband) для спільного фінансування інвестиційних і експлуатаційних витрат, пов'язаних з утриманням установок для збору та очищення стічних вод. Однак у решті країн регіону послуги водовідведення надаються підприємствами водопостачання.

39. У деяких країнах муніципальні підприємства надають не тільки послуги водопостачання та водовідведення, а й інші комунальні послуги. Наприклад, у Словенії тип комунального підприємства визначається його розміром. Великі підприємства, як правило, надають лише послуги водопостачання та водовідведення, а дрібні підприємства також можуть відповідати за газопостачання, централізоване теплопостачання, утилізацію твердих відходів та інші комунальні послуги. КЮР Македонія — єдина країна, де найпоширенішим типом комунальних підприємств є багатопрофільні організації. Комунальні підприємства Македонії, як правило, забезпечують своїх споживачів усіма видами комунальних послуг. Донедавна так було і в Хорватії, поки прийняття нового нормативно-правового акта не змусило муніципалітети відокремити підприємства водопостачання та водовідведення від інших комунальних підприємств.

РИС. 20: РІВЕНЬ ЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ КОМУНАЛЬНИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ І НАДАННЯ ПОСЛУГ

ПРИМІТКА. БЕЗ УРАХУВАННЯ ДАНИХ ЩОДО ЧЕСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ, ДЕ БІЛЬШІСТЬ КОМУНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ ПЕРЕБУВАЮТЬ У ПРИВАТНІЙ ВЛАСНОСТІ.

40. Більшість постачальників послуг у регіоні контролюються органами місцевого управління та пройшли процес корпоратизації. У результаті масштабної децентралізації в 1990-х роках майже в усіх країнах органи місцевого управління відповідають за надання комунальних послуг і є власниками постачальників послуг, за окремими винятками у Болгарії, Угорщині та Косово (рис. 20). Під час аналізу десятка ефективних комунальних підприємств працівники Світового банку виявили їх спільні характеристики (див. вставку). Принаймні з правової точки зору, управління комунальними підприємствами в багатьох країнах регіону відповідає першій характеристиці «зовнішня автономність»: вони мають статус юридичної особи, рахунки, а персонал комунальних підприємств відокремлений від контролюючого суб'єкта, який володіє 100% або більшою часткою в капіталі таких підприємств. Міністерства або муніципалітети, які володіють часткою в капіталі підприємства, призначають членів правління більшості комунальних підприємств, за

Характеристики ефективних комунальних підприємств

Зовнішня автономність

- ▶ Хоча комунальні підприємства не мають повного обсягу повноважень, щоб встановлювати тарифи на свої послуги, вони можуть подавати пропозиції з урахуванням необхідного розміру прибутків підприємства.
- ▶ Хоча правила державних закупівель широко визнаються такими, що обмежують автономність, їх дотримання не чинило значного негативного впливу на ефективність роботи підприємств.
- ▶ Хоча більшість керівників комунальних підприємств не можуть повністю контролювати розмір заробітної плати працівників, вони можуть брати на роботу кваліфікований персонал.
- ▶ Більшість комунальних підприємств залежать від державного фінансування інвестицій.
- ▶ Члени правління зазвичай призначаються органами державного управління, щоб забезпечити представництво інтересів власників.

Зовнішня підзвітність

- ▶ Усі комунальні підприємства зобов'язані дотримуватися чітко визначених показників ефективності роботи.
- ▶ Договір про результати роботи — корисний інструмент обміну інформацією, однак він дещо обмежує можливості примусового виконання умов.
- ▶ Для зміцнення зобов'язань довірчого характеру майже всі комунальні підприємства користуються послугами незалежних аудиторів.
- ▶ Більшість комунальних підприємств зобов'язані отримати дозвіл на залучення фінансування із зовнішніх джерел.
- ▶ До складу дорадчого або наглядового органу комунального підприємства можуть входити представники зовнішніх груп інтересів.
- ▶ Автономне регулювання діяльності підприємства — це радше виняток, ніж норма, оскільки діяльність майже всіх комунальних підприємств регулюється їх власниками.

Внутрішня відповідальність за результати роботи

- ▶ Вище керівництво регулярно звітує про свою роботу перед правлінням.
- ▶ Широко застосовуються системи заохочення вищого керівництва на основі результатів роботи.
- ▶ Крім того, діє система премій і штрафних санкцій для працівників з метою досягнення чітко визначених показників ефективності роботи.
- ▶ Більшість комунальних підприємств визнають важливість навчання для вдосконалення умінь працівників.

Ринкова спрямованість

- ▶ Комунальні підприємства віддають на аутсорсинг неосновні функції, залишаючи за собою основні види діяльності.
- ▶ Незважаючи на поширення бенчмаркінгу, відсутні чіткі парадигми використання даних, зібраних із метою підвищення ефективності роботи.
- ▶ Більшість комунальних підприємств не займаються ринковими дослідженнями.

Орієнтація на потреби споживачів

- ▶ Комунальні підприємства у водному секторі розробили системи збору платежів для ефективного подолання перешкод, які постають перед різними категоріями споживачів.
- ▶ Комунальні підприємства активно проводять опитування користувачів, щоб дізнатися їхню думку.
- ▶ Споживачі мають можливість висловити свої побажання під час вибору послуг.
- ▶ Споживачі отримують інформацію про зміни або перебої у наданні послуг.
- ▶ Комунальні підприємства розробили ефективні механізми розгляду скарг.

Корпоративна культура

- ▶ Чітке формулювання завдань слугує внутрішнім індикатором високої корпоративної культури.
- ▶ У більшості комунальних підприємств діє система підвищення заробітної плати відповідно до результатів роботи.
- ▶ Комунальні підприємства пропонують своїм працівникам широкі кар'єрні перспективи, а тому характеризуються низьким рівнем плинності кадрів.
- ▶ Комунальні підприємства у водному секторі реалізують навчальні програми в рамках річних договорів про результати роботи.
- ▶ Працівники повідомляються про рішення керівництва за принципом службової необхідності.

ДЖЕРЕЛО: БАЄТТІ, КІНДОМ І ВАН ГІННЕКЕН, 2006.

винятком КЮР Македонії, де до складу правління також можуть входити представники неурядових інтересів. Керівники комунальних підприємств призначаються правлінням або безпосередньо органом державного управління. У деяких випадках відносини між комунальним підприємством і органом державного управління регулюються договором про результати роботи (табл. 2). На практиці принцип рівноправності та незацікавленості сторін у відносинах між корпоратизованими комунальними підприємствами та контролюючими суб'єктами часто не дотримується, а органи місцевого управління та мери жорстко контролюють процес прийняття управлінських і кадрових рішень у підзвітних їм комунальних підприємствах. Ще гірша ситуація спостерігається з такими характеристиками, як зовнішня підзвітність, ринкова спрямованість, орієнтація на потреби споживачів і корпоративна культура.

ТАБЛ. 2: УПРАВЛІННЯ КОМУНАЛЬНИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ У КРАЇНАХ РЕГІОНУ

Країна	Тип комунального підприємства	Контролюючий суб'єкт	Домінуючий тип постачальника	Власник майна	Правління/орган управління комунальним підприємством	Призначення керівництва	Договір про результати роботи
Албанія	ВП і ВВ	Місцевий уряд	Акціонерна компанія	Підприємство	Так, правління, яке призначається контролюючим суб'єктом	Правління	Ні
Австрія	ВП або ВВ	Місцевий уряд	Муніципальне підприємство	Підприємство	Так, правління, яке призначається контролюючим суб'єктом	Правління	Іноді
Боснія і Герцеговина	ВП і ВВ	Місцевий уряд	Комунальне підприємство	Підприємство	Так, правління, яке призначається контролюючим суб'єктом	Контролюючий суб'єкт	Іноді
Болгарія	ВП і ВВ	Національний і місцевий уряди	Державне підприємство	Підприємство ⁸	Ні, управління здійснюється контролюючим суб'єктом	Контролюючий суб'єкт	Так
Хорватія	ВП і ВВ	Місцевий уряд	Комунальне підприємство	Підприємство	Так, правління, яке призначається контролюючим суб'єктом	Контролюючий суб'єкт	Так, відповідно до законодавства
Чеська Республіка	ВП і ВВ	Місцевий уряд	Приватна компанія	Контролюючий суб'єкт	Так, правління, яке призначається контролюючим суб'єктом	Правління	Так, відповідно до законодавства
Угорщина	ВП і ВВ	Національний і місцевий уряди	Муніципальне підприємство	Контролюючий суб'єкт	Так, правління, яке призначається контролюючим суб'єктом	Контролюючий суб'єкт	Так, відповідно до законодавства
Косово	ВП і ВВ	Національний уряд	Регіональне підприємство водопостачання	Контролюючий суб'єкт	Так, правління, яке призначається контролюючим суб'єктом	Правління	Так, відповідно до законодавства
КЮР Македонія	Комунальні послуги	Місцевий уряд	Муніципальне підприємство	Незрозуміло	Так, правління, за участі представників неконтролюючих інтересів	Контролюючий суб'єкт	Іноді
Молдова	ВП і ВВ	Місцевий уряд	Муніципальне підприємство	Контролюючий суб'єкт	Ні, управління здійснюється контролюючим суб'єктом	Контролюючий суб'єкт	Іноді
Чорногорія	ВП і ВВ	Місцевий уряд	Муніципальне підприємство	Контролюючий суб'єкт	Так, правління, яке призначається контролюючим суб'єктом	Правління	Ні
Румунія	ВП і ВВ	Місцевий уряд	Регіональний оператор	Контролюючий суб'єкт	Так, правління, яке призначається контролюючим суб'єктом	Контролюючий суб'єкт	Так
Сербія	Залежить від розміру	Місцевий уряд	Державне підприємство	Національний уряд	Так, правління, яке призначається контролюючим суб'єктом	Правління	Ні
Словаччина	ВП і ВВ	Місцевий уряд	Акціонерна компанія	Контролюючий суб'єкт	Так, правління, яке призначається контролюючим суб'єктом	Правління	Так
Словенія	Залежить від розміру	Місцевий уряд	Муніципальне підприємство	Контролюючий суб'єкт	Так, правління, яке призначається контролюючим суб'єктом	Контролюючий суб'єкт	Іноді
Україна	ВП і ВВ	Місцевий уряд	Комунальне підприємство	Контролюючий суб'єкт	Ні, управління здійснюється контролюючим суб'єктом	Контролюючий суб'єкт	Ні

ДЖЕРЕЛО: ФОНД ДАНИХ SOS.

⁸ Ситуація має змінитися. У 2009 році до Закону про воду було внесено зміни, відповідно до яких усі об'єкти інфраструктура ВПВВ мають перейти у державну або муніципальну власність (залежно від територіальних і функціональних характеристик). (depending on their territorial and functional characteristics).

41. Для більшості країн регіону характерне незначне залучення приватного сектору у сфері надання послуг водопостачання та водовідведення. Наприкінці 1990-х — на початку 2000-х років ряд країн експериментували з ДПП у великих містах, у результаті чого були укладені договори концесії для таких міст, як Бухарест, Будапешт і Софія, а також для обслуговування великої частки населення в Чеській Республіці та Словаччині. Робилася спроба укласти договір про управління для муніципалітету Джаковіца/Ораховац в Косово. Нещодавно масштабні схеми державно-приватного партнерства (ДПП) були розроблені в Україні, зокрема договір довгострокової оренди між містом Одесою та приватною компанією «Інфоксводоканал», а також масштабний договір концесії між Луганською областю та російською приватною компанією «Росводоканал». Однак наразі лише кілька країн продовжують активно використовувати традиційну модель концесії, а в Будапешті, наприклад, відповідні об'єкти інфраструктури знову перейшли в муніципальну власність. З'являються м'якші моделі ДПП для управління окремими об'єктами (БЕП у Загребі, Сербії та Косово), а також для аутсорсингу послуг, іноді на основі результатів роботи.

ТАБЛ. 3: ОГЛЯД ОБ'ЄДНАНЬ У ВОДНОМУ СЕКТОРІ РЕГІОНУ ТА ПОСЛУГ, ЯКІ ВОНИ НАДАЮТЬ

Країна	Назва ⁹	Сфера діяльності	Рік створення	Чисельність штатних працівників	Послуги, які надаються					
					Навчання	Технічна допомога	Обмін знаннями	Представництво і захист інтересів	Зв'язи з громадськістю	Встановлення стандартів
Албанія	SHUKALB	ВП і ВВ	2000	5	✓		✓	✓	✓	
Австрія	ÖVGW	ВП	1881	15	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	ÖWAV	ВВ	1909	8	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Боснія і Герцеговина	VRS	Республіка Сербська	2001	3	✓	✓	✓	✓	✓	
	UPKP	ФБіГ/комунальні послуги	1999	1	✓	✓	✓	✓	✓	
Болгарія	BWA	ВП і ВВ	2001	5			✓	✓	✓	
Хорватія	GVIK	ВП і ВВ	1972	—	✓	✓	✓	✓		
Чеська Республіка	SOVAK	ВП і ВВ	1989	5	✓	✓	✓	✓	✓	
Угорщина	MAVIZ	ВП і ВВ	1990	10	✓		✓	✓	✓	
Косово	SHUKOS	ВП і ВВ	2001	3	✓		✓	✓		
КЮР Македонія	ADKOM	Комунальні послуги	2004	2	✓		✓	✓	✓	
Молдова	AMAC	ВП і ВВ	2000	10	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Чорногорія	UVCG	ВП і ВВ	1999	1	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Румунія	ARA	ВП і ВВ	1995	25	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Сербія	WSAS	ВП і ВВ	2011	—	✓	✓	✓		✓	✓
	UTVSI	Спеціалісти з водопостачання	1960	5	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Словаччина	AVS	ВП і ВВ	2004	2	✓	✓	✓	✓	✓	
Словенія	CCIS	Торгово-промислова палата	1851	2			✓	✓	✓	
Україна	UWA	ВП і ВВ	1995	9	✓	✓	✓	✓	✓	✓

ДЖЕРЕЛО: ФОНД ДАНИХ SOS.

9 SHUKALB: Асоціація з водопостачання та водовідведення Албанії; ÖVGW: Австрійська асоціація газу та води; ÖWAV: Австрійський союз з утилізації стічних вод і відходів; VRS: Асоціація водоканалів Республіки Сербської; UPKP: Союз роботодавців комунальних підприємств; BWA: Болгарська водна асоціація; GVIK: Асоціація водопостачання та водовідведення; SOVAK: Асоціація водопостачання та водовідведення Чеської Республіки; MAVIZ: Угорська асоціація водоканалів; SHUKOS: Асоціація водопостачання та водовідведення Косово; ADKOM: Союз постачальників комунальних послуг Македонії; AMAC: Національна асоціація водоканалів Молдови; UVCG: Асоціація водогосподарств Чорногорії; ARA: Румунська водна асоціація; WSAS: Асоціація водопостачання та водовідведення Сербії; UTVSI: Асоціація водних технологій і сантехніки; AVS: Асоціація компаній з водопостачання; CCIS: Торгово-промислова палата Словенії; UBA: Українська водна асоціація.

42. **У всіх країнах регіону діють об'єднання комунальних підприємств, іноді нараховується навіть кілька таких об'єднань.** Потужні об'єднання підприємств водопостачання діють у більшості держав-членів ЄС, наприклад ÖVGW в Австрії, MAVIZ в Угорщині та ARA в Румунії. У більшості країн колишньої Югославії такі об'єднання з'явилися нещодавно, тому вони володіють обмеженим обсягом людських і фінансових ресурсів. Об'єднання надають своїм членам такі найпоширеніші послуги, як обмін знаннями, зокрема проведення конференцій, семінарів і друк періодичних видань, а також представництво і захист інтересів. Сім об'єднань у регіоні, окрім інших послуг, також розробляють і встановлюють технічні стандарти та настанови (табл. 3).

43. **У сільській місцевості послуги, як правило, надаються найближчим комунальним підприємством, організацією на рівні територіальної громади або за принципом самообслуговування.** У загальному, 26% населення обходяться власними силами або обслуговуються системами, які перебувають в управлінні територіальної громади. Майже нічого невідомо про неформальних постачальників, які не дотримуються принципів політики та не контролюються регуляторами, створюючи певні проблеми для функціонування сектору через невеликий розмір, обмежений обсяг технічних і фінансових ресурсів і значну кількість. Багато країн регіону вважають укрупнення або об'єднання таких дрібних постачальників у регіональні комунальні підприємства найраціональнішим способом підвищення якості та надійності послуг. Однак такі рішення потенційно тягнуть за собою значні додаткові витрати для комунальних підприємств, тому у країнах, які мають досвід вирішення таких проблем, зокрема в Австрії, розроблені альтернативні механізми надання підтримки таким постачальникам послуг на зразок Водної асоціації Верхньої Австрії (див. вставку).

Водна асоціація Верхньої Австрії — об'єднання сільських кооперативів

Заснована в 1946 році Водна асоціація Верхньої Австрії — це автономне, незалежне та неприбуткове об'єднання понад 1 700 кооперативів, розташованих на території Федеральної землі Верхня Австрія. На чолі з Правлінням у складі семи директорів вона керує діяльністю у водному секторі, особливо в сільській місцевості, здійснює управління децентралізованими малими установками водопостачання і водовідведення, а також відповідає за захист від повеней та зрошування.

Діяльність водних кооперативів спрямована на забезпеченні достатнього, високоякісного та рентабельного постачання питної води через будівництво та експлуатацію автономних установок. Завдяки особистій участі та безкоштовним послугам учасників таке колективне водопостачання з контролем якості води може вважатися економічно ефективним методом. Об'єднання надає своїм учасникам підтримку у вирішенні технічних, правових, фінансових і організаційних питань. Воно надає послуги з експлуатації та технічного обслуговування (технічну допомогу, аварійне постачання, портативне технічне обладнання), з реалізації програм концентрації (наприклад, з метою придбання лічильників на воду та проведення аналізу води), а також з обліку води (наприклад, виявлення витоків, встановлення труб і кранів, вимірювання потоків води та тиску, а також проведення тестів водоносного горизонту). Об'єднання також проводить навчальні заняття, тренінги та заходи з обміну досвідом і пропонує своїм учасникам можливості для обміну інформацією. Докладніші відомості див. на веб-сайті <http://www.oewasser.at/de/english.html>.

На території Федеральної землі Верхня Австрія нараховується понад 1 700 водних кооперативів

В. Формування політики

44. **Формування політики в секторі водних послуг належить до компетенції центральних органів влади, однак відповідні зобов'язання часто розподіляються між різними міністерствами, іноді створюючи проблеми з координацією.** Визначення стратегій і політик надання послуг у водному секторі регіону є обов'язком центрального уряду та різних міністерств майже в усіх країнах регіону (зав винятком Федерації Боснії і Герцеговини — адміністративно-територіальної одиниці Боснії і Герцеговини — де формулювання політики у водному секторі належить до компетенції регіональних органів влади). У деяких країнах (Україна) і досі існує тенденція до зосередження управління на центральному рівні, у той час як в інших країнах здійснюється масштабна децентралізація (Боснія і Герцеговина). Зобов'язання з формулювання політики у водному секторі зазвичай розподіляються між різними урядовими міністерствами за такою схемою: (а) управління водними ресурсами, як правило, належить до компетенції міністерства сільського господарства (у деяких країнах — також міністерства екології); (б) за управління комунальними підприємствами водопостачання та розвиток інфраструктури відповідає міністерство сільського господарства або міністерство регіонального розвитку (або інші міністерства, які займаються питаннями місцевого самоврядування); (с) встановлення стандартів очищення стічних вод, як правило, є обов'язком міністерства екології; (д) встановлення стандартів якості питної води зазвичай належить до компетенції міністерства охорони здоров'я. Розпорошення зобов'язань у водному секторі між великою кількістю міністерств часом призводить до плутанини або неможливості встановлення форми власності, коли мова йде про будь-який план реформування ЖКГ. Щоб вирішити цю проблему, у деяких країнах були створені координаційні органи (наприклад, Міжміністерська рада з водних питань у Косово та Національна водна рада в Албанії). У деяких випадках функція координації політики або захисту інтересів покладається на об'єднання водоканалів (Румунія) або регуляторний орган (Угорщина). Лише в кількох країнах (Австрія, Хорватія та Словенія) відповідальність за всі аспекти надання послуг у водному секторі покладається на одне міністерство (як правило, міністерство сільського господарства), але навіть у такому разі за міністерством екології та міністерством охорони здоров'я зберігаються значні повноваження у сфері моніторингу та охорони довкілля.

Водна рамкова директива

Водна Рамкова Директива (ВРД, Директива 2000/60/ЄС) започаткувала в законодавстві ЄС новий комплексний підхід до охорони водних екосистем з урахуванням необхідності використання води для життя та розвитку людства. ВРД запровадила ряд ключових принципів управління та охорони водних ресурсів, зокрема інтегроване планування на рівні річкових басейнів, комплексну оцінку наслідків, економічний аналіз запропонованих або вжитих заходів, а також принципи інтегрованого управління водними ресурсами, які передбачають встановлення цільових екологічних показників з урахуванням цілей управління водними ресурсами та відповідної політики. Основний інструмент імплементації ВРД — плани управління басейном ріки, які доповнюються програмами заходів, спрямованих на покращення стану води. Мета Директиви полягає в досягненні доброго стану усіх природних поверхневих і підземних вод. Для поверхневих вод визначення доброго стану ґрунтується на новому понятті екологічної якості, що враховує біологічні та фізико-хімічні показники. У ВРД передбачені терміни виконання певних зобов'язань державами-членами. Крім того, ВРД містить вимоги щодо повернення витрат на послуги у водному секторі, інформування громадськості і проведення консультацій.

45. **Хоча водні директиви ЄС прямо не вимагають обов'язкового встановлення певної системи управління послугами у водному секторі та нормативно-правової бази, у непрямій формі вони стимулюють запровадження змін у відповідному секторі регіону не тільки в державах-членах ЄС, а й у країнах, які прагнуть отримати членство.** Водні директиви ЄС (в основному, ВРД, Директива про очищення міських стічних вод (ДМСВ) і Директива про питну воду (ДПВ) — див. вставки) передусім спрямовані на охорону водних ресурсів, довкілля та здоров'я людей, а також на забезпечення раціонального використання водних ресурсів. На відміну від директив в інших секторах, вони прямо не вимагають обов'язкового встановлення певної системи управління та нормативно-правової бази щодо надання послуг у водному секторі, тому у державах членах ЄС, розташованих у Дунайському басейні та за його межами, спостерігається велике різноманіття організаційних структур. Вплив директив на надання послуг водному секторі здійснюється шляхом визначення вимог до якості питної води, відведення та очищення стічних вод (визначаються частиною законодавства ЄС), а також загальної вимоги щодо повернення витрат за принципом «забруднювач платить». Окремі зацікавлені особи в регіоні визначили для себе такі непрямі рекомендації, як необхідність об'єднання комунальних підприємств у водному секторі з метою полегшення поглинання коштів ЄС і розробка економічно ефективних пакетів інвестицій або необхідність посилення нормативно-правової бази для забезпечення дотримання вимог щодо повернення витрат. У будь-якому разі всі держави-члени ЄС завершили формальну транспозицію відповідних водних директив ЄС, а кандидати або потенційні кандидати на вступ до ЄС перебувають у процесі наближення політики у водному секторі до вимог законодавства та відповідних директив ЄС.

46. Терміни адаптації до вимог директив ЄС для нових держав-членів ЄС визначаються договорами про приєднання та встановлюються з урахуванням розміру агломерації, відсотка навантаження та/або окремої агломерації, а також чутливості водозабірника. У той час як деякі держави-члени ЄС у регіоні повністю завершили адаптацію до вимог директив, перехідні періоди для запровадження окремих категорій вимог ще тривають для Хорватії, Угорщини, Румунії, Словаччини та Словенії (огляд стану дотримання див. у розділі С глави IV). Слід відзначити, що ряд потенційних кандидатів розпочали транспозицію директив ЄС до своїх національних систем ще до отримання офіційного статусу країни-кандидата, демонструючи свою відданість цілям директив ЄС.

47. Більшість країн регіону розробили водні стратегії, які визначають стратегічні цілі розвитку сектору. Більшість країн регіону вважають розробку змістовних водних стратегій основою розвитку сектору. Такі документи були нещодавно підготовлені та прийняті у 12 країнах регіону (Албанія, Австрія, Боснія і Герцеговина, Болгарія, Хорватія, Чеська Республіка, КЮР Македонія, Чорногорія, Румунія, Словаччина, Словенія та Сербія), а ще дві країни (Косово та Молдова) підготували проекти відповідних документів. Лише у двох країнах (Угорщина та Україна) немає спеціальної стратегії розвитку водного сектору, однак відповідні питання регулюються низкою різних галузевих стратегій або урядових програм. У прийнятих національних водних стратегіях, як правило, визначаються стратегічні цілі, ресурси та заходи, необхідні для досягнення цілей розвитку сектору. У секторі водопостачання та водовідведення особлива увага приділяється (а) розширенню сфери надання послуг водопостачання та водовідведення; (б) підвищенню захисту вод від точкових джерел забруднення; (с) досягненню повернення витрат і стабільності експлуатації у найближчі 10–25 років. У державах-членах ЄС і країнах-кандидатах усі нещодавно розроблені стратегії спрямовані на дотримання законодавства ЄС, а передбачені ними цілі враховують необхідність транспозиції водних директив ЄС (щоб забезпечити повну адаптацію станом на кінець погодженого перехідного періоду). Єдиним винятком є Австрія, яка вже забезпечила дотримання директив ЄС, тому змінила орієнтацію в напрямку технічного обслуговування та адаптації до зміни клімату як проблеми наступного етапу розвитку водного сектору.

Директива про очищення міських стічних вод

Директива про очищення міських стічних вод (ДОМСВ, Директива 91/271/ЄЕС) — це документ, спрямований на забезпечення контролю викидів, а також один із основних інструментів політики у водному секторі Європи. Її мета — захист водного середовища від негативного впливу викидів міських стічних вод у населених пунктах і від промислових стічних вод в агропродовольчому секторі. Дія Директиви поширюється на агломерації з п.е. (популяційним еквівалентом) понад 2 000. Вона вимагає належного відведення стічних вод і регулює обсяг викидів, визначаючи необхідний тип мінімального очищення та встановлюючи максимальні норми викидів основних забруднюючих речовин (органічних і біогенних речовин). Директива містить вимоги щодо відведення та очищення стічних вод в агломераціях з п.е. понад 2 000 та додаткового очищення в агломераціях з п.е. понад 10 000 у чутливих районах. Вона вважається найдорожчим законодавчим актом *acquis communautaire* в плані імплементації.

Директива про питну воду

Директива про питну воду (ДПВ, Директива 98/83/ЄС) стосується якості води, призначеної для споживання людиною та визначає основні стандарти якості питної води на рівні ЄС. Її мета — захист людського здоров'я від шкідливих впливів будь-якого забруднення води, призначеної для споживання людиною, шляхом забезпечення її безпечності та чистоти. Дія Директиви передусім поширюється на системи, які постачають питну воду для понад 50 осіб або в обсязі понад 10 м³ на день.

48. Навіть серед країн зі значною чисельністю циганської меншини лише деякі вважають це проблемою у сфері водопостачання та мають спеціальні схеми надання послуг таким групам споживачів. Хоча значна концентрація циганського населення (див. сектор В глави II) спостерігається в таких країнах, як Болгарія, Румунія та Словаччина, лише в КЮР Македонії та Боснії і Герцеговині окремі комунальні підприємства застосовують спеціальних підхід до обслуговування маргіналізованих груп (як правило, безкоштовне надання базової кількості води або знижені тарифи на воду). Усі інші країни стверджують, що вони застосовують однаковий підхід до обслуговування всіх категорій споживачів незалежно від національності або соціального статусу. Питання статусу маргіналізованих груп переважно регулюється національною стратегією (іноді законодавством) щодо таких груп, однак допомога населенню з несприятливими соціально-економічними умовами життя, як правило, надається спільними зусиллями держави та територіальних громад і досить рідко передбачає надання прямих субсидій на послуги у водному секторі та інші комунальні послуги (докладніше інформацію див. у розділі D глави VI).

49. Гендерний дисбаланс не вважається проблемою у водному секторі, незважаючи на непропорційно низький відсоток жінок серед працівників комунальних підприємств сектору. Гендерний дисбаланс не вважається проблемою у водному секторі в жодній із 16 країн регіону (фонд даних SoS), а тому не регулюється чинними стратегіями розвитку сектору. Однак, на думку експертів, склад персоналу комунальних підприємств характеризується гендерним дисбалансом, особливо на рівні прийняття рішень/управління. Недостатнє представлення жінок у складі персоналу комунальних підприємств зазвичай пояснюється експертами, як спричинене фізичною важкістю роботи, хоча це не може виправдати низький відсоток жінок на управлінських посадах.

С. Управління ресурсами

50. Управління ресурсами переважно здійснюється відповідно до принципів інтегрованого управління водними ресурсами. Для регіону характерні розробка планів управління басейном ріки у державах-члена ЄС і запровадження інтегрованого управління водними ресурсами (IUBP) у сфері управління водними ресурсами та захисту від повеней, що відповідає вимогам ВРД. Підготовка та реалізація таких планів зазвичай належить до компетенції галузевого міністерства, відповідального за управління водними ресурсами (у більшості країн це міністерство сільськогосподарства, але в окремих країнах – міністерство екології). У кількох країнах, зокрема в Хорватії, Боснії і Герцеговині, Угорщині та Сербії, створені національні водні агентства з істотними повноваженнями щодо управління водними ресурсами. Як згадувалося в розділі D глави II, такі плани приведені у відповідність до Плану управління басейном річки Дунай, який реалізується під егідою МКЗД.

ТАБЛ. 4: ПЛАТА ЗА КОРИСТУВАННЯ ВОДНИМИ РЕСУРСАМИ

Країна	Плата за водозабір	Розмір річних надходжень від плати за водозабір (євро)	Плата за дозвіл на скидання стічних вод	Розмір річних надходжень від плати за скидання стічних вод (євро)	Спрямування платежів	Загальна сума річних надходжень від плати (євро на одну особу на рік)
Албанія	Так, але несистематично	230 000	НІ	н/д	держбюджет	0,08
Австрія	Так	Немає	Так	Немає	н/д	н/д
Боснія і Герцеговина	Так	5 400 000	Так	15 800 000	держбюджет	5,58
Болгарія	Так, але несистематично	9 300 000	Так	2 000 000	держбюджет	1,55
Хорватія	Так	147 000 000	Так	7 500 000	спеціальний водний фонд	14,71
Чеська Республіка	Так	40 000 000	Так	29 000 000	спеціальний водний фонд	16,05
Угорщина	Так	43 000 000	Так	10 000 000	держбюджет	5,35
Косово	Так, але несистематично	190 000	Так, але несистематично	190 000	держбюджет	0,21
КЮР Македонія	Так, але несистематично	1 600 000	Так, але несистематично	16 000	держбюджет	0,77
Молдова	Так	Стягується разом із платою за послуги водовідведення	Так	150 000	спеціальний водний фонд	0,04
Чорногорія	Так, але несистематично	660 000	Так, але несистематично	210 000	держбюджет	1,45
Румунія	Так	Н/Д	Так	н/д	держбюджет	н/д
Сербія	Так	37 000 000	Так	н/д*	держбюджет	5,21
Словаччина	Так	37 000 000	Так	7 000 000	спеціальний водний фонд	8,15
Словенія	Так, але несистематично	Н/Д	Так	н/д	держбюджет	н/д
Україна	Так	Н/Д	Так	н/д	держбюджет	н/д

ДЖЕРЕЛО: ФОНД ДАНИХ SOS.

ПРИМІТКА. * ЗНАЧЕННЯ РОЗМІРУ НАДХОДЖЕНЬ ВІД ПЛАТИ ЗА ВОДОЗАБІР ТАКОЖ ВРАХОВУЄ РОЗМІР НАДХОДЖЕНЬ ВІД ПЛАТИ ЗА СКИДАННЯ СТІЧНИХ ВОД, ЯКИЙ НЕ ВКАЗУЄТЬСЯ ОКРЕМО.

51. Незважаючи на правовий характер, практичне застосування плати за водозабір і скидання стічних вод не робить її ефективним інструментом управління ресурсами.

Поняття ліцензій і плати за водозабір та скидання стічних вод існує у всіх країнах регіону, однак в деяких країнах не стягується плата за водозабір, а в інших країнах вона вводиться лише частково. Кошти, зібрані у вигляді такої плати, у більшості випадків надходять до державного бюджету (за винятком Хорватії, Чеської Республіки, Молдови та Словаччини, де вони спрямовуються у спеціальний водний фонд), з якого вони потім розподіляються на різні державні потреби. Розмір надходжень коливається від символічної суми в Албанії до відносно значного доходу в Хорватії та Чеській Республіці, однак залишається незначним на регіональному рівні (середній регіональний показник дорівнює лише 4 євро на одну особу на рік, не перевищуючи 20 євро на особу на рік у жодній із країн регіону (табл. 4).

Національні водні агентства

Лише в чотирьох країнах (Боснія і Герцеговина, Хорватія, Молдова та Сербія) створені незалежні державні водні агентства, наділені певними повноваженнями у сфері водопостачання та водовідведення. Однак тільки в Хорватії таке агентство («Хорватські води») має істотні повноваження та достатній бюджет для управління всіма аспектами функціонування водного сектору. Бюджет організації «Хорватські води» (10 млн євро, або 70 євро на душу населення у 2014 році) формується переважно за рахунок різних платежів, які стягуються з усіх споживачів води в Хорватії, з отриманням незначної фінансової допомоги або взагалі без залучення коштів державного бюджету.

D. Регулювання

52. Протягом останніх 15 років у країнах Дунайського регіону домінував курс на підвищення незалежності регулювання у сфері надання послуг водопостачання та водовідведення, особливо у країнах з великими або регіональними комунальними підприємствами. З 16 країн, які описуються в цьому звіті, 9 країн мають незалежні регуляторні органи, що здійснюють нагляд за функціонуванням водного сектору, — Албанія, Болгарія, Хорватія, Угорщина, Косово, Молдова, Румунія, Словаччина та Україна. З усіх цих регуляторних органів лише Державний регуляторний орган у водному секторі Албанії розпочав свою роботу до 2000 року. Решта органів були створені або наділені регуляторними повноваженнями у водному секторі протягом останніх 15 років (рис. 21), часто в ході реалізації або підготовки до реструктуризації або регіоналізації в секторі ЖКГ (Хорватія, Косово, Румунія). Крім того, тривають обговорення та дослідження, пов'язані з оцінкою можливої формальної реалізації відповідної нормативно-правової бази ще у трьох країнах (Боснія і Герцеговина, КЮР Македонія та Чорногорія).

РИС. 21: ХРОНІКА СТВОРЕННЯ РЕГУЛЯТОРНИХ ОРГАНІВ У ДУНАЙСЬКОМУ РЕГІОНІ

ДЖЕРЕЛО: РОЗРОБКА АВТОРІВ FROM SOS DATA COLLECTION.

53. Лише три з дев'яти незалежних регуляторних органів у регіоні працюють виключно у водному секторі: Албанія, Хорватія та Косово. Решта шість органів мають міжгалузевий характер і, серед іншого, регулюють електропостачання, централізоване тепlopостачання та газопостачання. Одна з переваг багатогалузевих регуляторів над спеціалізованими органами полягає в тому, що вони сприяють передачі знань і умінь у сфері регулювання між секторами. Крім того, багатогалузева модель, принаймні з теоретичної точки зору, підвищує незалежність регулятора, не дозволяючи одному сектору домінувати в порядку денному та запобігаючи фінансовій залежності органу від будь-якого сектору або великого комунального підприємства. Однак так не завжди відбувається на практиці. Під час семінару з регуляторних питань, організованого в рамках Дунайської водної програми, два багатогалузевих регулятори заявили, що в їхній практиці водному сектору надається нижчий пріоритет порівняно із сектором електропостачання, що іноді призводить до затягування з прийняттям рішень

54. Усі регуляторні органи в регіоні офіційно відповідають за встановлення та затвердження тарифів, часто разом із місцевими органами управління. З усіх регуляторів лише угорський орган виконує консультативну функцію у процесі встановлення тарифів (офіційне рішення приймається відповідним галузевим міністерством). Решта регуляторних органів безпосередньо відповідають за визначення тарифів шляхом офіційного встановлення або перевірки та уточнення тарифів, часто попередньо затверджених місцевими радами. У країнах, де немає спеціальних економічних регуляторів, регуляторні функції, зокрема встановлення тарифів і моніторинг якості послуг, зазвичай покладаються на місцеві органи управління, іноді із залученням механізму національного урядового контролю (КЮР Македонія, Сербія).

55. У різних країнах використовуються різні методики встановлення тарифів, однак найпоширенішою є методика обмеження розміру доходів. Чотири країни регіону – КЮР Македонія, Косово, Румунія та Україна – використовують метод норми прибутку. В Угорщині, Чорногорії та Сербії не розроблена методика визначення розміру тарифів. На практиці, оскільки комунальні підприємства в регіоні переважно перебувають у власності місцевих органів управління, які надають перевагу низьким тарифам над високими прибутками, встановлення тарифів не є таким ефективним регуляторним інструментом, як за умов приватної власності та орієнтації на отримання прибутку.

ТАБЛ. 5: ПРАКТИКИ ЕКОНОМІЧНОГО РЕГУЛЮВАННЯ У КРАЇНАХ ДУНАЙСЬКОГО РЕГІОНУ

Країна	Методика встановлення тарифів	Основа встановлення тарифів	Процедура встановлення тарифів	Встановлення тарифів на рівні, визначеному регулятором	Забезпечення регуляторного розміру тарифів	Мінімальна частота перегляду тарифів
Албанія	Так, застосовується	Обмеження розміру доходів	Тарифи встановлюються регулятором	Досить систематично	Ні, запити на перегляд тарифів подаються комунальними підприємствами	Ні, запити на перегляд тарифів подаються комунальними підприємствами
Австрія	Так, застосовується	Обмеження розміру доходів	Тарифи встановлюються комунальними підприємствами за погодженням з місцевими органами влади	Досить систематично	Так, за допомогою штрафів або вилучення коштів	Так, діють вимоги щодо частоти перегляду тарифів та індексації
Боснія і Герцеговина	Немає	н/д	Тарифи встановлюються комунальними підприємствами за погодженням з місцевими органами влади	Лише за умови досягнення згоди між керівництвом підприємства та місцевим органом влади	Так, регулятор може встановлювати тарифи в односторонньому порядку	Ні, запити на перегляд тарифів подаються комунальними підприємствами
Болгарія	Так, застосовується	Обмеження цін	Тарифи встановлюються регулятором	Рідко	Регулятор затверджує макс. розмір тарифу, а підприємства можуть брати менше	Так, застосовується автоматична індексація
Хорватія	Так, застосовується	Обмеження цін	Тарифи перевіряються та уточнюються регулятором	Досить систематично	Так, регулятор може встановлювати тарифи в односторонньому порядку	Так, діють вимоги щодо частоти перегляду тарифів
Чеська Республіка	Так, застосовується	Обмеження розміру доходів	Тарифи встановлюються комунальними підприємствами за погодженням з місцевими органами влади	Досить систематично	Так, регулятор може встановлювати тарифи в односторонньому порядку	Так, діють вимоги щодо частоти перегляду тарифів
Угорщина	Немає, однак перебуває на стадії розробки	н/д	Тарифи рекомендуються регулятором національному міністерству	Рідко, однак очікується після прийняття відповідного нормативно-правового акта щодо річних тарифів	Так, за допомогою штрафів або вилучення коштів	Наразі ні, можливо, після прийняття нормативно-правового акта щодо тарифів
Косово	Так, застосовується	Норма прибутку	Тарифи перевіряються та уточнюються регулятором	Досить систематично	Так, регулятор може встановлювати тарифи в односторонньому порядку	Так, діють вимоги щодо частоти перегляду тарифів
КЮР Македонія	Так, але не застосовується систематично	Норма прибутку	Тарифи встановлюються комунальними підприємствами за погодженням з місцевими органами влади	Лише за умови досягнення згоди між керівництвом підприємства та місцевим органом влади	Ні, за відсутності перегляду тарифів	Ні, запити на перегляд тарифів подаються комунальними підприємствами

Країна	Методика встановлення тарифів	Основа встановлення тарифів	Процедура встановлення тарифів	Встановлення тарифів на рівні, визначеному регулятором	Забезпечення регуляторного розміру тарифів	Мінімальна частота перегляду тарифів
Молдова	Так, застосовується	Обмеження розміру доходів	Тарифи перевіряються та уточнюються регулятором	Лише за умови досягнення згоди між керівництвом підприємства та місцевим органом влади	Ні, за відсутності перегляду тарифів	Ні, запити на перегляд тарифів подаються комунальними підприємствами
Чорногорія	Немає	н/д	Тарифи встановлюються комунальними підприємствами за погодженням з місцевими органами влади	Лише за умови досягнення згоди між керівництвом підприємства та місцевим органом влади	Ні, за відсутності перегляду тарифів	Ні, запити на перегляд тарифів подаються комунальними підприємствами
Румунія	Так, застосовується	Норма прибутку	Тарифи встановлюються регулятором	Досить систематично	Так	Ні, запити на перегляд тарифів подаються комунальними підприємствами
Сербія	Немає	н/д	Тарифи встановлюються комунальними підприємствами за погодженням з місцевими органами влади	Лише за умови досягнення згоди між керівництвом підприємства та місцевим органом влади	Так, за допомогою штрафів або вилучення коштів	Ні, запити на перегляд тарифів подаються комунальними підприємствами
Словаччина	Так, застосовується	Обмеження цін	Тарифи перевіряються та уточнюються регулятором	Досить систематично	Так, регулятор може встановлювати тарифи в односторонньому порядку	Так, діють вимоги щодо частоти перегляду тарифів
Словенія	Так, застосовується	Обмеження розміру доходів	Тарифи встановлюються комунальними підприємствами за погодженням з місцевими органами влади	Досить систематично	н/д	Так, діють вимоги щодо частоти перегляду тарифів
Україна	Так, застосовується	Норма прибутку	Тарифи встановлюються регулятором	Рідко	Так, регулятор може встановлювати тарифи в односторонньому порядку	Ні, запити на перегляд тарифів подаються комунальними підприємствами

ДЖЕРЕЛО: ФОНД ДАНИХ SOS.

56. Регуляторні органи у країнах регіону значно відрізняються за рівнем незалежності, схемою управління, а також за обсягом фінансових і кадрових ресурсів. Усі відповідні органи характеризуються лише формальною незалежністю: приблизно у половині випадків їх діяльність залежить від фінансування з державного бюджету, а керівництво призначається органами виконавчої влади. Крім того, вони суттєво відрізняються за комплектацією штату та розміром бюджету, хоча тут можна виділити певні тенденції. Регуляторні органи, які керують переважно муніципальними підприємствами, зазвичай комплектуються персоналом із розрахунку одна особа на три–чотири комунальні підприємства, у той час як установи, які керують діяльністю великих регіональних операторів (Угорщина, Косово, Румунія), як правило, мають по два працівника на кожне комунальне підприємство. Винятком з цього правила є Хорватія, де нормативно-правова база перебуває на стадії розвитку, з одним технічним спеціалістом регуляторного органу на всю країну (табл. 6).

ТАБЛ. 6: ОСНОВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ РЕГУЛЯТОРНИХ ОРГАНІВ У КРАЇНАХ ДУНАЙСЬКОГО РЕГІОНУ

	Албанія	Болгарія	Хорватія	Угорщина	Косово	Молдова	Румунія	Словаччина	Україна
Назва ¹⁰	ERRU	EWRC ¹¹	Рада з питань водних послуг	HEA	WWRO	ANRE	ANRSC	URSO	НКРЕКП
Основа діяльності?	Закон про регуляторний орган	Закон про регуляторний орган у водному секторі	Водне законодав.	Водне законодав., закон про правовий статус	Закон про регуляторний орган	Водне законодав.	Водне законодав.	Закон про регуляторний орган	Указ і законодав.

¹⁰ ERRU: Державний регуляторний орган у секторі водопостачання та утилізації і обробки стічних вод Албанії; EWRC: Державна комісія з енергетичного та водного регулювання; HEA: Державний регуляторний орган Угорщини в секторі енергетики та ЖКГ; WWRO: Управління з питань водопостачання та водовідведення; ANRE: Національне агентство з регулювання енергетики; ANRSC: Державний регуляторний орган з комунальних послуг; URSO: Служба регулювання мережних галузей промисловості; NEURC: Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг.

¹¹ EWRC перебуває у процесі реструктуризації відповідно до Закону про сектор енергетики, прийнятого в березні 2015 р.; інформація, наведена в таблиці, включає дані про нову структуру управління, а також відомості про поточну чисельність працівників і розмір бюджету.

	Албанія	Болгарія	Хорватія	Угорщина	Косово	Молдова	Румунія	Словаччина	Україна
Регулювання тарифів?	Так	Так	Так	Так	Так	Так	Так	Так	Так
Ліцензування операторів?	Так	Ні	Так	Так	Так	Так	Так	Так	Так
Розгляд скарг споживачів?	Ні	Так	Так	Так	Так	Так	Ні	Ні	Так
Річний бюджет	350 000 євро	2,0 млн євро	160 000 євро	15 млн євро (для всіх секторів)	300 000 євро	1,5 млн євро			2 175 000 євро
Джерела фінансування	Регулятивний збір	Регулятивний збір, штрафи через держбюджет	Держбюджет	Регулятивний збір, штрафи, інші платежі	Регулятивний збір	Регулятивний збір	Держбюджет	Держбюджет	Держбюджет
Сфера компетенції	ВПВВ	Багатогалузовий	ВПВВ	Багатогалузовий	ВПВВ	Багатогалузовий	Усі комунальні послуги	Багатогалузовий	Багатогалузовий
Підконтрол. підприємства	58	64	157	41	7	40	42	14	147
Персонал	5 уповноважених	Усього 128 (2 + 15 працівників у секторі ВПВВ)	9 членів (част. зайнятість)	65	11 тех. спеціалістів	60 осіб (7 у секторі ВПВВ)	96 осіб	6 осіб	Водний сектор: 71 Усього: 600
Призначення на посаду?	Прем'єр-міністр зі списку кандидатів	Парламент	Парламент	Прем'єр-міністр	Парламент (за пропозицією уряду)	Парламент		Президент	Президент
Строк повноважень	2 x 5 років	2 x 5 років	1 x 5 років	2 x 7 років	1 x 4 років	6 років		6 років	2 x 6 років
Підзвітність?	Парламент і прем'єр-міністр	Парламент	Парламент	Парламент	Парламент	Парламент	Мін-во рег. розвитку	Парламент	Президент, парламент

ДЖЕРЕЛО: ФОНД ДАНИХ SOS.

57. **Регулювання якості послуг зазвичай покладається на міністерство або інший орган охорони здоров'я, а екологічне регулювання — на міністерство екології або інший орган у сфері охорони довкілля.** У жодній із країн регіону не прийнято зосереджувати всі регуляторні функції в руках одного органу. У деяких випадках регуляторні органи створювалися на основі наявних структур, що призвело до дублювання і навіть до конфлікту з функціями місцевих органів управління та галузевих міністерств.

Е. Моніторинг і бенчмаркінг у секторі

58. **У жодній із країн регіону інформація про сектор не зосереджується в єдиній установі.** У розділі В йшла мова про розпорошення зобов'язань у сфері формулювання політики та відсутність у більшості випадків єдиного галузевого міністерства. Відповідно, така ситуація відображається на доступності інформації про стан сектору, яка рідко акумулюється на рівні сектору. Як правило, інформацію про управління водними ресурсами можна отримати в міністерстві сільського господарства або в міністерстві екології, інформацію про якість питної води — у міністерстві охорони здоров'я, інформацію про комунальні підприємства (за наявності) — у регуляторному органі, а інформацію про фінансування сектору іноді можна отримати в міністерстві регіонального розвитку (дані про інвестиції). У державах-членах ЄС спостерігається дещо краща ситуація, оскільки вони мають подавати структуровані звіти про результати адаптації до вимог Водної рамкової директиви та супутніх директив, що означає відповідність збору інформації внутрішнім стандартам, однак така інформація обмежується показниками на рівні країни. У планах управління басейном ріки, ключових документах відповідно до ВРД, часто приділяється мало

Регіональні інформаційні ресурси щодо стану сектору

IBNET (Міжнародна мережа з бенчмаркінгу підприємств водопостачання та водовідведення: www.ib-net.org) — найбільша у світі база даних показників діяльності підприємств водопостачання та водовідведення. За підтримки Програми з водопостачання та водовідведення Світового банку за роки свого існування вона накопичила величезний обсяг даних про діяльність підприємств у Дунайському регіоні, використаних у главі V. На основі цього безцінного ресурсу в рамках Дунайської водної програми розпочав свою роботу DANUBIS.org — інтернет-репозиторій ресурсів для потреб та про підприємства у водному секторі Дунайського регіону. DANUBIS.org співпрацює з національними зацікавленими особами в більшості країн регіону та займається консолідацією інформації з національних джерел, бази даних IBNET і цього звіту.

уваги питанням послуг водопостачання та водовідведення, які прямо не стосуються споживання води, потенціалу забруднення та потреб в інвестиціях. Деякі регуляторні органи зі значним досвідом роботи, наприклад в Албанії, почали укладати двосторонні угоди про обмін інформацією з іншими установами, наприклад міністерством охорони здоров'я та міністерством фінансів.

59. У більшості країн регіону існують механізми моніторингу діяльності підприємств сектору, однак вони не завжди оприлюднюються. У табл. 7 наводиться огляд офіційних систем інформації про діяльність комунальних підприємств та інших схем бенчмаркінгу в усіх країнах регіону. В усіх країнах, де існують регуляторні органи, вони сприяли розробці систем принаймні обмеженої інформації про комунальні підприємства. Однак існують різні підходи до обробки інформації і створення офіційного рейтингу або оцінки ефективності діяльності та їх оприлюднення. Лише у двох країнах — Албанії та Косово — регулярно публікуються річні звіти про результати бенчмаркінгу, проведеного регуляторним органом.

ТАБЛ. 7: ОФІЦІЙНІ СИСТЕМИ ІНФОРМАЦІЇ ПРО ДІЯЛЬНІСТЬ КОМУНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ І СХЕМИ БЕНЧМАРКІНГУ У КРАЇНАХ РЕГІОНУ

Країна	Ініціатор	Предмет діяльності ¹²			Участь	Загальний доступ?	Сфера поширення системи
		Тільки інформація	Регуляторний бенчмаркінг	Бенчмаркінг підприємств			
Албанія	Галузеве міністерство/регулятор	✓	✓		Обов'язкова	Так	Усі підприємства
Австрія	Асоціація водоканалів			✓	Добровільна	На рівні агрегації	Окремі підприємства
Боснія і Герцеговина	н/д						
Болгарія	Регуляторний орган	✓			Обов'язкова	Непрямий	Усі підприємства
Хорватія	Регуляторний орган	✓			Обов'язкова	Ні	Більшість підприємств, перебуває на стадії розвитку
Чеська Республіка	н/д						
Угорщина	Регуляторний орган	✓			Обов'язкова	Невизначений	Перебуває на стадії розвитку
Косово	Регуляторний орган	✓	✓		Обов'язкова	Так	Усі підприємства
КЮР Македонія	Асоціація водоканалів	✓		✓	Добровільна	Непрямий	Окремі підприємства
Молдова	Асоціація водоканалів	✓			Добровільна	Так	Більшість підприємств
Чорногорія	н/д						
Румунія	Регуляторний орган	✓			Обов'язкова	На рівні агрегації	Усі підприємства
	Асоціація водоканалів	✓		✓	Добровільна	Непрямий	Багато підприємств
Сербія	Асоціація водоканалів	✓		✓	Добровільна	Непрямий	Окремі підприємства
Словаччина	Регуляторний орган	✓			Обов'язкова	На рівні агрегації	Усі підприємства
Словенія	н/д						
Україна	Регуляторний орган	✓			Обов'язкова	На рівні агрегації	Тільки великі підприємства

ДЖЕРЕЛО: ФОНД ДАНИХ SOS.

¹² Тільки інформація — система, яка передбачає тільки надання інформації; регуляторний бенчмаркінг — регуляторний бенчмаркінг, який передбачає створення рейтингу та класифікації підприємств; бенчмаркінг підприємств — бенчмаркінг підприємств, спрямований на виявлення проблем ефективності роботи та потенціалу її підвищення.

IV. ДОСТУП ДО ПОСЛУГ

60. **Регіон характеризується високою доступністю послуг водопостачання та водовідведення порівняно з рештою країн світу.** На фоні високого рівня доступу до трубопроводної води та індивідуальних зливних туалетів, ситуація у секторі збору та очистки стічних є дещо гіршою, особливо з урахуванням стандартів ЄС, дотримання яких є метою більшості країн Дунайського басейну. Однак, при аналізі доступу до послуг для малозабезпеченого населення, для груп меншості або в субнаціональних регіонах, виявляються недоліки, усунення яких вимагає застосування цільової політики та інвестицій.

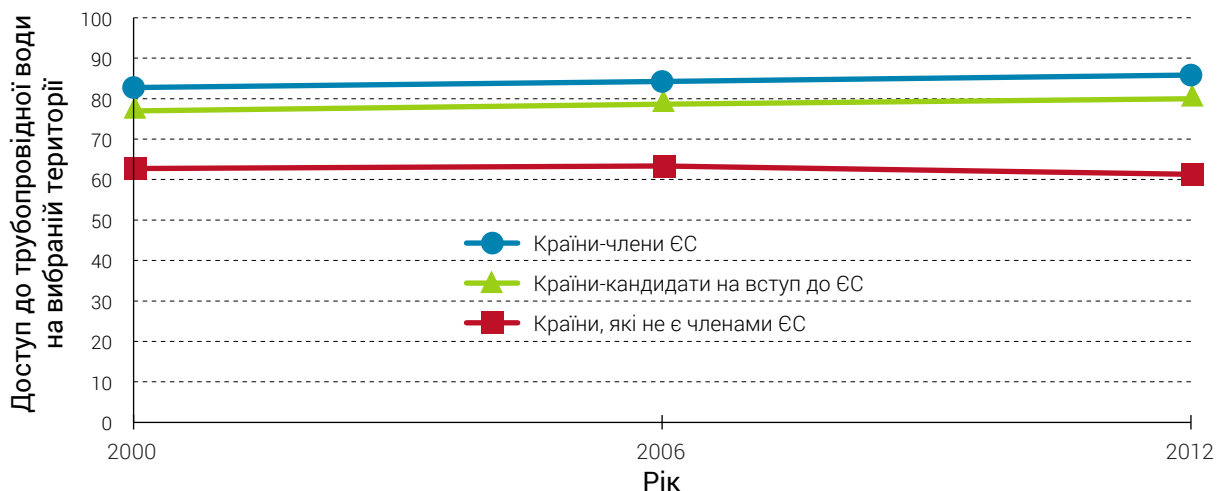
61. У цій главі розглядається доступність послуг у всіх країнах. Статистичні дані, отримані на основі дослідження домогосподарств, порівнювалися з аналогічними статистичними даними Спільної програми моніторингу – спеціальної бази даних ВООЗ/ЮНІСЕФ, яка містить статистичну інформацію щодо доступу до водопостачання та водовідведення. У випадках, коли державна статистична інформація була відсутньою, окрім результатів досліджень домогосподарств на національному рівні, враховувалися також дані Дослідження доходів і умов життя в ЄС (EU-SILC).

62. Оцінка статистичної інформації, як на національному рівні, так і на рівні ЄС, що подається у цій секції, надає можливість здійснити аналіз доступу за групами населення з різним рівнем доходу, різними етнічними групами та різними регіонами, який в інших випадках був би неможливим. У Методологічній примітці А вкінці цього документу містяться переліки проведених досліджень, застосованих показників доходів та питань, поставлених у контексті таких досліджень для оцінки доступності послуг.

А. Водопостачання

63. **З початку тисячоліття кількість домогосподарств у країнах Дунайського басейну, забезпечених трубопроводною водою, залишається досить високою.** Країни-члени ЄС та кандидати на вступ до нього відзначили невеликий, проте важливий прогрес у забезпеченості трубопроводною водою, який спостерігається на тлі так само невеликого, але значущого погіршення ситуації у країнах, які не входять до ЄС, у тому числі Молдові та Україні.¹³ Рисунок 22 демонструє стійкий та поступово прогресуючий розрив між країнами-членами ЄС, країнами-кандидатами на вступ до ЄС та іншими східноєвропейськими країнами, менш інтегрованими до ЄС.

РИС. 22: ЗАБЕЗПЕЧЕНІСТЬ ТРУБОПРОВІДНОЮ ВОДОЮ, 2000-2012 РР.

ДЖЕРЕЛО: ВООЗ/ЮНІСЕФ 2012 Р., СТАТИСТИЧНІ ДАНІ БЕЗ УРАХУВАННЯ КОСОВО

64. **У середньому за результатами дослідження домогосподарств, 83 % населення у країнах Дунайського басейну мають доступ до трубопроводної води в оселі.** При цьому не всі домогосподарства отримують водопостачання з комунальної мережі: державна комунальна мережа водопостачання забезпечує в середньому 74% населення.¹⁴

¹³ Зазначена тенденція виявлена на основі даних, зібраних ВООЗ/ЮНІСЕФ у 2012 році. В середньому у країнах Дунайського басейну, за винятком Косово, у 2012 році доступ до трубопроводної води мали 75% населення. Цей показник є дещо нижчим за той, який був отриманий у результаті нещодавно проведеного дослідження домогосподарств (83%); здебільшого така різниця спричинена тим, що дані ВООЗ/ЮНІСЕФ не оновлювалися після отримання остаточних даних дослідження домогосподарств.

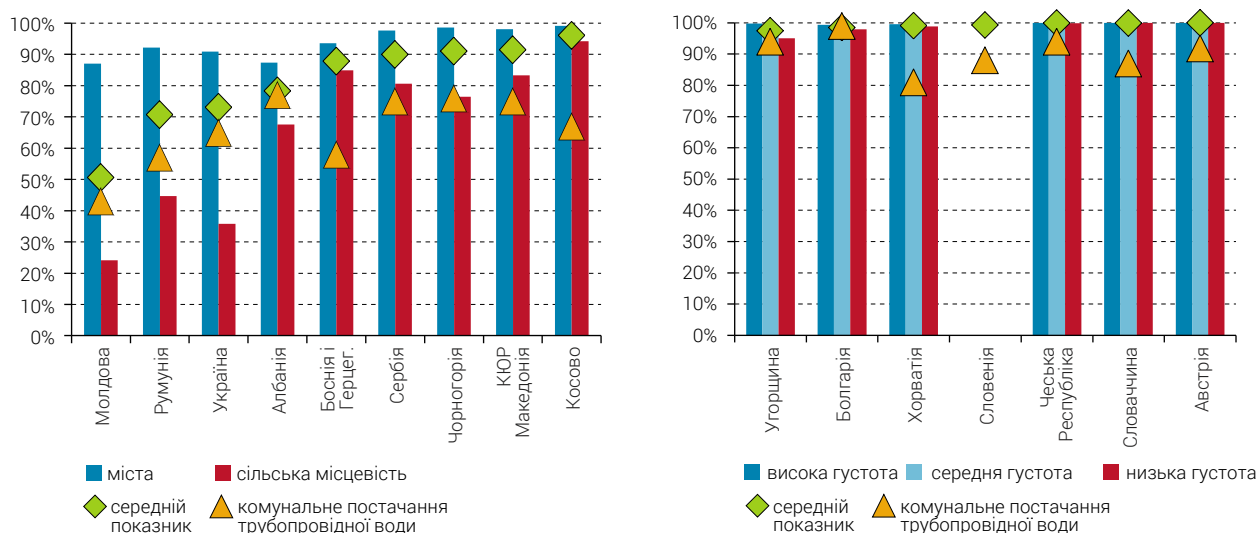
¹⁴ Такі статистичні дані отримані окремо від кожної країни і відображають «офіційні обсяги» постачання трубопроводної води комунальною

Можна припустити, що решта 10% користуються альтернативними системами водозабезпечення — це можуть бути як невеликі комунальні мережі, які є більш розповсюдженими у менш густонаселеній сільській місцевості, так і саморобні під'єднання, про які невідомо комунальним підприємствам. Як демонструє Рисунок 23, найбільша різниця між водопостачанням за рахунок комунальної мережі та альтернативних джерел спостерігається у Боснії і Герцеговині, а також у Косово, та становить 28% та 29% відповідно.

65. Порівняно низькі показники по деяких країнах пояснюються територіальними відмінностями у доступі всередині країн. У більшості країн-членів ЄС спостерігається приблизно 100%-й доступ до трубопровідної води, незалежно від розміщення (див. Рис. 23); навіть бідніші країни, такі як Боснія і Герцеговина та Косово, демонструють незначні відмінності у доступі до водопостачання для міського та сільського населення за умови, що останнє більше користується послугами водопостачання без використання комунальної мережі. При цьому відсоток населення сільської місцевості, яке має доступ до трубопровідної води, серед сільського населення є вдвічі або ще меншим за аналогічний показник у містах у Молдові, Румунії та Україні, які взагалі демонструють найнижчі показники щодо доступу до трубопровідної води.

РИС. 23: ВІДСОТОК НАСЕЛЕННЯ, ЯКЕ МАЄ ДОСТУП ДО ПИТНОЇ ВОДИ ЗА МІСЦЕЗНАХОДЖЕННЯМ ТА ТИПОМ ПОСТАЧАННЯ

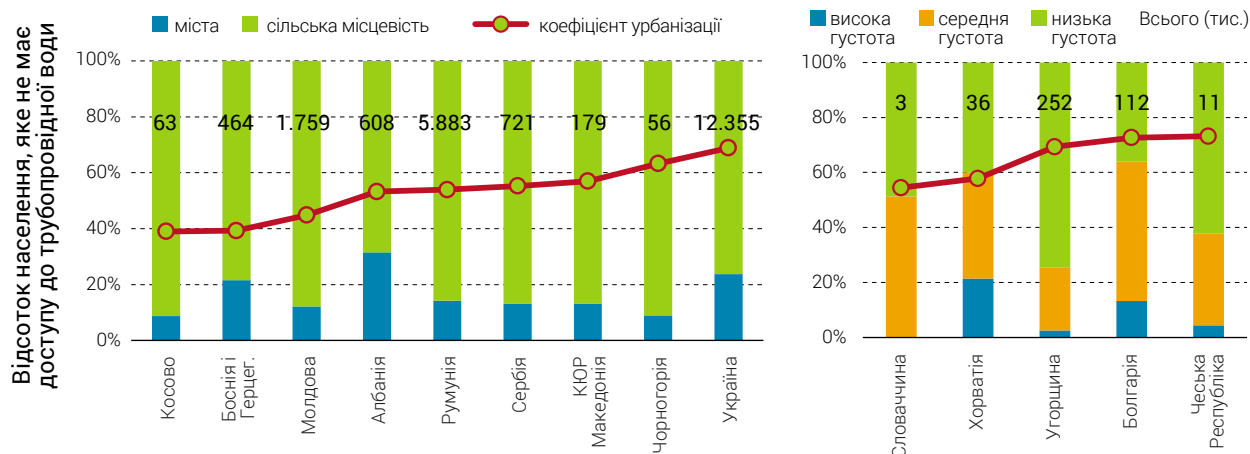
ДЖЕРЕЛА: ТЕРИТОРІАЛЬНІ ТА СЕРЕДНІ ПОКАЗНИКИ ЩОДО ДОСТУПУ РОЗРАХОВАНІ НА ОСНОВІ РІЗНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ДОМОГОСПОДАРСТВ (2010-2012 РР); ОБСЯГ КОМУНАЛЬНОГО ПОСТАЧАННЯ ТРУБОПРОВІДНОЇ ВОДИ ВИЗНАЧЕНИЙ НА ОСНОВІ ДАНИХ З РІЗНИХ ДЖЕРЕЛ, ЯКІ БУЛИ УЗАГАЛЬНЕНІ У КОНТЕКСТІ ЗВІТУ SOS ТА ПОДАНІ У СТАТИСТИЧНОМУ ДОДАТКУ ЗА КРАЇНАМИ.

66. Близько 22,5 млн осіб або 17% регіонального населення не мають трубопровідної води у своїх оселях. Половина зазначеної кількості припадає на Україну (12,4 млн), ще чверть — на Румунію (5,8 млн) — здебільшого це стосується мешканців сільської місцевості, проте кількість міського населення, яке не має доступу до трубопровідної води, також є значною. Загалом, відсутність доступу до трубопровідної води — явище характерне для сільських поселень із низькою густрою населення, яким, зазвичай, бракує господарства, яке б забезпечувало функціонування мережі комунальних послуг із сучасною інфраструктурою при оптимальному рівні затрат (Рис. 24). Однак, необхідно відзначити, що майже усі громадяни (99%, за винятком Косово) у рамках Спільної програми моніторингу відзначили, що мають доступ до покращених джерел водопостачання, у тому числі захищених колодязів, джерел або інших місцевих установок, які забезпечують їхні потреби у водопостачанні (ВООЗ/ЮНІСЕФ, 2012 р.); таким чином завдання, які стоять перед країнами ЄС та їхніми сусідами, більше стосуються дотримання стандартів надання послуг, а не забезпечення базових потреб.

67. Відмінності у доступі для малозабезпечених прошарків населення лише частково пояснюються відмінностями у багатстві країн. Багатшим або більш розвинутих країнам ЄС (серед яких Австрія, Хорватія, Чеська Республіка, Угорщина, Словаччина та Словенія) досить успішно вдалося забезпечити доступ до трубопровідної води для менш забезпечених прошарків населення (тобто, 40% населення, яке має найнижчий рівень доходу та населення, денний ПКС якого є меншим за 2,50 доларів США на душу населення), що продемонстровано на Рисунку 25. При цьому, деякі найбідніші країни, зокрема Косово, яке має один із найнижчих показників ВВП на душу населення серед країн Дунайського басейну (ПКС = 8 700 доларів США станом на 2013 рік), також спромоглися забезпечити високий рівень

мережею. Вони також включають домогосподарства, які мають спільний доступ до джерела трубопровідної води, відповідно, обсяги трубопровідної води, які постачаються за рахунок державної комунальної мережі, можуть відрізнятися від обсягів трубопровідної води, отриманих домогосподарствами, відображеними у дослідженні домогосподарств.

РИС. 24: РОЗМІЩЕННЯ НАСЕЛЕННЯ, ЯКЕ НЕ МАЄ ТРУБОПРОВІДНОЇ ВОДИ В ОСЕЛІ

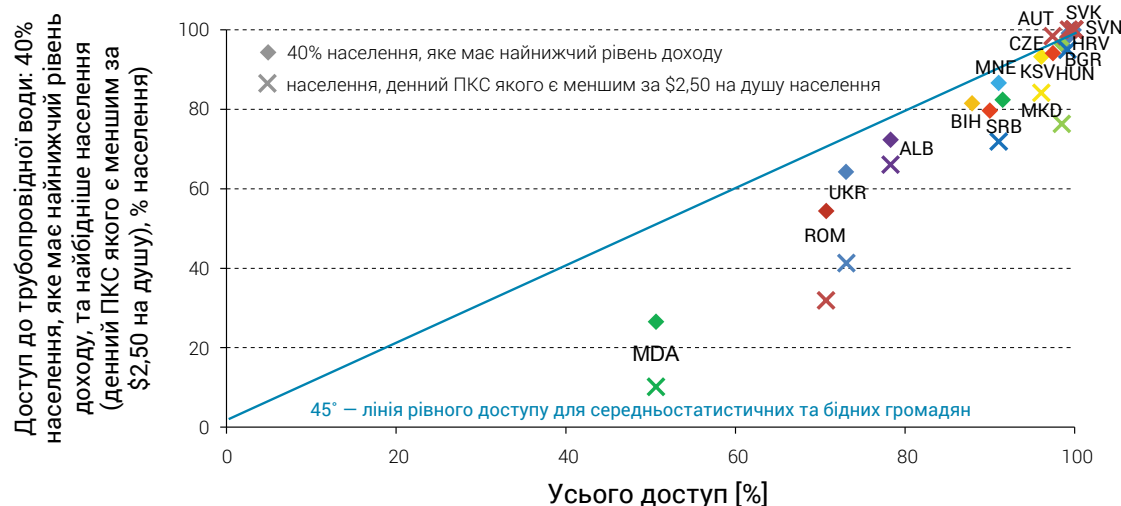

ДЖЕРЕЛА: ПОКАЗНИКИ РОЗРАХОВАНІ НА ОСНОВІ РІЗНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ДОМОГОСПОДАРСТВ (2010-2012 РР); КОЕФІЦІЄНТ УРБАНІЗАЦІЇ РОЗРАХОВАНІ НА ОСНОВІ ДАНИХ СВІТОВОГО БАНКУ ЗА 2015 РІК.

доступу для 40% населення, яке має найнижчий рівень доходу (на 93%) та найбіднішого населення (на 84%). Водночас, ВВП Румунії на душу населення дещо перевищує аналогічний показник Болгарії (ПКС = 18 600 та 15 900 доларів США відповідно), при цьому в Румунії усі показники доступу до трубопроводної води є нижчими: як середній показник (71% проти 98% у Болгарії), так і рівень доступу для 40% населення, яке має найнижчий рівень доходу (54% проти 96%) і рівень доступу для населення, денний ПКС якого є меншим за 2,50 доларів США на душу населення (32% проти 76%).

68. Порівняно з сусіднім нециганським населенням, цигани, загалом, мають менший доступ до водопостачання та водовідведення у більшості країн Дунайського басейну. Неформальність або територіальна віддаленість циганських поселень, дискримінація, несплата рахунків за комунальні послуги та нестача фінансових ресурсів для під'єднання до комунальних мереж — сукупність факторів, які різною мірою проявляються у різних країнах та у своїй сукупності пояснюють обмеженість доступу. Результати досліджень, проведених у найбільших циганських поселеннях на території Болгарії, Чеської Республіки, Угорщини, Румунії та Словаччини, демонструють істотні відмінності у доступі циган до покращеного водопостачання та водовідведення порівняно з їхніми нециганськими сусідами (див. Рисунок 26). Зазначені дані не дають уявлення про статистику на рівні країни¹⁵, проте є дуже важливими, оскільки дозволяють порівняти територіально наближені домогосподарства за етнічною ознакою (тобто, не враховуючи фактор територіальної віддаленості).

РИС. 25: ДОСТУП ДО ТРУБОПРОВІДНОЇ ВОДИ – УСЕ НАСЕЛЕННЯ, 40% НАСЕЛЕННЯ, ЯКЕ МАЄ НАЙНИЖЧИЙ РІВЕНЬ ДОХОДУ, ТА НАЙБІДНІШЕ НАСЕЛЕННЯ

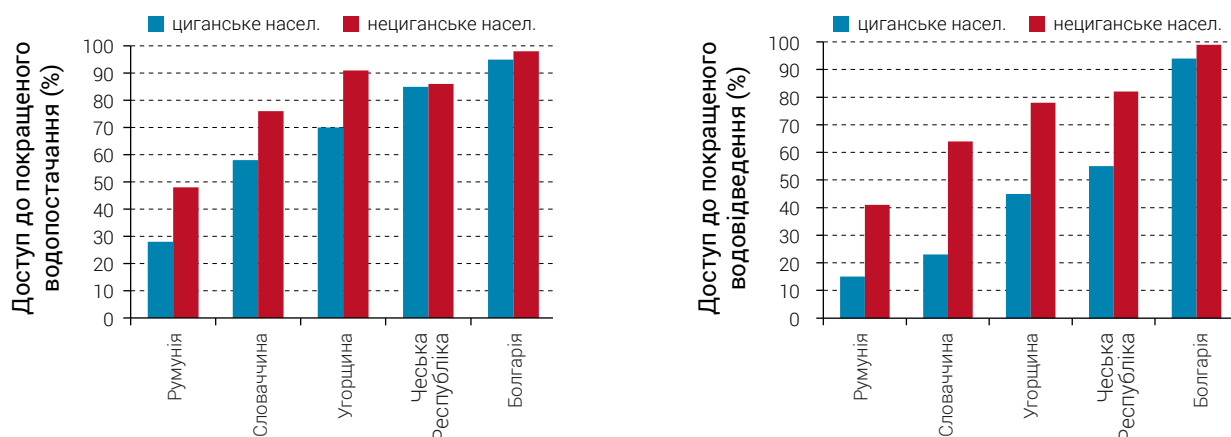

ДЖЕРЕЛА: ПОКАЗНИКИ РОЗРАХОВАНІ НА ОСНОВІ РІЗНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ДОМОГОСПОДАРСТВ (2010-2012 РР), НА ОСНОВІ ЦЬОГО ВСТАНОВЛЕНІ СЕРЕДНІ ПОКАЗНИКИ. ПРИМІТКА: ПОКАЗНИКИ ЗА ТАКИМИ КРАЇНАМИ, ЯК БОСНІЯ І ГЕРЦЕГОВИНА, МАКЕДОНІЯ ТА СЕРБІЯ РОЗРАХОВАНІ НА ОСНОВІ ВИБІРКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ЗА БАГАТЬМА ПОКАЗНИКАМИ БЕЗ УРАХУВАННЯ ДАНИХ ЩОДО НАСЕЛЕННЯ В УМОВАХ КРАЙНЬОЇ БІДНОСТІ.

¹⁵ Національна статистика за етнічним показником наведена лише щодо Румунії і відображає рівень доступу до трубопроводної води для циганського населення (47%) порівняно із середнім показником по країні (71%). При цьому очікується, що показник щодо доступу до покращених джерел водопостачання є істотно вищим, оскільки при розрахунку цього показника враховуються статистичні дані щодо спільного водопостачання та використання інших джерел води, яка вважається безпечною для споживання.

РИС. 26: ДОСТУП ЦИГАН ТА ЇХНІХ НЕЦИГАНСЬКИХ СУСІДІВ ДО ПОСЛУГ ВОДОПОСТАЧАННЯ ТА ВОДОВІДВЕДЕННЯ

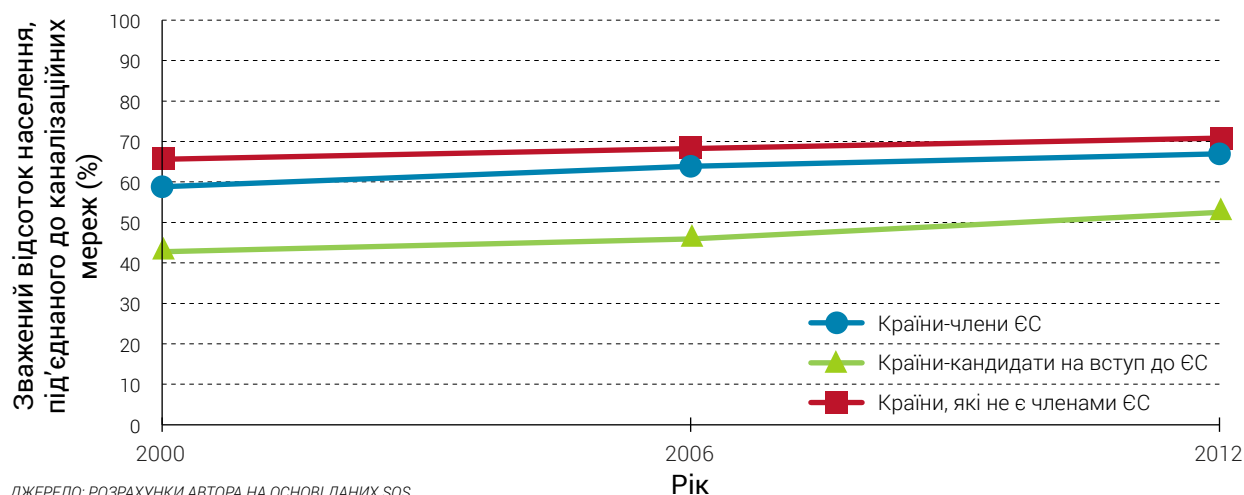

ДЖЕРЕЛО: АДАПТОВАНІ ДАНІ ДОСЛІДЖЕННЯ СВІТОВОГО БАНКУ 2014 Р., 154

В. Водовідведення та каналізація

69. Майже 80 відсотків населення країн Дунайського басейну зазначили, що користуються зливними туалетами у своїх оселях, при цьому лише 66% з них під'єднані до комунальних каналізаційних мереж. Попри те, що порівняно з 2000 роком у регіоні вдалося досягти значного прогресу щодо забезпечення населення каналізаційними мережами, позитивні зміни є відчутними здебільшого серед країн, які є членами ЄС та кандидатами на вступ до нього (Рисунок 27). В Україні та Молдові доступ до комунальних каналізаційних мереж був на високому рівні 15 років тому, завдяки розвинутій системі збору стічних вод у колишньому Радянському Союзі, однак з того часу в зазначених країнах спостерігався регрес у цій сфері.

РИС. 27: ЗАБЕЗПЕЧЕНІСТЬ КАНАЛІЗАЦІЄЮ, 2000-2012 РР.

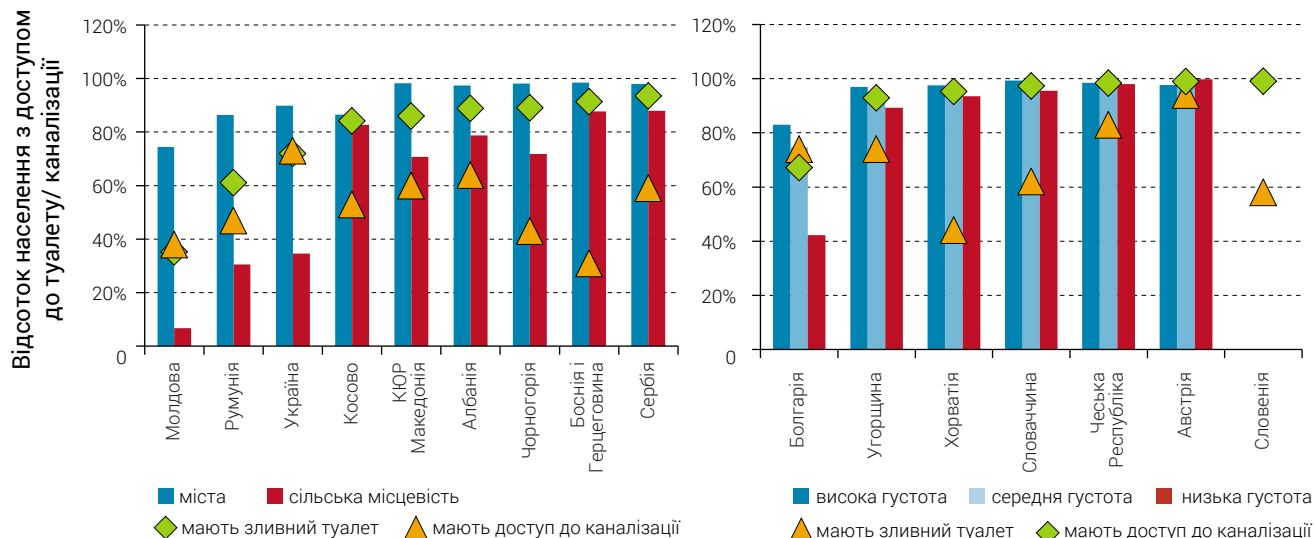

ДЖЕРЕЛО: РОЗРАХУНКИ АВТОРА НА ОСНОВІ ДАНИХ SOS

70. Різниця у кількості населення, яке має доступ до зливних туалетів та населення, яке має доступ до комунальної каналізаційної мережі, є найбільшою у Боснії та Герцеговині, Хорватії та Чорногорії (див. Рисунок 28). При порівнянні зазначених показників слід враховувати, що дані щодо доступу до зливних туалетів базуються на результатах дослідження домогосподарств і враховують лише ті з них, які мають окремий туалет у помешканні, у той час як дані щодо доступу до комунальних каналізаційних мереж надаються державними органами і враховують домогосподарства, які користуються спільним туалетом, не враховуючи при цьому домогосподарства, які використовують інші безпечні засоби зберігання відходів, такі як відстійники.

71. У сільській місцевості та у місцевості з низькою густиною населення брак доступу до окремих туалетів проявляється навіть більш гостро, ніж брак доступу до трубопроводної води. Найнижча забезпеченість окремими туалетами населення сільської місцевості зафіксована в Румунії (7%); водночас із цим аналогічний

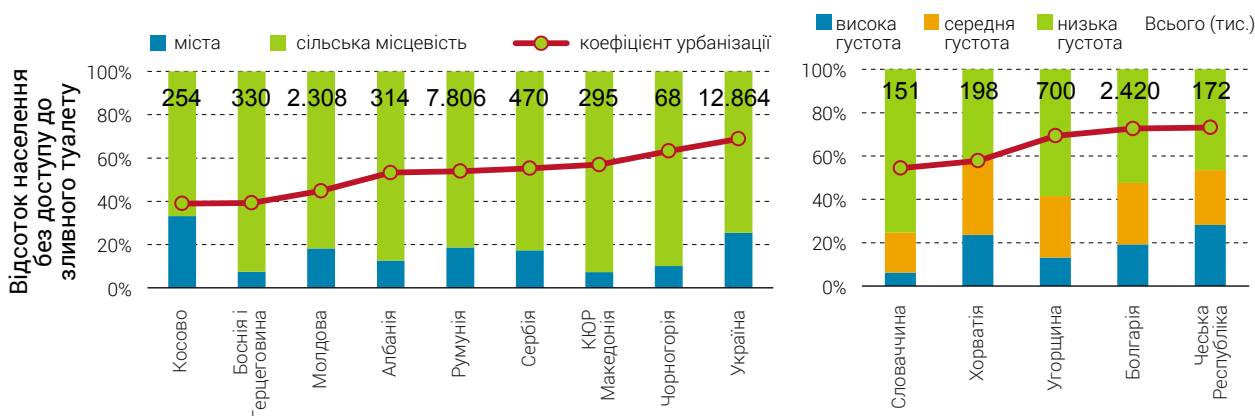
РИС. 28: ВІДСОТОК НАСЕЛЕННЯ, ЯКЕ МАЄ ВЛАСНІ ЗЛИВНІ ТУАЛЕТИ ТА ПІД'ЄДНАННЯ ДО КАНАЛІЗАЦІЇ, ЗА МІСЦЕЗНАХОДЖЕННЯМ

ДЖЕРЕЛА: ТЕРИТОРІАЛЬНІ ТА СЕРЕДНІ ПОКАЗНИКИ, РОЗРАХОВАНІ НА ОСНОВІ РІЗНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ДОМОГОСПОДАРСТВ; ПОКАЗНИК ДОСТУПУ ДО КАНАЛІЗАЦІЇ, РОЗРАХОВАНІЙ НА ОСНОВІ ДАНИХ SOS.

показник у Болгарії, Румунії та Україні є нижчим або лише трохи перевищує 40%. В абсолютному вираженні, більшість населення, яке не має доступу до окремих туалетів, проживає у сільській місцевості; лише у Хорватії та в Косово сільське й міське населення за цим показником розподілене майже у рівних пропорціях, як зазначено на Рисунку 29. Загалом, сільське населення Молдови та України становить трохи більше, ніж половину всього населення країн Дунайського басейну, яке не має доступу до окремого туалету (51%). Разом із Румунією 80% загальної кількості населення, яке не має доступу до окремого туалету, проживає у цих трьох країнах. Також високий рівень незабезпеченості спостерігається у Болгарії, населення якої становить 5% загальної кількості громадян, які не мають доступу до окремого туалету в країнах Дунайського басейну.

РИС. 29: РОЗМІЩЕННЯ НАСЕЛЕННЯ, ЯКЕ НЕ МАЄ ДОСТУПУ ДО ОКРЕМИХ ЗЛИВНИХ ТУАЛЕТІВ

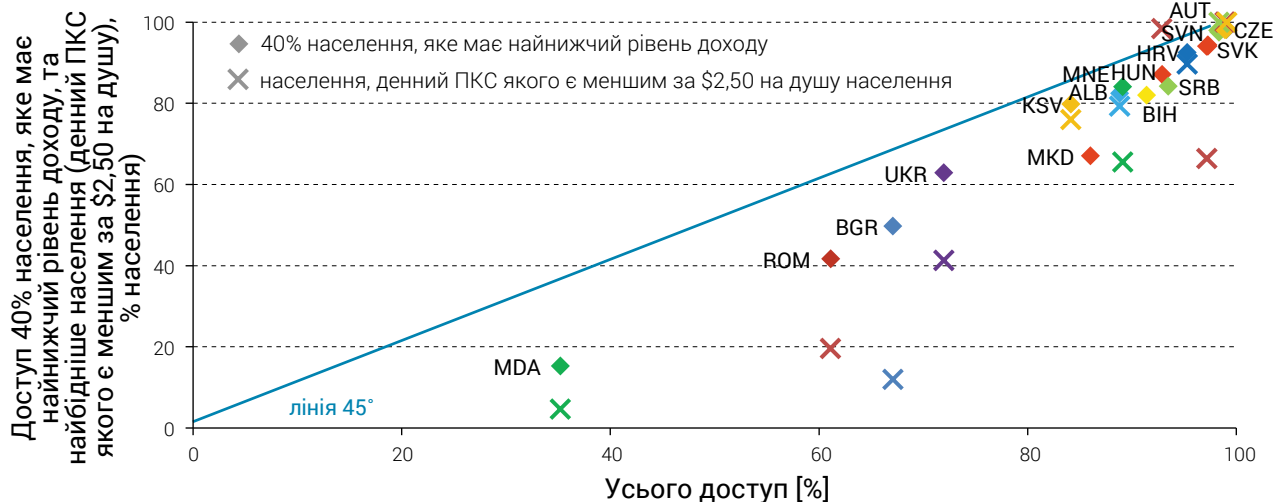

ДЖЕРЕЛА: ПОКАЗНИКИ, РОЗРАХОВАНІ НА ОСНОВІ РІЗНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ДОМОГОСПОДАРСТВ (2010-2012 РР); КОЕФІЦІЄНТ УРБАНІЗАЦІЇ, РОЗРАХОВАНІЙ НА ОСНОВІ ДАНИХ СВІТОВОГО БАНКУ ЗА 2015 РІК.

72. У Болгарії, Молдові та Румунії менше, ніж 20% найбіднішого населення та менше, ніж половина з 40% населення, яке має найнижчий рівень доходу, має доступ до окремих туалетів. Низькість рівня доступу — як для середньостатистичного, так і для малозабезпеченого населення — особливо вражає у Болгарії, яка демонструвала на порядок кращі показники у контексті водопостачання та є значно урбанізованішою порівняно з двома іншими згаданими країнами (73% порівняно з 45% у Молдові та 54% у Румунії) (Рисунок 30). Низький рівень доступу малозабезпеченого населення до водовідведення та каналізації у Болгарії погіршується також низькою доступністю покращеного водовідведення для циган у країні, що відображено на Рисунку 26 вище.

РИС. 30: ДОСТУП ДО ОКРЕМИХ ЗЛИВНИХ ТУАЛЕТІВ — УСЕ НАСЕЛЕННЯ, 40% НАСЕЛЕННЯ, ЯКЕ МАЄ НАЙНИЖЧИЙ РІВЕНЬ ДОХОДУ, ТА НАЙБІДНІШЕ НАСЕЛЕННЯ

ДЖЕРЕЛА: ПОКАЗНИКИ РОЗРАХОВАНІ НА ОСНОВІ РІЗНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ДОМОГОСПОДАРСТВ (2010-2012 РР), НА ОСНОВІ ЦЬОГО ВСТАНОВЛЕНІ СЕРЕДНІ ПОКАЗНИКИ. ПРИМІТКА: ПОКАЗНИКИ ЗА ТАКИМИ КРАЇНАМИ, ЯК БОСНІЯ І ГЕРЦЕГОВИНА, МАКЕДОНИЈА ТА СЕРБІЈА РОЗРАХОВАНІ НА ОСНОВІ ВИБІРКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ЗА БАГАТЬМА ПОКАЗНИКАМИ БЕЗ УРАХУВАННЯ ДАНИХ ЩОДО НАСЕЛЕННЯ В УМОВАХ КРАЙНЬОЇ БІДНОСТІ.

С. Очистка стічних вод

73. Протягом останніх 15 років значно підвищився рівень забезпечення послугами з очистки стічних вод (особливо у країнах, які є членами ЄС), однак ця сфера залишається найменш розвиненим елементом сектору водопостачання. На початку поширення території ЄС на країни регіону, очистка стічних вод значно відставала у розвитку від інших елементів сектору водопостачання — станом на 2000 рік лише близько 35% загального населення регіону якимось чином було задіяне у процесі очистки (Рисунок 32). З приєднанням країн регіону до ЄС та надходженням великих обсягів інвестицій до цих країн ситуація поступово покращувалася, проте і сьогодні регіон значно відстає від інших частин Європи у сфері очистки стічних вод.

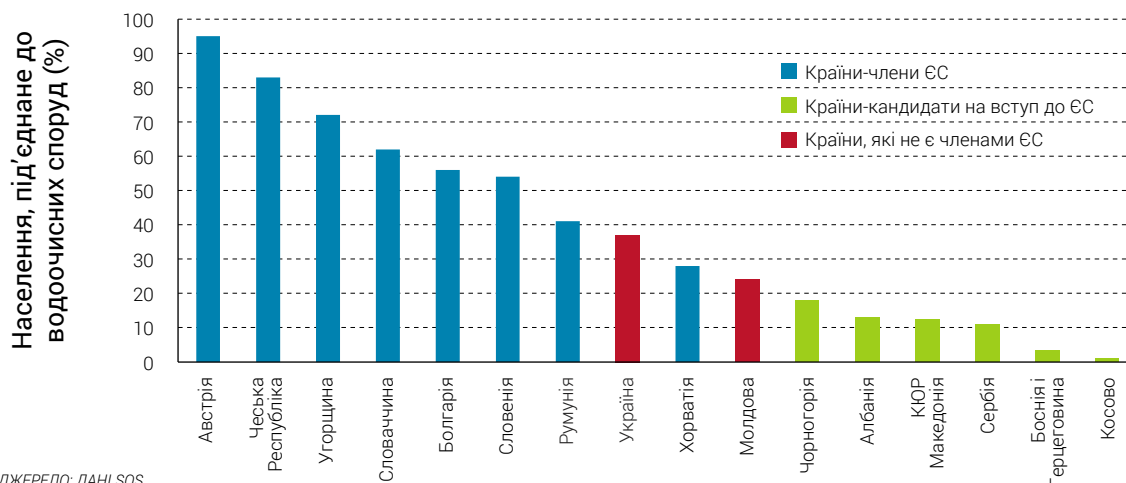
74. Між країнами регіону існують суттєві відмінності щодо рівня забезпечення послугами з очистки стічних вод і, не зважаючи на досягнутий прогрес, регіон в цілому все ще залишається позаду інших частин Європи. На сьогодні 45% загальної кількості населення регіону під'єднано до водоочисних підприємств, однак цей показник значно відрізняється в окремих країнах і варіюється від 97% в Австрії до 2% у Косово (Рисунок 31). Протягом останнього десятиріччя частка населення, яке користується послугами очистки стічних вод, постійно зростає по всьому регіону. Проте існує значна різниця у такому зростанні у країнах-членах ЄС та країнах, які не є його членами (Рисунок 32), що демонструє істотність впливу інвестицій зі структурних фондів ЄС на розвиток інфраструктури очистки стічних вод. У той самий час, статистичні дані демонструють лише незначний прогрес у країнах Балканського півострова, які ще не розпочали процес приєднання до ЄС (Боснія та Герцеговина, Македонія, Косово та Сербія). Відносно високий початковий рівень розвитку систем очистки стічних вод у деяких країнах, які не є членами ЄС (Україні та Молдові) може пояснюватися тим, що у колишньому Радянському Союзі питанням очистки стічних вод приділялася значно більша увага, ніж у колишній Югославії.

75. Не зважаючи на увесь досягнутий прогрес, країни Дунайського басейну в цілому все ще залишаються позаду інших частин Європи, особливо у питаннях, які стосуються третинної очистки. З часу прийняття Директиви про очищення міських стічних вод (ДОМСВ) пройшло майже 20 років, і країни ЄС-15 демонструють високі

Вимоги щодо видалення біогенних елементів у країнах Дунайського басейну

У випадках, коли стічні води підлягають забрудненню, наприклад заболоченню, існує необхідність суттєвого зменшення біогенних елементів (фосфору та нітрогену) у їх складі у процесі очистки (тобто здійснення третинної очистки). З огляду на необхідність захисту дельти Дунаю та запобігання заболоченню прибережних вод Чорного моря, значна частина населення країн басейну Дунаю повинна здійснювати третинну очистку вод. Граничні строки виконання вимог ДОМСВ відрізняються за країнами; для країн ЄС-15 (країн, які від початку увійшли до ЄС) таким строком було 31 грудня 2005 року. Для нових членів-країн Східної та Центральної Європи були встановлені спеціальні поетапні перехідні періоди, закріплені у їхніх договорах про приєднання до ЄС. Однак загалом зазначені перехідні періоди завершуються у 2015 році (за винятком Румунії, де агломерації з п. е. меншим за 10 000 повинні виконати умови Директиви до кінця 2018 року, та Хорватії, яка нещодавно вступила до ЄС та має граничний строк між 2018 та 2023 роками).

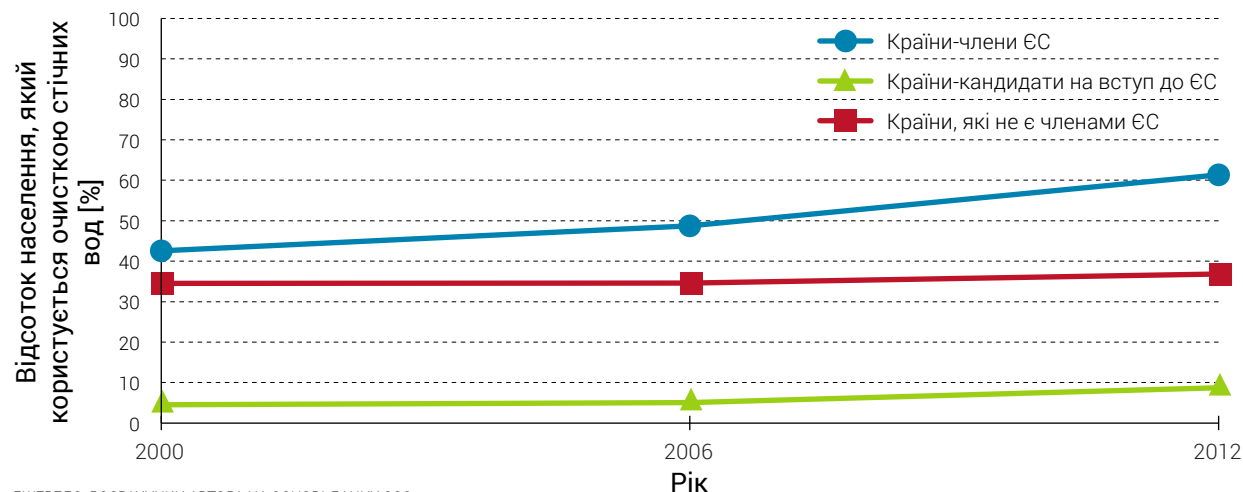
РИС. 31: ЗАБЕЗПЕЧЕНІСТЬ ПОСЛУГАМИ З ОЧИСТКИ СТІЧНИХ ВОД У РЕГІОНІ, 2012 РІК

ДЖЕРЕЛО: ДАНІ SOS.

показники у сфері очищення стічних вод: так, 97% населення країн Центральної Європи та 84% населення країн Північної Європи під'єднані до водоочисних підприємств; Для порівняння, у країнах Східної Європи, які є членами ЄС, цей показник становить усього 67%. З огляду на те, що все більше уваги приділяється видаленню зі стічних вод біогенних елементів, протягом останнього десятиріччя в ЄС широкої популярності набула третинна очистка. На сьогодні близько 50% населення нових країн-членів ЄС мають доступ до третього рівня очистки стічних вод, що є досить низьким показником порівняно із середнім по ЄС, де за останні роки зазначена частка населення зросла на 30%. У сфері третинної очистки стічних вод між країнами регіону існують суттєві відмінності: так, третинну очистку застосовують 90% населення Австрії, 60% населення чеської Республіки та 20% населення Словаччини (за даними SOS та EEA за 2015 рік), у той час як у південній частині регіону (Боснії і Герцеговині, Косово, Македонії, Чорногорії та Сербії) вона не застосовується взагалі.

РИС. 32: ПОРІВНЯННЯ ЗМІН У СЕКТОРІ ОЧИСТКИ СТІЧНИХ ВОД МІЖ КРАЇНАМИ-ЧЛЕНАМИ ЄС, КРАЇНАМИ-КАНДИДАТАМИ НА ВСТУП ДО ЄС ТА КРАЇНАМИ, ЯКІ НЕ Є ЧЛЕНАМИ ЄС

ДЖЕРЕЛО: РОЗРАХУНКИ АВТОРА НА ОСНОВІ ДАНИХ SOS

76. Країни-члени ЄС зобов'язалися досягти поставлених цілей у сфері збору стічних вод у встановлені терміни.

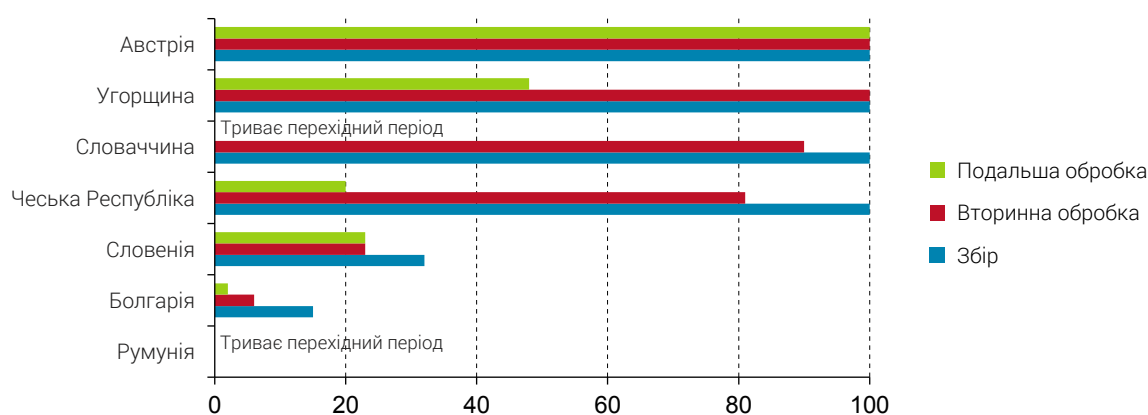
Як зазначалося вище, директиви ЄС передбачають обов'язок збирати стічні води для усіх населених пунктів, кількість жителів яких перевищує 2 000 осіб; при цьому вимоги щодо очистки відрізняються залежно від розміру населеного пункту та ступеню забруднення території. Серед країн Дунайського басейну, які є членами ЄС, Болгарія та Словенія дотримуються вимог щодо збору стічних вод усього на 15 та 32% відповідно, у той час як Румунія, яка досі знаходиться у «перехідному періоді», необхідно буде докласти істотних зусиль, щоб забезпечити їх виконання у поставлений строк у майбутньому (ЄК 2013, 2, Додаток). Очікується, що Болгарія та Словенія виконають вимоги щодо збору стічних вод у населених пунктах, кількість жителів яких перевищує 2 000 осіб, до 2015 року (за даними SOS). Хорватія має деяку відстрочку в цьому питанні, однак уже повинна розпочинати роботу з усунення відповідних недоліків, оскільки лише 44% її населення під'єднані до комунальної каналізаційної мережі.

Технічні стандарти в країнах Дунайського басейну

Технічні вимоги щодо конструювання та будівництва систем водопостачання та водовідведення в усіх країнах регіону визначаються положеннями національного законодавства цих країн (до складу якого, зазвичай, входить закон про будівництво та допоміжне законодавство) та чинними національними технічними стандартами; при цьому в країнах, які є членами ЄС, дотримуються вимоги щодо конструювання та будівництва ЄС. Деякі країни традиційно дотримуються стандартів DIN (Німецького інституту зі стандартизації) (Хорватія, Словенія) або стандартів колишньої Югославії JUS (Боснія і Герцеговина, Сербія), у той час як інші використовують власні державні технічні стандарти, поступово адаптуючи їх до тих, які існують в ЄС. Технічні та будівельні стандарти Радянських часів (які є прийнятними з технічного погляду, але часто є неефективними з економічного) досі застосовуються країнами, які входили до Радянського Союзу (Молдовою та Україною). У новостворених державах, таких як Косово, розробка технічних стандартів та норм водопостачання і водовідведення триває досі і має на меті створення стандартів, в основу яких покладені вимоги ЄС; при цьому, у перехідному періоді здебільшого застосовуються стандарти DIN, як усталені та загальноприйняті норми.

РИС. 33: ДОТРИМАННЯ ВИМОГ ДИРЕКТИВИ ПРО ОЧИЩЕННЯ СТИЧНИХ ВОД: ЗБІР, ВТОРИННА ОБРОБКА, ПОДАЛЬША ОБРОБКА

ДЖЕРЕЛО: ЄК 2013, 2, ДОДАТОК

Стандарти надання послуг та економічно-ефективні рішення відповідно до вимог директив ЄС

Ні Директива про питну воду (ДПВ), ні Директива про очищення міських стічних вод (ДОМСВ) не містять спеціальних стандартів або вимог щодо надання послуг на рівні домогосподарств. При цьому, в Європі наявність трубопроводної води та зливних туалетів (які за визначенням JMP не входять до складу покращених послуг) є найбільш загальноприйнятим стандартом надання послуг. Однак, як ДПВ, так і ДОМСВ, встановлюють стандарти щодо якості (зокрема, ДОМСВ – стандарти щодо збору), у зв'язку з чим постає питання щодо забезпечення виконання вимог в економічно-вигідний спосіб, особливо у випадках, коли у певній місцевості відсутня комунальна інфраструктура.

ДОМСВ вимагає використання звичайних систем збору та очистки стічних вод в агломераціях, з п. е. більшим за 2 000 осіб, передбачаючи можливість використання індивідуальних або інших відповідних систем у випадках, коли централізована система не несе жодної користі для довкілля або коли її застосування призведе до надлишкових затрат. Однак така можливість є обмеженою з огляду на те, що у таких випадках зазначені системи повинні забезпечувати відповідний рівень екологічного захисту: згідно з рішеннями суду (Справа C-119/2002 Європейська комісія проти Греції) за умови накопичення відходів у ґрунті вони мають проходити очистку, аналогічну до тієї, яка здійснюється при накопиченні їх у водних резервуарах. Нещодавні розпорядження Комісії обмежують використання таких систем до 2% від зазначеної агломерації. Окрім цього, для менших населених пунктів існують централізовані низькозатратні системи, такі як водозбірні ставки та спеціально споруджені водно-болотні системи, що входять до широкого ряду засобів очистки стічних вод, які є простими у використанні, мають низькі енергозатрати та відповідають вимогам Директиви про питну воду та Директиви про очищення міських стічних вод ЄС для населених пунктів з п. е., меншою за 10 000 осіб, навіть на забруднених територіях. Також зростає увага до сучасних місцевих рішень щодо децентралізованої або напівцентралізованої обробки стічних вод, які вже застосовувалися у деяких найрозвинутіших європейських країнах (Німеччині, Голландії, Швеції), особливо у сільській та напівміській місцевостях. Ці рішення стосуються збору, очистки, накопичення та повторного використання стічних вод невеликих общин (від окремих домогосподарств до існуючих общин) з використанням великої кількості невеликих систем водовідведення/очистки стічних вод, створених та споруджених на місцевому рівні, які є гнучкішими, раціональнішими у використанні та ефективнішими з економічного погляду (організація «Жінки Європи за спільне майбутнє», 2010 рік).

V. СТАН НАДАННЯ ПОСЛУГ

77. Загальний стан надання послуг водопостачання та водовідведення, тобто їх якість і ефективність, значно відрізняється на території регіону, але загалом, не відповідає провідній міжнародній практиці. Однак, протягом останніх 20 років позитивні у багатьох напрямках сектору були зафіксовані позитивні тенденції, які демонструють, що сектор комунального господарства в регіоні поступово рухається в напрямку міжнародних стандартів. Загалом, ефективність роботи комунального господарства здебільшого відповідає рівневі розвитку країни; при цьому, країни-члени ЄС, як правило займають передові позиції. Поглиблений аналіз дозволяє чіткіше визначити фактори, які сприяють ефективності роботи сектору.

78. У цій главі розглядаються послуги, які надаються державними комунальними підприємствами («державне постачання»), які покривають потреби приблизно трьох четвертих населення регіону (див. Главу IV). Нажаль, є досить обмеженою інформація щодо ефективності роботи, якості та навіть вартості послуг недержавних надавачів послуг у комунальному секторі (муніципальних та сільських систем, а також домогосподарств, які користуються індивідуальними системами), на які припадає одна четверта населення. Ця інформація підлягає з'ясуванню у подальшому. При цьому, у випадках, коли це можливо та доцільно, дані, що містяться у цій главі, є зваженими середніми¹⁶ показниками по країнах-членах ЄС (синій колір), країна-кандидатах на вступ до ЄС (зелений колір) та країнах, які не є членами ЄС (червоний колір), а також показниками, які відображають провідну світову практику (зелений колір — показник по 90% комунальних підприємств у регіоні, які мають найвищі показники діяльності).

79. Більшість інформації, що подається у цій главі, отримана з двох джерел: досліджень, які спеціально проводилися в окремих країнах для цілей цього звіту з метою збору публічно доступних даних на рівні країни щодо стану надання послуг (у тексті документу така інформація позначається як «Дані SoS» та наводиться за окремими країнами вкінці документу); баз даних Міжнародної мережі бенчмаркінгу підприємств водопостачання та водовідведення (IBNET) та он-лайн-платформи DANUBIS, в яких міститься інформація щодо більш ніж 450 об'єктів комунального господарства та дані у контексті близько 3 400 досліджень за період з 1995 по 2013 року. Використання обох зазначених джерел інформації потенційно може призвести до виникнення деяких питань. Так, дані на рівні країн, як правило, надаються за нетривалий період і дають уявлення про середні показники, а не про ситуацію в цілому. Окрім цього, такі дані істотно відрізняються за якістю та надаються в обмеженому обсязі у країнах, як не мають окремого органу, відповідального за збір даних щодо ефективності роботи комунального сектора. У той самий час, дані IBNET/ DANUBIS не включають на систематичній основі інформації про всі комунальні підприємства (бази даних містять найбільше інформації про такі підприємства в Албанії, Болгарії, Чеській Республіці, Косово та Молдові); таким чином, визначені тенденції та середні значення можуть не відображати сектор в цілому. На сам кінець, як уже зазначалося у попередній главі, середні показники по країні приховують високу неоднорідність показників різних компаній всередині самої країни. Повний перелік окремих джерел та значень показників і даних, згаданих у тексті звіту міститься наприкінці цього документу, разом з методологічним підходом, який використовувався для проведення аналізу у контексті цієї глави та зазначений у методологічних примітках.

A. Якість послуг та практика споживачів

80. **У багатьох країнах регіону налагоджене безперервне водопостачання, а якість питної води відповідає національним стандартам.** Проте існують винятки, зокрема, Албанія, де велика кількість комунальних підприємств не забезпечує безперервного постачання, а також Молдова, де досі існують проблеми з якістю питної води. Існуючі водоочисні заводи також загалом дотримуються вимог, встановлених при видачі їм ліцензії на здійснення діяльності, за виключенням тих самих Албанії та Молдови а також Косово та Чорногорії, де очистка стічних вод була запроваджена лише нещодавно. У Таблиці 8 та на Рисунку 34 міститься огляд ситуації у різних країнах, щодо яких наявна відповідна інформація.

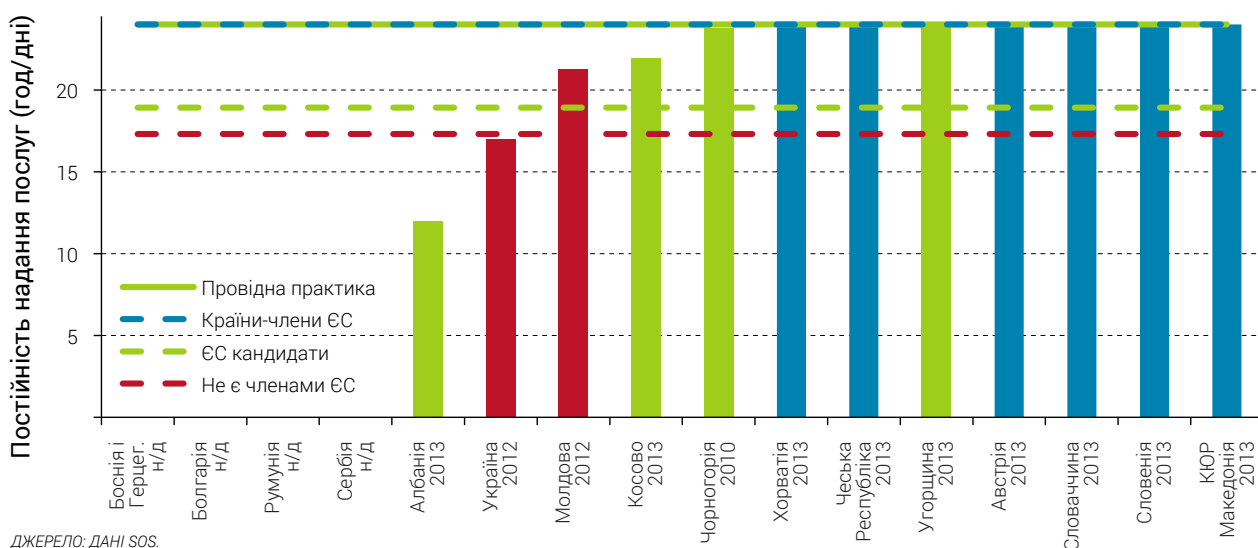
81. **Звісно, вищий рівень задоволення споживачів спостерігається за умов вищої якості послуг.** Дослідження громадської думки, проведене Інститутом Геллапа у 2013 році продемонструвало, що рівень задоволення споживачів послугами водопостачання та водовідведення у країнах Дунайського басейну був нижчим за середній рівень в ЄС; при цьому результати опитування у країнах-членах ЄС були значно кращими, порівняно з країнами-кандидатами на вступ до ЄС та країнами, які не були членами ЄС (Рисунок 35). При цьому, рівень задоволення споживачів відносно співпадав із загальним показником ефективності надання послуг у контексті Індикатора ефективності роботи підприємств водопостачання (детальнішу інформацію див. у секції C цієї глави).

¹⁶ Як правило, середні значення зважуються за кількістю населення країни.

82. **Механізми захисту прав споживачів в регіоні характеризуються недостатнім розвитком, особливо у країнах, де немає відповідного регуляторного органу.** Приблизно у половині країн регіону законодавством передбачено, що комунальні підприємства повинні мати внутрішній механізм задоволення вимог споживачів, однак дуже небагато з них з власної ініціативи проводять дослідження задоволеності споживачів (виняток становлять, наприклад, приватні комунальні підприємства в Болгарії та Чеській Республіці). В країнах, де відсутній незалежний регуляторний орган, здебільшого не передбачені зовнішні інституційні механізми для розгляду скарг або оцінки задоволеності споживачів. В країнах, де створений незалежний регуляторний орган, діє офіційний механізм розгляду скарг клієнтів через цей орган, проте деякі з них поглиблюють свою практику ще більше. Фактично, лише Албанія, де відповідний орган був створений майже 20 років тому, звітує про використання таких інструментів, як громадські слухання для визначення тарифів, а також підписання офіційних контрактів про надання послуг між комунальними підприємствами та їхніми клієнтами (Таблиця 9).

РИС. 34: БЕЗПЕРЕРВНІСТЬ НАДАННЯ ПОСЛУГ У КРАЇНАХ ДУНАЙСЬКОГО БАСЕЙНУ

ДЖЕРЕЛО: ДАНІ SOS.

ТАБЛ. 8: ОГЛЯД ЯКОСТІ ПОСЛУГ У КРАЇНАХ РЕГІОНУ

Країна	Постійність послуг водопостачання			Відповідність якості води встановленим вимогам	Відповідність очищення стічних вод встановленим вимогам
	чи надаються послуги постійно?	Показник [год/дні]	Рік		
Албанія	у деяких містах	12	2013	у багатьох містах	у деяких містах
Австрія	Так	24	2013	Так	Так
Боснія і Герцеговина					
Болгарія	Так			Так	у більшості міст
Хорватія	Так	24	2013	Так	у більшості міст
Чеська Республіка	Так	24	2013	Так	Так
Угорщина	Так	24	2013	Так	Так
Косово	у багатьох містах	22	2013	у більшості міст	Ні
КЮР Македонія	Так	24	2013	Так	у деяких містах
Молдова	у багатьох містах	21	2012	у деяких містах	у деяких містах
Чорногорія	у багатьох містах	24	2010	у більшості міст	Ні
Румунія	Так			Так	Так
Сербія	у багатьох містах			Так	Так
Словаччина	Так	24	2013	Так	Так
Словенія		24	2013		
Україна	у багатьох містах	17	2012	у багатьох містах	у багатьох містах
Середній показник в регіоні		20			

ДЖЕРЕЛО: ДАНІ SOS.

Стандарти якості питної води

Вимоги щодо якості питної води відображають вимоги, перенесені з відповідних директив ЄС (Директива Ради 98/83/ЄС Про якість води, призначеної для споживання людиною), а стандарти Європейського комітету зі стандартизації (CEN) закладені у національному законодавстві усіх країн-членів ЄС; у той самий час, країни, які не є членами ЄС, але прагнуть увійти до нього, поступово узгоджують їхні національні норми та стандарти з вимогами ЄС (Албанія, Македонія, Чорногорія). Виняток становлять Молдова та Україна, де національні вимоги щодо якості питної води та скидання стічних вод визначаються національним законодавством, в основу якого покладені стандарти часів Радянського Союзу.

Стандарти якості очистки стічних вод

Вимоги щодо очистки та скидання стічних вод, передбачені відповідними нормами ЄС (Директивою 86/280/ЄС, 86/278/ЄС та 91/271/ЄС) щодо очищення міських стічних вод (ДОМСВ) перенесені до національного законодавства усіх країн-членів ЄС. Деякі країни, як наприклад Австрія, застосовують національні стандарти, які є вищими за вимоги ЄС чи ВООЗ. У контексті процесу приєднання до ЄС, окремі країни ЄС оскаржили існуючі стандарти очистки стічних вод та тривалість перехідних періодів для їх застосування, таким чином відстрочуючи їх застосування. Країни-кандидати на вступ до ЄС мають стандарти щодо стічних вод, аналогічні до вимог ЄС, однак загалом забруднені території та відповідні вимоги щодо очистки стічних вод у них залишаються не визначеними. Молдова та Україна у більшості випадків досі користуються стандартами очистки, які існували в колишньому Радянському Союзі та які, теоретично, встановлюють вимоги, не нижчі, ніж в ЄС.

ТАБЛ. 9: ПРАКТИКА ЗАХИСТУ ІНТЕРЕСІВ КЛІЄНТІВ У РЕГІОНІ

Країна	У комунальному підприємстві			Поза комунальним підприємством	
	Дослідження задоволеності споживачів	Механізми розгляду скарг споживачів	Громадські організації із захисту споживачів	Орган з розгляду скарг споживачів	Зовнішні дослідження задоволеності споживачів
Албанія	Інколи	Часто	Ні	регулятивний орган	регулятивний орган
Австрія	Інколи	Часто	Ні	НІ	національна асоціація
Боснія і Герцеговина	Інколи	за законодавством	НІ	НІ	Ні
Болгарія	Рідко	Рідко	НІ	регулятивний орган	в окремих випадках
Хорватія	Інколи	за законодавством	НІ		в окремих випадках
Чеська Республіка	Інколи	за законодавством	НІ	Міністерство	
Угорщина	Часто	за законодавством	Ні	Агентство захисту споживачів	
Косово	за законодавством	за законодавством	Ні	комітетиспоживачів	регулятивний орган
КЮР Македонія	Ні	за законодавством	Так		в окремих випадках
Молдова	Інколи	НІ	Так	регулятивний орган	Ні
Чорногорія	НІ	Часто	Ні	Ні	Ні
Румунія	Часто	за законодавством	Ні	регулятивний орган	національна асоціація
Сербія	Інколи	Часто	Ні	Ні	Ні
Словаччина	Інколи	за законодавством	Ні	регулятивний орган	Ні
Словенія	Інколи	Часто	Ні	Ні	Ні
Україна	Інколи	за законодавством	Ні	регулятивний орган	в окремих випадках

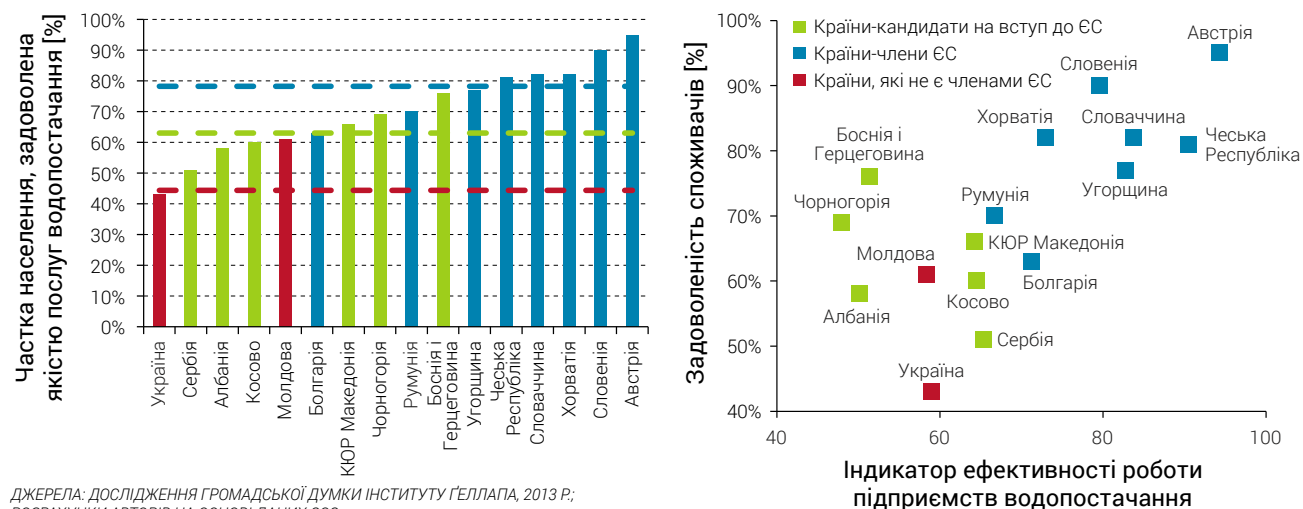
ДЖЕРЕЛО: ДАНІ SOS.

83. **Рівень забезпечення споживачів вимірювальними приладами – важливий інструмент управління попитом, поступово зростає, у багатьох країнах досягаючи майже 100% значення.** Не зважаючи на те, що вимірювання індивідуального споживання на початку 90-х років у багатьох країнах не було усталеною практикою, встановлено, що воно є важливою складовою ефективного управління попитом та справедливим шляхом розподілу витрат між споживачами. На сьогоднішній день, серед країн, щодо яких наявна відповідна інформація, лише Албанія та, у меншій мірі, Україна, не досягають 80% рівня забезпеченості вимірювальними приладами, при цьому в обох країнах вживаються відповідні заходи для збільшення кількості підключень з індивідуальними вимірювальними приладами.

В деяких країнах регіону окрему проблему становить те, що вимірювальне обладнання встановлюється на рівні будинків, а не на рівні окремих квартир, відповідно показник забезпеченості вимірювальним обладнанням може бути дещо завищеним у тому сенсі, що він не встановлює наявності вимірювального обладнання у кінцевих споживачів, а лише дозволяє встановити, що рахунки видаються на основі показань приладів — навіть якщо розподіл загального спожитого обсягу здійснюється, виходячи з площі квартир або кількості мешканців.

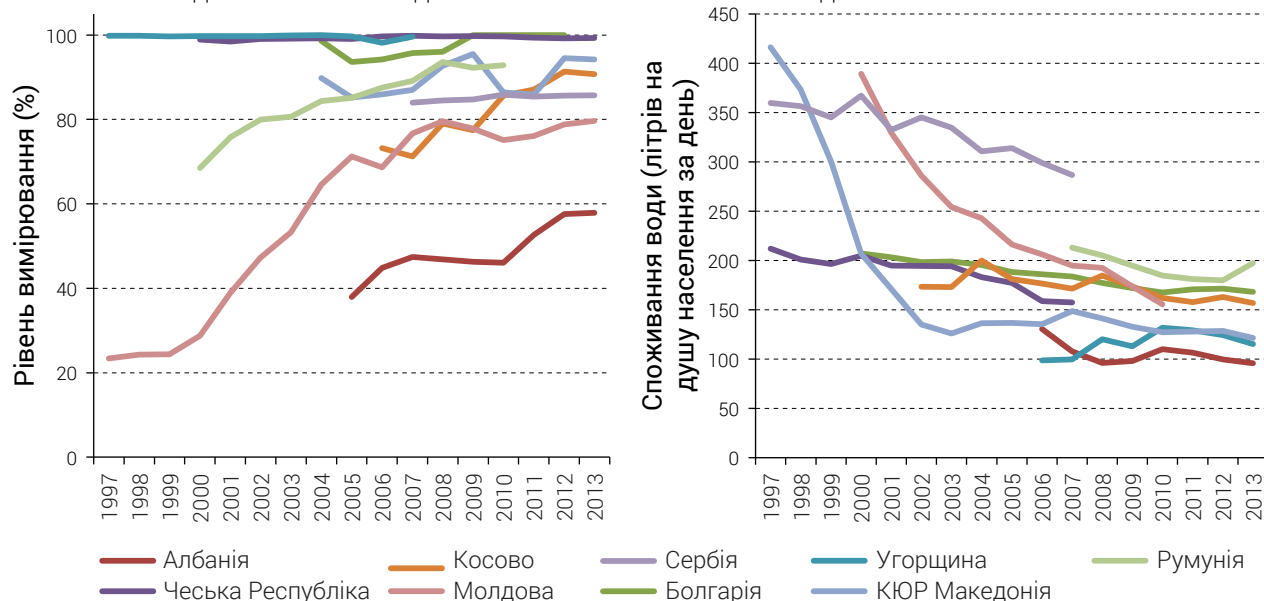
РИС. 35: ЗАДОВОЛЕНІСТЬ СПОЖИВАЧІВ ЯКІСТЮ ВОДОПОСТАЧАННЯ У 2013 РОЦІ У ПОРІВНЯННІ З ПОКАЗНИКОМ ЕФЕКТИВНОСТІ НАДАННЯ ПОСЛУГ¹⁷

ДЖЕРЕЛА: ДОСЛІДЖЕННЯ ГРОМАДСЬКОЇ ДУМКИ ІНСТИТУТУ ГЕЛЛАПА, 2013 Р.; РОЗРАХУНКИ АВТОРІВ НА ОСНОВІ ДАНИХ SOS

84. **У той самий час обсяги індивідуального споживання демонструють тенденцію до поступового зниження.** В результаті поширення індивідуального вимірювання, зростання тарифів та зменшення обсягів виробничої діяльності в регіоні, протягом останніх 10 років загальний показник споживання води скоротився і встановився на рівні європейських стандартів, якими передбачене споживання 100-120 літрів на день на душу населення; виняток становлять країни колишньої Югославії, такі як Боснія і Герцеговина, Македонія, Чорногорія та Сербія (Рисунки 36 та 37), в яких тарифи досі залишаються на найнижчому рівні (див. Главу VI). З огляду на те, що тарифи продовжують зростати, а встановлення вимірювальних приладів на рівні окремих квартир набирає все ширшого розповсюдження, можна очікувати подальшого зменшення обсягів індивідуального споживання у країнах, в яких вони залишаються відносно високими.

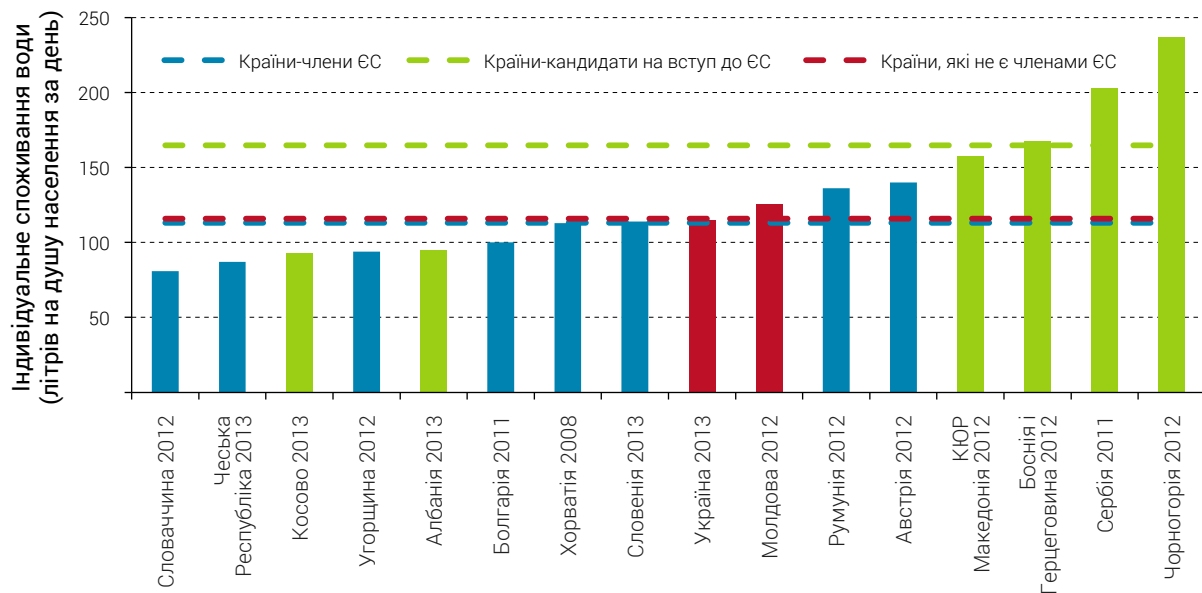
РИС. 36: ПАРАЛЕЛІ МІЖ РОЗПОВСЮДЖЕННЯМ ВИКОРИСТАННЯ ВИМІРЮВАЛЬНИХ ПРИЛАДІВ ТА ЗМЕНШЕННЯМ ОБСЯГУ СПОЖИВАННЯ НА ДУШУ НАСЕЛЕННЯ ЗА ДАНИМИ ВИБІРКОВИХ КОМУНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ В ОКРЕМИХ КРАЇНАХ РЕГІОНУ

ДЖЕРЕЛО: ДАНІ IBNET/ DANUBIS

¹⁷ Детальнішу інформацію див. у секції С цієї глави.

РИС. 37: СПОЖИВАННЯ ВОДИ ДОМОГОСПОДАРСТВАМИ У КРАЇНАХ РЕГІОНУ

ДЖЕРЕЛО: ДАНІ SOS.

В. Ефективність

85. Незважаючи на всі покращення та наближення до стандартів, ефективність роботи комунальних підприємств у більшості країн не відповідає міжнародним стандартам. Ефективність роботи комунальних підприємств у перших країнах, які почали приєднуватися до ЄС (Чеській Республіці, Угорщині, Словаччині та Словенії) була лише дещо нижчою за міжнародні стандарти, більш того, на момент приєднання ці країни досягли необхідних показників. Однак, ефективність роботи комунальних підприємств у решті країн досі є істотно нижчою за ту, яка спостерігається у провідних країнах, не зважаючи на зафіксовані покращення деяких ключових показників ефективності роботи, які враховуються при визначенні провідної практики, такі як рівень втрат води та ефективність роботи персоналу. Загалом, комунальні підприємства в регіоні демонструють позитивну тенденцію до підвищення ефективності, однак при цьому існують істотні відмінності між країнами та всередині них.

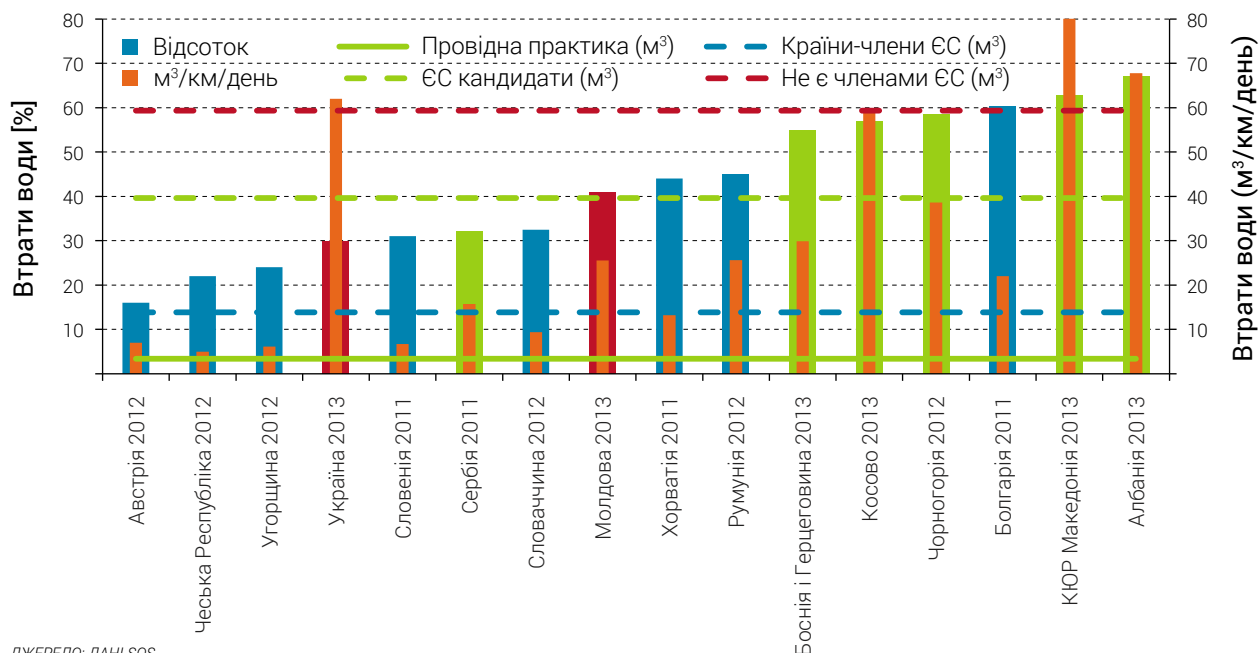
Втрачена вода

Втрачена вода вимірює можливість комунальних підприємств перетворити їхній основний матеріал на дохід. Втрачена вода — здебільшого вода, яка витікає з системи до того, як вона досягає кінцевого споживача (технічні або фізичні втрати) та вода, яка споживається без сплати відповідних рахунків, наприклад, в результаті несанкціонованого під'єднання до мережі або неналежного вимірювання обсягів споживання (комерційні та потенційні втрати). У той час, як перші призводять до зростання виробничих витрат (оскільки необхідно виробляти води у більших обсягах, ніж фактично потрібні), другі стають причиною втрати доходів. Обсяги втраченої води зазвичай визначаються на основі балансу притоку та відтоку води в системі. У 2000 році робоча група з питань втрат води та показників ефективності Міжнародної водної асоціації визначила провідний міжнародний підхід до розрахунку балансу води (див., наприклад, Фарлі та Трой, 2003 р. (Farlay and Trow 2003)).

86. Втрати води були та лишаються невирішеною проблемою. Структура втрат води в регіоні чітко не визначена внаслідок того, що більшість комунальних підприємств не здійснюють належного вимірювання та не складають балансу води (див. схему), проте можна з упевненістю стверджувати, що загальні обсяги втрати води значно перевищують обсяги у рамках провідної практики, виняток становлять країни в західній частині Дунайського басейну (Рисунок 38). Немає необхідності мінімізувати втрати води будь-якою ціною (існує певний допустимий з економічної точки зору рівень втрат, який залежить від вартості наступного їх скорочення та альтернативної вартості виробленої та оплаченої води), проте поточний рівень втрат дуже суттєво перевищує рівень, зафіксований на таких самих або аналогічних підприємствах в інших регіонах. Окрім цього, аналіз обсягів втрат за останні 10 років не демонструє жодної чіткої тенденції: так, на комунальних підприємствах в Болгарії та Македонії зафіксоване збільшення втрат, в Боснії і Герцеговині, Молдові та Румунії — зменшення, у той час як в решті країн просто стабільно зберігається високий обсяг витрат. У деякій мірі різниця в показниках є результатом прогресу у розрахунку втрат, досягнутого протягом останніх 15 років завдяки широкому запровадженню систематичного вимірювання на місцях виробництва та розподілу.

РИС. 38: ВТРАТИ ВОДИ У КРАЇНАХ РЕГІОНУ

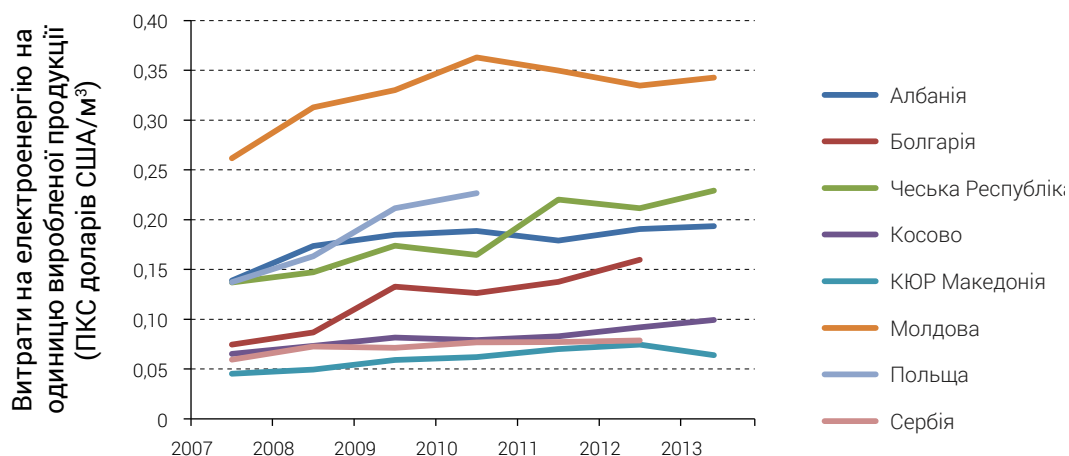

ДЖЕРЕЛО: ДАНІ SOS.

87. Енергоефективність — ще одна істотна, проблема в регіоні, якій, однак, приділяється менше уваги.

Незважаючи на відсутність відповідної систематичної інформації по регіону, аналіз вибраних комунальних підприємств свідчить про те, що вартість електроенергії, необхідної для виробництва одного кубічного метра води протягом останніх років постійно зростала (Рисунок 39), що свідчить про необхідність вжиття у майбутньому заходів, спрямованих на забезпечення енергоефективності. Так, за результатами перевірок, проведених у контексті Дунайської водної програми на більш ніж 30 водоочисних заводах, насосних станціях та гідравлічних установках комунальних підприємств у Боснії і Герцеговині, Чорногорії, Румунії, Сербії та Україні, існує можливість зменшити енерговитрати у середньому на 35%; при цьому у країнах, де на технічне обслуговування в минулому виділялися лише обмежені обсяги коштів, таких як Україна, потенціал заощадження є ще вищим (50%). Більша частина інвестицій, необхідних для реалізації такого потенціалу енергозбереження окупляться вже за два-три роки, але, не зважаючи на це, існують труднощі з отриманням фінансування відповідних заходів.¹⁸

РИС. 39: ЗРОСТАННЯ ВИТРАТ НА ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЮ НА КОЖЕН ВИРОБЛЕНИЙ М³ ВОДИ НА ПРИКЛАДІ ВИБРАНИХ КОМУНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ У РЕГІОНІ

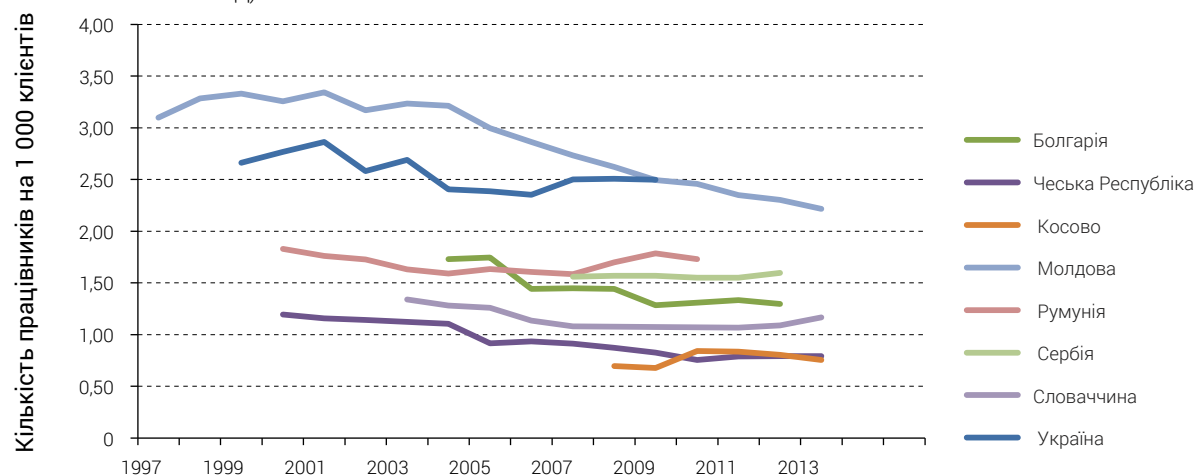

ДЖЕРЕЛО: ДАНІ IBNET/ DANUBIS

¹⁸ Джерело: внутрішні документи Дунайської водної програми.

88. Кількість персоналу комунальних підприємств регіону, як правило, перевищує рівень, передбачений провідною практикою. Надмірна кількість персоналу — спільна проблема багатьох локальних комунальних підприємств у регіоні. При цьому, тенденції в регіоні демонструють поступову раціоналізацію кількості персоналу (Рисунок 40), особливо у країнах, де від початку кількість персоналу значно перевищувала прийняту в міжнародній практиці. Однак, у низці країн кількість працівників у розрахунку на 1 000 клієнтів залишається вищою за передбачену провідною світовою практикою — 1 працівник на 1 000 клієнтів¹⁹ — при тому, що перелік послуг, які надаються клієнтам, часто є значно вузьким, ніж в інших регіонах (обмеженість забезпечення послугами каналізаційних мереж та очистки стічних вод).

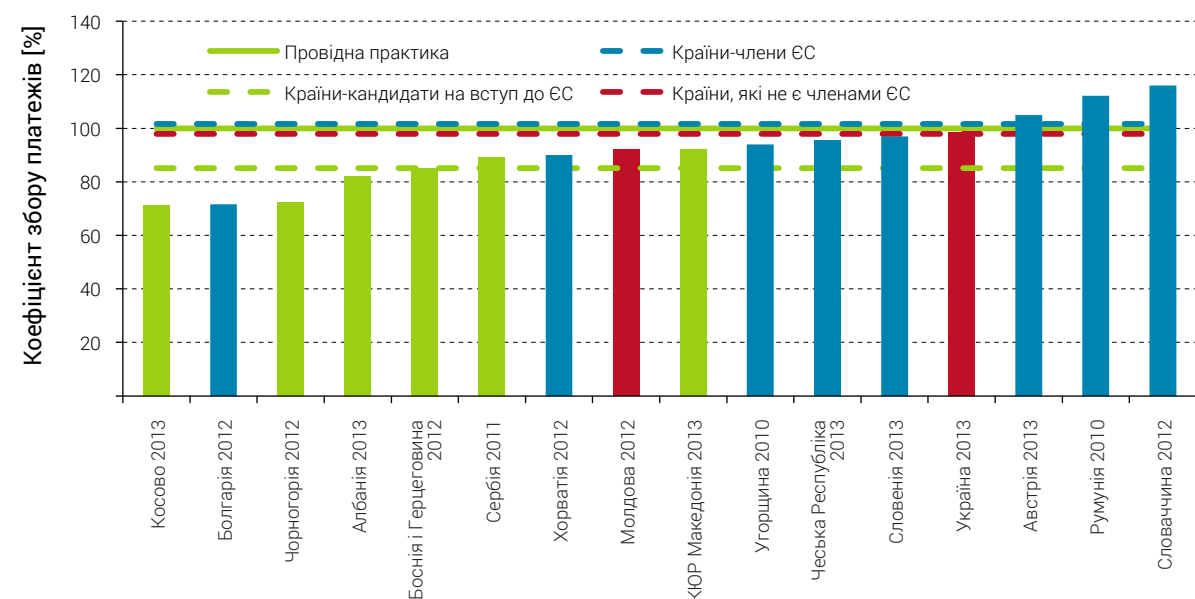
РИС. 40: ДИНАМІКА ЗБІЛЬШЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ПЕРСОНАЛУ В РЕГІОНІ (ВОДОПОСТАЧАННЯ ТА ОЧИСТКА СТІЧНИХ ВОД)

ДЖЕРЕЛО: ДАНІ IBNET/ DANUBIS

89. Комерційна ефективність комунальних підприємств, загалом, є задовільною, але істотно відрізняється у межах регіону. Коефіцієнт збору платежів, тобто спроможність комунального підприємства зібрати кошти (дохід) за рахунками, наданими її клієнтам, часто використовується як істотний показник продуктивності комерційної діяльності. У цьому контексті показники в регіоні є цілком задовільними — середній коефіцієнт збору платежів по багатьох країнах є вищим за 90%, за винятком деяких країн, таких як Болгарія, Косово, Чорногорія (Рисунок 41). Добросовісність платників є особливо

РИС. 41: КОЕФІЦІЄНТ ЗБОРУ ПЛАТЕЖІВ (ФАКТИЧНО ОТРИМАНИЙ ДОХІД/ДОХІД ЗА НАДАНИМИ РАХУНКАМИ) В КРАЇНАХ РЕГІОНУ

ДЖЕРЕЛО: ДАНІ SOS.

¹⁹ В регіоні кількість клієнтів на одне з'єднання істотно відрізняється, оскільки у деяких країнах комунальні підприємства досі видають рахунки за спожиту воду на рівні будинків, у яких проживають сотні кінцевих споживачів. Відповідно, ефективність використання персоналу розраховувалася за кількістю обслуговуваного населення.

високою в країнах західної частини Дунайського басейну; те саме можна сказати і про платників у країнах колишнього радянського Союзу. При цьому коефіцієнт збору платежів у країнах центральної та південної частини регіону є нижчим.

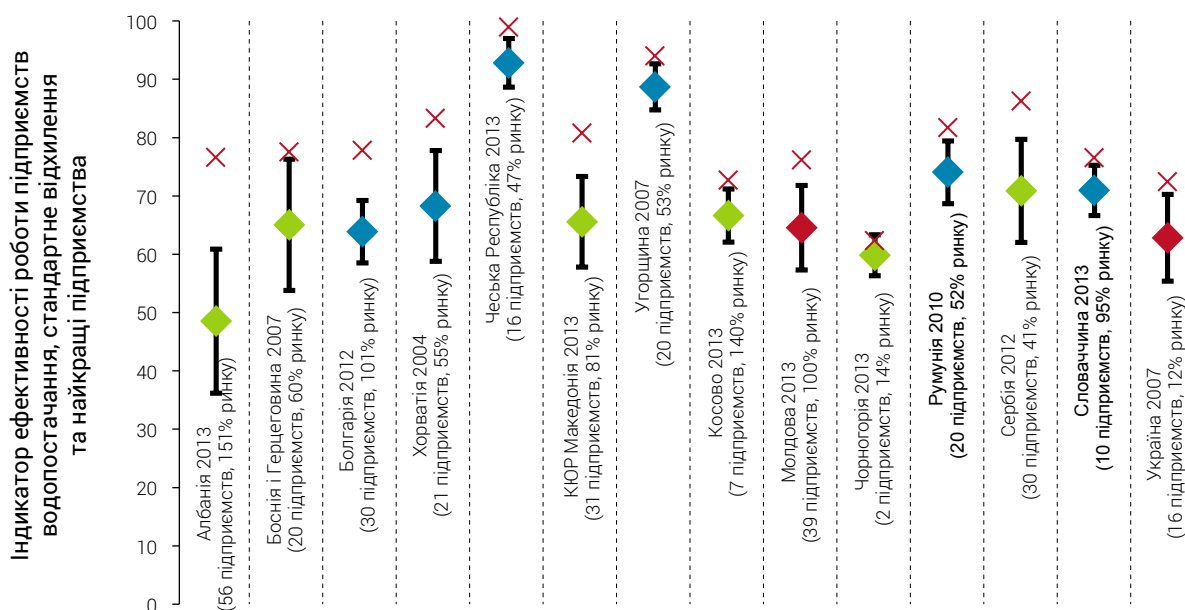
С. Загальні тенденції ефективності роботи та фактори, які впливають на неї

90. На додачу до описового аналізу ефективності роботи сектора, який подавався у попередніх главах, був проведений також економічний аналіз тенденцій ефективності роботи та факторів, які впливають на неї. Такий аналіз дає можливість ретельніше проаналізувати дані та зробити висновки на основі статистичних даних. З цією метою була використана уся інформація, наявна у базі даних IBNET щодо країн регіону. Окрім цього, був розрахований загальний показник ефективності роботи — Індикатор ефективності роботи підприємств водопостачання (WUPI) (див. схему), який дає змогу виміряти загальну ефективність роботи комунальних підприємств (у розрізі забезпечення послугами, якості послуг, управління) за різними параметрами. Звичайно дані IBNET не покривають усіх країн (дані щодо Албанії, Чеської Республіки, Косово та Молдови є найповнішими, у той час як дані щодо Австрії та Словенії — повністю відсутні, дані щодо Боснії і Герцеговини, Хорватії та України — застаріли, дані щодо Чорногорії — істотно обмежені), а також демонструють суттєві розбіжності всередині країн (Рисунок 42). Однак, завдяки використанню прогресивних статистичних методів, надійність наданих результатів повністю підтверджена, і наступні пункти містять лише ретельно перевірену інформацію. Детальнішу інформацію про згаданий аналіз можна знайти у Допоміжній документації SoS, (Кляйн, 2015), розміщеній на сайті SoS.danubis.org.

Індикатор ефективності роботи підприємств водопостачання

WUPI — простий індикатор, який показує, наскільки діяльність комунального підприємства наближена до визнаної провідної практики. В основу індикатора покладені 10 характеристик, загально визнаних ключовими показниками ефективності роботи в галузі, визначених на основі інформації щодо більшості комунальних підприємств регіону, що міститься у базі даних IBNET. Ці характеристики можна розділити на 3 категорії: забезпечення послугами (водопостачання, каналізація та очистка стічних вод); якість послуг (безперервність надання та ступінь засмічення каналізації) та управління (наявність вимірювальних приладів, втрати води, ефективність використання персоналу та окупність операційних витрат). За кожною характеристикою підприємствам виставлявся бал від 1 до 10, залежно від того, наскільки показники роботи цього підприємства наближалися до провідної практики в регіоні. WUPI отримувався шляхом додавання усіх балів; максимальне значення індикатора = 100 (повне дотримання провідної практики за кожною з характеристик. Детальнішу інформацію див. у Методологічній примітці В кінці звіту.

РИС. 42: ХАРАКТЕРИСТИКИ ТА ПІДПРИЄМСТВА, ВИБРАНІ З БАЗИ ДАНИХ IBNET ДЛЯ РОЗРАХУНКУ WUPI

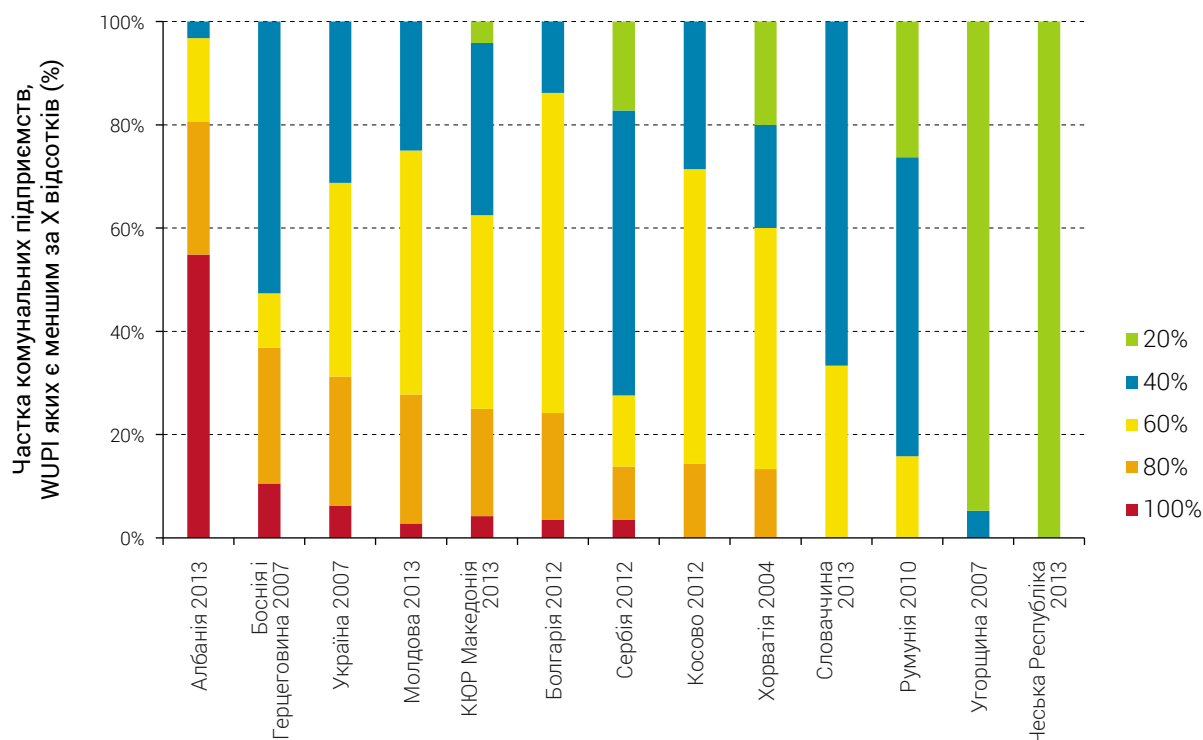

ДЖЕРЕЛО: РОЗРАХУНКИ АВТОРІВ НА ОСНОВІ ДАНИХ IBNET/ DANUBIS. 20

20 Розмір ринку визначався на основі офіційної кількості обслуговуваного населення за даними SoS. Дані щодо Австрії та Словенії повністю відсутні в базі даних IBNET, у той час як щодо Албанії та Косово дані демонструють, що комунальні підприємства вказують завищену кількість клієнтів, тому, у деяких випадках загальна частка на ринку перевищує 100% загальної кількості населення країни.

91. Ефективність роботи різних комунальних підприємств у країні істотно відрізняється, та зростає залежно від рівня економічного розвитку країни. На Рисунку 43 комунальні підприємства у кожній країні розподілені за ефективністю роботи на 5 груп. Так, у 2013 році 100% комунальних підприємств у Чеській Республіці належали до групи з найвищими показниками в регіоні (80-100% ефективності). Загалом країни, які найпершими приєднувалися до ЄС (Чеська Республіка, Угорщина, Словаччина) демонстрували особливо високі рівні ефективності. у той час як країни, які є більш далекими від вступу в ЄС, характеризуються більшою часткою проблемних підприємств. Слід також відзначити, що у багатьох країнах показники ефективності є відносно однорідними; проте, у деяких країнах, таких як Албанія, Болгарія та Сербія ефективність є пониженою. Це вкрай важливо, з огляду на те, що у зазначених країнах, не зважаючи на можливість досягнення високого рівня ефективності, багато підприємств не досягли відповідного її рівня.

РИС. 43: РОЗПОДІЛ КОМУНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ ЗА ІНДИКАТОРОМ ЕФЕКТИВНОСТІ РОБОТИ НА 20%-ВІ ГРУПИ

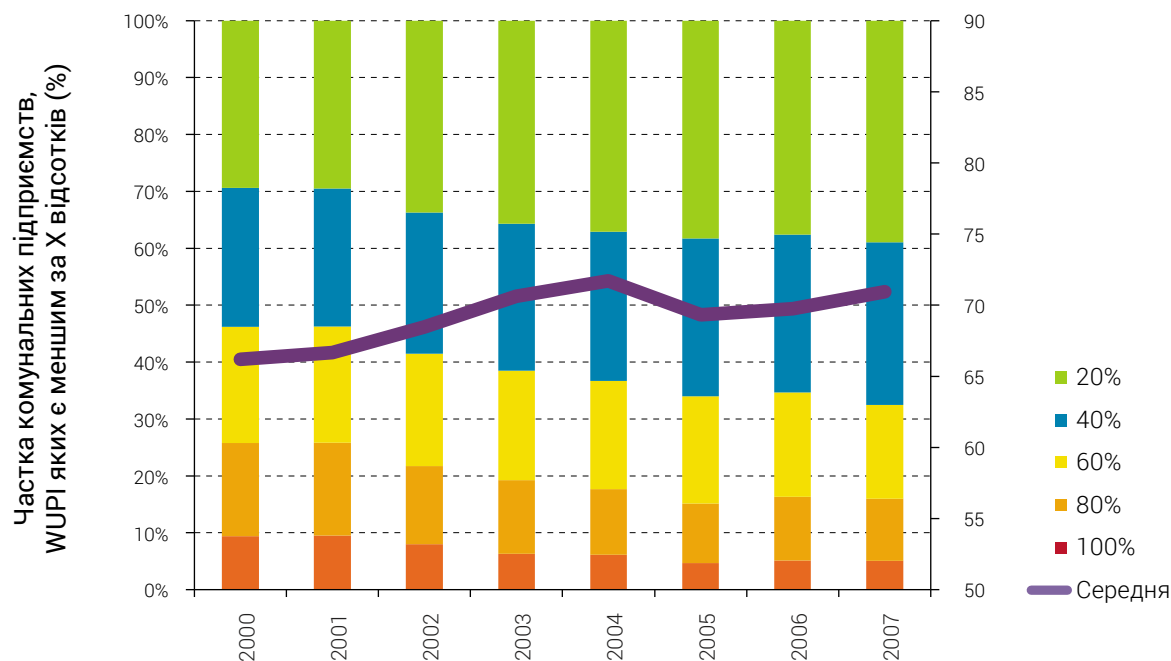

ДЖЕРЕЛО: РОЗРАХУНКИ АВТОРІВ НА ОСНОВІ ДАНИХ IBNET/ DANUBIS

92. Загалом, ефективність роботи підприємств водопостачання за останні 10 років підвищилася. У попередніх пунктах уже відзначалися позитивні тенденції в регіоні, зокрема щодо забезпечення послугами каналізації та очистки стічних вод, а також ефективності роботи комунальних підприємств. Зазначені тенденції підтверджуються результатами загального аналізу Індикатора ефективності роботи підприємств водопостачання. Так, на рис. 44 вибрані комунальні підприємства, які представляють результат окремих країн, згруповані за показником ефективності їхньої діяльності у 2000-2007 роках. Протягом зазначеного періоду в числі вибраних підприємств частка тих, які демонструють найнижчу ефективність, зменшилася з 10% до 5%, у той час як частка підприємств з найкращими результатами зросла з 28% до 40%. Аналогічну тенденцію можна відзначити і стосовно середнього WUPI серед вибраних підприємств, який протягом згаданого періоду збільшився від 67% до 73%. У контексті такої тенденції можна також зауважити, що загалом WUPI комунальних підприємств за даними про них у базі за останній рік є на 3,7 балів вищим за WUPI за перший рік (Кляйн, 2015).

93. Комунальні підприємства в регіоні демонструють тенденцію наближення до провідних практик. Аналіз свідчить, що комунальні підприємства, які на початку мали нижчі показники, демонструють вищі темпи зростання у порівнянні з комунальними підприємствами, які мали вищі показники, таким чином вказуючи на наближення загального показника ефективності роботи комунальних підприємств у регіоні до провідної практики (Рисунок 45). Детальний аналіз також продемонстрував, що ефективність роботи більшості підприємств є рівномірною за різними показниками, тобто підприємства, які характеризуються високим рівнем забезпечення послугами або високим рівнем якості здебільшого мають хороші показники у розрізі управління.

РИС. 44: РОЗПОДІЛ КОМУНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ ЗА ІНДИКАТОРОМ ЕФЕКТИВНОСТІ РОБОТИ НА 20%-ВІ ГРУПИ В ДИНАМІЦІ²¹

ДЖЕРЕЛО: РОЗРАХУНКИ АВТОРІВ НА ОСНОВІ ДАНИХ IBNET/ DANUBIS

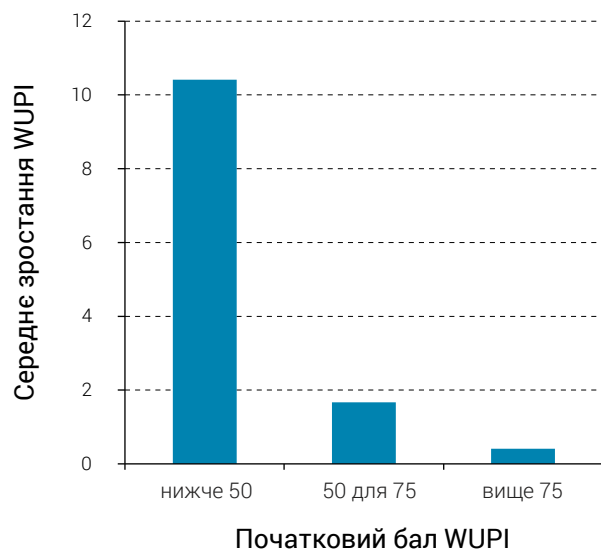

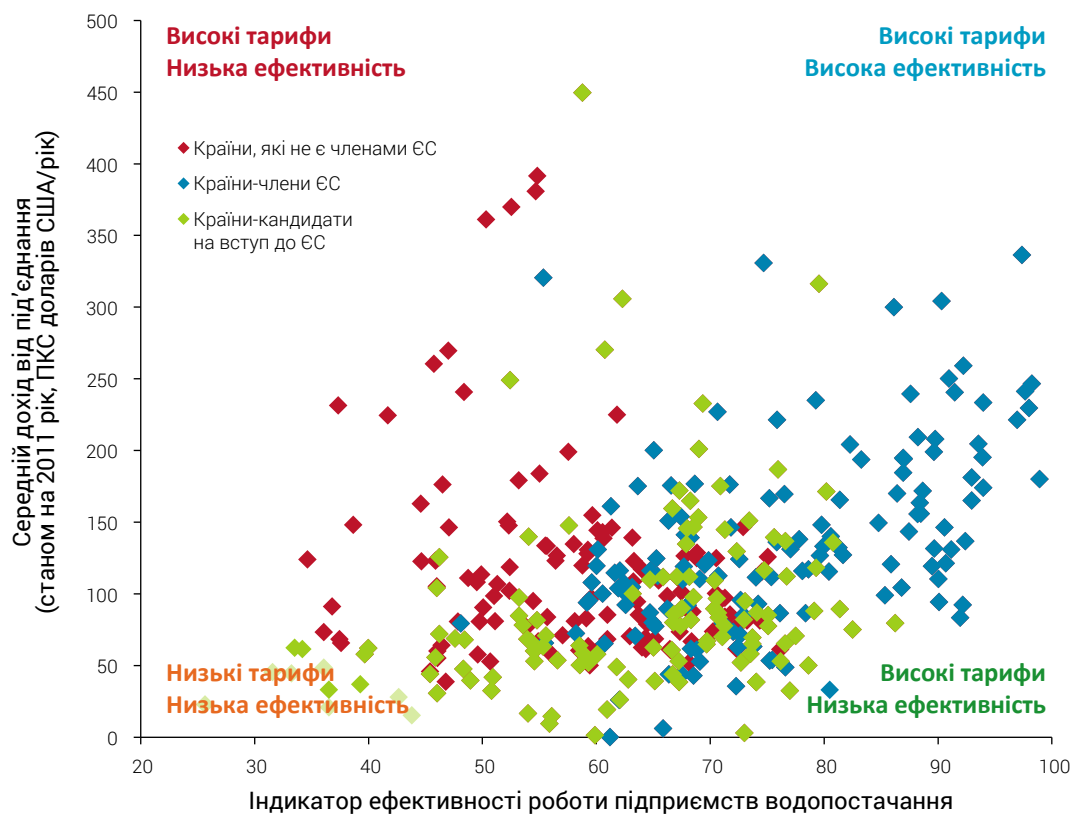
РИС. 45: ДИНАМІКА ПОКРАЩЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ПІДПРИЄМСТВ З ПОЧАТКОВО НИЗЬКИМИ ТА ВИСОКИМИ ПОКАЗНИКАМИ

ДЖЕРЕЛО: РОЗРАХУНКИ АВТОРІВ НА ОСНОВІ ДАНИХ IBNET/ DANUBIS

94. **Комунальні підприємства, які демонструють кращу ефективність роботи, як правило, мають вищі тарифи.** Діаграма, яка представляє відношення ефективності роботи комунальних підприємств та середній дохід від під'єднання (який взятий у якості індикатора середнього тарифу), демонструє широку дисперсію (Рисунок 46): так, підприємства у країнах-членах ЄС загалом мають вищу ефективність, у той час як підприємства у країнах, які не є членами ЄС мають вищі тарифи за під'єднання (за ПКС), ніж підприємства у країнах-кандидатах на вступ до ЄС. Однак, загалом, Рисунок 46 та відповідний аналіз вказують на те, що комунальні підприємства, які демонструють кращі показники діяльності, мають вищі тарифи. Тобто, якість має свою ціну і жодне комунальне підприємство, яке демонструє високу ефективність роботи, не має одночасно низьких тарифів (нижній правий

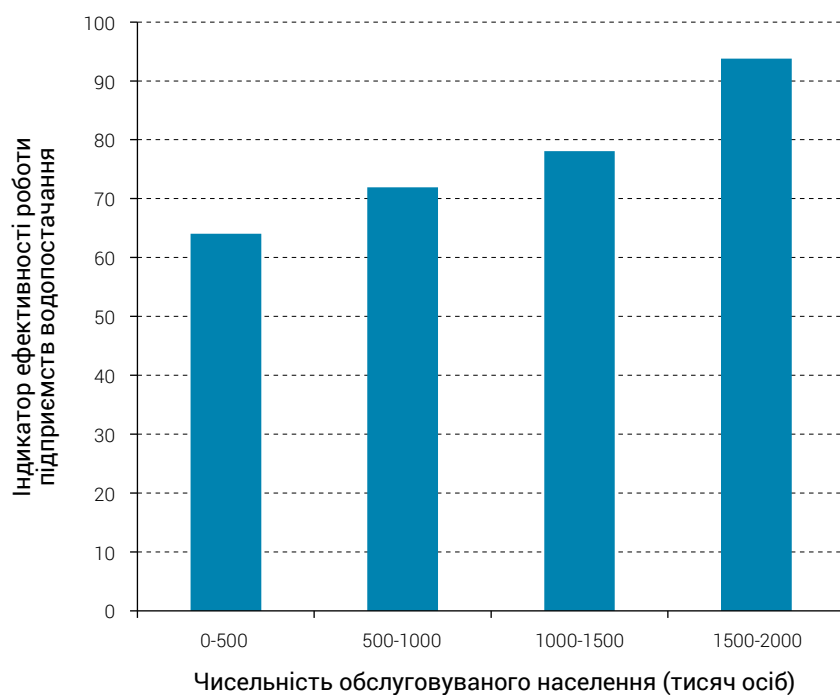
²¹ На рисунку відображена інформація за 2000-2007 рр., оскільки бази даних IBNET/ DANUBIS містять найповнішу інформацію за цей період. Оскільки після 2007 року будь-які дані щодо Угорщини та України відсутні, результат на рівні регіону за наступні роки не може бути розрахований.

РИС. 46: ЕФЕКТИВНІСТЬ РОБОТИ КОМУНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ У КРАЇНАХ ДУНАЙСЬКОГО БАСЕЙНУ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК З РІВНЕМ ТАРИФІВ

ДЖЕРЕЛО: РОЗРАХУНКИ АВТОРІВ НА ОСНОВІ ДАНИХ IBNET/ DANUBIS

РИС. 47: СЕРЕДНЯ ЕФЕКТИВНІСТЬ РОБОТИ КОМУНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ ЗАЛЕЖНО ВІД РОЗМІРУ ПІДПРИЄМСТВА

ДЖЕРЕЛО: РОЗРАХУНКИ АВТОРІВ НА ОСНОВІ ДАНИХ IBNET/ DANUBIS

кут рисунку). Водночас з цим, існує велика кількість комунальних підприємств, які за низької ефективності роботи мають відносно високі тарифи, що має викликати питання в організацій, яким є підзвітні такі підприємства.²² Детальніший аналіз даних демонструє, що комунальні підприємства, які мають вищі показники забезпечення послугами та якості послуг (перші дві групи характеристик у контексті WUPI) здебільшого мають вищі тарифи, у той час як підприємства з більш високим рівнем управлінської практики (третя група характеристик у контексті WUPI) здебільшого характеризуються нижчими тарифами (Таблиця 10). Відповідно, заощаджень, отриманих в результаті вдосконалення управлінської практики, виявляється недостатньо для покриття сум, необхідних для покращення послуг, а загальне підвищення оцінки WUPI на 10 балів призводить до зростання тарифів на 6,7% (Таблиця 10).

95. На рівні країни на ефективність роботи комунальних підприємств впливають здебільшого зовнішні фактори, які не відносяться до сектору. Систематичний економетричний аналіз залежності ефективності роботи комунальних підприємств від низки зовнішніх факторів демонструє досить суперечливі результати. Здебільшого, відмінності в ефективності роботи вибраних підприємств пояснюються ситуацією в країні, яка у більшості випадків не залежить від органів, які визначають політику в секторі. Інакше кажучи, деякі країни (наприклад Австрія) просто забезпечують комунальним підприємствам кращі умови для досягнення кращих результатів. Інформація про окремі зміни в політиці, такі як запровадження офіційної нормативно-правової бази або вступ та членство в ЄС, не відображається у базах даних, відповідно визначити їх вплив на ефективність роботи комунальних підприємств у короткостроковому періоді неможливо. Зазначені висновки зроблені на основі обмеженої інформації, що міститься у базах даних, і не можуть слугувати рекомендаціями для визначення політики; в будь-якому випадку, процес реформування займає набагато більше часу, ніж період, що відображається у базі даних.

ТАБЛ. 10: ВПЛИВ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ НА РОЗМІР ТАРИФІВ

Підвищення на 10 балів оцінки за:	Призводить до зміни тарифів на:
Загальний показник WUPI	+ 6.7%
Забезпечення послугами	+ 5.6%
Якість послуг	+ 2.2%
Ефективності управління	- 2.2%

ДЖЕРЕЛО: ДАНІ SOS.

96. У той самий час, на рівні підприємства проявляються деякі фактори впливу на ефективність його роботи, такі як розмір підприємства та густота населення, однак їх важко використати для надання певних рекомендацій щодо політики. Моделі управління комунальним підприємством здебільшого є подібними у межах певної країни та певної групи підприємств за розміром. Відповідно, на основі інформації, наявної у базах даних, неможливо зробити висновки про те, яка модель управління дає можливість досягнути кращих результатів. При цьому проведений аналіз підтверджує, що у секторі водопостачання, як і багатьох інших, можлива економія за рахунок розширення масштабів виробництва, і комунальні підприємства, які є більшими або обслуговують більш густонаселені території, мають більше шансів досягнути більшої ефективності і скоротити витрати, ніж ті, які є меншими за них, і функціонують з ними на однакових умовах (Рисунок 47). Однак, також слід розуміти, що зазначена економія не може з легкістю досягатися шляхом внесення змін до політики в секторі. Так, розмір міста та густота його населення — фактори, які не регулюються політикою, а концентрація кількох підприємств у великому місці не дає будь-яких чітких прогнозів (див. пункт далі).

97. Вплив розрідження або концентрація на ефективність роботи та витрати комунальних підприємств є досить неоднозначним, відповідно, органи, які відповідають за розробку політики в секторі, повинні ретельно зважувати усі обставини, які існують в країні, перед тим, як сприяти одному із зазначених процесів. З метою економії за рахунок розширення масштабів виробництва та підвищення професіоналізму і стійкості підприємств, які надають комунальні послуги, низка країн вдається до концентрації або розрідження надавачів послуг (детальнішу інформацію див. у секції А глави III). Аналіз даних на основі ретельного застосування методу «різниці різниць» (Кляйн, 2015) не дозволяє зробити універсальний висновок, відповідно, кожна країна повинна самостійно оцінювати усі за і проти концентрації та розрідження. На противагу усталеній думці щодо позитивного впливу концентрації та розрідження на показники ефективності та витрат, аналіз відкриває низку попереджувальних обставин, таких як:

²² Результати аналізу за окремими комунальними підприємствами можна отримати на сайті DANUBIS.org. у звіті про ефективність роботи комунальних підприємств.

- ▶ Ефективність роботи концентрованих комунальних підприємств у порівнянні з показниками подібних підприємств, які не проходили концентрацію, зростає лише у відносному вираженні, і в середньому. Найбільш позитивний вплив концентрація має на ефективність управління, при цьому якість послуг залишається незмінною, а забезпечення послугами погіршується.²³
- ▶ Лише об'єднання, які відбуваються за участю невеликої кількості підприємств і призводять до концентрації території надання послуг, дають позитивний результат, у той час як об'єднання великої кількості підприємств без істотної вигоди у розрізі концентрації або чисельності обслуговуваного населення негативно впливає на загальну ефективність та витрати.
- ▶ Злиття або концентрація є більш вигідними для менших підприємств (у розрізі ефективності та витрат), ніж для більших — економія за рахунок розширення масштабів виробництва є нелінійним показником, відтак, великі підприємства не можуть очікувати подальшого підвищення ефективності або скорочення витрат від подальшого розширення.
- ▶ Ефект від концентрації є найпомітнішим протягом кількох перших років після його здійснення, після чого він поступово ослаблюється

²³ Внаслідок того, що додаткові системи мають нижчий рівень забезпечення, ніж підприємства, до яких вони приєднуються.

VI. ФІНАНСУВАННЯ ПОСЛУГ

98. **Збільшення обсягів витрат призвело до підвищення тарифів у регіоні настільки, що послуги можуть стати недоступними для малозабезпечених споживачів у деяких країнах. Проте регіон досі не збирається впроваджувати механізм повернення витрат за Водною рамковою директивою (ВРД).** Країни цього регіону застосовують різні підходи до фінансування послуг з водопостачання і водовідведення; структура витрат і механізм ціноутворення також відрізняються. Проте спільною проблемою цих країн є зростання витрат і тарифів вище рівня інфляції, а також значний рівень субсидювання витрат на інвестиції та, меншою мірою, операційних витрат.

99. У цій главі описані головні тенденції стосовно джерел фінансування і витрат, повернення витрат та забезпечення доступності послуг із водопостачання та водовідведення в межах регіону. Джерела фінансування описані в рамковому документі ОЕСР «Три П» (див. вставку). Проте інформації про ці чинники бракує, тому робити будь-які порівняння недоцільно. Таким чином, цифри, представлені у цій главі, повинні вважатися виключно індикативними і такими, що відображають загальні тенденції, радше ніж точні дані про фінансування сектору в кожній окремій країні. Крім того, ці цифри стосуються надання послуг виключно зі сторони держави. У загальній інформації про фінансування сектору не міститься ані аналіз, ані огляд приватних інвестицій з боку домогосподарств або місцевих громад, а також тарифів, що сплачуються на користь місцевих неофіційних постачальників послуг.

Рамковий документ ОЕСР «Три П»

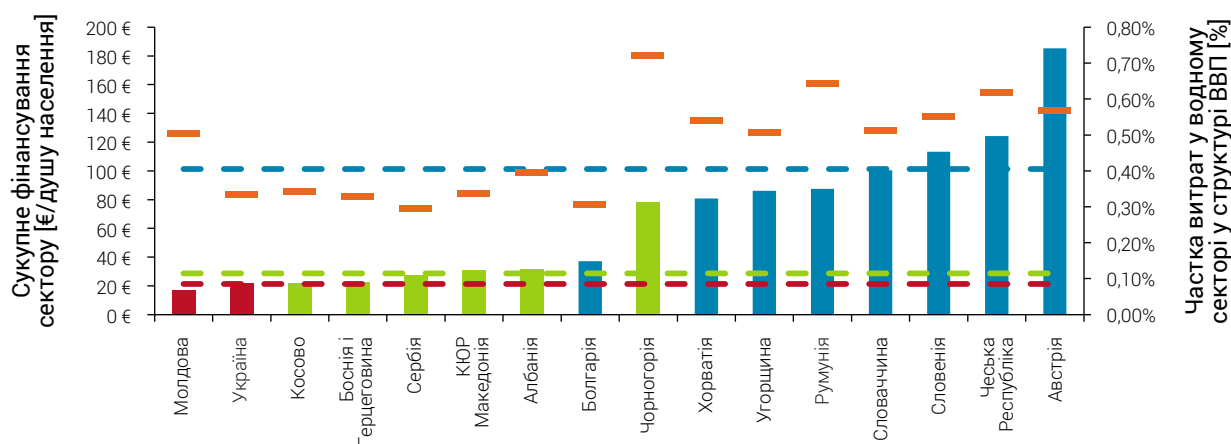
У 2009 році в рамках 5-го Всесвітнього водного форуму ОЕСР запропонувала загальний рамковий документ щодо фінансування послуг у водному секторі (ОЕСР 2009). Цей документ, який був використаний для підготовки цього звіту, серед іншого встановлює, що «ефективне фінансове планування у водному секторі вимагає досягнення правильного балансу надходження доходів від так званих «ЗП» — плати за послуги, податків і переказів (англ. tariffs, taxes and transfers) (у тому числі офіційних грантів у рамках допомоги розвитку). Це основні джерела надходжень у секторі. [...] Інші джерела фінансування, такі як позики (у тому числі позики на надання офіційної допомоги розвитку з боку двосторонніх донорів та міжнародних фінансових установ), облігації та приватні інвестиції [...], вимагають повернення за рахунок поєднання «ЗП»».

100. Більшість інформації було зібрано завдяки роботі, проведеній у кожній країні в рамках підготовки цього огляду. Так, були зібрані відкриті дані про фінансування сектору (фонд даних SoS), які згодом були об'єднані у спрощену модель фінансування сектору для кожної країни. Крім того, показники доступності були визначені на підставі результатів опитування домогосподарств, що були використані у главі IV для вимірювання доступу. Методика та припущення, використані для підготовки цієї глави, коротко описані у Методологічній поясненні С (Фінансування сектору) та D (Розрахунок доступності) у кінці цього документа.

А. Джерела фінансування: плата за послуги, податки і перекази

101. **Рівень фінансування сектору за рахунок отримання плати за послуги, податків і переказів відрізняється у різних країнах, при цьому держави-члени ЄС демонструють найвищі показники фінансування на душу населення.** Для деяких країн бракує інформації про фінансування сектору, проте результати аналізу відкритих даних із низки національних і міжнародних джерел свідчать про те, що показники країн у цій області значно різняться, при цьому

РИС. 48: ФІНАНСУВАННЯ СЕКТОРУ У КРАЇНАХ РЕГІОНУ НА ДУШУ НАСЕЛЕННЯ, ВИРАЖЕНЕ У ЧАСТЦІ ВІД ВВП

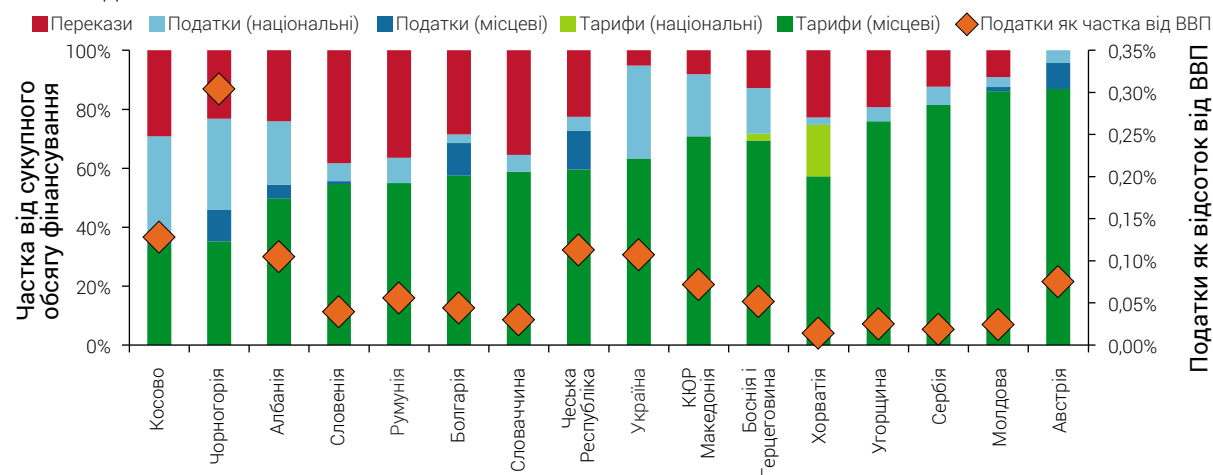

ДЖЕРЕЛО: ДАНІ SoS.

держави-члени ЄС демонструють найвищі обсяги фінансування на душу населення з усіх джерел (Рис. 48). Багато країн також демонструють менший діапазон загальноприйнятих показників сукупного фінансування сектору, виражених у ВВП на душу населення: 0,35 – 1,20 % від ВВП (країни з високим рівнем доходів), 0,54 – 2,60 % від ВВП (країни з середнім рівнем доходів), 0,70 – 6,30 % від ВВП (країни з низьким рівнем доходів) (ОЕСР 2006).

102. Структура фінансування послуг у регіоні істотно варіює залежно від країни, проте підтримка інвестицій загалом відбувається завдяки державній підтримці та зовнішнім переказам, у той час як операційні витрати в основному покриваються з власних доходів у вигляді плати за послуги. Частка переказів від сукупного обсягу фінансування, як правило, вища у нових державах-членах ЄС у зв'язку з отриманням істотної фінансової підтримки з боку ЄС; фінансування за рахунок плати за послуги ж, навпаки, в цих країнах відносно менше. Це досить цікавий факт у світлі вимоги до повернення витрат за ВРД (Рис. 49). Частка фінансування за рахунок збору податків — чи то через прямі інвестиції, надходження у вигляді грантів, чи то через виплату фінансових зобов'язань або інших позик — відносно стала і складає від 10 до 20 відсотків у більшості країн, що складає близько 0,1% від ВВП. Винятком є Чорногорія та, меншою мірою, Албанія і Косово. На відміну від інших регіонів, витрати у водному секторі не становлять значного фіскального тягаря для більшості національних урядів, які натомість розраховують на отримання переказів (в основному з ЄС) та плати за послуги в якості головного інструмента повернення витрат у секторі. Це пов'язано з тим, що державні органи місцевого рівня відіграють значну роль у наданні послуг (див. главу III), а також свідчить про те, що уряд на національному рівні має обмежений вплив на сектор.

РИС. 49: ЧАСТКА ФІНАНСУВАННЯ СЕКТОРУ ЗА РАХУНОК ОТРИМАННЯ ПЛАТИ ЗА ПОСЛУГИ, ПОДАТКІВ І ПЕРЕКАЗІВ У КРАЇНАХ ДУНАЙСЬКОГО РЕГІОНУ

ДЖЕРЕЛО: РОЗРОБКА АВТОРІВ FROM SOS DATA COLLECTION.

103. Попри широке провадження принципу повернення витрат на рівні національного законодавства, лише дві країни — найзаможніша і найбідніша — використовують доходи від плати за послуги для фінансування сектору до 90 %. Як показано у таблиці 11, багато країн у цьому регіоні закріпили принцип повернення витрат у національному законодавстві. Проте на практиці він діє зовсім інакше. В Австрії та Молдові через брак фінансування з боку ЄС та обмежений фіскальний простір близько 90% від обсягу фінансування сектору надходять за рахунок плати за послуги. У більшості країн податки та перекази складають від 25 до 75 відсотків у структурі сукупного фінансування галузі, що, за умови приблизно однакового доступу та рівня споживання, означає, що субсидії розподіляються рівномірно або є нейтральними з точки зору дохідності. Проте фінансова підтримка перетворюється на регресивні державні витрати, якщо доступ до державних послуг нерівномірний, а отже, лише ті, хто отримує державні послуги, користується перевагами державної підтримки. Оскільки заможніші домогосподарства зазвичай використовують більше води (через те, що мають користуються більшою кількістю різноманітних приладів, наприклад, пральними і посудомийними машинами), обсяги споживання також розподіляються нерівномірно, тож кошти з бюджету розподіляються між домогосподарствами, що споживають більш води, непропорційно. З іншого боку, коли державні кошти спрямовуються на усунення наявних проблем із доступом до послуг або підвищення їх доступності (про це йтиметься більш детально далі), державне фінансування може стати більш прогресивним.

104. Деякі країни розробили спеціальний механізм фінансування водного сектору, який забезпечує прогнозованість фінансування. У більшості країн інвестиції фінансуються за рахунок зовнішніх переказів та позик ad-hoc, що фінансуються МФУ та повертаються з коштів державного або місцевих бюджетів. У той час як багато країн частково фінансують інвестиції у сектор зі свого національного бюджету, близько третини країн

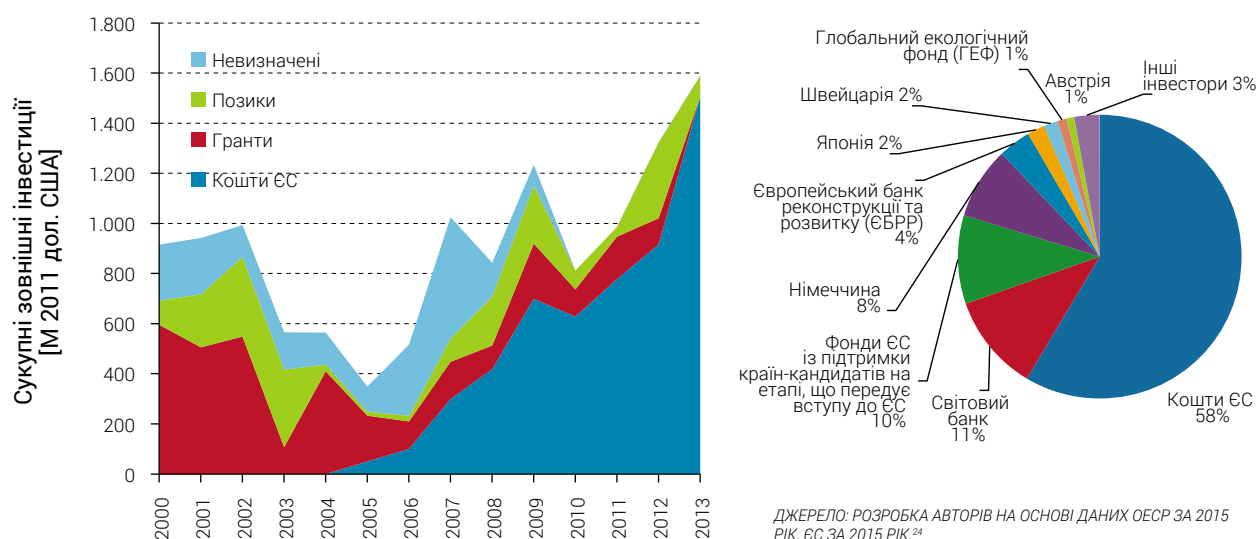
застосовують спеціальний механізм фінансування інвестицій (табл. 11), який гарантує передбачуваність витрат. Для прикладу можна навести Хорватію, де права на видобування води та плата за послуги з водовідведення регулюються національним агентством з водних ресурсів та приносять 70 млн євро щорічно на фінансування інвестицій (див. табл. 4 глави III). Однак навіть у країнах, де застосовується цей підхід, рішення про використання коштів часто приймаються на розсуд відповідного посадовця і не обов'язково відповідають політиці та стратегіям сектору. Не дивно, що в усіх державах-членах ЄС та у більш розвинених країнах-кандидатах на вступ фінансування з боку ЄС (фонди згуртування, фонди з фінансування регіональної політики, фонди з підтримки країн-кандидатів на етапі, що передуює вступу до ЄС) складає більшу частину зовнішнього фінансування сектору, в той час як в інших країнах МФУ та двосторонні донори продовжують відігравати вирішальну роль.

ТАБЛ. 11: ОСНОВНІ ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСУВАННЯ СЕКТОРУ У ДУНАЙСЬКОМУ РЕГІОНІ

	Наявність політики повернення витрат	Механізм спрямування інвестицій	Основне національне джерело фінансування	Основне міжнародне джерело фінансування
Албанія	Є	Залежно від потреб і результатів	Державний бюджет	Двосторонні фонди
Австрія	Є	Залежно від потреб	Спеціальний (пов'язаний) фонд	Немає
Боснія і Герцеговина	Немає		Спеціальний (пов'язаний) фонд	Позики від МФУ
Болгарія	Є	Ad hoc	Спеціальний (пов'язаний) фонд	Фінансування ЄС
Хорватія	Є	Залежно від потреб	Спеціальний (пов'язаний) фонд	Фінансування ЄС
Чеська Республіка	Є	Залежно від результатів	Спеціальний (пов'язаний) фонд	Фінансування ЄС
Угорщина	Є	Залежно від потреб	Державний бюджет	Фінансування ЄС
Косово	Є	Залежно від потреб	Державний бюджет	Двосторонні фонди
Македонія	Є	Залежно від потреб	Державний бюджет	Позики від МФУ
Молдова	Немає	За принципом черговості	Державний бюджет	Гранти/кредити від МФУ
Чорногорія	Немає	Інше	Державний бюджет	Фінансування ЄС
Румунія	Є	За принципом черговості	Державний бюджет	Фінансування ЄС
Сербія	Немає	Залежно від потреб	Державний бюджет	Немає
Словаччина	Є		Державний бюджет	Фінансування ЄС
Словенія	Є	Ad hoc	Спеціальний (пов'язаний) фонд	Фінансування ЄС
Україна	Є	Ad hoc	Державний бюджет	Позики від МФУ

ДЖЕРЕЛО: ДАНІ SOS.

РИС. 50: ОСНОВНІ ДЖЕРЕЛА ТА ДИНАМІКА ЗОВНІШНЬОГО ФІНАНСУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙ У СЕКТОР ВОДОПОСТАЧАННЯ І ВОДОВІДВЕДЕННЯ

ДЖЕРЕЛО: РОЗРОБКА АВТОРІВ НА ОСНОВІ ДАНИХ ОЕСР ЗА 2015 РІК, ЄС ЗА 2015 РІК.²⁴

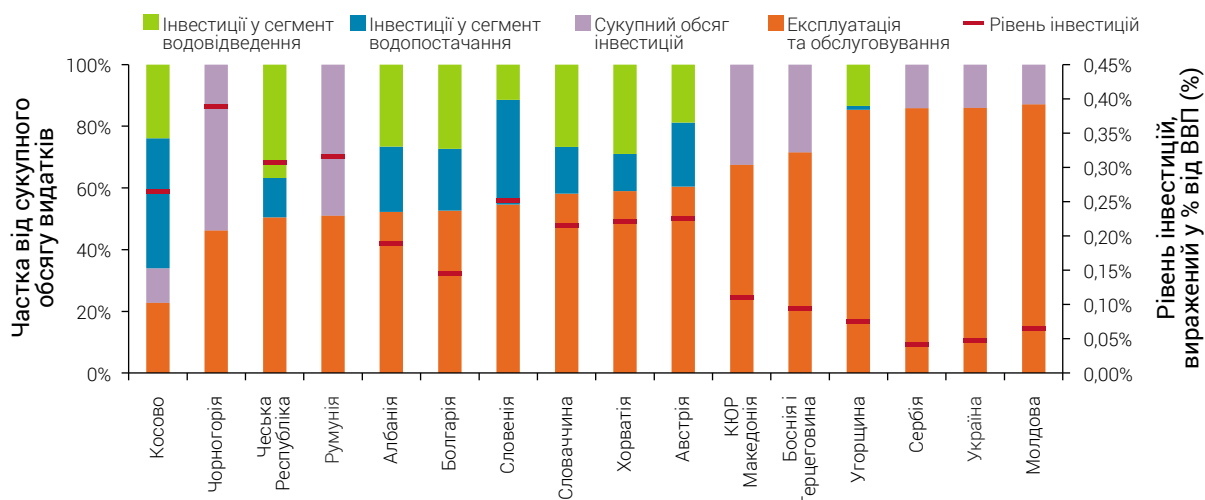
24 Припущення щодо рівня використання коштів, надаваних спеціальними фондами ЄС з фінансування водного сектору, були зроблені на підставі відповідних тенденцій, що простежуються стосовно загального рівня використання коштів ЄС у тій чи іншій країні. Хоча в окремих випадках простежується рівень використання коштів у одному секторі нижчий за середній.

105. **Кошти ЄС становлять більшу частину зовнішнього фінансування, яке отримують країни регіону, замінивши, таким чином, інших традиційних позикодавців.** Попри не, що сформулювати загальну картину інвестиційних потоків у регіон досить важко, результати аналізу, проведеного ОЕСР та ЄС, свідчать про те, що сукупний обсяг зовнішнього фінансування інвестицій за останні 15 років зріс (Рис. 50). Це в основному зумовлено фінансуванням з боку ЄС, яке обмежується вісьмома країнами регіону з шістнадцяти і замінило певною мірою фінансування з боку традиційних позикодавців, таких як МФУ та двосторонні донори, які надавали значні кошти, зокрема, західнобалканським країнам після конфліктів у 1990-х роках, але поступово відійшли на другий план, оскільки фонди ЄС та фонди з підтримки країн-кандидатів на етапі, що передуює вступу до ЄС, стали відігравати більш важливу роль. Проте результати порівняння відкритих даних про фінансування сектору з боку ЄС та фактичні обсяги інвестицій свідчать про те, що у більшості країн ЄС обсяги фінансування з боку, власне, ЄС становлять лише незначну частину від сукупного обсягу інвестицій: від 10% у Чеській Республіці (де задовольняються потреби в основному приватного сектору) до 30% у Румунії і до близько 60% у Болгарії.

В. Видатки, пов'язані з наданням послуг: операційні та інвестиційні витрати

106. **В середньому в межах сектору близько половини всіх видатків спрямовуються на забезпечення експлуатації та обслуговування інфраструктури, інша половина — на її відновлення або розширення.** На рис. 51 візуально представлено співвідношення загального обсягу витрат на експлуатацію та обслуговування до обсягу інвестицій у країни цього регіону. Ці показники істотно відрізняються у різних країнах. Так, сукупні обсяги витрат на інвестиції варіюють від третини до двох третин від загального обсягу витрат. Результати співставлення рівнів інвестицій (виражених у відсотках від ВВП), представлені на тому ж рисунку, наводять на логічний висновок про те, що країни з дуже високим рівнем витрат на експлуатацію та обслуговування водночас менше витрачають на інвестиції, що потенційно може призвести до виникнення ризику нездатності забезпечити стаке надання послуг у довгостроковій перспективі. Судячи з наявних даних, для більшості розглянутих країн інвестиції у сегмент водовідведення є пріоритетними з огляду на необхідність покращити рівень обслуговування в цьому сегменті порівняно із сегментом водопостачання (глава IV). Крім того, значний обсяг ресурсів у секторі, що спрямовуються на інвестування, свідчить про важливість належного управління наявними активами та їх розвитку, а також застосування принципів ефективності не лише до експлуатації об'єктів водного господарства, але й до планування та виконання інвестиційних проектів. У зв'язку з цим низький рівень інвестування (розрахований як частка від ВВП) у таких країнах, як Молдова, Сербія, Україна, а також певною мірою Угорщина, повинен спонукати замислитись над тим, чи зрештою належним чином здійснюється управління активами та їх обслуговування або чи підтримуються тарифи на низькому рівні штучно за рахунок цих активів, що в кінцевому результаті призведе до зниження якості послуг.

РИС. 51: ЧАСТКА ВИТРАТ НА ІНВЕСТУВАННЯ ЕКСПЛУАТАЦІЇ ТА ОБСЛУГОВУВАННЯ ІНФРАСТРУКТУРИ ВІД ЗАГАЛЬНОГО ОБСЯГУ ВИДАТКІВ

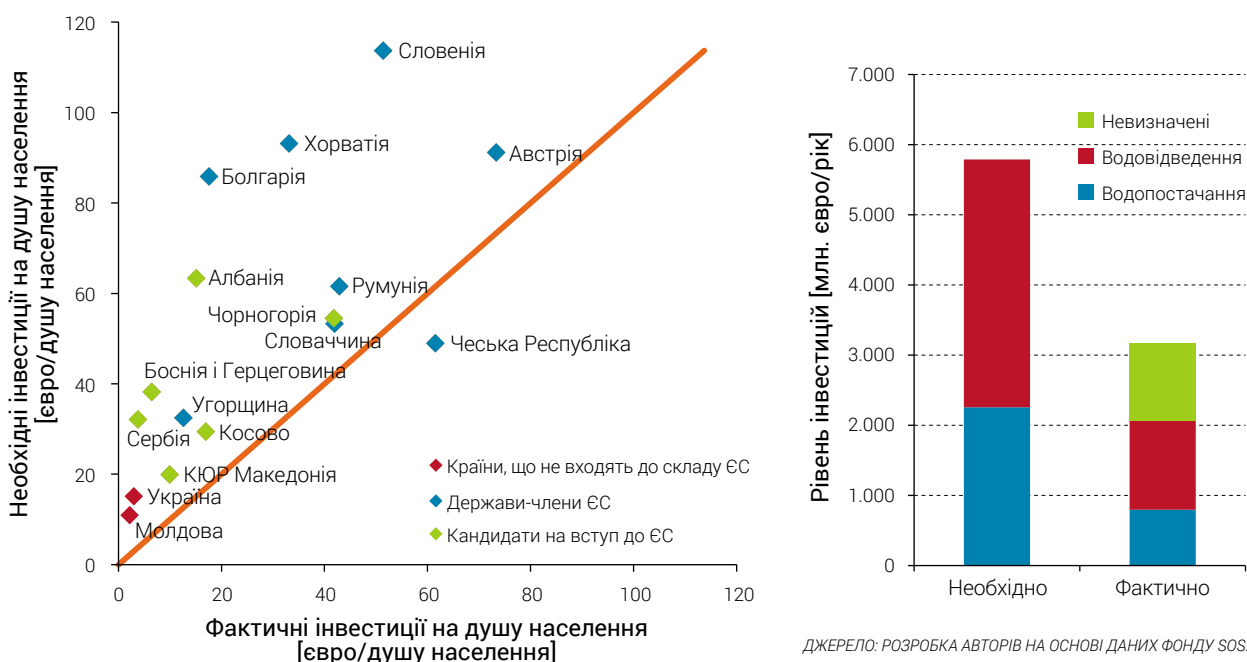
ДЖЕРЕЛО: РОЗРОБКА АВТОРІВ FROM SOS DATA COLLECTION.

107. **Сукупний обсяг інвестицій у сектор водопостачання і водо відновлення у регіоні складає близько 3,5 млрд євро щорічно в порівнянні з 5,5 млрд євро, які, за оцінками урядів країн регіону, необхідні для досягнення національних цілей або цілей ЄС.** Уряди або зовнішні інвестори більшості країн підраховали суму коштів, необхідну для досягнення власних цілей кожної з країн або виконання вимог законодавства ЄС. Загальні щорічні інвестиційні потреби усіх цих країн складають 5,5 млрд євро. Фактичні обсяги інвестицій складають близько 55% від розрахованого необхідного рівня, а отже, щороку країни недоотримують 2 млрд євро (рис. 52). Загалом близько 40% усіх інвестиційних потреб стосуються забезпечення водопостачання та досягнення відповідності Директиві про питну воду, решта 60% — управління водовідведенням та досягнення відповідності Директиві про очищення міських стічних вод (див. більш детальну інформацію про обидві директиви у розділі В глави III та обговорення проблем інфраструктури у главі IV). Крім того, огляд прогнозованих інвестиційних потреб у різних країнах та поточних обсягів інвестицій (рис. 52) показав, що:

- ▶ Більшість країн прогнозують у подальшому зростання інвестиційних потреб у порівнянні з поточним рівнем. Лише у Чеській Республіці прогнозовані та поточні обсяги необхідних інвестицій знаходяться приблизно на одному рівні.
- ▶ Держави-члени ЄС та країни-кандидати на вступ до ЄС прогнозують більше зростання інвестиційних потреб у порівнянні з країнами, що не входять до складу ЄС; навіть Австрія, де доступ до послуг з водовідведення вже на високому рівні, прогнозує значне зростання інвестиційних потреб в основному через необхідність оновлення активів, що були збудовані під час першої хвилі інвестицій у сферу водовідведення — близько 30 років тому.
- ▶ Молоді держави-члени ЄС, зокрема Болгарія, досі намагаються налагодити ефективне використання коштів ЄС та переживають істотний брак фінансування.
- ▶ Більшість країн поза межами ЄС демонструють значно нижчий рівень інвестицій, які наразі не здатні покрити їхні потреби.

РИС. 52: ПОРІВНЯННЯ ПОТОЧНИХ І НЕОБХІДНИХ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ВИТРАТ НА ДУШУ НАСЕЛЕННЯ У КРАЇНАХ РЕГІОНУ

ДЖЕРЕЛО: РОЗРОБКА АВТОРІВ НА ОСНОВІ ДАНИХ ФОНДУ SOS.

С. Повернення витрат: динаміка витрат і тарифів

108. **Витрати на надання послуг істотно варіюють у різних країнах, але скрізь протягом останніх 20 років значно зросли, що, у свою чергу, призводить до підвищення тарифів.** У главах, присвячених доступу до фінансування (глава IV) та стану надання комунальних послуг (глава V), описано, яким чином вдалося досягти підвищення ефективності роботи сектору в частині покриття та якості послуг за останні 20 років. Використання необхідних інструментів, зокрема для розширення інфраструктури збору та очищення стічних вод, призвело до значного зростання операційних витрат. На рис. 53 графічно представлена динаміка операційних витрат вибраних комунальних підприємств, що надають послуги з водопостачання і водовідведення. У багатьох країнах цей показник зріс, особливо у державах-членах ЄС, де витрати зросли більш ніж на 100% за сталого паритету купівельної спроможності. На рис. 54 видно, що комунальні

підприємства змушені були вдаватися до подібних засобів підвищення доходів — в основному шляхом підвищення тарифів. Попри зниження обсягів споживання, доходи комунальних підприємств нових держав-членів ЄС, таких як Чеська Республіка та Румунія, а також, меншою мірою, Угорщина, від кожного з'єднання з мережею зростали на понад 10% в реальному вираженні щорічно. Навіть у країнах, що не входять до складу ЄС, наприклад, Косово, Молдова, Україна, доходи комунальних підприємств протягом тривалого періоду зростали в реальному вираженні в середньому на 5% щороку. За відсутності сталого та комплексного економічного зростання такі підвищення плати за комунальні послуги можуть призвести до істотного зниження їх доступності. Про цю проблему йтиметься у розділі D цієї глави.

РИС. 53: ДИНАМІКА ЗРОСТАННЯ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ НА ОДИНИЦЮ ПОСЛУГ У СФЕРІ ВОДОПОСТАЧАННЯ ТА ВОДОВІДВЕДЕННЯ У ВИБРАНИХ КОМУНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ/КРАЇНАХ

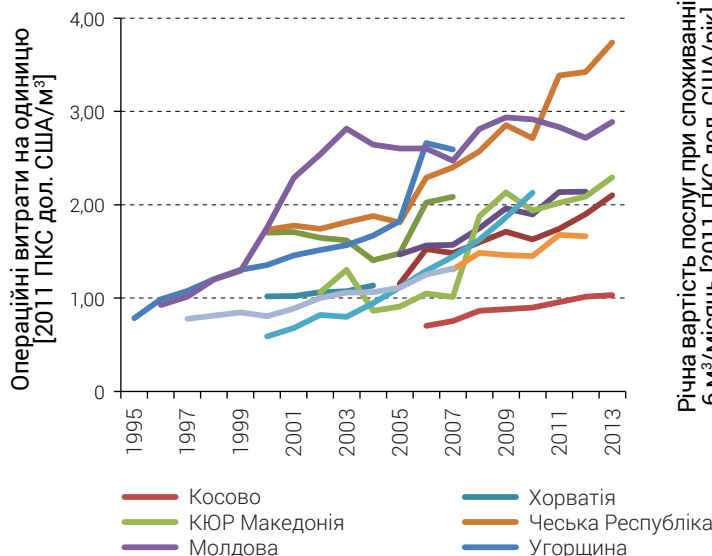
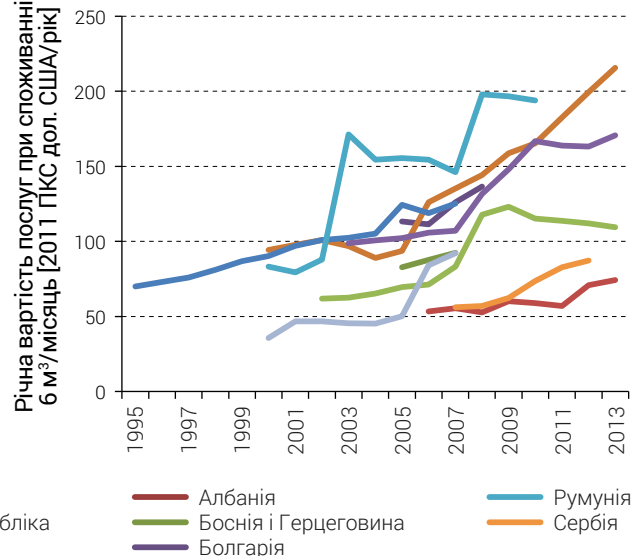

РИС. 54: ДИНАМІКА ЗРОСТАННЯ СЕРЕДНЬОЇ ВАРТОСТІ ОДИНИЦІ ПОСЛУГ У СФЕРІ ВОДОПОСТАЧАННЯ ТА ВОДОВІДВЕДЕННЯ У ВИБРАНИХ КОМУНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ/КРАЇНАХ

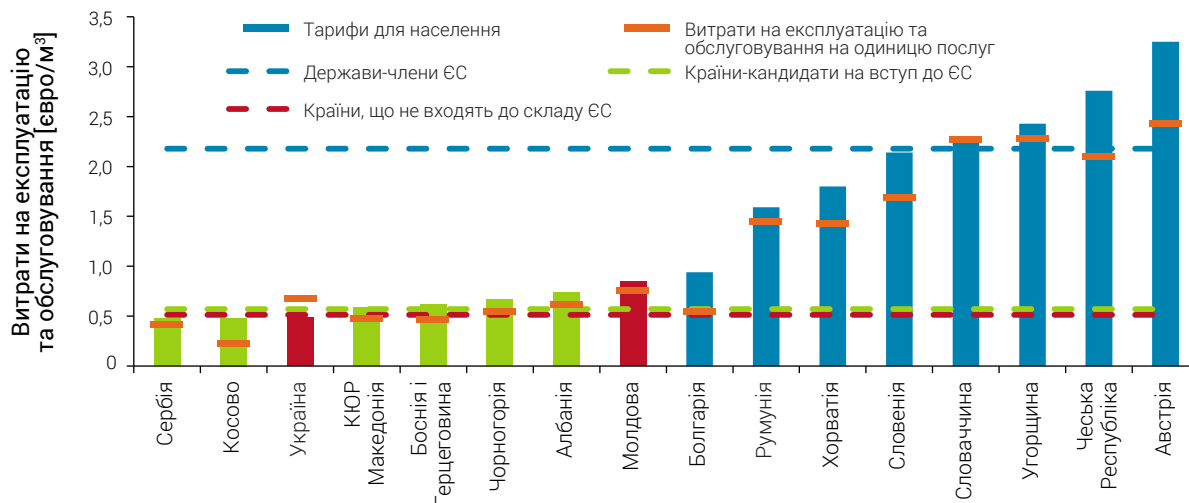

ДЖЕРЕЛО: БАЗА ДАНИХ IBNET/DANUBIS.ORG.DATA.

109. Розмір витрат на експлуатацію та обслуговування та комунальних тарифів для населення загалом

залежить від рівня економічного розвитку країн; такі показники найвищі у державах-членах ЄС. Як показано на рис. 55, між витратами на експлуатацію та обслуговування та тарифами для населення існує тісний зв'язок. Найвищі витрати і тарифи зафіксовані в Австрії, у рейтингу за ними йдуть усі держави-члени ЄС, окрім Болгарії, де рівень витрат і тарифів значно нижчий за аналогічні показники у країнах ЄС. На противагу цьому в більшості західнобалканських країн рівень тарифів значно нижчий за середні показники по регіону попри те, що доступність послуг у секторі в основному не становить перешкод. Про це більш детально йтиметься у розділі D цієї глави.

РИС. 55: ВИТРАТИ НА ЕКСПЛУАТАЦІЮ ТА ОБСЛУГОВУВАННЯ І ТАРИФИ ДЛЯ НАСЕЛЕННЯ (НА ПОСЛУГИ З ВОДОПОСТАЧАННЯ ТА ВОДОВІДВЕДЕННЯ) У КРАЇНАХ РЕГІОНУ

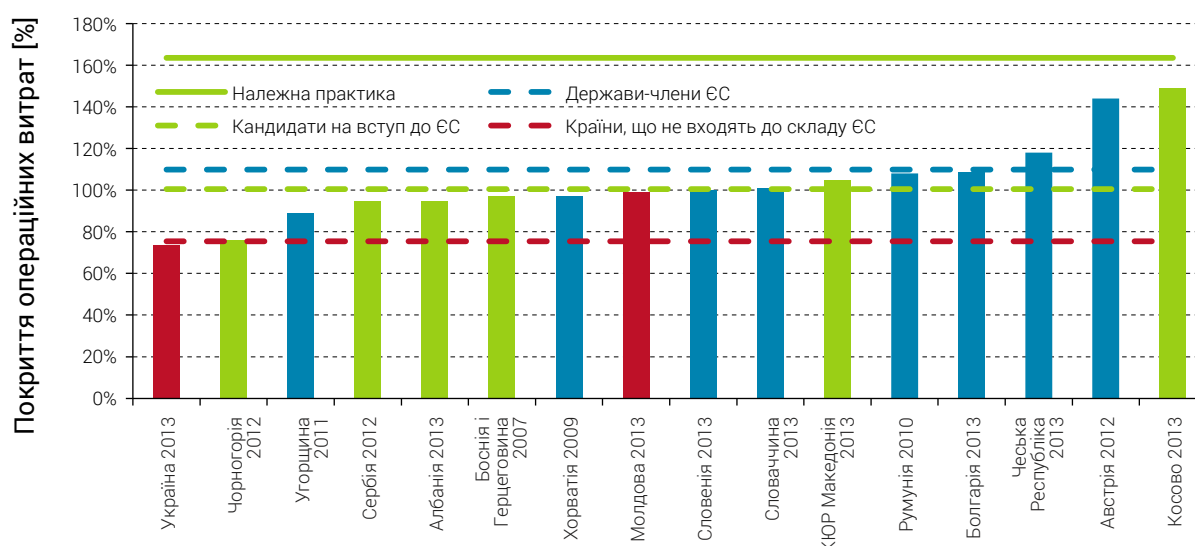

ДЖЕРЕЛО: РОЗРОБКА АВТОРІВ НА ОСНОВІ ДАНИХ ФОНДУ SOS.

110. **Результати дослідження свідчать про те, що повернення витрат з отриманої плати за послуги не є пріоритетною ціллю у жодній з країн, а багато комунальних підприємств у регіоні навіть не покривають своїх операційних витрат з отриманих доходів від плати за послуги.** Щоб підтримувати рівень якості своїх послуг, комунальні підприємства повинні бути здатними з власних доходів покривати свої операційні витрати та витрати на поточне обслуговування, а також необхідні витрати, пов'язані з управлінням активами та їх оновленням. На рис. 56 представлений середній рівень покриття операційних витрат комунальних підприємств у регіоні, що розрахований як різниця між чистою вартістю інвойсованих послуг і розміром операційних витрат з урахуванням амортизації; якщо коефіцієнт більше одиниці, комунальне підприємство є фінансово спроможним покрити свої операційні витрати, пов'язані з експлуатацією та обслуговуванням. Як свідчать представлені цифри, лише в деяких країнах комунальні підприємства покривають свої операційні витрати з власних доходів. Хоча у державах-членах ЄС коефіцієнт покриття операційних витрат в середньому складає більше одиниці, навіть такі країни, як Болгарія, Угорщина (де здійснюється суворий тарифний контроль) та Болгарія, на які офіційно поширюється вимога щодо повернення витрат згідно з ВРД ЄС, не досягли повної відповідності встановленим вимогам. Загальна картина виглядає не дуже позитивно, особливо враховуючи, що комунальні підприємства у низці країн не отримують достатнього рівня доходів з оплати за надавані ними послуги (див. рис. 41), тож фактична їхня спроможність до самофінансування ще нижча (списання дебіторської заборгованості не є розповсюдженою практикою).

РИС. 56: ПОКРИТТЯ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ У КРАЇНАХ РЕГІОНУ (ІНВОЙСОВАНІ ОПЕРАЦІЙНІ ДОХОДИ/ОПЕРАЦІЙНІ ВИТРАТИ)

ДЖЕРЕЛО: РОЗРОБКА АВТОРІВ НА ОСНОВІ ДАНИХ ФОНДУ SOS.

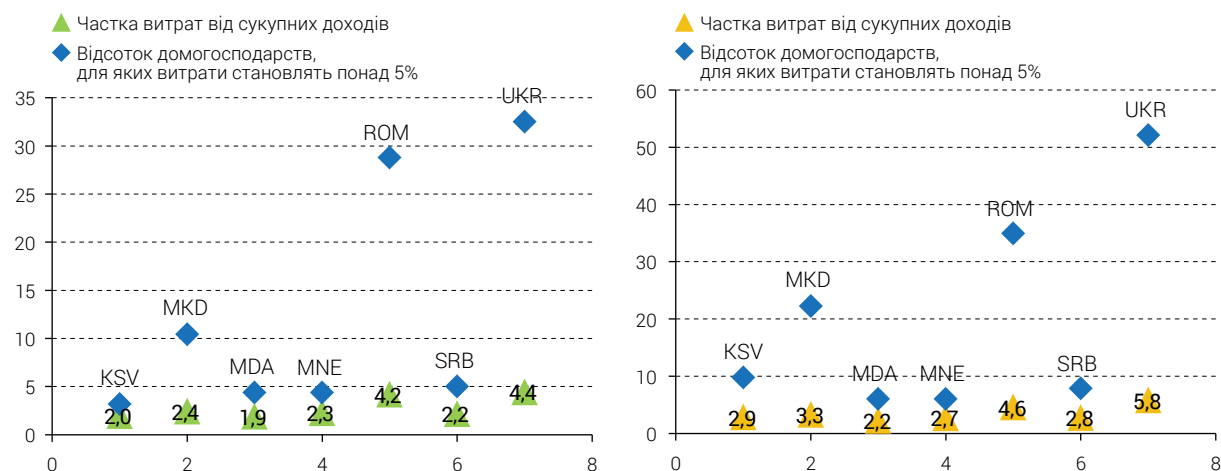
ПРИМІТКА: ТАКИЙ ВИСОКИЙ ПОКАЗНИК У КОСОВО ЗУМОВЛЕНИЙ ТИМ, ЩО В КОСОВО МАЄ ОДИН З НАЙВИЩИХ ПОКАЗНИКІВ СПОЖИВАЧЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ СЕРЕД КРАЇН РЕГІОНУ. ТАКИМ ЧИНОМ, ОТРИМАНІ ДОХОДИ ЗНАЧНО НИЖЧІ ЗА ПОКАЗНИК ІНВОЙСОВАНИХ ДОХОДІВ, ЯКИЙ ВИКОРИСТОВУЄТЬСЯ ДЛЯ ВИЗНАЧЕННЯ РІВНЯ ПОКРИТТЯ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ.

D. Вирішення проблеми доступності послуг

111. **Хоча протягом останнього десятиріччя тарифи підвищились, на поточному рівні вони досі лишаються доступними для пересічного споживача.** Як відзначено у розділі С цієї глави, фактично протягом останнього десятиріччя тарифи підвищувались у середньому на 5-10% щороку, але приблизно на стільки ж зростали чисті доходи населення. Розраховані видатки у секторі водопостачання і водовідведення, виражені як частка доходу різних груп населення за рівнем доходів, свідчать про те, що середній показник видатків набагато нижчий за 5-відсотковий поріг²⁵: найбільші показники спостерігаються в Україні (4,4%) та Румунії (4,2%). Обидві країни також демонструють найвищі показники кількості домогосподарств, для яких витрати на оплату послуг з водопостачання і водовідведення складають понад 5% від їхніх доходів (28,8% у Румунії та 32,5% в Україні).

25 Різні донорські установи застосовують різні порогові значення для оцінювання рівня доступності комунальних послуг, у тому числі з постачання електроенергії, теплоенергії, води та водовідведення. Детальний огляд цих порогових значень міститься у праці Фанкхаузера і Тепіка 2005 року, 5. У сфері водопостачання та водовідведення для оцінювання доступності комунальних послуг зазвичай застосовується показник 3-5 % від сукупного розміру доходів.

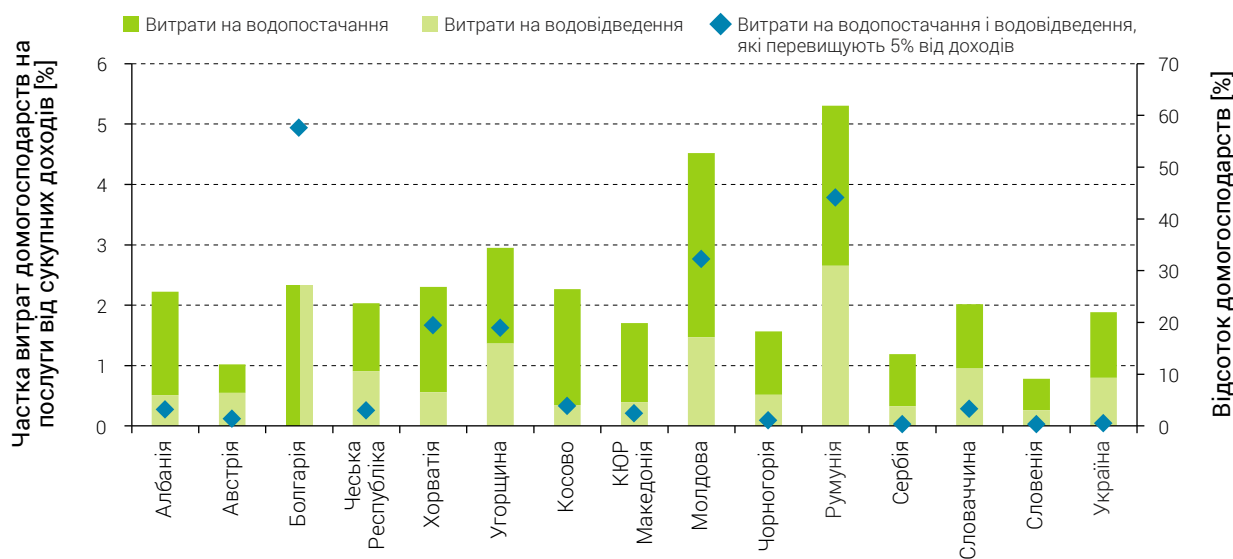
РИС. 57: ПОТОЧНИЙ РІВЕНЬ ДОСТУПНОСТІ ТАРИФІВ НА ПОСЛУГИ З ВОДОПОСТАЧАННЯ ТА ВОДОВІДВЕДЕННЯ ДЛЯ РІЗНИХ ГРУП НАСЕЛЕННЯ ЗА РІВНЕМ ДОХОДІВ: ІЗ СЕРЕДНІМ РІВНЕМ ДОХОДІВ (ДІАГРАМА ЗЛІВА) ТА З НИЗЬКИМ РІВНЕМ ДОХОДІВ (ДІАГРАМА СПРАВА)

ДЖЕРЕЛО: РОЗРОБКА АВТОРІВ НА ОСНОВІ ДАНИХ РІЗНИХ ОПИТУВАНЬ СЕРЕД ДОМОГОСПОДАРСТВ.
ПРИМІТКА: ПОКАЗНИКИ ДЛЯ МАКЕДОНІЇ І ЧОРНОГОРІЇ ВКЛЮЧАЮТЬ ЛИШЕ ПОВІДОМЛЕНІ ВИТРАТИ НА ВОДОПОСТАЧАННЯ.

112. **Розраховані частки витрат для 40% населення із низьким рівнем доходів дещо зросли, але низький рівень доступності комунальних послуг переважає лише в Україні.** Так, понад половину із 40% домогосподарств із низьким рівнем доходів змушені оплачувати послуги з водопостачання та водовідведення у розмірі, що перевищує 5% від їхніх доходів: населення, що належить до цієї групи за рівнем доходів, сплачує в середньому 5,8% від своїх доходів за користування цими послугами. Результати розрахунку цього показника для населення із вкрай низьким рівнем доходів (тобто для яких ПКС складає менше 2,5 дол. США на день) показали, що лише Румунія має достатні відповідні статистичні дані (тобто достатньо великий розмір вибірки), на підставі яких було визначено, що найбільш вразливі групи населення сплачують 5,1% від своїх доходів за користування послугами з водопостачання і водовідведення. Не всі країни проводили опитування серед домогосподарств із виокремленням витрат на послуги з водопостачання та водовідведення від витрат на інші комунальні послуги та оренду. На рис. 57 представлені дані країн, які робили таку розбивку.

РИС. 58: ПОТЕНЦІЙНІ ОБМЕЖЕННЯ ДОСТУПНОСТІ ПОСЛУГ ДЛЯ ГРУП НАСЕЛЕННЯ ІЗ СЕРЕДНІМ РІВНЕМ ДОХОДІВ

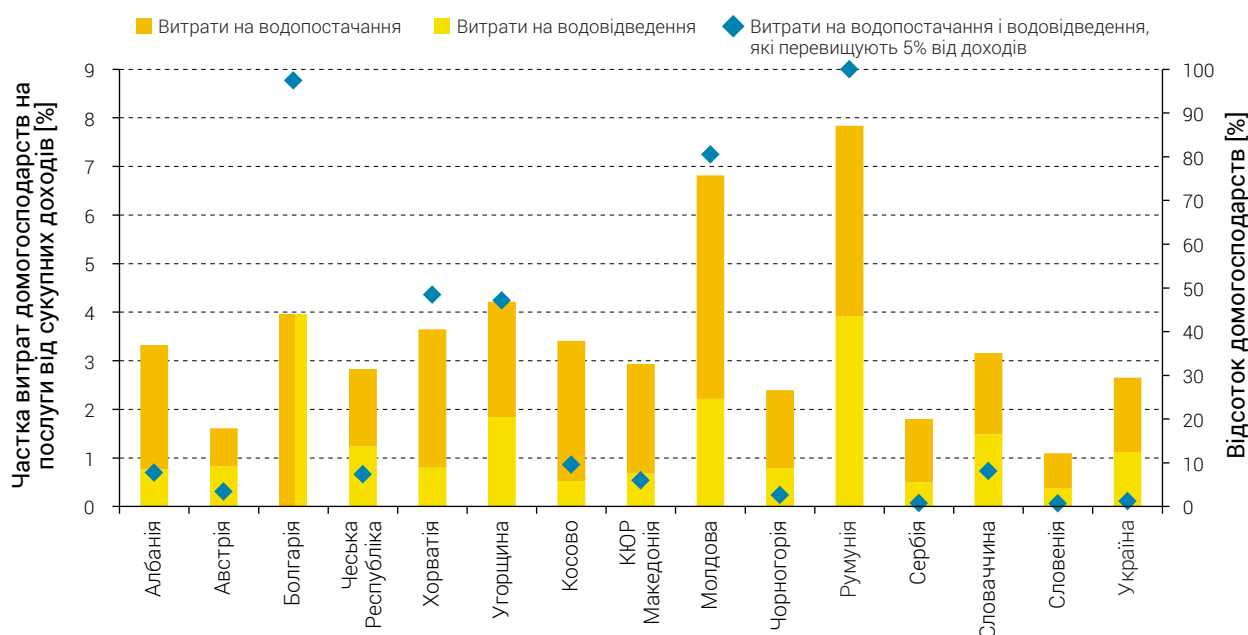

ДЖЕРЕЛО: РОЗРОБКА АВТОРІВ НА ОСНОВІ ДАНИХ РІЗНИХ ОПИТУВАНЬ СЕРЕД ДОМОГОСПОДАРСТВ ТА ПРИПУЩЕНЬ ЩОДО СЕРЕДНЬОГО РІВНЯ СПОЖИВАННЯ ТА СЕРЕДНЬОГО РОЗМІРУ ТАРИФІВ ЗГІДНО З ДАНИМИ, ЩО МІСТЯТЬСЯ У БАЗІ ДАНИХ SDS.
ПРИМІТКА: У БОЛГАРІЇ ЗАСТОСОВУЄТЬСЯ ОБ'ЄДНАНИЙ ТАРИФ НА ПОСЛУГИ З ВОДОПОСТАЧАННЯ І ВОДОВІДВЕДЕННЯ. ТОЙ ФАКТ, ЩО В УКРАЇНІ ЗАФІКСОВАНА ЗНАЧНО МЕНША КІЛЬКІСТЬ ДОМОГОСПОДАРСТВ, ДЛЯ ЯКИХ ПОТЕНЦІЙНО ВИТРАТИ НА ПОСЛУГИ У ВОДНОМУ СЕКТОРІ МОЖУТЬ ПЕРЕВИЩУВАТИ 5% ВІД ЇХНІХ ДОХОДІВ, МОЖЕ ПОЯСНЮВАТИСЬ ЛИШЕ РІЗНИЦЕЮ У ВИБІРКАХ АБО НИЖЧИМ ГІПОТЕТИЧНИМ РІВНЕМ СПОЖИВАННЯ.

113. Якщо припустити, що все населення підключене до мережі водопостачання та водовідведення, рівень споживання у секторі мінімальний, і застосовуються стандартні тарифи, виявляється, що в Молдові та Румунії рівень доступності послуг у секторі недостатній. Спираючись на офіційну статистику за країнами стосовно середніх тарифів, а також припускаючи, що рівень споживання мінімальний, але достатній (100 літрів на душу населення на день²⁶), був розрахований рівень витрат на послуги з водопостачання та збір і очищення стічних вод на одне домогосподарство з урахуванням розміру домогосподарства та його доходів, визначених на підставі результатів відповідних опитувань. На підставі цих розрахунків була визначена частка таких витрат від сукупного розміру доходів домогосподарства, щоб виявити, чи може перевищити середній показник витрат на послуги з водопостачання і водовідведення — при рівнях доходів, повідомлених домогосподарствами в рамках опитувань, — рекомендовані порогові значення. На основі таких припущень було визначено, що у Молдові та Румунії рівень витрат на послуги з водопостачання і водовідведення складає понад 4-5% від доходів пересічного громадянина і 7-8% від доходів 40% населення із низьким рівнем доходів. Крім того, 32% домогосподарств у Молдові та близько 45% домогосподарств у Румунії витрачають понад 5% від своїх доходів на ці послуги, а серед 40% домогосподарств із низьким рівнем доходів такий показник складає 100% у Румунії та 80% у Молдові. Це означає, що підключення сільського населення Молдови та Румунії, яке переважає над міським, що центральної мережі водопостачання і водовідведення за поточних тарифів призведе до того, що ці послуги стануть для великої частини населення недоступними. Попри те, об'єднаний тариф за послуги з водопостачання і водовідведення на рівні що 2,3% від доходів є доступним для пересічного громадянина Болгарії, майже 60% домогосподарств витрачають понад 5% від своїх доходів на ці послуги, що може пояснюватись великою кількістю населення із дуже низьким рівнем доходів (див. рис. 58 і 59).

РИС. 59: ПОТЕНЦІЙНІ ОБМЕЖЕННЯ ДОСТУПНОСТІ ПОСЛУГ ДЛЯ 40% НАСЕЛЕННЯ ІЗ НИЗЬКИМ РІВНЕМ ДОХОДІВ

ДЖЕРЕЛО: РОЗРОБКА АВТОРІВ НА ОСНОВІ ДАНИХ РІЗНИХ ОПИТУВАНЬ СЕРЕД ДОМОГОСПОДАРСТВ ТА ПРИПУЩЕНЬ ЩОДО СЕРЕДНЬОГО РІВНЯ СПОЖИВАННЯ ТА СЕРЕДНЬОГО РОЗМІРУ ТАРИФІВ ЗГІДНО З ДАНИМИ, ЩО МІСТЯТЬСЯ У БАЗІ ДАНИХ SOS.
ПРИМІТКА: У БОЛГАРІЇ ЗАСТОСОВУЄТЬСЯ ОБ'ЄДНАНИЙ ТАРИФ НА ПОСЛУГИ З ВОДОПОСТАЧАННЯ І ВОДОВІДВЕДЕННЯ.

114. Кілька країн встановили порогові значення для визначення доступності послуг на рівні менше 5%. Наприклад, Болгарія встановила значення доступності послуг із водопостачання і водовідведення на рівні 4% від середнього чистого доходу домогосподарств; тож якщо застосувати вказані вище припущення до всього населення країни, 40% домогосподарств із низьким рівнем доходів потраплять до цієї категорії. Хорватія застосовує показник 2,5% від середнього чистого доходу домогосподарств, а Чеська Республіка — 2%. За таких умов у Чеській Республіці група населення із середнім рівнем доходів демонструє трохи вищий показник за встановлене порогове значення, ще вищий — 40% населення із низьким рівнем доходів; тим не менше, наразі середній рівень споживання у Чехії також нижчий (88 літрів на душу населення на день) у порівнянні з показником, що був прийнятий за мінімальний, але достатній.

26 Говард і Бартрам (2003) створили таблицю (S1), в якій описують різні рівні послуг, припускаючи, що оптимальний доступ забезпечується за умови, що рівень споживання складає не менше 100 літрів на душу населення на день.

Македонія і Чорногорія застосовують 5-відсотковий показник в якості порогового значення і не мають проблем із доступністю послуг ані серед громадян із середнім рівнем доходів, ані серед 40% населення із низьким рівнем доходів. Болгарія та Чехія також визначили мінімальний рівень споживання: 80 і 90 літрів на душу населення на день, відповідно.

115. Лише Хорватія, Угорщина, Македонія, Словенія та Україна офіційно застосовують програми субсидій для забезпечення доступності послуг для населення із низьким рівнем доходів. В Україні для домогосподарств доступні різні програми субсидій (для малозабезпечених сімей, програми на оплату житлово-комунальних послуг), які управляються на центральному рівні та фінансуються з державного бюджету. Субсидії в Угорщині регулюються на центральному рівні, але, на відміну від України, спрямовані на підтримку комунальних підприємств, які, хоч і працюють ефективно, зазнають вищих витрат, пов'язаних із наданням послуг (через місце розташування, економії за рахунок обсягів та інші чинники). У цьому випадку споживачі отримують вигоду від таких субсидій у вигляді нижчих тарифів. У Хорватії широко застосовується перехресне субсидіювання між різними групами споживачів у поєднанні з визначенням домогосподарств із низьким рівнем доходів, які мають право користуватися нижчими тарифами (перший блок блокового тарифу) для забезпечення мінімального рівня споживання. Варіант мінімального рівня споживання за субсидійованими ставками також доступний для груп населення із низьким рівнем доходів у Македонії; такі ставки регулюються на місцевому рівні. Подібні норми існують і в Словенії, хоча застосовуються рідко. Як уже згадувалось у розділі А цієї глави, на практиці уряди більшості країн Дунайського регіону за необхідності надають субсидії на послуги з водопостачання та водовідведення на місцевому рівні за рахунок коштів, отриманих від сплати податків та переказів, навіть якщо такі схеми не передбачені на офіційному рівні або не є цільовими.

Ефективність субсидій

Ефективність субсидій в основному залежить від таких критеріїв:

- ▶ Покриття, тобто рівень охоплення програмою субсидій малозабезпеченого населення
- ▶ Цільове спрямування, тобто частка субсидій, які надходять до малозабезпеченого населення
- ▶ Передбачуваність вигоди для малозабезпеченого населення
- ▶ Рівень викривлення цін та інших небажаних побічних наслідків надання субсидій
- ▶ Простота режиму адміністрування

ДЖЕРЕЛО: СВІТОВИЙ БАНК 2000

116.. Ефективність виконання програм субсидій зрештою залежить від того, який відсоток субсидій фактично використовується домогосподарствами, які їх потребують. За визначенням, субсидії, що надаються шляхом застосування нижчих тарифів або вливання коштів з місцевих бюджетів та бюджетів комунальних підприємств не є цільовими, тож існує вірогідність того, що велика частина субсидій стане доступною для домогосподарств, які не є малозабезпеченими (це так звана «похибка охоплення»). Більшу вірогідність досягнення дійсно нужденних домогосподарств демонструють програми, що передбачають перевірку рівня забезпеченості і часто застосовуються у поєднанні з іншими заходами соціального захисту, але лише за умови застосування чітких критеріїв для визначення малозабезпечених домогосподарств. Приклад надання пільг малозабезпеченим сім'ям в Україні свідчить про те, що ефективність цільових програм, що передбачають перевірку рівня забезпеченості, відносно висока: 20% населення із найнижчим рівнем доходів отримують 78% субсидій; однак рівень покриття лишається низьким, оскільки програма не охоплює 97% найбільш вразливих домогосподарств («похибка охоплення»). Натомість пільги на оплату житлово-комунальних послуг в Україні надаються не лише за критерієм дохідності, і їхня ефективність досить низька: малозабезпечені домогосподарства користуються лише 32% від сукупного обсягу субсидій (Бетлій, Мовчан і Пугачов, 2013).

VII. ВИСНОВКИ

117. **Намагаючись забезпечити надійне надання послуг для всіх категорій населення, країни Дунайського регіону демонструють різні результати, які, у загальному, відображають рівень економічного розвитку країни.** У багатьох аспектах на сьогоднішній день сектор перебуває у кращому становищі, ніж 15 років тому, однак урядам країн регіону слід продовжувати приводити в належний стан політику, організаційні структури та механізми фінансування, щоб гарантувати подальше розширення сфери обслуговування, підвищення якості та ефективності паралельно з усуненням перешкод доступності. Необхідно приділити особливу увагу забезпеченню найвразливіших категорій населення, бідного населення, етнічних меншин і сільських жителів доступом до недорогих і якісних послуг. У цьому плані вступ до ЄС відкриває значні можливості та може вплинути на зміну курсу розвитку сектора, однак ці можливості не виправдають себе, якщо уряди зосереджуватимуться лише на поглинанні коштів ЄС та забезпеченні чистого дотримання норм або форсуватимуть реформи, не звертаючи увагу на те, чи такі реформи вирішують проблеми конкретної країни та відповідають порядку денному щодо забезпечення надійності послуг.

118. **У цьому звіті аналізується здатність країн надавати надійні послуги водопостачання та водовідведення всім категоріям населення. Аналіз зосереджується на таких чотирьох аспектах: доступ до послуг (глава IV), якість послуг (глава V), ефективність послуг (глава V) і фінансування послуг (глава VI).** У цій заключній главі ці аспекти об'єднуються в загальну оцінку надійності послуг, спрямовану на виявлення сфер, які потребують особливої уваги в кожній країні. Кожен із чотирьох аспектів оцінюється за допомогою трьох простих і об'єктивних індикаторів, які ґрунтуються на положеннях звіту (рис. 60). Показники належної практики для кожного індикатора встановлювалися виходячи з результатів роботи найефективніших підприємств регіону. Країни, показники яких наближуються до показників найефективніших підприємств, вважалися такими, що характеризуються вищою надійністю послуг у водному секторі.²⁷ Крім того, досліджуються основні проблеми регіону та можливості, доступні в поточній ситуації. У цій главі також вказуються аспекти, щодо яких було зібрано недостатньо інформації та на які слід спрямувати зусилля в майбутньому.

РИС. 60: ОЦІНКА ЗДАТНОСТІ СЕКТОРА НАДАВАТИ НАДІЙНІ ПОСЛУГИ ВСІМ СПОЖИВАЧАМ

ДЖЕРЕЛО: РОЗРОБКА АВТОРІВ

²⁷ Більш докладний опис методики оцінки надійності сектора надається в Методологічному поясненні Е наприкінці документа.

119. **Враховуючи обмежений обсяг даних і аналізу, політики та зацікавлені особи повинні використовувати ці висновки для проведення змістовного діалогу, щоб критично оцінити, які рекомендації підходять для конкретної країни.** Незважаючи на всі можливі зусилля, докладені з метою перевірки наведеної інформації, дослідження, яке охоплює 16 країн і сотні джерел інформації, — це надзвичайно складне завдання. У його ході виникали такі проблеми, як дефіцит інформації, обмеженість часових рядів і різниця якості інформації в різних країнах. Окремі джерела даних не піддаються повному порівнянню. У той час як аналіз домогосподарств відображає стан справ на рівні країни, дані про комунальні підприємства не відрізняються такою репрезентативністю. Національні середні показники часом не відображають неоднорідність результатів на всій території країни. У зв'язку з цим звіт та висновки спрямовані на надання інформації для політичного діалогу у країнах щодо пріоритетів і сфер подальшої роботи, а не на розробку чітких рекомендацій. Крім того, у цій главі вказується ряд сфер, де слід докласти значних зусиль для розуміння стану сектора та формулювання обґрунтованих висновків.

А. Надійність послуг водопостачання та водовідведення у країнах регіону

120. **На стан водного сектора істотно вплинув загальний курс розвитку регіону протягом останніх 30 років — соціалістичний період, перехідний період і євроінтеграція.** Хоча країни регіону перебувають на різних стадіях розвитку, більшість із них однаково орієнтуються на євроінтеграцію, що прямо або опосередковано впливає на розвиток водного сектора. Щоб спростити розуміння контексту, у якому робилися загальні висновки, наведені у цій главі, у табл. 12 описані основні компоненти розвитку надання послуг: зовнішні умови, основні політичні тенденції та основні тенденції у сфері надання послуг.

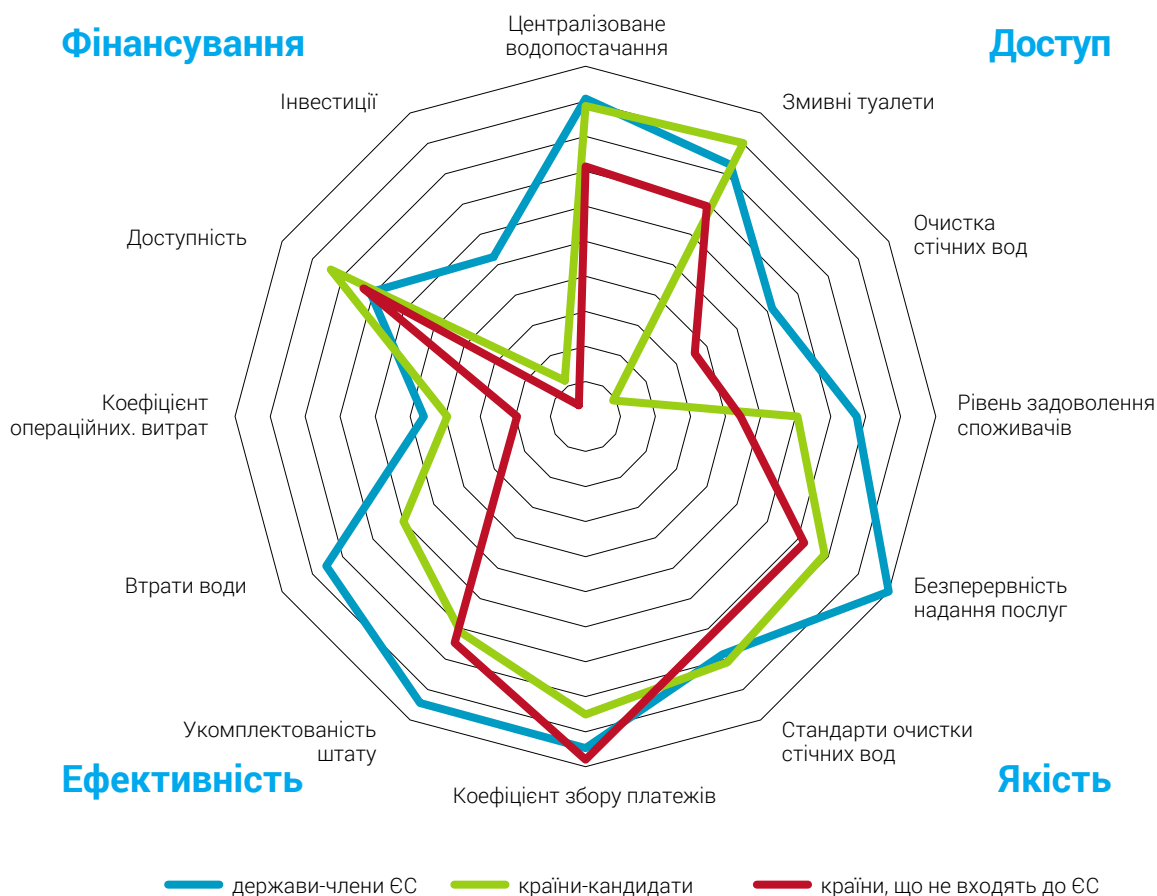
ТАБЛ. 12: РОЗВИТОК НАДАННЯ ПОСЛУГ У ВОДНОМУ СЕКТОРІ

	Соціалістичний період	Період до євроінтеграції	Період євроінтеграції
Зовнішні умови	Соціалістична, планово-адміністративна економіка. Однопартійна політична система.	Рання стадія капіталістичної економіки західного типу. Демократична, багатопартійна політична система.	Більш розвинена економіка, доступ до ринку ЄС. Демократична, багатопартійна політична система. Імплементация та транспозиція законодавства ЄС.
Основні політичні тенденції	Підприємства перебувають у державній власності/управлінні. Централізація підприємств. Відсутність залучення приватного сектора.	Переважно муніципальні підприємства, децентралізація надання послуг. Значне залучення приватного сектора в окремих країнах і столицях.	Переважно муніципальні підприємства з тенденцією до регіоналізації. Зниження залучення приватного сектора. Незалежне регулювання надання послуг. Запровадження принципу повернення витрат.
Основні тенденції у сфері надання послуг	Дешеві послуги без урахування їх ефективності. Відставання водовідведення від водопостачання. Недостатнє технічне обслуговування та обсяг інвестицій.	Підвищення ефективності послуг і рівня їх надання. Зростання обсягу інвестицій, наданих МФУ і приватним сектором. Підвищення вартості послуг і тарифів.	Масштабне інвестування за рахунок грантів ЄС переважно в секторі водовідведення. Подальше підвищення ефективності та рівня надання послуг. Подальше підвищення тарифів на воду.

ДЖЕРЕЛО: РОЗРОБКА АВТОРІВ

121. **Згідно з результатами загальної оцінки надійності послуг, існує серйозний розрив між державами-членами ЄС, країнами-кандидатами та країнами, які не входять до ЄС, що може потребувати застосування різних підходів до їх приєднання.** На рис. 61 вказані результати оцінки надійності послуг для таких груп країн: держави-члени ЄС, країни-кандидати та країни, що не входять до ЄС, проведеної за чотирма аспектами та 12 індикаторами. З інших положень звіту зрозуміло, що ситуація в різних країнах регіону суттєво відрізняється, однак рисунок підкреслює наявність значного розриву між державами-членами ЄС, країнами-кандидатами та країнами, які не входять до ЄС. Такий розрив на рівні доступності, якості, ефективності та фінансування послуг здається більш істотним, ніж ті відмінності, з якими зіткнулися нові держави-члени ЄС під час приєднання. У контексті вступу до ЄС особи, відповідальні за прийняття рішень, повинні визначити, чи ті часові, фінансові та нормативні основи, які допомогли новим державам-членам ЄС забезпечити дотримання вимог договору про приєднання, досі актуальні для країн-кандидатів зі значно більшим розривом, чи їх слід переглянути з урахуванням ширших потреб розвитку сектора.

РИС. 61: ОЦІНКА НАДІЙНОСТІ ПОСЛУГ У РЕГІОНІ

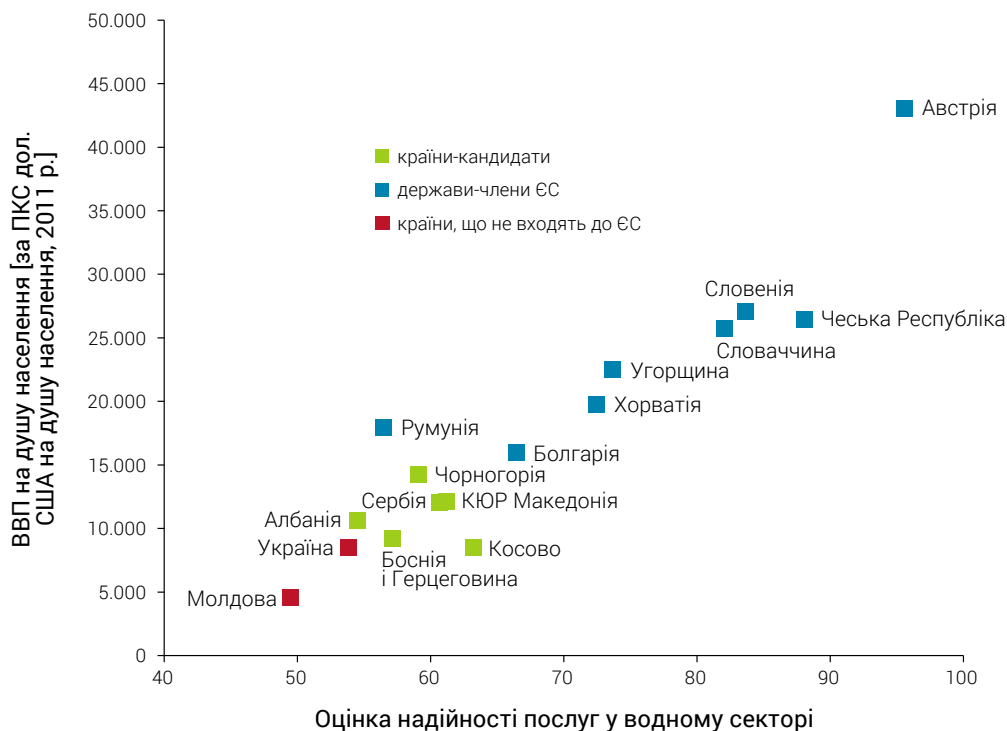

ДЖЕРЕЛО: РОЗРОБКА АВТОРІВ НА ОСНОВІ ДАНИХ ФОНДУ SOS.

122. **Поза контекстом приєднання до ЄС результати оцінки також свідчать про те, що незважаючи на загальний зв'язок між економічним розвитком і надійністю послуг деякі країни демонструють кращі результати.** Оцінка надійності послуг для різних країн залежно від рівня ВВП на душу населення (рис. 62) демонструє чіткий зв'язок між економічним розвитком і надійністю послуг у водному секторі. Держави-члени ЄС домінують в регіоні за рівнем надійності послуг і економічного розвитку, однак є кілька цікавих винятків. Наприклад, Чеська Республіка демонструє значно кращі результати, ніж Словаччина та Словенія, які характеризуються таким самим рівнем ВВП на душу населення. У Румунії, навпаки, спостерігаються більш істотні проблеми, ніж в інших країнах із таким самим рівнем економічного розвитку, переважно через значно вищу частку сільського населення у країні. Країни-кандидати демонструють відносно однаковий рівень надійності послуг, але Косово, наприклад, характеризується найвищим рівнем стабільності сектора, незважаючи на найнижчий рівень ВВП на душу населення, можливо, у результаті чіткої та стабільної організації сектора (див. вставку у главі III). І, нарешті, Молдова, найменш розвинена країна регіону, найбільше відстає в забезпеченні універсального, ефективного та надійного надання послуг.

123. **Хоча всі країни перебувають на різних стадіях розвитку, у кожній із них існують аспекти, які потребують подальшого вдосконалення.** У табл. 13 для кожної країни вказується рейтинг і загальний бал за кожним із чотирьох аспектів оцінки. Згідно з даними таблиці, більшості держав-членів ЄС вдається забезпечити доступ до послуг для всіх категорій населення, і більшість країн регіону забезпечують досить високу якість послуг для споживачів, під'єднаних до комунальних мереж. Більшості нових держав-членів ЄС і країн, що не входять до ЄС, слід звернути увагу на проблеми ефективності. Стабільне фінансування сектора залишається проблемою для більшості країн регіону, за винятком держав, які довше перебувають у складі ЄС.

РИС. 62: ОЦІНКА НАДІЙНОСТІ ПОСЛУГ ВІДНОСНО РІВНЯ ВВП НА ДУШУ НАСЕЛЕННЯ У КРАЇНАХ РЕГІОНУ

ДЖЕРЕЛО: РОЗРОБКА АВТОРІВ НА ОСНОВІ ДАНИХ ФОНДУ SOS.

ТАБЛ. 13: ОЦІНКА НАДІЙНОСТІ ПОСЛУГ У КРАЇНАХ

Аспект надійності	Албанія	Австрія	Болгарія	Боснія і Герцеговина	Хорватія	Чеська Республіка	Угорщина	Косово	КЮР Македонія	Молдова	Чорногорія	Румунія	Сербія	Словаччина	Словенія	Україна
Доступ	Жовтий	Зелений	Зелений	Жовтий	Зелений	Зелений	Зелений	Жовтий	Зелений	Жовтий	Жовтий	Жовтий	Жовтий	Зелений	Зелений	Жовтий
Якість	Жовтий	Зелений	Зелений	Жовтий	Зелений	Зелений	Зелений	Жовтий	Зелений	Жовтий	Жовтий	Жовтий	Жовтий	Зелений	Зелений	Жовтий
Ефективність	Жовтий	Зелений	Зелений	Жовтий	Зелений	Зелений	Зелений	Жовтий	Зелений	Жовтий	Жовтий	Жовтий	Зелений	Зелений	Зелений	Жовтий
Фінансування	Жовтий	Зелений	Жовтий	Жовтий	Жовтий	Жовтий	Жовтий	Жовтий	Жовтий	Жовтий	Жовтий	Жовтий	Жовтий	Жовтий	Жовтий	Жовтий
Усього	55	96	66	57	72	88	74	63	62	50	59	56	61	82	84	54

ДЖЕРЕЛО: РОЗРОБКА АВТОРІВ НА ОСНОВІ ДАНИХ ФОНДУ SOS.

В. Актуальні проблеми

124. **Враховуючи орієнтацію регіону на євроінтеграцію, необхідно вирішити ряд більш глобальних проблем розвитку, щоб забезпечити успішний прогрес, особливо в нових і майбутніх державах-членах ЄС.** Згідно з результатами огляду, держави-члени ЄС, особливо ті, що приєдналися до 2007 року, скористалися значними перевагами стабільного політичного середовища та фінансування ЄС: розширився доступ до послуг, зокрема в секторі водовідведення, діяльність комунальних підприємств, у загальному, відповідає міжнародній практиці і фінансування послуг також характеризується стабільністю, незважаючи на окремі проблеми з фінансовою доступністю. Однак деякі нові держави-члени ЄС та країни-кандидати зіткнулися із зовсім іншою ситуацією: істотні проблеми з доступом до послуг, особливо

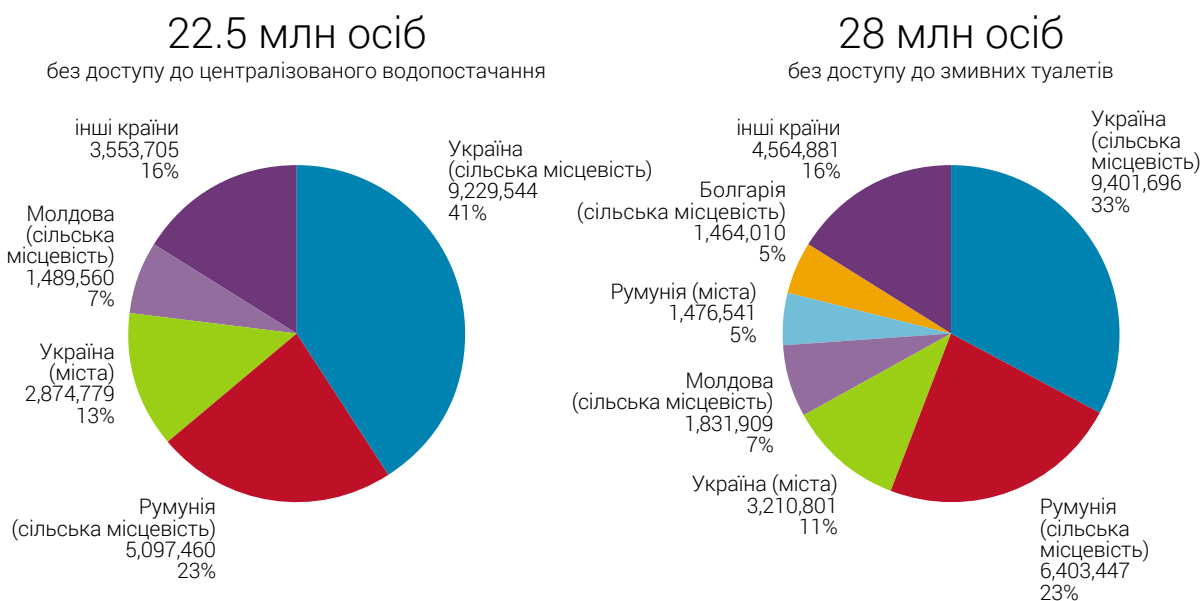
це стосується найвразливіших категорій громадян, акцент на поглинанні інвестицій замість запровадження економічно ефективних рішень, недостатнє фінансування послуг і неповне або нечітке управління сектором. Цілком можна зрозуміти, що увага урядів зосереджується на транспозиції законодавства ЄС і розвитку інфраструктури відведення та очищення стічних вод. Однак уряди також мають вирішити низку глобальніших проблем, пов'язаних із сектором, щоб усі громадяни могли скористатися перевагами вступу до ЄС. Нижче описуються основні проблеми на рівні регіону, виявлені в ході цього дослідження. Точніший і докладніший опис проблем кожної країни наведений у записках щодо країн, які доповнюють цей регіональний звіт і містяться на веб-сайті SoS.danubis.org.

- **У той час як у більшості країн надання послуг є обов'язком місцевих органів управління, політичні реформи, які супроводжують процес приєднання до ЄС, спрямовані на запровадження підвищеного національного регуляторного та інституційного нагляду, що викликає необхідність уточнення механізмів підзвітності.**

Після хвилі масштабної децентралізації та передачі повноважень місцевим органам управління у 1990-х роках реформи, прямо або опосередковано пов'язані із процесом євроінтеграції, знову зміцнюють роль національного уряду, що проявляється у створенні національних регуляторних органів у більш ніж половині країн регіону протягом останніх 15 років (першими на цей шлях стали Албанія та Словаччина) і в реалізації різноманітних заходів, спрямованих на регіоналізацію або укрупнення постачальників послуг (особливо в Косово та Румунії). Однак указані реформи повільно реалізуються на практиці. Нові регулятори часто стикаються з проблемами, намагаючись розширити сферу своєї компетенції, щоб охопити велику кількість місцевих постачальників послуг і забезпечити успішне регулювання сектора. Стратегії фінансування сектора розроблені без урахування принципу повернення витрат. Комунальні підприємства та їх керівництво продовжують надавати пріоритет місцевим інтересам. У багатьох випадках вказані реформи ще не принесли результатів, тому за результатами аналізу, проведеного в рамках цього огляду стану сектора, довгостроковий ефект такої політики проявиться тільки з часом. Хоча вступ до ЄС пропонує спокусливу можливість скористатися регіональними практиками, урядам рекомендується виявити справжні причини, які заважають установам виконувати свої обов'язки, і зайнятися їх вирішенням шляхом встановлення чіткої відповідальності, підзвітності та схем стимулювання постачальників послуг і місцевих органів управління, перш ніж здійснювати масштабну реорганізацію.

- **У той час як основна увага приділяється сектору водовідведення, 22,5 млн жителів Дунайського регіону не мають доступу до централізованого водопостачання, а 28 млн осіб — до змивних туалетів. Серед них переважають сільські жителі, бідне населення та етнічні меншини (рис. 63).** Забезпечення централізованого відведення та очищення стічних вод — чітко визначена мета Директиви про очищення міських стічних вод, тому багато урядів приділяють значну увагу вирішенню цієї проблеми. Однак, згідно з рис. 63, незважаючи на загальний високий рівень доступу до послуг водопостачання та водовідведення в регіоні, існують важливі проблеми забезпечення рівного доступу до основних високоякісних послуг для всіх категорій населення. Зокрема, 22,5 млн людей досі не мають доступу до централізованого водопостачання

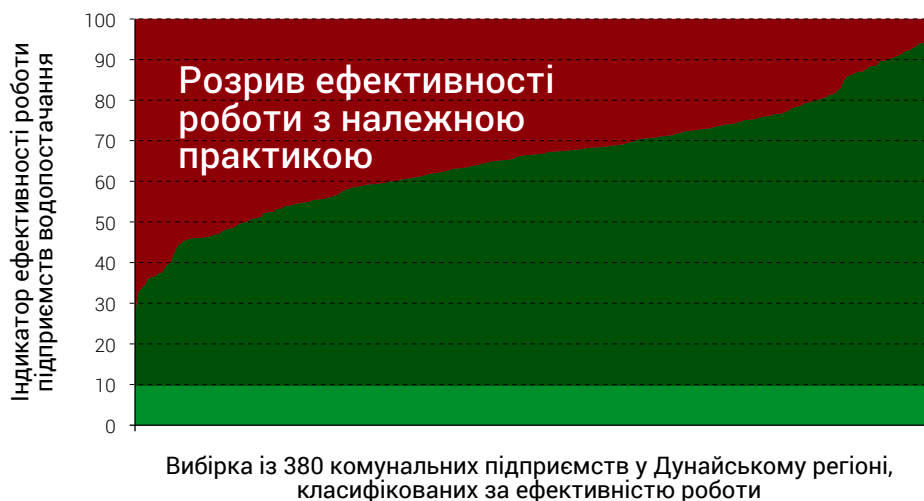
РИС. 63: ДЕ ПРОЖИВАЮТЬ ОСОБИ, ЯКІ НЕ МАЮТЬ ДОСТУПУ ДО ЦЕНТРАЛІЗОВАНОГО ВОДОПОСТАЧАННЯ ТА ЗМИВНИХ ТУАЛЕТІВ У ДУНАЙСЬКОМУ РЕГІОНІ?

(більшість із них використовують спільні водопроводи або джерела чи колодязі у дворі), а 28 млн людей не мають змивних туалетів. Серед них переважають сільські жителі, малозабезпечені домогосподарства та етнічні меншини. Навіть для тих, хто має доступ до комунальних послуг, існує проблема швидкого зростання тарифів, яка особливо гостро стоїть для 40 % населення з низьким рівнем доходів і найбідніших верств населення, особливо у країнах із найбільшою часткою жителів, які не мають доступу до послуг (Молдова, Румунія). Якщо не запровадити раціональні схеми субсидування, фінансова недоступність тарифів може зашкодити розширенню доступу до послуг для всіх категорій населення через розбудову інфраструктури.

- **Ефективність роботи великої кількості постачальників послуг у регіоні все ще далека від належної регіональної та міжнародної практики, що може зашкодити довгостроковій результативності поточних інвестиційних програм.** Незважаючи на позитивні тенденції, які спостерігалися після завершення соціалістичного періоду, протягом останніх років прогрес дещо загальмувався і робота великої кількості постачальників, на яких лежить основна відповідальність за надійне надання послуг усім категоріям населення принаймні в містах, не відповідає належній практиці (рис. 64). Згідно з висновками цього звіту, вдосконалення практики управління може пом'якшити наслідки зростання витрат на розширення основних засобів і управління. Крім того, у більшості країн існують комунальні підприємства, які працюють значно краще за своїх колег, незалежно від організації та структури сектора. Неспроможність досягти підвищення ефективності роботи комунальних підприємств сектора може загрожувати результативності значних поточних інвестицій в інфраструктуру, особливо в секторі водовідведення.

РИС. 64: РОЗРИВ З НАЛЕЖНОЮ МІЖНАРОДНОЮ ПРАКТИКОЮ НА ПРИКЛАДІ ВИБІРКИ ПІДПРИЄМСТВ РЕГІОНУ

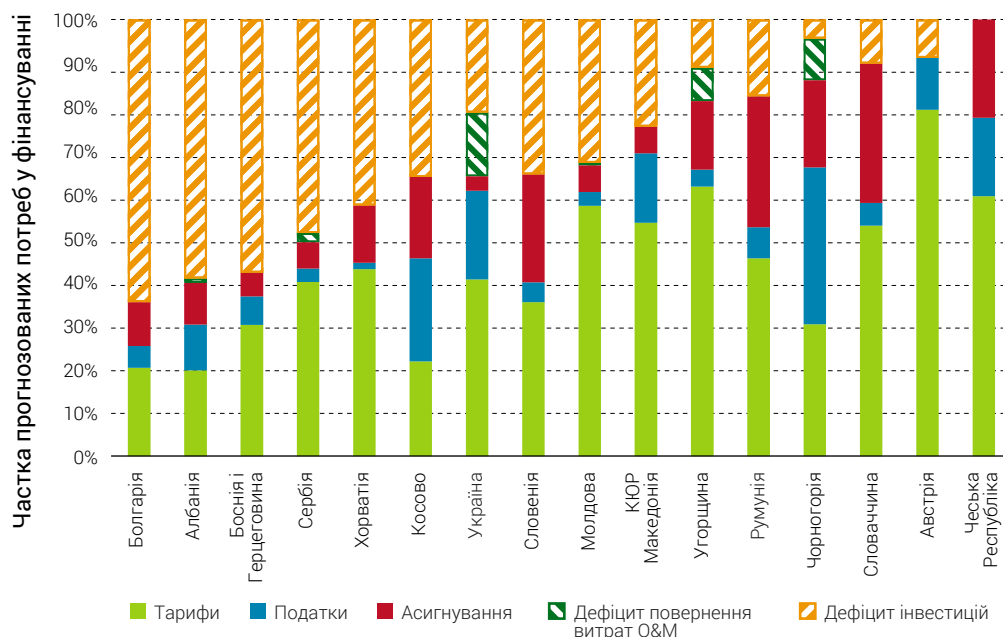

ДЖЕРЕЛО: РОЗРОБКА АВТОРІВ НА ОСНОВІ ДАНИХ IBNET/DANUBIS.ORG.

- **Загальна схема фінансування сектора не гарантує універсального надання високоякісних послуг у довгостроковій перспективі.** Водна Рамкова Директива та продумана галузева політика сприяли широкому закріпленню принципу повернення витрат у національному законодавстві, однак багато комунальних підприємств ледве компенсують свої операційні витрати за рахунок плати за послуги, а тарифи часто встановлюються без належного урахування встановлених нормативних вимог. Водночас, згідно з положеннями звіту, у більшості країн існують можливості для підвищення тарифів без створення істотних перешкод доступності для середньостатистичних домогосподарств. Фінансування інвестицій, у тому числі за рахунок коштів ЄС, здійснюється ситуативно: надані кошти розподіляються без урахування принципів рівності та рентабельності проектів, а надходження від податків витрачаються на нецільові субсидії (рис. 65). Значні суми податків і асигнувань, що спрямовуються у водний сектор, неналежно використовуються національними урядами, які не запроваджують правильних стимулів для постачальників послуг. Приблизний дефіцит інвестицій становить 2,5 млрд євро на рік, а обсяг інвестицій у ряді країн недостатній для забезпечення довгострокового технічного обслуговування та управління основними засобами. Очікується, що в майбутньому обсяг витрат і надалі ростиме швидкими темпами. У разі відсутності політики фінансування сектора, яка передбачатиме для постачальників послуг належні стимули підвищення ефективності роботи та обсягу інвестицій, у поєднанні з цільовими субсидіями для усунення перешкод доступності для бідного населення, постачальники послуг не зможуть забезпечити універсальне надання високоякісних послуг у довгостроковій перспективі.

РИС. 65: КОЕФІЦІЄНТ ПОВЕРНЕННЯ ВИТРАТ O&M І ДЕФІЦИТ ФІНАНСУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙ У КРАЇНАХ РЕГІОНУ

ДЖЕРЕЛО: РОЗРОБКА АВТОРІВ НА ОСНОВІ ДАНИХ ФОНДУ SOS З УРАХУВАННЯМ ПРОГНОЗОВАНИХ ПОТРЕБ КРАЇН У ІНВЕСТИЦІЯХ

- **Щоб забезпечити обґрунтоване формулювання політики, підвищення ефективності роботи комунальних підприємств і підзвітності керівництва, необхідно розширити та вдосконалити загальний доступ до даних.** Актуальною проблемою багатьох країн, навіть таких розвинутих, як Австрія та Словенія, є дефіцит загальнодоступних, структурованих, надійних і репрезентативних даних про стан сектора. За відсутності точних даних і бази для порівняння керівники комунальних підприємств не можуть оцінити, чи їх діяльність відповідає належній практиці. За відсутності надійної інформації про фінансування сектора політики втрачають ключовий інструмент стимулювання надання надійних послуг, а особи, відповідальні за планування розвитку сектора, внаслідок відсутності послідовних даних про доступ до послуг, не можуть гарантувати, що бюджетні кошти надійдуть туди, де їх найбільше потребують. Напевно, найбільш важливо те, що враховуючи значний розмір бюджетних коштів, які виділяються на підтримку водного сектора, громадяни, платники податків і виборні посадовці у багатьох країнах не мають доступу до прозорої інформації, необхідної для здійснення контролю за діяльністю осіб, відповідальних за прийняття рішень у секторі.

С. Перспективи

125. **Для вирішення проблем, описаних у попередніх розділах, регіони також можуть використати деякі важливі можливості.** На відміну від інших регіонів у світі, водний сектор у Дунайському регіоні має у своєму розпорядженні деякі важливі активи, які відкривають гарні перспективи подальшого розвитку, не в останню чергу завдяки можливості розглянути наявні проблеми в іншому ракурсі.

- **Для багатьох країн процес інтеграції до ЄС відкриває відмінні політичні та фінансові можливості.** Для багатьох нових держав-членів асоціація з ЄС стала ефективним інструментом розвитку інституційного потенціалу та утвердження верховенства права. Такі зміни позитивно відображаються на водному секторі. Так, процес погодження та виконання зобов'язань у рамках процесу асоціації призводить до зміцнення контролю за фінансуванням та організацією роботи в цьому секторі. Такі країни, як Болгарія, Хорватія та Румунія скористалися цією нагодою, щоб спланувати та запровадити масштабні зміни у секторі. Крім того, фінансування з боку ЄС, за умови його ефективного використання, може сприяти реформуванню сектору та знизити нерівність в отриманні послуг.
- **Нещодавні події показали, що водний сектор відкритий до реформування.** Попри певну хаотичність, досвід реформування політики в цьому секторі за останні 15 років — від децентралізації до державно-

приватних партнерств та від регіоналізації до регулювання — показав, що сектор водопостачання та водовідведення у Дунайському регіоні набагато відкритіший до змін, ніж в інших частинах світу. Фактично уряди принаймні третини країн цього регіону наразі планують або вже втілюють відповідні реформи. Якщо процес реформування ґрунтуватиметься на результатах ґрунтового аналізу основних проблем сектору та відбуватиметься поступово, він матиме позитивні наслідки для розвитку сектору.

- ▶ **Забезпечення затвердження належної нормативної бази та корпоратизація комунальних підприємств можуть сприяти покращенню підзвітності.** Масова децентралізація регулювання діяльності підприємств з водопостачання на початку 1990-х років призвела до надання більш широких повноважень мерам та органам самоврядування, скоротивши, таким чином, ієрархію підзвітності. Нещодавно запроваджені у багатьох країнах зміни, які полягають у створенні міцнішої нормативної бази, розвитку відкритих інформаційних платформ та законодавства, а також запровадженні більш структурованих форм управління комунальним господарством на місцевому рівні (процес корпоратизації), можуть сприяти запровадженню належної системи стримувань і противаг між різними сторонами на національному та місцевому рівнях.
- ▶ **Попри недоліки у системі управління, сектор забезпечений кваліфікованими технічними кадрами.** У регіоні існує багато технічних училищ та університетів, які надають якісну освіту і випускають багато висококваліфікованих технічних кадрів, що спеціалізуються на комунальному господарстві, та управлінців середньої ланки. За умови належної підготовки управлінських кадрів та розвитку потенціалу ці трудові ресурси могли б сприяти вдосконаленню роботи багатьох інституцій. Асоціації водогосподарств, такі як ÖWAV (Австрійський союз з утилізації стічних вод і відходів), ARA (Румунська водна асоціація), SHUKALB (Асоціація з водопостачання та водовідведення Албанії), визнали, що вони можуть відіграти важливу роль у сприянні професіоналізації, тож пропонують офіційні навчальні програми та, за можливості, лобіюють затвердження на законодавчому рівні програм акредитації персоналу у водному секторі. Сама Міжнародна асоціація компаній з водопостачання водозбірного басейну річки Дунай (IAWD) наразі обговорює з асоціаціями водогосподарств регіону можливість офіційно започаткувати партнерство у сфері підготовки кадрів на регіональному рівні.

D. Напрямки подальшої роботи

126. **У деяких випадках виникає необхідність проведення більш інтенсивної роботи для належної розробки та реалізації ефективної політики, завдяки якій стало б можливим усунути наявні проблеми та використати потенційні можливості, про які йшлося вище, та забезпечити надання сталих послуг для всього населення.**

У цьому першому звіті про стан сектору об'єднаний великий обсяг інформації, яка дає можливість простежити потенційні тенденції, а також виявити проблемні питання, які потребують більш ретельного опрацювання, щоб дійти більш чітких висновків та поширити державні політики, що здатні подолати деякі з описаних вище перешкод.

- ▶ **Відсутність водопроводу або комунального водопостачання.** Значна частка громадян у регіоні не користуються водопроводом або послугами з комунального водопостачання, часто через те, що вони проживають у районах, які не охоплюються комунальними підприємствами. За відсутності більшої інформації про те, від кого вони отримують послуги, за яку плату та з якою якістю, а також яким був би соціальний та економічний ефект від надання їм послуг більш високої якості, досить важко визначити, яким чином уряди можуть забезпечити, щоб їхнє населення користувалося перевагами сталих послуг у секторі. Потрібно також більш ретельно дослідити можливі технології надання послуг за мінімальну або рентабельну плату (див. виноску у главі IV), моделі або механізми підтримки, які могли б використовуватись для допомоги населенню без вимушеного обтяження наявних на ринку комунальних підприємств шляхом покладення на них відповідальності за використання цих засобів.
- ▶ **Чинники ефективності комунальних послуг.** Покращення ефективності роботи комунальних підприємств є ключовим чинником забезпечення сталого надання послуг трьом чвертям населення Дунайського регіону. Проте не зовсім зрозуміло, чому одні комунальні підприємства є успішними, а інші занепадають. Багато країн наразі збирають інформацію про показники діяльності комунальних підприємств, і в цьому звіті представлені деякі попередні результати аналізу чинників ефективності комунальних послуг. Однак наявність більш систематизованих даних за довший період часу зрештою має сприяти тому, що вищі посадовці отримали краще розуміння динаміки та чинників ефективної роботи комунальних підприємств у своїх країнах та зробили відповідні висновки, на підставі яких можна буде скоригувати політику в секторі.

- ▶ **Довгострокова доступність і субсидії.** Більшість країн поки не стикаються з особливими проблемами доступності тарифів. Проте існують деякі винятки, і багато країн очікують значного зростання тарифів вище рівня інфляції. Оскільки лише деякі країни запровадили цільові програми субсидій, щоб забезпечити реалізацію принципу повернення коштів без негативного впливу на соціальну сферу, необхідно в подальшому дослідити можливості належної розробки і реалізації таких програм субсидій.
- ▶ **Відведення стічних вод.** Для більшості країн Дунайського басейну відведення стічних вод і мулу лишається серйозною проблемою в контексті асоціації з ЄС. Директива про очищення міських стічних вод встановлює значно вищі вимоги до збору та очищення стічних вод, аніж нині забезпечують ці країни, а нова інфраструктура, яка наразі будується або повинна бути збудована, становить фінансові та технічні труднощі для підприємств, що надають комунальні послуги. Великі операційні витрати і труднощі, яких зазнають низка підприємств, перешкоджають належній їхній роботі. У зв'язку з цим необхідно розробити альтернативні моделі надання послуг, які передбачатимуть інноваційні фінансові та інституційні схеми.

127. **Більшість із цих проблем потребують вирішення на національному рівні у країнах, де вони набули особливо великого масштабу, проте водночас необхідно продовжувати роботу на регіональному рівні, щоб задокументувати та більш ефективно поширити відповідні політики.** Наукові установи, аналітичні центри та партнери у сфері розвитку відіграватимуть кожен свою роль у забезпеченні усунення інформаційних прогалин. Крім того, автори цього звіту сподіваються, що Дунайська водна програма у співпраці із зацікавленими сторонами та урядами сприятиме вирішенню певних проблем, описаних вище, протягом найближчих років.

128. **У цьому звіті представлено огляд стану сектору та головних проблем і можливостей, які стоять перед ним, проте не надано рекомендацій щодо вдосконалення відповідної політики.** Розробники політики та управління у комунальному секторі повинні зробити висновок із цього звіту про те, що кожен уряд та керівництво кожної установи або підприємства повинні проаналізувати свої поточні проблеми на основі достовірної інформації, зробити висновки з досягнень і помилок своїх колег, а також розробити власні шляхи вирішення цих проблем з урахуванням місцевих особливостей і регіонального та міжнародного досвіду. Низка проблем і можливостей, відзначених вище, належать до сфери діяльності Дунайської водної програми. Ця програма намагатиметься налагодити ефективну співпрацю зі своїми партнерами, щоб проводити роботу з подолання проблем, виявлених за результатами проведеного аналізу. Команда Дунайської водної програми ініціювала сприяння поширенню інформації про ці процеси шляхом документування досвіду регіонів та підтримки діалогу в інституційній та політичній площинах. Автори цього звіту сподіваються, що їхня праця сприятиме реалізації **розумної політики, зміцненню становища комунальних підприємств та наданню сталих послуг** на користь усіх.

ВІДОМОСТІ ПРО КРАЇНИ

У цих відомостях про країни відображаються основні показники, що використовуються для звіту, та значення, зібрані за допомогою програми збору даних для оцінки стану сектору, разом зі зазначенням їх року та джерела та порівнянням із середнім значенням країн, які знаходяться на тій самій стадії вступу до ЄС, а також регіональні середні показники (зважені за кількістю населення).

Кругова діаграма на початку кожної сторінки з відомостями про країну відображає результати оцінки надійності сектору. Власні результати країни позначені блакитним кольором, тоді як регіональні передові практики позначені зеленим, а середні – червоним.

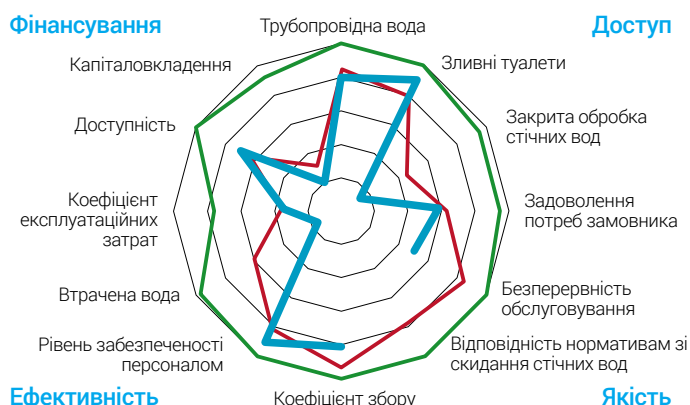
Для отримання додаткової інформації про методологічний підхід, ознайомтеся з методологічними поясненнями в кінці документа.

АЛБАНИЯ

Країна-кандидат на вступ до ЄС

Оцінка надійності сектору
55

Показник	Рік	Джерело	Значення	Середнє знач. серед не ЄС країн	Середній в Дунайсь-кому рег.	Найкраще в Дунайсь-кому рег.
Умови для надання послуг						
Соціально-економічна ситуація						
Населення [мільйонів людей]	2013	Світ. банк 2015	2.774	3.053	8.451	н/д
Приріст населення [сукупний темп приросту 1990 – 2013][%]	1990-2013	Світ. банк 2015	-0.74	-0.33	-0.37	н/д
Частка міського населення [%]	2013	Світ. банк 2015	55	51	63	н/д
ВВП на душу населення, ПКС [поточна міжнародна \$]	2013	Світ. банк 2015	10,489	11,154	16,902	н/д
Коефіцієнт бідного населення [\$2,50 на день [ПКС] [% від населення]]	2012	Світ. банк 2015	6.7	3.55	1.65	н/д
Адміністративна організація						
К-сть органів місцевого самоврядування [муніципалітети]	2014	MSCV 2014	374 (to be 61)	85	1,987	н/д
Середній розмір органів місцевого самоврядування [населення]	2013	Дані авторів	7,416 (to be 45,469)	35,850	4,253	н/д
Водні ресурси						
Загальне поповнення водозабезпеченості [м³/на душу населення/рік]	2008-2012	FAO Аквастат 2015	9,551	8,128	7,070	н/д
Річний водозабір прісної води, внутрішній [% від загального забору]	2013	Світ. банк 2015	43	18	26	н/д
Частка поверхневих вод як ресурсу питної води [%]	2014	МКЗД 2015	17	42	31	н/д
Організація послуг						
Кількість офіційних компаній із водопостачання	2013	GDWss 2013	58	75	661	н/д
Середня чисельність населення, що обслуговується [населення]	2013	Дані авторів	36,822	28,963	9,496	н/д
Основний тип постачальника послуг	Акціонерні компанії з водопостачання та каналізації					
Сфера застосування послуги	Водопостачання та/або водовідведення					
Власність	Органи місцевого самоуправління					
Географічна сфера застосування	В основному декілька органів місцевого самоврядування					
Законодавство в сфері водопостачання?	Ні					
Однолінійне міністерство?	Так [Міністерство транспорту та інфраструктури]					
Регулятивний орган?	Так [Регулятивний орган з питань водопостачання, утилізації та видалення стічних вод]					
Загальнодоступні показники зростання комунальних підприємств?	Так [www.erru.al]					
Націонал. асоціація з регулювання комунальних підприємств?	Так [SHUKALB для сфери водопостачання та стічних вод]					
Участь приватного сектору	Лише через аутсорсинг					
Доступ до послуг						
Водопостачання						
Трубопровідна вода – середнє значення [%]	2012	Дані авторів	78	89	83	100
Трубопровідна вода – нижнє значення 40% [%]	2012	Дані авторів	72	81	76	100
Трубопровідна вода – менше \$2,50/день [ПКС] [%]	2012	Дані авторів	66	73	61	100
У тому числі з комунальних мереж – середнє значення [%]	2013	GDWss 2013	77	71	74	99

Водовідведення та каналізація						
Зливні туалети – середнє значення [%]	2012	Дані авторів	89	90	79	99
Зливні туалети – нижнє значення 40%	2012	Дані авторів	82	81	70	98
Зливні туалети – менше \$2,50/день [ГКС] [%]	2012	Дані авторів	79	76	54	100
У тому числі підключені до централізованої каналізації – середнє значення [%]	2013	GDWss 2013	64	53	66	94
Обробка стічних вод						
Під'єднано до підприємства з очистки стічних вод [%]	2013	Експерт. оцінка	13	9	45	95
Виконання послуг						
Якість послуг						
Споживання води населенням [літрів/на душу населення/на день]	2013	GDWss 2013	95	165	122	н/д
Безперербійність водопостачання [годин/день]	2013	GDWss 2013	12	19	20	24
Якість питної води [% зразків, які повністю відповідають вимогам]	2013	GDWss 2013	98	83	93	99.9
Якість обробки стічних вод [% зразків, які повністю відповідають BOD5]	–	–	–	н/д	79	100
Засмічення каналізаційних труб [кількість/км/рік]	2013	IBNet 2015	15.0	9.3	5.0	0.2
Задоволення потреб клієнта [% населення, задоволеного наданням послуг]	2013	Геллап 2013	58	63	63	95
Ефективність						
Втрачена вода [%]	2013	GDWss 2013	67	50	35	16
Втрачена вода [м³/км/день]	2013	IBNet 2015	68	41	35	5
Продуктивність персоналу [очистка та підготовка води] [кількість працівників/1 000 підключень]	2013	GDWss 2013	5.6	11.5	9.6	2.0
Продуктивність персоналу [очистка та підготовка води] [кількість працівників/1 000 жителів, що обслуговуються]	2013	IBNet 2015	1.4	2.4	1.7	0.4
Коеф. сплати рахунків [грошовий дохід/дохід від сплати рахунків][%]	2013	GDWss 2013	82	85	98	116
Рівень вимірювання [підключення з лічильником/підключення] [%]	2013	GDWss 2013	59	81	84	100
Індикатор ефективності роботи підприємств водопостач. [WUP]	н/д	Дані авторів	51	59	69	94
Фінансування послуг						
Джерела фінансування						
Загальнє фінансування сектору [€/на душу населення/рік]	Дані авторів		32	29	62	н/д
Загальнє фінансування сектору [частка ВВП] [%]	Дані авторів		0.39	0.34	0.45	н/д
Відсоток вартості послуг, що оплачується з тарифів	Дані авторів		50	67	67	н/д
Відсоток вартості послуг, що оплачується з податків	Дані авторів		26	17	13	н/д
Відсоток вартості послуг, що оплачується з переказів	Дані авторів		24	16	20	н/д
Витрати на послуги						
Середні річні капіталовкладення [частка загального фінансування сектору] [%]	Дані авторів		48	32	38	н/д
Середні річні капіталовкладення [€/на душу населення/рік]	Дані авторів		15	9	23	н/д
Оцінені інвестиції, необхідні для досягнення цілей [€/на душу населення/рік]	2012-2040	MPWT 2012	63	37	43	н/д
З яких частка управління стічними водами [%]	Дані авторів		80	70	61	н/д
Відшкодування затрат						
Середній тариф для населення [у тому числі на очистку та підготовку води] [€/м³]	2013	GDWss 2013	0.74	0.57	1.32	н/д
Витрати на експлуатацію та технічне обслуговування [€/м³]	Дані авторів		0.62	0.45	1.20	н/д
Покриття операційних витрат [дохід від сплати рахунків/ операційні витрати]	2013	GDWss 2013	0.95	1.01	0.96	1.49
Доступність						
Частка потенційних витрат на систему водопостачання та каналізації, що перевищує середній дохід [%]	2012	Дані авторів	2.2	1.6	2.6	н/д
Частка потенційних витрат на систему водопостачання та каналізації, що перевищує нижнє значення 40% доходу [%]	2012	Дані авторів	3.3	2.5	3.8	н/д
Частка домогосподарств з потенційними витратами на систему водопостачання та каналізації понад 5% середнього доходу [%]	2012	Дані авторів	3.1	1.6	14.1	н/д
Надійність послуг						
Оцінка надійності сектору	н/д	Дані авторів	55	59	64	96

АВСТРІЯ

Член ЄС

Оцінка надійності сектору
96

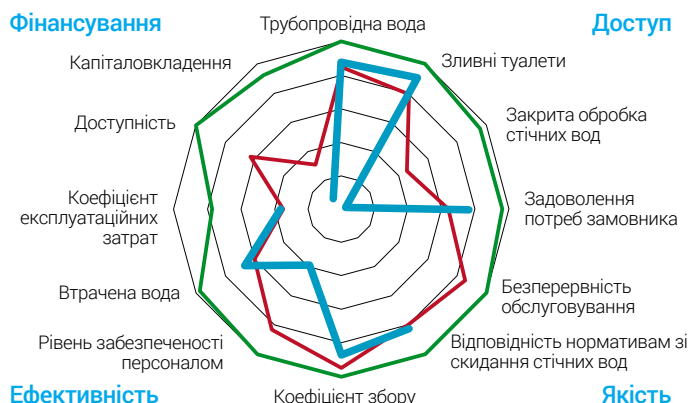
Показник	Рік	Джерело	Значення	Середнє знач. серед не ЄС країн	Середній в Дунайсь-кому рег.	Найкраще в Дунайсь-кому рег.
Умови для надання послуг						
Соціально-економічна ситуація						
Населення [мільйонів людей]	2013	Світ. банк 2015	8.474	8.481	8.451	н/д
Приріст населення [сукупний темп приросту 1990 – 2013][%]	1990-2013	Світ. банк 2015	0.43	-0.26	-0.37	н/д
Частка міського населення [%]	2013	Світ. банк 2015	66	63	63	н/д
ВВП на душу населення, ПКС [поточна міжнародна \$]	2013	Світ. банк 2015	44,149	24,535	16,902	н/д
Коефіцієнт бідного населення [\$2,50 на день [ПКС] [% від населення]]	—	—	—	1.86	1.65	н/д
Адміністративна організація						
К-сть органів місцевого самоврядування [муніципалітети]	2014	Статистика Австрії 2015	2,354	2,335	1,987	н/д
Середній розмір органів місцевого самоврядування [населення]	2013	Дані авторів	3,600	3,632	4,253	н/д
Водні ресурси						
Загальне поповнення водозабезпеченості [м³/на душу населення/рік]	2008-2012	ФАО Аквастат 2015	9,180	10,142	7,070	н/д
Річний водозабір прісної води, внутрішній [% від загального забору]	2013	Світ. банк 2015	18	38	26	н/д
Частка поверхневих вод як ресурсу питної води [%]	2014	МКЗД 2015	0	16	31	н/д
Організація послуг						
Кількість офіційних компаній із водопостачання	2015	öVGW 2015	5,465	1,060	661	н/д
Середня чисельність населення, що обслуговується [населення]	2013	Дані авторів	1,395	6,643	9,496	н/д
Основний тип постачальника послуг	Місцеві та муніципальні комунальні підприємства					
Сфера застосування послуги	Водопостачання та/або водовідведення					
Власність	Місцеві муніципалітети/ради, кооперативи					
Географічна сфера застосування	Місцева/регіональна					
Законодавство в сфері водопостачання?	Так					
Однолінійне міністерство?	Так [Міністерство управління сільським господарством, лісництвом, довкіллям та водопостачанням]					
Регулятивний орган?	Ні					
Загальнодоступні показники зростання комунальних підприємств?	Ні					
Націонал. асоціація з регулювання комунальних підприємств?	Так [ÖVGW для очищення води та ÖWAV для підготовки води]					
Участь приватного сектору	Ні					
Доступ до послуг						
Водопостачання						
Трубопровідна вода – середнє значення [%]	2012	Дані авторів	100	91	83	100
Трубопровідна вода – нижнє значення 40% [%]	2012	Дані авторів	100	85	76	100
Трубопровідна вода – менше \$2,50/день [ПКС] [%]	2012	Дані авторів	100	77	61	100
У тому числі з комунальних мереж – середнє значення [%]	2012	BMLFUW 2012	90	83	74	99

Водовідведення та каналізація						
Зливні туалети – середнє значення [%]	2012	Дані авторів	99	83	79	99
Зливні туалети – нижнє значення 40%	2012	Дані авторів	98	74	70	98
Зливні туалети – менше \$2,50/день [ПКС] [%]	2012	Дані авторів	100	63	54	100
У тому числі підключені до централізованої каналізації – середнє значення [%]	2012	BMLFUW 2014	94	67	66	94
Обробка стічних вод						
Під'єднано до підприємства з очистки стічних вод [%]	2012	BMLFUW 2014	95	62	45	95
Виконання послуг						
Якість послуг						
Споживання води населенням [літрів/на душу населення/на день]	2012	Експерт. оцінка	140	113	122	н/д
Безперервність водопостачання [годин/день]	2013	Експерт. оцінка	24	24	20	24
Якість питної води [% зразків, які повністю відповідають вимогам]	2010	BMG 2015	99.9	96	93	99.9
Якість обробки стічних вод [% зразків, які повністю відповідають BOD5]	2012	BMLFUW 2014	100	79	79	100
Засмічення каналізаційних труб [кількість/км/рік]	—	—	—	3.0	5.0	0.2
Задоволення потреб клієнта [% населення, задоволеного наданням послуг]	2013	Геллап 2013	95	78	63	95
Ефективність						
Втрачена вода [%]	2012	ÖVGW 2015	16	34	35	16
Втрачена вода [м³/км/день]	2012	ÖVGW 2015	7	14	35	5
Продуктивність персоналу [очистка та підготовка води] [кількість працівників/1 000 підключень]	2012	ÖVGW 2015	2.0	8.7	9.6	2.0
Продуктивність персоналу [очистка та підготовка води] [кількість працівників/1 000 жителів, що обслуговуються]	2012	ÖVGW 2015	0.39	1.0	1.7	0.4
Коеф. сплати рахунків [грошовий дохід/дохід від сплати рахунків][%]	2013	ÖVGW 2015	105	102	98	116
Рівень вимірювання [підключення з лічильником/підключення] [%]	2012	ÖVGW 2015	100	96	84	100
Індикатор ефективності роботи підприємств водопостач. [WUPI]	н/д	Дані авторів	94	80	69	94
Фінансування послуг						
Джерела фінансування						
Загальне фінансування сектору [€/на душу населення/рік]	Дані авторів		185	101	62	н/д
Загальне фінансування сектору [частка ВВП] [%]	Дані авторів		0.57	0.55	0.45	н/д
Відсоток вартості послуг, що оплачується з тарифів	Дані авторів		87	65	67	н/д
Відсоток вартості послуг, що оплачується з податків	Дані авторів		13	10	13	н/д
Відсоток вартості послуг, що оплачується з переказів	Дані авторів		0	25	20	н/д
Витрати на послуги						
Середні річні капіталовкладення [частка загального фінансування сектору] [%]	Дані авторів		40	42	38	н/д
Середні річні капіталовкладення [€/на душу населення/рік]	Дані авторів		73	42	23	н/д
Оцінені інвестиції, необхідні для досягнення цілей [€/на душу населення/рік]	2013-2021	КРС 2014	91	65	43	н/д
З яких частка управління стічними водами [%]	Дані авторів		57	64	61	н/д
Відшкодування затрат						
Середній тариф для населення [у тому числі на очистку та підготовку води] [€/м³]	2012	Експерт. оцінка	3.25	2.18	1.32	н/д
Витрати на експлуатацію та технічне обслуговування [€/м³]	Дані авторів		2.43	1.77	1.20	1.20
Покриття операційних витрат [дохід від сплати рахунків/ операційні витрати]	2012	Дані авторів	1.44	1.10	0.96	1.49
Доступність						
Частка потенційних витрат на систему водопостачання та каналізації, що перевищує середній дохід [%]	2012	Дані авторів	1.0	3.1	2.6	н/д
Частка потенційних витрат на систему водопостачання та каналізації, що перевищує нижнє значення 40% доходу [%]	2012	Дані авторів	1.6	4.7	3.8	н/д
Частка домогосподарств з потенційними витратами на систему водопостачання та каналізації понад 5% середнього доходу [%]	2012	Дані авторів	1.4	24.7	14.1	н/д
Надійність послуг						
Оцінка надійності сектору	н/д	Дані авторів	96	74	64	96

ВБОСНІЯ І ГЕРЦЕГОВИНА

Потенційний кандидат
на вступ до ЄС
Оцінка надійності сектору
57

Показник	Рік	Джерело	Значення	Середнє знач. серед не ЄС країн	Середній знач. в Дунайському рег.	Найкраще в Дунайському рег.
----------	-----	---------	----------	---------------------------------	-----------------------------------	-----------------------------

Умови для надання послуг

Соціально-економічна ситуація

Населення [мільйонів людей]	2013	Світ. банк 2015	3.829	3.053	8.451	н/д
Приріст населення [сукупний темп приросту 1990 – 2013][%]	1990-2013	Світ. банк 2015	-0.72	-0.33	-0.37	н/д
Частка міського населення [%]	2013	Світ. банк 2015	39	51	63	н/д
ВВП на душу населення, ПКС [поточна міжнародна \$]	2013	Світ. банк 2015	9,632	11,154	16,902	н/д
Коефіцієнт бідного населення [\$2,50 на день [ПКС] [% від населення]]	2007	Світ. банк 2015	0.40	3.55	1.65	н/д

Адміністративна організація

К-сть органів місцевого самоврядування [муніципалітети]	2009	UNDP 2009	142	85	1,987	н/д
Середній розмір органів місцевого самоврядування [населення]	2013	Дані авторів	26,967	35,850	4,253	н/д

Водні ресурси

Загальне поповнення водозабезпеченості [м³/на душу населення/рік]	2008-2012	ФАО Аквастат 2015	9,781	8,128	7,070	н/д
Річний водозабір прісної води, внутрішній [% від загального забору]	—	—	—	18	26	н/д
Частка поверхневих вод як ресурсу питної води [%]	2014	МКЗД 2015	19	42	31	н/д

Організація послуг

Кількість офіційних компаній із водопостачання	2014	UPKP 2015 & Gov. RS 2015	142	75	661	н/д
Середня чисельність населення, що обслуговується [населення]	2013	Дані авторів	15,641	28,963	9,496	н/д
Основний тип постачальника послуг	Муніципальний					
Сфера застосування послуги	Водопостачання та водовідведення					
Власність	Органи місцевого самоврядування					
Географічна сфера застосування	Один на декілька міст					
Законодавство в сфері водопостачання?	Ні					
Однолінійне міністерство?	Так [FMPVS в FBiH & MSPCEE в RS]					
Регулятивний орган?	Ні					
Загальнодоступні показники зростання комунальних підприємств?	Ні					
Націонал. асоціація з регулювання комунальних підприємств?	Так [UPKP для FBiH / комунальні послуги та VRS для RS]					
Участь приватного сектору	Обмежена декількома невеликими водними господарствами					

Доступ до послуг

Водопостачання

Трубопровідна вода – середнє значення [%]	2012	Дані авторів	88	89	83	100
Трубопровідна вода – нижнє значення 40% [%]	2012	Дані авторів	81	81	76	100
Трубопровідна вода – менше \$2,50/день [ПКС] [%]	—	—	—	73	61	100
У тому числі з комунальних мереж – середнє значення [%]	2011	VM 2011	58	71	74	99

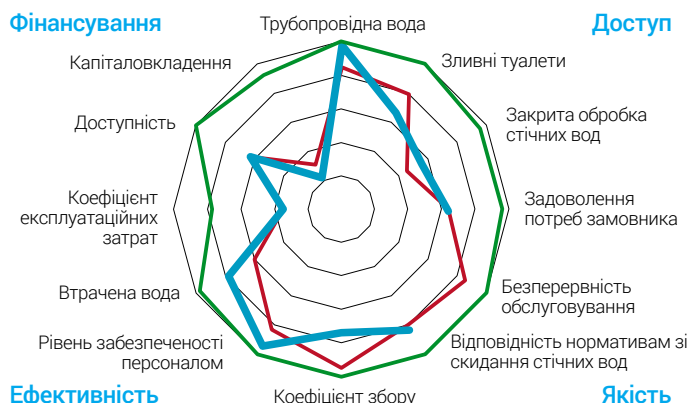

Водовідведення та каналізація						
Зливні туалети – середнє значення [%]	2012	Дані авторів	91	90	79	99
Зливні туалети – нижнє значення 40%	2012	Дані авторів	82	81	70	98
Зливні туалети – менше \$2,50/день [ПКС] [%]	—	—	—	76	54	100
У тому числі підключені до централізованої каналізації – середнє значення [%]	2012	BHAS 2013	31	53	66	94
Обробка стічних вод						
Під'єднано до підприємства з очистки стічних вод [%]	2011	FMOIT 2015	3	9	45	95
Виконання послуг						
Якість послуг						
Споживання води населенням [літрів/на душу населення/на день]	2012	FZS 2015	168	165	122	н/д
Безперервність водопостачання [годин/день]	—	—	—	19	20	24
Якість питної води [% зразків, які повністю відповідають вимогам]	2011	HEIS & PR 2011	79	83	93	99.9
Якість обробки стічних вод [% зразків, які повністю відповідають BOD5]	—	—	—	н/д	79	100
Засмічення каналізаційних труб [кількість/км/рік]	—	—	—	9.3	5.0	0.2
Задоволення потреб клієнта [% населення, задоволеного наданням послуг]	2013	Геллап 2013	76	63	63	95
Ефективність						
Втрачена вода [%]	2013	FZS 2014 & RZS BiH 2014	55	50	35	16
Втрачена вода [м³/км/день]	2013	FZS 2014 & RZS BiH 2014	30	41	35	5
Продуктивність персоналу [очистка та підготовка води] [кількість працівників/1 000 підключень]	2010	HEIS & PR 2011	15.8	11.5	9.6	2.0
Продуктивність персоналу [очистка та підготовка води] [кількість працівників/1 000 жителів, що обслуговуються]	2010	Експерт. оцінка	3.5	2.4	1.6	0.4
Коеф. сплати рахунків [грошовий дохід/дохід від сплати рахунків][%]	2014	FZS 2015	85	85	98	116
Рівень вимірювання [підключення з лічильником/підключення] [%]	2011	HEIS & PR 2011	82	81	84	100
Індикатор ефективності роботи підприємств водопостач. [WUPI]	н/д	Дані авторів	52	59	69	94
Фінансування послуг						
Джерела фінансування						
Загальне фінансування сектору [€/на душу населення/рік]	Дані авторів		23	29	62	н/д
Загальне фінансування сектору [частка ВВП] [%]	Дані авторів		0.33	0.34	0.45	н/д
Відсоток вартості послуг, що оплачується з тарифів	Дані авторів		71	67	67	н/д
Відсоток вартості послуг, що оплачується з податків	Дані авторів		16	17	12	н/д
Відсоток вартості послуг, що оплачується з переказів	Дані авторів		13	16	22	н/д
Витрати на послуги						
Середні річні капіталовкладення [частка загального фінансування сектору] [%]	Дані авторів		28	32	38	н/д
Середні річні капіталовкладення [€/на душу населення/рік]	Дані авторів		7	9	23	н/д
Оцінені інвестиції, необхідні для досягнення цілей [€/на душу населення/рік]	2011-2035	VM 2011	40	37	43	н/д
З яких частка управління стічними водами [%]	Дані авторів		62	70	61	н/д
Відшкодування затрат						
Середній тариф для населення [у тому числі на очистку та підготовку води] [€/м³]	2012	Експерт. оцінка	0.61	0.57	1.32	н/д
Витрати на експлуатацію та технічне обслуговування [€/м³]	Дані авторів		0.46	0.45	1.20	1.20
Покриття операційних витрат [дохід від сплати рахунків/операційні витрати]	2007	IBNet 2015	0.97	1.01	0.96	1.49
Доступність						
Частка потенційних витрат на систему водопостачання та каналізації, що перевищує середній дохід [%]	—	—	—	1.6	2.6	н/д
Частка потенційних витрат на систему водопостачання та каналізації, що перевищує нижнє значення 40% доходу [%]	—	—	—	2.5	3.8	н/д
Частка домогосподарств з потенційними витратами на систему водопостачання та каналізації понад 5% середнього доходу [%]	—	—	—	1.6	14.1	н/д
Надійність послуг						
Оцінка надійності сектору	н/д	Дані авторів	57	59	64	96

БОЛГАРІЯ

Член ЄС

Оцінка надійності сектору
66

Показник	Рік	Джерело	Значення	Середнє знач. серед не ЄС країн	Середній в Дунайському рег.	Найкраще в Дунайському рег.
----------	-----	---------	----------	---------------------------------	-----------------------------	-----------------------------

Умови для надання послуг

Соціально-економічна ситуація

Населення [мільйонів людей]	2013	Світ. банк 2015	7.265	8.481	8.451	н/д
Приріст населення [сукупний темп приросту 1990 – 2013][%]	1990-2013	Світ. банк 2015	-0.79	-0.26	-0.37	н/д
Частка міського населення [%]	2013	Світ. банк 2015	73	63	63	н/д
ВВП на душу населення, ПКС [поточна міжнародна \$]	2013	Світ. банк 2015	15,941	24,535	16,902	н/д
Коефіцієнт бідного населення [\$2,50 на день [ПКС] [% від населення]]	2011	Світ. банк 2015	5.40	1.86	1.65	н/д

Адміністративна організація

К-сть органів місцевого самоврядування [муніципалітети]	2013	NAMRB 2014	264	2,335	1,987	н/д
Середній розмір органів місцевого самоврядування [населення]	2013	Дані авторів	27,519	3,632	4,253	н/д

Водні ресурси

Загальне поповнення водозабезпеченості [м³/на душу населення/рік]	2008-2012	ФАО Аквастат 2015	2,927	10,142	7,070	н/д
Річний водозабір прісної води, внутрішній [% від загального забору]	2013	Світ. банк 2015	16	38	26	н/д
Частка поверхневих вод як ресурсу питної води [%]	2014	МКЗД 2015	71	16	31	н/д

Організація послуг

Кількість офіційних компаній із водопостачання	2014	EWRC 2015	56	1,060	661	н/д
Середня чисельність населення, що обслуговується [населення]	2013	Дані авторів	128,437	6,643	9,496	н/д
Основний тип постачальника послуг	Державний та міський					
Сфера застосування послуги	Водопостачання та/або водовідведення					
Власність	Державна або міська					
Географічна сфера застосування	Один на декілька міст					
Законодавство в сфері водопостачання?	Так					
Однолінійне міністерство?	Так [Міністерство регіонального розвитку та комунальних послуг]					
Регулятивний орган?	Так [EWRC]					
Загальнодоступні показники зростання комунальних підприємств?	Так [www.danubis.org]					
Націонал. асоціація з регулювання комунальних підприємств?	Так [BWA для очистки та підготовки води з обмеженням впливом]					
Участь приватного сектору	Так, у водному господарстві Софії					

Доступ до послуг

Водопостачання

Трубопровідна вода – середнє значення [%]	2012	Дані авторів	98	91	83	100
Трубопровідна вода – нижнє значення 40% [%]	2012	Дані авторів	96	85	76	100
Трубопровідна вода – менше \$2,50/день [ПКС] [%]	2012	Дані авторів	76	77	61	100
У тому числі з комунальних мереж – середнє значення [%]	2011	NSI 2015a	99	83	74	99

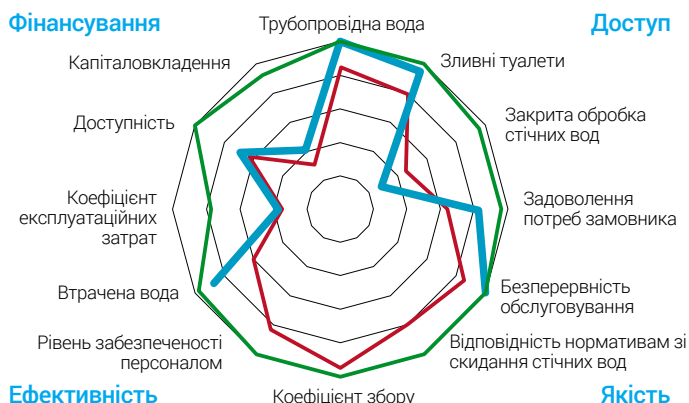

Водовідведення та каналізація						
Зливні туалети – середнє значення [%]	2012	Дані авторів	67	83	79	99
Зливні туалети – нижнє значення 40%	2012	Дані авторів	50	74	70	98
Зливні туалети – менше \$2,50/день [ГКС] [%]	2012	Дані авторів	12	63	54	100
У тому числі підключені до централізованої каналізації – середнє значення [%]	2011	NSI 2015a	74	67	66	94
Обробка стічних вод						
Під'єднано до підприємства з очистки стічних вод [%]	2011	NSI 2015a	56	62	45	95
Виконання послуг						
Якість послуг						
Споживання води населенням [літрів/на душу населення/на день]	2011	NSI 2015b	100	113	122	н/д
Безперебійність водопостачання [годин/день]	—	—	—	24	20	24
Якість питної води [% зразків, які повністю відповідають вимогам]	2011	MoH 2015	97	96	93	99.9
Якість обробки стічних вод [% зразків, які повністю відповідають BOD5]	2011	MoH 2015	81	79	79	100
Засмічення каналізаційних труб [кількість/км/рік]	—	—	—	3.0	5.0	0.2
Задоволення потреб клієнта [% населення, задоволеного наданням послуг]	2013	Геллап 2013	63	78	63	95
Ефективність						
Втрачена вода [%]	2011	NSI 2015b	60	34	35	16
Втрачена вода [м³/км/день]	2013	EWRC 2015	22	14	35	5
Продуктивність персоналу [очистка та підготовка води] [кількість працівників/1 000 підключень]	2012	IBNet 2015	6.2	8.7	9.6	2.0
Продуктивність персоналу [очистка та підготовка води] [кількість працівників/1 000 жителів, що обслуговуються]	2012	IBNet 2015	1.2	1.0	1.7	0.4
Коеф. сплати рахунків [грошовий дохід/дохід від сплати рахунків][%]	2012	IBNet 2015	72	102	98	116
Рівень вимірювання [підключення з лічильником/підключення] [%]	2012	IBNet 2015	100	96	84	100
Індикатор ефективності роботи підприємств водопостач. [WUPI]	н/д	Дані авторів	77	80	69	94
Фінансування послуг						
Джерела фінансування						
Загальне фінансування сектору [€/на душу населення/рік]	Дані авторів		37	101	62	н/д
Загальне фінансування сектору [частка ВВП] [%]	Дані авторів		0.31	0.55	0.45	н/д
Відсоток вартості послуг, що оплачується з тарифів	Дані авторів		57	65	67	н/д
Відсоток вартості послуг, що оплачується з податків	Дані авторів		14	10	13	н/д
Відсоток вартості послуг, що оплачується з переказів	Дані авторів		29	25	20	н/д
Витрати на послуги						
Середні річні капіталовкладення [частка загального фінансування сектору] [%]	Дані авторів		47	42	38	н/д
Середні річні капіталовкладення [€/на душу населення/рік]	Дані авторів		18	42	23	н/д
Оцінені інвестиції, необхідні для досягнення цілей [€/на душу населення/рік]	2014-2023	MRRB 2014	86	65	43	н/д
З яких частка управління стічними водами [%]	Дані авторів		59	64	61	н/д
Відшкодування затрат						
Середній тариф для населення [у тому числі на очистку та підготовку води] [€/м³]	2014	EWRC 2015	0.94	2.18	1.32	н/д
Витрати на експлуатацію та технічне обслуговування [€/м³]	Дані авторів		0.54	1.77	1.20	н/д
Покриття операційних витрат [дохід від сплати рахунків/операційні витрати]	2012	IBNet 2015	1.13	1.10	0.96	1.49
Доступність						
Частка потенційних витрат на систему водопостачання та каналізації, що перевищує середній дохід [%]	2012	Дані авторів	2.7	3.1	2.6	н/д
Частка потенційних витрат на систему водопостачання та каналізації, що перевищує нижнє значення 40% доходу [%]	2012	Дані авторів	4.6	4.7	3.8	н/д
Частка домогосподарств з потенційними витратами на систему водопостачання та каналізації понад 5% середнього доходу [%]	2012	Дані авторів	57.6	24.7	14.1	н/д
Надійність послуг						
Оцінка надійності сектору	н/д	Дані авторів	66	74	64	96

ХОРВАТІЯ

Член ЄС

Оцінка надійності сектору
72

Показник	Рік	Джерело	Значення	Середнє знач. серед не ЄС країн	Середній в Дунайському рег.	Найкраще в Дунайському рег.
----------	-----	---------	----------	---------------------------------	-----------------------------	-----------------------------

Умови для надання послуг

Соціально-економічна ситуація

Населення [мільйонів людей]	2013	Світ. банк 2015	4,253	8,481	8,451	н/д
Приріст населення [сукупний темп приросту 1990 – 2013][%]	1990-2013	Світ. банк 2015	-0.51	-0.26	-0.37	н/д
Частка міського населення [%]	2013	Світ. банк 2015	58	63	63	н/д
ВВП на душу населення, ПКС [поточна міжнародна \$]	2013	Світ. банк 2015	20,904	24,535	16,902	н/д
Коефіцієнт бідного населення [\$2,50 на день [ПКС] [% від населення]]	2011	Світ. банк 2015	0.11	1.86	1.65	н/д

Адміністративна організація

К-сть органів місцевого самоврядування [муніципалітети]	2011	DZS 2012	556	2,335	1,987	н/д
Середній розмір органів місцевого самоврядування [населення]	2013	Дані авторів	7,650	3,632	4,253	н/д

Водні ресурси

Загальне поповнення водозабезпеченості [м³/на душу населення/рік]	2008-2012	ФАО Аквастат 2015	24,495	10,142	7,070	н/д
Річний водозабір прісної води, внутрішній [% від загального забору]	2013	Світ. банк 2015	85	38	26	н/д
Частка поверхневих вод як ресурсу питної води [%]	2014	МКЗД 2015	4	16	31	н/д

Організація послуг

Кількість офіційних компаній із водопостачання	2012	WB&DE 2012	140	1,060	661	н/д
Середня чисельність населення, що обслуговується [населення]	2013	Дані авторів	24,605	6,643	9,496	н/д
Основний тип постачальника послуг	Місцеві/муніципальні комунальні підприємства					
Сфера застосування послуги	Водопостачання та/або водовідведення					
Власність	Місцева влада					
Географічна сфера застосування	Один на декілька міст					
Законодавство в сфері водопостачання?	Так					
Однолінійне міністерство?	Так [Міністерство сільського господарства]					
Регулятивний орган?	Так [Рада служби водного господарства]					
Загальнодоступні показники зростання комунальних підприємств?	Ні					
Націонал. асоціація з регулювання комунальних підприємств?	Так [GVIK для очистки та підготовки води з обмеженими функціями]					
Участь приватного сектору	Обмежена будівництвом заводу з очистки стічних вод та діяльністю в м. Загреб					

Доступ до послуг

Водопостачання

Трубопровідна вода – середнє значення [%]	2012	Дані авторів	99	91	83	100
Трубопровідна вода – нижнє значення 40% [%]	2012	Дані авторів	98	85	76	100
Трубопровідна вода – менше \$2,50/день [ПКС] [%]	2012	Дані авторів	95	77	61	100
У тому числі з комунальних мереж – середнє значення [%]	2010	Вода 2010	81	83	74	99

Водовідведення та каналізація

Зливні туалети – середнє значення [%]	2012	Дані авторів	95	83	79	99
Зливні туалети – нижнє значення 40%	2012	Дані авторів	93	74	70	98
Зливні туалети – менше \$2,50/день [ПКС] [%]	2012	Дані авторів	90	63	54	100
У тому числі підключені до централізованої каналізації – середнє значення [%]	2010	Вода 2010	44	67	66	94

Обробка стічних вод

Під'єднано до підприємства з очистки стічних вод [%]	2007	DZS 2008	28	62	45	95
--	------	----------	----	----	----	----

Виконання послуг

Якість послуг

Споживання води населенням [літрів/на душу населення/на день]	2008	WB&DE 2012	113	113	122	н/д
Безперебійність водопостачання [годин/день]	2014	Експерт. оцінка	24	24	20	24
Якість питної води [% зразків, які повністю відповідають вимогам]	2012	HZJZ 2013	85	96	93	99.9
Якість обробки стічних вод [% зразків, які повністю відповідають BOD5]	–	–	–	79	79	100
Засмічення каналізаційних труб [кількість/км/рік]	–	–	–	3.0	5.0	0.2
Задоволення потреб клієнта [% населення, задоволеного наданням послуг]	2013	Геллап 2013	82	78	63	95

Ефективність

Втрачена вода [%]	2011	DZS 2012	44	34	35	16
Втрачена вода [м³/км/день]	2011	DZS 2012	14	14	35	5
Продуктивність персоналу [очистка та підготовка води] [кількість працівників/1 000 підключень]	2012	WB&DE 2012	3	8.7	9.6	2.0
Продуктивність персоналу [очистка та підготовка води] [кількість працівників/1 000 жителів, що обслуговуються]	–	–	–	1.0	1.7	0.4
Коеф. сплати рахунків [грошовий дохід/дохід від сплати рахунків][%]	2012	Світ. банк 2013a & 2013b	90	102	98	116
Рівень вимірювання [підключення з лічильником/підключення] [%]	2012	WB&DE 2012	100	96	84	100
Індикатор ефективності роботи підприємств водопостач. [WUPI]	н/д	Дані авторів	73	80	69	94

Фінансування послуг

Джерела фінансування

Загальне фінансування сектору [€/на душу населення/рік]	Дані авторів	81	101	62	н/д
Загальне фінансування сектору [частка ВВП] [%]	Дані авторів	0.54	0.55	0.45	н/д
Відсоток вартості послуг, що оплачується з тарифів	Дані авторів	57	65	67	н/д
Відсоток вартості послуг, що оплачується з податків	Дані авторів	20	10	13	н/д
Відсоток вартості послуг, що оплачується з переказів	Дані авторів	23	25	20	н/д

Витрати на послуги

Середні річні капіталовкладення [частка загального фінансування сектору] [%]	Дані авторів		41	42	38	н/д
Середні річні капіталовкладення [€/на душу населення/рік]	Дані авторів		33	42	23	н/д
Оцінені інвестиції, необхідні для досягнення цілей [€/на душу населення/рік]	2014-2021	Вода 2010	93	65	43	н/д
З яких частка управління стічними водами [%]	Дані авторів		73	64	61	н/д

Відшкодування затрат

Середній тариф для населення [у тому числі на очистку та підготовку води] [€/м³]	2012	WB&DE 2012	1.80	2.18	1.32	н/д
Витрати на експлуатацію та технічне обслуговування [€/м³]	Дані авторів		1.43	1.77	1.20	н/д
Покриття операційних витрат [дохід від сплати рахунків/ операційні витрати]	2009	Світ. банк 2013а	0.97	1.10	0.96	1.49

Доступність

Частка потенційних витрат на систему водопостачання та каналізації, що перевищує середній дохід [%]	2012	Дані авторів	2.3	3.1	2.6	н/д
Частка потенційних витрат на систему водопостачання та каналізації, що перевищує нижнє значення 40% доходу [%]	2012	Дані авторів	3.6	4.7	3.8	н/д
Частка домогосподарств з потенційними витратами на систему водопостачання та каналізації понад 5% середнього доходу [%]	2012	Дані авторів	19.4	24.7	14.1	н/д

Надійність послуг

Оцінка надійності сектору	н/д	Дані авторів	72	74	64	96
---------------------------	-----	--------------	----	----	----	----

ЧЕСЬКА РЕСПУБЛІКА

Член ЄС

Оцінка надійності сектору
88

Показник	Рік	Джерело	Значення	Середнє знач. серед не ЄС країн	Середній в Дунайському рег.	Найкраще в Дунайському рег.
----------	-----	---------	----------	---------------------------------	-----------------------------	-----------------------------

Умови для надання послуг

Соціально-економічна ситуація

Населення [мільйонів людей]	2013	Світ. банк 2015	10.512	8.481	8.451	н/д
Приріст населення [сукупний темп приросту 1990 – 2013][%]	1990-2013	Світ. банк 2015	0.08	-0.26	-0.37	н/д
Частка міського населення [%]	2013	Світ. банк 2015	73	63	63	н/д
ВВП на душу населення, ПКС [поточна міжнародна \$]	2013	Світ. банк 2015	27,344	24,535	16,902	н/д
Коефіцієнт бідного населення [\$2,50 на день [ПКС] [% від населення]]	2008	Світ. банк 2015	0.05	1.86	1.65	н/д

Адміністративна організація

К-сть органів місцевого самоврядування [муніципалітети]	2014	CZSO 2015	6,253	2,335	1,987	н/д
Середній розмір органів місцевого самоврядування [населення]	2013	Дані авторів	1,681	3,632	4,253	н/д

Водні ресурси

Загальне поповнення водозабезпеченості [м³/на душу населення/рік]	2008-2012	ФАО Аквастат 2015	1,234	10,142	7,070	н/д
Річний водозабір прісної води, внутрішній [% від загального забору]	2013	Світ. банк 2015	42	38	26	н/д
Частка поверхневих вод як ресурсу питної води [%]	2014	МКЗД 2015	26	16	31	н/д

Організація послуг

Кількість офіційних компаній із водопостачання	2013	Експерт. оцінка	2,438	1,060	661	н/д
Середня чисельність населення, що обслуговується [населення]	2013	Дані авторів	4,057	6,643	9,496	н/д
Основний тип постачальника послуг	Приватний					
Сфера застосування послуги	Очистка/підготовка води					
Власність	Муніципальна					
Географічна сфера застосування	Міста/регіони					
Законодавство в сфері водопостачання?	Так					
Однолінійне міністерство?	Ні					
Регулятивний орган?	Ні					
Загальнодоступні показники зростання комунальних підприємств?	Ні					
Націонал. асоціація з регулювання комунальних підприємств?	Так [SOVAK для очистки та підготовки води]					
Участь приватного сектору	Так / змішано та окремо					

Доступ до послуг

Водопостачання

Трубопровідна вода – середнє значення [%]	2012	Дані авторів	100	91	83	100
Трубопровідна вода – нижнє значення 40% [%]	2012	Дані авторів	100	85	76	100
Трубопровідна вода – менше \$2,50/день [ПКС] [%]	2012	Дані авторів	100	77	61	100
У тому числі з комунальних мереж – середнє значення [%]	2013	CZSO 2015	94	83	74	99

Водовідведення та каналізація						
Зливні туалети – середнє значення [%]	2012	Дані авторів	98	83	79	99
Зливні туалети – нижнє значення 40%	2012	Дані авторів	98	74	70	98
Зливні туалети – менше \$2,50/день [ГКС] [%]	2012	Дані авторів	100	63	54	100
У тому числі підключені до централізованої каналізації – середнє значення [%]	2012	MZe & MŽP 2013	83	67	66	94
Обробка стічних вод						
Під'єднано до підприємства з очистки стічних вод [%]	2012	MZe & MŽP 2013	83	62	45	95
Виконання послуг						
Якість послуг						
Споживання води населенням [літрів/на душу населення/на день]	2013	CZSO 2015	87	113	122	н/д
Безперебійність водопостачання [годин/день]	2013	IBNet 2015	24	24	20	24
Якість питної води [% зразків, які повністю відповідають вимогам]	2013	SZU 2014	99,8	96	93	99,9
Якість обробки стічних вод [% зразків, які повністю відповідають BOD5]	2013	Eurostat 2014	99	79	79	100
Засмічення каналізаційних труб [кількість/км/рік]	2013	IBNet 2015	0.26	3.0	5.0	0.2
Задоволення потреб клієнта [% населення, задоволеного наданням послуг]	2013	Геллап 2013	81	78	63	95
Ефективність						
Втрачена вода [%]	2012	CZSO 2015	22	34	35	16
Втрачена вода [м³/км/день]	2012	CZSO 2015	5	14	35	5
Продуктивність персоналу [очистка та підготовка води] [кількість працівників/1 000 підключень]	2013	IBNet 2015	5.2	8.7	9.6	2.0
Продуктивність персоналу [очистка та підготовка води] [кількість працівників/1 000 жителів, що обслуговуються]	2013	IBNet 2015	0.8	1.0	1.7	0.4
Коеф. сплати рахунків [грошовий дохід/дохід від сплати рахунків][%]	2013	IBNet 2015	95	102	98	116
Рівень вимірювання [підключення з лічильником/підключення] [%]	2013	IBNet 2015	100	96	84	100
Індикатор ефективності роботи підприємств водопостач. [WUPI]	н/д	Дані авторів	91	80	69	94
Фінансування послуг						
Джерела фінансування						
Загальне фінансування сектору [€/на душу населення/рік]	Дані авторів		124	101	62	н/д
Загальне фінансування сектору [частка ВВП] [%]	Дані авторів		0.62	0.55	0.45	н/д
Відсоток вартості послуг, що оплачується з тарифів	Дані авторів		60	65	67	н/д
Відсоток вартості послуг, що оплачується з податків	Дані авторів		18	10	13	н/д
Відсоток вартості послуг, що оплачується з переказів	Дані авторів		22	25	20	н/д
Витрати на послуги						
Середні річні капіталовкладення [частка загального фінансування сектору] [%]	Дані авторів		50	42	38	н/д
Середні річні капіталовкладення [€/на душу населення/рік]	Дані авторів		62	42	23	н/д
Оцінені інвестиції, необхідні для досягнення цілей [€/на душу населення/рік]	2015-2022	Експерт. оцінка	49	65	43	н/д
З яких частка управління стічними водами [%]	Дані авторів		78	64	61	н/д
Відшкодування затрат						
Середній тариф для населення [у тому числі на очистку та підготовку води] [€/м³]	2013	MZe 2014	2.75	2.18	1.32	н/д
Витрати на експлуатацію та технічне обслуговування [€/м³]	Дані авторів		2.10	1.77	1.20	н/д
Покриття операційних витрат [дохід від сплати рахунків/операційні витрати]	2013	IBNet 2015	1.18	1.10	0.96	1.49
Доступність						
Частка потенційних витрат на систему водопостачання та каналізації, що перевищує середній дохід [%]	2012	Дані авторів	2.0	3.1	2.6	н/д
Частка потенційних витрат на систему водопостачання та каналізації, що перевищує нижнє значення 40% доходу [%]	2012	Дані авторів	2.8	4.7	3.8	н/д
Частка домогосподарств з потенційними витратами на систему водопостачання та каналізації понад 5% середнього доходу [%]	2012	Дані авторів	3.0	24.7	14.1	н/д
Надійність послуг						
Оцінка надійності сектору	н/д	Дані авторів	88	74	64	96

УГОРЩИНА

Член ЄС

Оцінка надійності сектору

74

Показник	Рік	Джерело	Значення	Середнє знач. серед не ЄС країн	Середній в Дунайському рег.	Найкраще в Дунайському рег.
----------	-----	---------	----------	---------------------------------	-----------------------------	-----------------------------

Умови для надання послуг

Соціально-економічна ситуація

Населення [мільйонів людей]	2013	Світ. банк 2015	9,897	8,481	8,451	н/д
Приріст населення [сукупний темп приросту 1990 – 2013][%]	1990-2013	Світ. банк 2015	-0.20	-0.26	-0.37	н/д
Частка міського населення [%]	2013	Світ. банк 2015	70	63	63	н/д
ВВП на душу населення, ПКС [поточна міжнародна \$]	2013	Світ. банк 2015	22,877	24,535	16,902	н/д
Коефіцієнт бідного населення [\$2,50 на день [ПКС] [% від населення]]	2011	Світ. банк 2015	0.35	1.86	1.65	н/д

Адміністративна організація

К-сть органів місцевого самоврядування [муніципалітети]	2014	Gov. HU 2015	3,152	2,335	1,987	н/д
Середній розмір органів місцевого самоврядування [населення]	2013	Дані авторів	3,140	3,632	4,253	н/д

Водні ресурси

Загальне поповнення водозабезпеченості [м³/на душу населення/рік]	2008-2012	ФАО Аквастат 2015	10,425	10,142	7,070	н/д
Річний водозабір прісної води, внутрішній [% від загального забору]	2013	Світ. банк 2015	12	38	26	н/д
Частка поверхневих вод як ресурсу питної води [%]	2014	МКЗД 2015	5	16	31	н/д

Організація послуг

Кількість офіційних компаній із водопостачання	2014	Експерт. оцінка	41	1,060	661	н/д
Середня чисельність населення, що обслуговується [населення]	2013	Дані авторів	226,912	6,643	9,496	н/д
Основний тип постачальника послуг	Муниципальні комунальні компанії					
Сфера застосування послуги	Очистка та підготовка води					
Власність	Муниципальна (51%), державна (23%), змішана із залученням приватних операторів (20%)					
Географічна сфера застосування	Один для декількох сотень населених пунктів					
Законодавство в сфері водопостачання?	Так					
Однолінійне міністерство?	Так [Міністерство національного розвитку]					
Регулятивний орган?	Так [HEA]					
Загальнодоступні показники зростання комунальних підприємств?	Ні					
Націонал. асоціація з регулювання комунальних підприємств?	Так [MAVIZ для очистки та підготовки води]					
Участь приватного сектору	Обмежена та така, що знижується, через регулятивні обмеження					

Доступ до послуг

Водопостачання

Трубопровідна вода – середнє значення [%]	2012	Дані авторів	97	91	83	100
Трубопровідна вода – нижнє значення 40% [%]	2012	Дані авторів	94	85	76	100
Трубопровідна вода – менше \$2,50/день [ПКС] [%]	2012	Дані авторів	98	77	61	100
У тому числі з комунальних мереж – середнє значення [%]	2012	KSH 2014	94	83	74	99

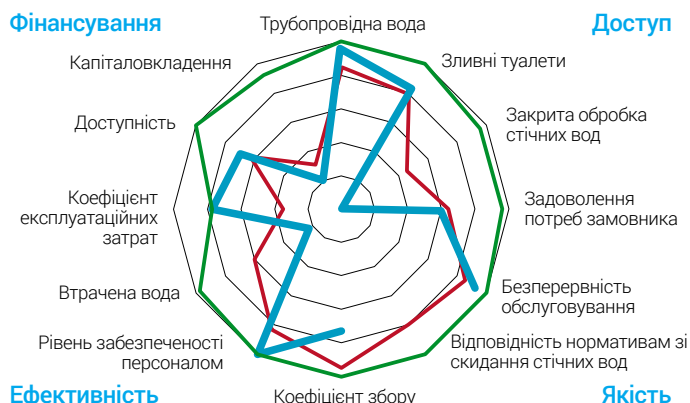

Водовідведення та каналізація						
Зливні туалети – середнє значення [%]	2012	Дані авторів	93	83	79	99
Зливні туалети – нижнє значення 40%	2012	Дані авторів	87	74	70	98
Зливні туалети – менше \$2,50/день [ПКС] [%]	2012	Дані авторів	98	63	54	100
У тому числі підключені до централізованої каналізації – середнє значення [%]	2012	KSH 2015	74	67	66	94
Обробка стічних вод						
Під'єднано до підприємства з очистки стічних вод [%]	2012	KSH 2015	72	62	45	95
Виконання послуг						
Якість послуг						
Споживання води населенням [літрів/на душу населення/на день]	2013	KSH 2015	94	113	122	н/д
Безперебійність водопостачання [годин/день]	2013	Експерт. оцінка	24	24	20	24
Якість питної води [% зразків, які повністю відповідають вимогам]	2011	ЕС 2014	95	96	93	99.9
Якість обробки стічних вод [% зразків, які повністю відповідають BOD5]	2013	Eurostat 2014	75	79	79	100
Засмічення каналізаційних труб [кількість/км/рік]	2007	IBNet 2015	7.41	3.0	5.0	0.2
Задоволення потреб клієнта [% населення, задоволеного наданням послуг]	2013	Геллап 2013	77	78	63	95
Ефективність						
Втрачена вода [%]	2012	KSH 2015	24	34	35	16
Втрачена вода [м³/км/день]	2012	KSH 2015	6.1	14	35	5
Продуктивність персоналу [очистка та підготовка води] [кількість працівників/1 000 підключень]	2012	Експерт. оцінка	3.5	8.7	9.6	2.0
Продуктивність персоналу [очистка та підготовка води] [кількість працівників/1 000 жителів, що обслуговуються]	2007	IBNet 2015	1.7	1.0	1.6	0.4
Коеф. сплати рахунків [грошовий дохід/дохід від сплати рахунків][%]	2010	KvVM 2010	94	102	98	116
Рівень вимірювання [підключення з лічильником/підключення] [%]	2012	Експерт. оцінка	99.7	96	84	100
Індикатор ефективності роботи підприємств водопостач. [WUP]	н/д	Дані авторів	81	80	69	94
Фінансування послуг						
Джерела фінансування						
Загальне фінансування сектору [€/на душу населення/рік]	Дані авторів		86	101	62	н/д
Загальне фінансування сектору [частка ВВП] [%]	Дані авторів		0.51	0.55	0.45	н/д
Відсоток вартості послуг, що оплачується з тарифів	Дані авторів		76	65	67	н/д
Відсоток вартості послуг, що оплачується з податків	Дані авторів		5	10	12	н/д
Відсоток вартості послуг, що оплачується з переказів	Дані авторів		19	25	22	н/д
Витрати на послуги						
Середні річні капіталовкладення [частка загального фінансування сектору] [%]	Дані авторів		15	42	38	н/д
Середні річні капіталовкладення [€/на душу населення/рік]	Дані авторів		13	42	23	н/д
Оцінені інвестиції, необхідні для досягнення цілей [€/на душу населення/рік]	2007-2013	KvVM 2010	32	65	43	н/д
З яких частка управління стічними водами [%]	Дані авторів		70	64	61	н/д
Відшкодування затрат						
Середній тариф для населення [у тому числі на очистку та підготовку води] [€/м³]	2012	KSH 2015	2.43	2.18	1.32	н/д
Витрати на експлуатацію та технічне обслуговування [€/м³]	Дані авторів		2.28	1.77	1.20	1.20
Покриття операційних витрат [дохід від сплати рахунків/ операційні витрати]	2011	Експерт. оцінка	0.89	1.10	0.96	1.49
Доступність						
Частка потенційних витрат на систему водопостачання та каналізації, що перевищує середній дохід [%]	2012	Дані авторів	2.9	3.1	2.6	н/д
Частка потенційних витрат на систему водопостачання та каналізації, що перевищує нижнє значення 40% доходу [%]	2012	Дані авторів	4.2	4.7	3.8	н/д
Частка домогосподарств з потенційними витратами на систему водопостачання та каналізації понад 5% середнього доходу [%]	2012	Дані авторів	18.9	24.7	14.1	н/д
Надійність послуг						
Оцінка надійності сектору	н/д	Дані авторів	74	74	64	96

КОСОВО

Потенційний кандидат
на вступ до ЄС

Оцінка надійності сектору
63

Показник	Рік	Джерело	Значення	Середнє знач. серед не ЄС країн	Середній в Дунайському рег.	Найкраще в Дунайському рег.
----------	-----	---------	----------	---------------------------------	-----------------------------	-----------------------------

Умови для надання послуг

Соціально-економічна ситуація

Населення [мільйонів людей]	2013	Світ. банк 2015	1,824	3.053	8.451	н/д
Приріст населення [сукупний темп приросту 1990 – 2013][%]	1990-2013	Світ. банк 2015	0.00	-0.33	-0.37	н/д
Частка міського населення [%]	2011	KAS 2011a	39	51	63	н/д
ВВП на душу населення, ПКС [поточна міжнародна \$]	2013	Світ. банк 2015	8,740	11,154	16,902	н/д
Коефіцієнт бідного населення [\$2,50 на день [ПКС] [% від населення]]	2010	KAS 2011b	6.81	3.55	1.65	н/д

Адміністративна організація

К-сть органів місцевого самоврядування [муніципалітети]	2013	KAS 2014	38	85	1,987	н/д
Середній розмір органів місцевого самоврядування [населення]	2013	Дані авторів	48,000	35,850	4,253	н/д

Водні ресурси

Загальне поповнення водозабезпеченості [м³/на душу населення/рік]	—	—	—	8,128	7,070	н/д
Річний водозабір прісної води, внутрішній [% від загального забору]	—	—	—	18	26	н/д
Частка поверхневих вод як ресурсу питної води [%]	2014	МКЗД 2015	60	42	31	н/д

Організація послуг

Кількість офіційних компаній із водопостачання	2012	WWRO 2013	7	75	661	н/д
Середня чисельність населення, що обслуговується [населення]	2013	Дані авторів	174,583	28,963	9,496	н/д
Основний тип постачальника послуг	Комунальні, регіональні постачальники послуг					
Сфера застосування послуги	Водопостачання, система збору та обробки стічних вод					
Власність	Центрального Уряду					
Географічна сфера застосування	Регіони					
Законодавство в сфері водопостачання?	Так					
Однолінійне міністерство?	Ні [але є Міжміністерська Рада з питань водних ресурсів]					
Регулятивний орган?	Так [WWRO]					
Загальнодоступні показники зростання комунальних підприємств?	Так [www.wwro-ks.org]					
Націонал. асоціація з регулювання комунальних підприємств?	Так [SHUKOS для очистки та підготовки води]					
Участь приватного сектору	Несуттєва					

Доступ до послуг

Водопостачання

Трубопровідна вода – середнє значення [%]	2010	Дані авторів	96	89	83	100
Трубопровідна вода – нижнє значення 40% [%]	2010	Дані авторів	93	81	76	100
Трубопровідна вода – менше \$2,50/день [ПКС] [%]	2010	Дані авторів	84	73	61	100
У тому числі з комунальних мереж – середнє значення [%]	2011	KAS 2011a	67	71	74	99

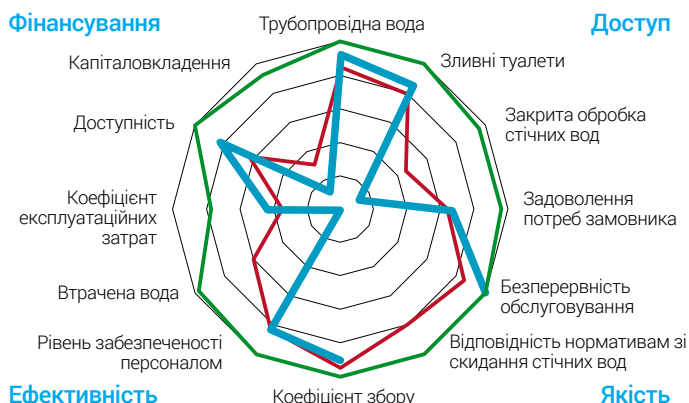
Водовідведення та каналізація						
Зливні туалети – середнє значення [%]	2010	Дані авторів	84	90	79	99
Зливні туалети – нижнє значення 40%	2010	Дані авторів	80	81	70	98
Зливні туалети – менше \$2,50/день [ГКС] [%]	2010	Дані авторів	76	76	54	100
У тому числі підключені до централізованої каналізації – середнє значення [%]	2011	KAS 2011a	53	53	66	94
Обробка стічних вод						
Під'єднано до підприємства з очистки стічних вод [%]	2013	Експерт. оцінка	1	9	45	95
Виконання послуг						
Якість послуг						
Споживання води населенням [літрів/на душу населення/на день]	2013	WWRO 2013	93	165	122	н/д
Безперебійність водопостачання [годин/день]	2013	WWRO 2013	22	19	20	24
Якість питної води [% зразків, які повністю відповідають вимогам]	2013	WWRO 2013	98	83	93	99.9
Якість обробки стічних вод [% зразків, які повністю відповідають BOD5]	—	—	—	н/д	79	100
Засмічення каналізаційних труб [кількість/км/рік]	2013	IBNet 2015	5.0	9.3	5.0	0.2
Задоволення потреб клієнта [% населення, задоволеного наданням послуг]	2013	Геллап 2013	60	63	63	95
Ефективність						
Втрачена вода [%]	2013	WWRO 2013	57	50	35	16
Втрачена вода [м³/км/день]	2013	IBNet 2015	59	41	35	5
Продуктивність персоналу [очистка та підготовка води] [кількість працівників/1 000 підключень]	2013	WWRO 2013	6.6	11.5	9.6	2.0
Продуктивність персоналу [очистка та підготовка води] [кількість працівників/1 000 жителів, що обслуговуються]	2013	IBNet 2015	0.7	2.4	1.7	0.4
Коеф. сплати рахунків [грошовий дохід/дохід від сплати рахунків][%]	2013	WWRO 2013	71	85	98	116
Рівень вимірювання [підключення з лічильником/підключення] [%]	2013	WWRO 2013	91	81	84	100
Індикатор ефективності роботи підприємств водопостач. [WUPI]	н/д	Дані авторів	65	59	69	94
Фінансування послуг						
Джерела фінансування						
Загальне фінансування сектору [€/на душу населення/рік]	Дані авторів		22	29	62	н/д
Загальне фінансування сектору [частка ВВП] [%]	Дані авторів		0.34	0.34	0.45	н/д
Відсоток вартості послуг, що оплачується з тарифів	Дані авторів		34	67	67	н/д
Відсоток вартості послуг, що оплачується з податків	Дані авторів		37	17	13	н/д
Відсоток вартості послуг, що оплачується з переказів	Дані авторів		29	16	20	н/д
Витрати на послуги						
Середні річні капіталовкладення [частка загального фінансування сектору] [%]	Дані авторів		77	32	38	н/д
Середні річні капіталовкладення [€/на душу населення/рік]	Дані авторів		17	9	23	н/д
Оцінені інвестиції, необхідні для досягнення цілей [€/на душу населення/рік]	2014-2034	Gov. KS 2014	29	37	43	н/д
З яких частка управління стічними водами [%]	Дані авторів		69	70	61	н/д
Відшкодування затрат						
Середній тариф для населення [у тому числі на очистку та підготовку води] [€/м³]	2013	WWRO 2013	0.48	0.57	1.32	н/д
Витрати на експлуатацію та технічне обслуговування [€/м³]	Дані авторів		0.22	0.45	1.20	н/д
Покриття операційних витрат [дохід від сплати рахунків/операційні витрати]	2013	WWRO 2013	1.49	1.01	0.96	1.49
Доступність						
Частка потенційних витрат на систему водопостачання та каналізації, що перевищує середній дохід [%]	2010	Дані авторів	2.3	1.6	2.6	н/д
Частка потенційних витрат на систему водопостачання та каналізації, що перевищує нижнє значення 40% доходу [%]	2010	Дані авторів	3.4	2.5	3.8	н/д
Частка домогосподарств з потенційними витратами на систему водопостачання та каналізації понад 5% середнього доходу [%]	2010	Дані авторів	3.8	1.6	14.1	н/д
Надійність послуг						
Оцінка надійності сектору	н/д	Дані авторів	63	59	64	96

КЮР МАКЕДОНИЈА

Країна-кандидат на вступ до ЄС

Оцінка надійності сектору

61

Показник	Рік	Джерело	Значення	Середнє знач. серед не ЄС країн	Середній в Дунайському рег.	Найкраще в Дунайському рег.
----------	-----	---------	----------	---------------------------------	-----------------------------	-----------------------------

Умови для надання послуг

Соціально-економічна ситуація

Населення [мільйонів людей]	2013	Світ. банк 2015	2.107	3.053	8.451	н/д
Приріст населення [сукупний темп приросту 1990 – 2013][%]	1990-2013	Світ. банк 2015	0.21	-0.33	-0.37	н/д
Частка міського населення [%]	2013	Світ. банк 2015	57	51	63	н/д
ВВП на душу населення, ПКС [поточна міжнародна \$]	2013	Світ. банк 2015	11.802	11,154	16,902	н/д
Коефіцієнт бідного населення [\$2,50 на день [ПКС] [% від населення]]	2008	Світ. банк 2015	9.00	3.55	1.65	н/д

Адміністративна організація

К-сть органів місцевого самоврядування [муніципалітети]	2014	SSO 2015	80	85	1,987	н/д
Середній розмір органів місцевого самоврядування [населення]	2013	Дані авторів	26,339	35,850	4,253	н/д

Водні ресурси

Загальне поповнення водозабезпеченості [м³/на душу населення/рік]	2008-2012	ФАО Аквастат 2015	3,039	8,128	7,070	н/д
Річний водозабір прісної води, внутрішній [% від загального забору]	2013	Світ. банк 2015	21	18	26	н/д
Частка поверхневих вод як ресурсу питної води [%]	2014	МКЗД 2015	50	42	31	н/д

Організація послуг

Кількість офіційних компаній із водопостачання	2014	ADKOM 2014	68	75	661	н/д
Середня чисельність населення, що обслуговується [населення]	2013	Дані авторів	23,241	28,963	9,496	н/д
Основний тип постачальника послуг	Муніципальне публічне підприємство					
Сфера застосування послуги	Водопостачання, водовідведення та комунальні відходи					
Власність	Місцевих органів влади (місто Скоп'є)					
Географічна сфера застосування	Адміністративні кордони міста (місто Скоп'є)					
Законодавство в сфері водопостачання?	Так					
Однолінійне міністерство?	Ні					
Регулятивний орган?	Ні					
Загальнодоступні показники зростання комунальних підприємств?	Ні					
Націонал. асоціація з регулювання комунальних підприємств?	Так [ADKOM для муніципальних послуг]					
Участь приватного сектору	Лише один приватний оператор					

Доступ до послуг

Водопостачання

Трубопровідна вода – середнє значення [%]	2012	Дані авторів	92	89	83	100
Трубопровідна вода – нижнє значення 40% [%]	2012	Дані авторів	83	81	76	100
Трубопровідна вода – менше \$2,50/день [ПКС] [%]	—	—	—	73	61	100
У тому числі з комунальних мереж – середнє значення [%]	2012	Eptisa-Geing 2014	75	71	74	99

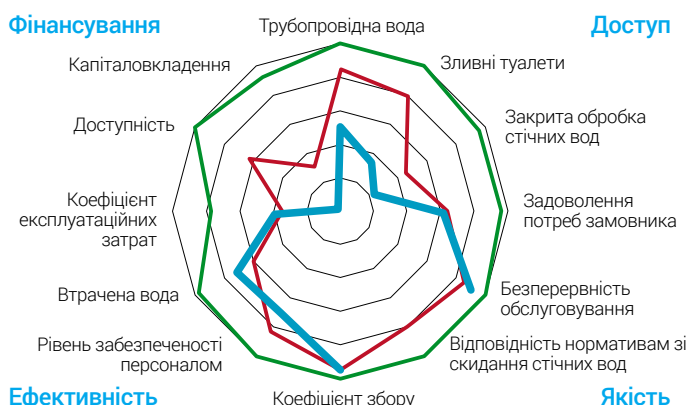

Водовідведення та каналізація						
Зливні туалети – середнє значення [%]	2012	Дані авторів	86	90	79	99
Зливні туалети – нижнє значення 40%	2012	Дані авторів	67	81	70	98
Зливні туалети – менше \$2,50/день [ГКС] [%]	—	—	—	76	54	100
У тому числі підключені до централізованої каналізації – середнє значення [%]	2011	SSO 2011	60	53	66	94
Обробка стічних вод						
Під'єднано до підприємства з очистки стічних вод [%]	2012	MoEPP 2011	13	9	45	95
Виконання послуг						
Якість послуг						
Споживання води населенням [літрів/на душу населення/на день]	2013	IBNet 2015	158	165	122	н/д
Безперебійність водопостачання [годин/день]	2013	IBNet 2015	24	19	20	24
Якість питної води [% зразків, які повністю відповідають вимогам]	2009	IPH 2014	95	83	93	99.9
Якість обробки стічних вод [% зразків, які повністю відповідають BOD5]	—	—	—	н/д	79	100
Засмічення каналізаційних труб [кількість/км/рік]	2013	IBNet 2015	5.5	9.3	5.0	0.2
Задоволення потреб клієнта [% населення, задоволеного наданням послуг]	2013	Геллап 2013	66	63	63	95
Ефективність						
Втрачена вода [%]	2013	IBNet 2015	63	50	35	16
Втрачена вода [м³/км/день]	2013	IBNet 2015	101	41	35	5
Продуктивність персоналу [очистка та підготовка води] [кількість працівників/1 000 підключень]	2013	IBNet 2015	8.2	11.5	9.6	2.0
Продуктивність персоналу [очистка та підготовка води] [кількість працівників/1 000 жителів, що обслуговуються]	2013	IBNet 2015	1.8	2.4	1.7	0.4
Коеф. сплати рахунків [грошовий дохід/дохід від сплати рахунків][%]	2013	IBNet 2015	92	85	98	116
Рівень вимірювання [підключення з лічильником/підключення] [%]	2012	Експерт. оцінка	84	81	84	100
Індикатор ефективності роботи підприємств водопостач. [WUPI]	н/д	Дані авторів	62	59	69	94
Фінансування послуг						
Джерела фінансування						
Загальне фінансування сектору [€/на душу населення/рік]	Дані авторів		31	29	62	н/д
Загальне фінансування сектору [частка ВВП] [%]	Дані авторів		0.34	0.34	0.45	н/д
Відсоток вартості послуг, що оплачується з тарифів	Дані авторів		71	67	67	н/д
Відсоток вартості послуг, що оплачується з податків	Дані авторів		21	17	13	н/д
Відсоток вартості послуг, що оплачується з переказів	Дані авторів		8	16	20	н/д
Витрати на послуги						
Середні річні капіталовкладення [частка загального фінансування сектору] [%]	Дані авторів		33	32	38	н/д
Середні річні капіталовкладення [€/на душу населення/рік]	Дані авторів		10	9	23	н/д
Оцінені інвестиції, необхідні для досягнення цілей [€/на душу населення/рік]	2014-2030	Eptisa-Geing 2014	20	37	43	н/д
З яких частка управління стічними водами [%]	Дані авторів		70	70	61	н/д
Відшкодування затрат						
Середній тариф для населення [у тому числі на очистку та підготовку води] [€/м³]	2013	ADKOM 2014	0.59	0.57	1.32	н/д
Витрати на експлуатацію та технічне обслуговування [€/м³]	Дані авторів		0.48	0.45	1.20	н/д
Покриття операційних витрат [дохід від сплати рахунків/операційні витрати]	2013	IBNet 2015	1.05	1.01	0.96	1.49
Доступність						
Частка потенційних витрат на систему водопостачання та каналізації, що перевищує середній дохід [%]	2008	Дані авторів	1.7	1.6	2.6	н/д
Частка потенційних витрат на систему водопостачання та каналізації, що перевищує нижнє значення 40% доходу [%]	2008	Дані авторів	2.9	2.5	3.8	н/д
Частка домогосподарств з потенційними витратами на систему водопостачання та каналізації понад 5% середнього доходу [%]	2008	Дані авторів	2.4	1.6	14.1	н/д
Надійність послуг						
Оцінка надійності сектору	н/д	Дані авторів	61	59	64	96

МОЛДОВА

Країна-член ЄС

Оцінка надійності сектору
50

Показник	Рік	Джерело	Значення	Середнє знач. серед не ЄС країн	Середній в Дунайському рег.	Найкраще в Дунайському рег.
----------	-----	---------	----------	---------------------------------	-----------------------------	-----------------------------

Умови для надання послуг

Соціально-економічна ситуація

Населення [мільйонів людей]	2013	Світ. банк 2015	3.559	24.524	8.451	н/д
Приріст населення [сукупний темп приросту 1990 – 2013][%]	1990-2013	Світ. банк 2015	-0.16	-0.54	-0.37	н/д
Частка міського населення [%]	2013	Світ. банк 2015	45	67	63	н/д
ВВП на душу населення, ПКС [поточна міжнародна \$]	2013	Світ. банк 2015	4,669	8,489	16,902	н/д
Коефіцієнт бідного населення [\$2,50 на день [ПКС] [% від населення]]	2011	Світ. банк 2015	7.07	0.64	1.65	н/д

Адміністративна організація

К-сть органів місцевого самоврядування [муніципалітети]	2011	IMF 2012	981	6,303	1,987	н/д
Середній розмір органів місцевого самоврядування [населення]	2013	Дані авторів	3,628	3,891	4,253	н/д

Водні ресурси

Загальне поповнення водозабезпеченості [м³/на душу населення/рік]	2008-2012	ФАО Аквастат 2015	3,315	9,156	7,070	н/д
Річний водозабір прісної води, внутрішній [% від загального забору]	2013	Світ. банк 2015	14	20	26	н/д
Частка поверхневих вод як ресурсу питної води [%]	2014	МКЗД 2015	33	27	31	н/д

Організація послуг

Кількість офіційних компаній із водопостачання	2012	AMAC 2015	52	824	661	н/д
Середня чисельність населення, що обслуговується [населення]	2013	Дані авторів	29,430	18,882	9,496	н/д
Основний тип постачальника послуг	Акціонерні товариства з водопостачання та водовідведення					
Сфера застосування послуги	Водопостачання та/або водовідведення					
Власність	Державна					
Географічна сфера застосування	Місто					
Законодавство в сфері водопостачання?	Так					
Однолінійне міністерство?	Ні					
Регулятивний орган?	Так [ANRE]					
Загальнодоступні показники зростання комунальних підприємств?	Так [www.amac.md]					
Націонал. асоціація з регулювання комунальних підприємств?	Так [AMAC для очистки та підготовки води з обмеженим покриттям]					
Участь приватного сектору	Ні					

Доступ до послуг

Водопостачання

Трубопровідна вода – середнє значення [%]	2010	Дані авторів	51	71	83	100
Трубопровідна вода – нижнє значення 40% [%]	2010	Дані авторів	27	61	76	100
Трубопровідна вода – менше \$2,50/день [ПКС] [%]	2010	Дані авторів	10	39	61	100
У тому числі з комунальних мереж – середнє значення [%]	2010	BNS 2010	43	63	74	99

Водовідведення та каналізація

Зливні туалети – середнє значення [%]	2010	Дані авторів	35	69	79	99
Зливні туалети – нижнє значення 40%	2010	Дані авторів	15	60	70	98
Зливні туалети – менше \$2,50/день [ГКС] [%]	2010	Дані авторів	5	38	54	100
У тому числі підключені до централізованої каналізації – середнє значення [%]	2012	IBNet 2015	38	70	66	94

Обробка стічних вод

Під'єднано до підприємства з очистки стічних вод [%]	2013	IBNet 2015	24	36	45	95
--	------	------------	----	----	----	----

Виконання послуг

Якість послуг

Споживання води населенням [літрів/на душу населення/на день]	2012	AMAC 2015	126	116	122	н/д
Безперебійність водопостачання [годин/день]	2012	IBNet 2015	21	17	20	24
Якість питної води [% зразків, які повністю відповідають вимогам]	2014	Mediu 2014	86	86	93	99.9
Якість обробки стічних вод [% зразків, які повністю відповідають BOD5]	—	—	—	н/д	79	100
Засмічення каналізаційних труб [кількість/км/рік]	2013	IBNet 2015	12.1	12.1	5.0	0.2
Задоволення потреб клієнта [% населення, задоволеного наданням послуг]	2013	Геллан 2013	61	44	63	95

Ефективність

Втрачена вода [%]	2013	IBNet 2015	41	31	35	16
Втрачена вода [м³/км/день]	2013	IBNet 2015	25.5	59	35	5
Продуктивність персоналу [очистка та підготовка води] [кількість працівників/1 000 підключень]	2012	AMAC 2015	13.3	13.3	9.6	2.0
Продуктивність персоналу [очистка та підготовка води] [кількість працівників/1 000 жителів, що обслуговуються]	2013	IBNet 2015	2.2	2.0	1.7	0.4
Коеф. сплати рахунків [грошовий дохід/дохід від сплати рахунків][%]	2012	AMAC 2015	92	98	98	116
Рівень вимірювання [підключення з лічильником/підключення] [%]	2012	IBNet 2015	80	70	84	100
Індикатор ефективності роботи підприємств водопостач. [WUPI]	н/д	Дані авторів	58	59	69	94

Фінансування послуг

Джерела фінансування

Загальне фінансування сектору [€/на душу населення/рік]	Дані авторів	17	21	62	н/д
Загальне фінансування сектору [частка ВВП] [%]	Дані авторів	0.50	0.35	0.45	н/д
Відсоток вартості послуг, що оплачується з тарифів	Дані авторів	86	65	67	н/д
Відсоток вартості послуг, що оплачується з податків	Дані авторів	5	30	13	н/д
Відсоток вартості послуг, що оплачується з переказів	Дані авторів	9	5	20	н/д

Витрати на послуги

Середні річні капіталовкладення [частка загального фінансування сектору] [%]	Дані авторів		13	14	38	н/д
Середні річні капіталовкладення [€/на душу населення/рік]	Дані авторів		2	3	23	н/д
Оцінені інвестиції, необхідні для досягнення цілей [€/на душу населення/рік]	2013-2017	Eptisa 2012	11	15	43	н/д
З яких частка управління стічними водами [%]	Дані авторів		67	42	61	н/д

Відшкодування затрат

Середній тариф для населення [у тому числі на очистку та підготовку води] [€/м³]	2012	AMAC 2015	0.85	0.51	1.32	н/д
Витрати на експлуатацію та технічне обслуговування [€/м³]	Дані авторів		0.76	0.69	1.20	н/д
Покриття операційних витрат [дохід від сплати рахунків/ операційні витрати]	2012	IBNet 2015	0.99	0.75	0.96	1.49

Доступність

Частка потенційних витрат на систему водопостачання та каналізації, що перевищує середній дохід [%]	2010	Дані авторів	4.5	2.1	2.6	н/д
Частка потенційних витрат на систему водопостачання та каналізації, що перевищує нижнє значення 40% доходу [%]	2010	Дані авторів	6.8	2.9	3.8	н/д
Частка домогосподарств з потенційними витратами на систему водопостачання та каналізації понад 5% середнього доходу [%]	2010	Дані авторів	32.2	2.7	14.1	н/д

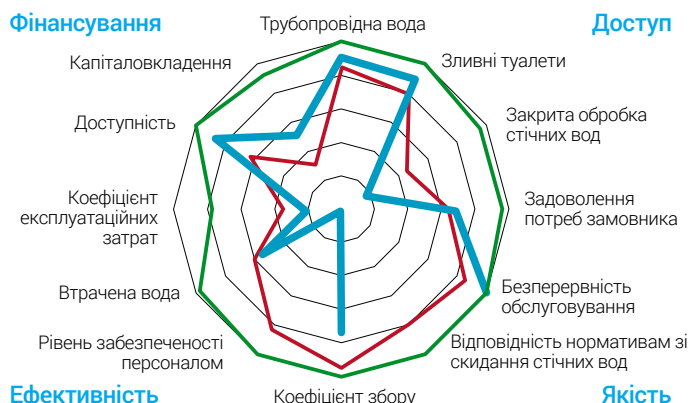
Надійність послуг

Оцінка надійності сектору	н/д	Дані авторів	50	54	64	96
---------------------------	-----	--------------	----	----	----	----

ЧОРНОГОРІЯ

Країна-кандидат на вступ до ЄС

Оцінка надійності сектору
59

Показник	Рік	Джерело	Значення	Середнє знач. серед не ЄС країн	Середній в Дунайському рег.	Найкраще в Дунайському рег.
----------	-----	---------	----------	---------------------------------	-----------------------------	-----------------------------

Умови для надання послуг

Соціально-економічна ситуація

Населення [мільйонів людей]	2013	Світ. банк 2015	0.621	3.053	8.451	н/д
Приріст населення [сукупний темп приросту 1990 – 2013][%]	1990-2013	Світ. банк 2015	0.05	-0.33	-0.37	н/д
Частка міського населення [%]	2013	Світ. банк 2015	64	51	63	н/д
ВВП на душу населення, ПКС [поточна міжнародна \$]	2013	Світ. банк 2015	14,318	11,154	16,902	н/д
Коефіцієнт бідного населення [\$2,50 на день [ПКС] [% від населення]]	2011	Світ. банк 2015	1.41	3.55	1.65	н/д

Адміністративна організація

К-сть органів місцевого самоврядування [муніципалітети]	2014	Monstat 2013	23	85	1,987	н/д
Середній розмір органів місцевого самоврядування [населення]	2013	Дані авторів	27,017	35,850	4,253	н/д

Водні ресурси

Загальне поповнення водозабезпеченості [м³/на душу населення/рік]	—	—	—	8,128	7,070	н/д
Річний водозабір прісної води, внутрішній [% від загального забору]	2013	Світ. банк 2015	60	18	26	н/д
Частка поверхневих вод як ресурсу питної води [%]	2014	МКЗД 2015	10	42	31	н/д

Організація послуг

Кількість офіційних компаній із водопостачання	2012	MRT 2012a	22	75	661	н/д
Середня чисельність населення, що обслуговується [населення]	2013	Дані авторів	21,466	28,963	9,496	н/д
Основний тип постачальника послуг	Місцеві/муніципальні комунальні компанії					
Сфера застосування послуги	Водопостачання та водовідведення					
Власність	Муніципальна					
Географічна сфера застосування	Один на декілька міст					
Законодавство в сфері водопостачання?	Так					
Однолінійне міністерство?	Ні					
Регулятивний орган?	Ні					
Загальнодоступні показники зростання комунальних підприємств?	Ні					
Націонал. асоціація з регулювання комунальних підприємств?	Так[UVCG для очистки та підготовки води з широким покриттям]					
Участь приватного сектору	Ні					

Доступ до послуг

Водопостачання

Трубопровідна вода – середнє значення [%]	2011	Дані авторів	91	89	83	100
Трубопровідна вода – нижнє значення 40% [%]	2011	Дані авторів	87	81	76	100
Трубопровідна вода – менше \$2,50/день [ПКС] [%]	2011	Дані авторів	72	73	61	100
У тому числі з комунальних мереж – середнє значення [%]	2012	Дані авторів	76	71	74	99

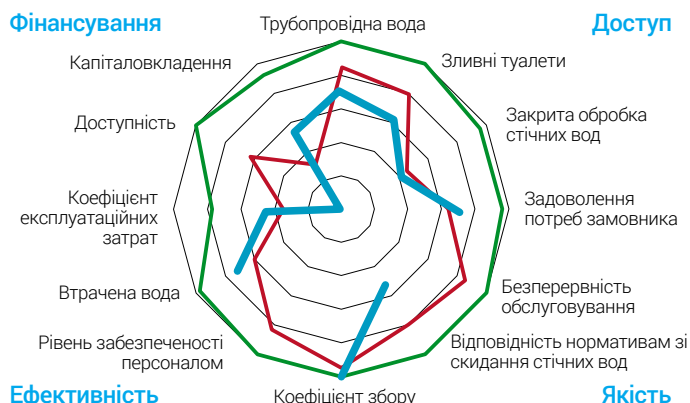

Водовідведення та каналізація						
Зливні туалети – середнє значення [%]	2011	Дані авторів	89	90	79	99
Зливні туалети – нижнє значення 40%	2011	Дані авторів	84	81	70	98
Зливні туалети – менше \$2,50/день [ГКС] [%]	2011	Дані авторів	66	76	54	100
У тому числі підключені до централізованої каналізації – середнє значення [%]	2012	Дані авторів	43	53	66	94
Обробка стічних вод						
Під'єднано до підприємства з очистки стічних вод [%]	2012	MRT 2012a	18	9	45	95
Виконання послуг						
Якість послуг						
Споживання води населенням [літрів/на душу населення/на день]	2012	MRT 2012a	237	165	122	н/д
Безперебійність водопостачання [годин/день]	2010	MRT 2012a	23.8	19	20	24
Якість питної води [% зразків, які повністю відповідають вимогам]	2012	MRT 2012a	86	83	93	99.9
Якість обробки стічних вод [% зразків, які повністю відповідають BOD5]	—	—	—	н/д	79	100
Засмічення каналізаційних труб [кількість/км/рік]	—	—	—	9.3	5.0	0.2
Задоволення потреб клієнта [% населення, задоволеного наданням послуг]	2013	Геллап 2013	69	63	63	95
Ефективність						
Втрачена вода [%]	2012	MRT 2012a	59	50	35	16
Втрачена вода [м³/км/день]	2012	Дані авторів	39	41	35	5
Продуктивність персоналу [очистка та підготовка води] [кількість працівників/1 000 підключень]	2012	MRT 2012a	10.3	11.5	9.6	2.0
Продуктивність персоналу [очистка та підготовка води] [кількість працівників/1 000 жителів, що обслуговуються]	2012	Експерт. оцінка	7.3	2.4	1.7	0.4
Коеф. сплати рахунків [грошовий дохід/дохід від сплати рахунків][%]	2012	MRT 2012a	72	85	98	116
Рівень вимірювання [підключення з лічильником/підключення] [%]	—	—	—	81	84	100
Індикатор ефективності роботи підприємств водопостач. [WUPI]	н/д	Дані авторів	48	59	69	94
Фінансування послуг						
Джерела фінансування						
Загальне фінансування сектору [€/на душу населення/рік]	Дані авторів		78	29	62	н/д
Загальне фінансування сектору [частка ВВП] [%]	Дані авторів		0.72	0.34	0.45	н/д
Відсоток вартості послуг, що оплачується з тарифів	Дані авторів		35	67	67	н/д
Відсоток вартості послуг, що оплачується з податків	Дані авторів		42	17	13	н/д
Відсоток вартості послуг, що оплачується з переказів	Дані авторів		23	16	20	н/д
Витрати на послуги						
Середні річні капіталовкладення [частка загального фінансування сектору] [%]	Дані авторів		54	32	38	н/д
Середні річні капіталовкладення [€/на душу населення/рік]	Дані авторів		42	9	23	н/д
Оцінені інвестиції, необхідні для досягнення цілей [€/на душу населення/рік]	2005-2028	MRT 2005	54	37	43	н/д
З яких частка управління стічними водами [%]	Дані авторів		69	70	61	н/д
Відшкодування затрат						
Середній тариф для населення [у тому числі на очистку та підготовку води] [€/м³]	2012	MRT 2012a	0.67	0.57	1.32	н/д
Витрати на експлуатацію та технічне обслуговування [€/м³]	Дані авторів		0.55	0.45	1.20	н/д
Покриття операційних витрат [дохід від сплати рахунків/операційні витрати]	2012	MRT 2012b	0.76	1.01	0.96	1.49
Доступність						
Частка потенційних витрат на систему водопостачання та каналізації, що перевищує середній дохід [%]	2011	Дані авторів	1.6	1.6	2.6	н/д
Частка потенційних витрат на систему водопостачання та каналізації, що перевищує нижнє значення 40% доходу [%]	2011	Дані авторів	2.4	2.5	3.8	н/д
Частка домогосподарств з потенційними витратами на систему водопостачання та каналізації понад 5% середнього доходу [%]	2011	Дані авторів	1.0	1.6	14.1	н/д
Надійність послуг						
Оцінка надійності сектору	н/д	Дані авторів	59	59	64	96

РУМУНІЯ

Член ЄС

Оцінка надійності сектору
56

Показник	Рік	Джерело	Значення	Середнє знач. серед не ЄС країн	Середній в Дунайському рег.	Найкраще в Дунайському рег.
----------	-----	---------	----------	---------------------------------	-----------------------------	-----------------------------

Умови для надання послуг

Соціально-економічна ситуація

Населення [мільйонів людей]	2013	Світ. банк 2015	19,964	8,481	8,451	н/д
Приріст населення [сукупний темп приросту 1990 – 2013][%]	1990-2013	Світ. банк 2015	-0.65	-0.26	-0.37	н/д
Частка міського населення [%]	2013	Світ. банк 2015	54	63	63	н/д
ВВП на душу населення, ПКС [поточна міжнародна \$]	2013	Світ. банк 2015	18,635	24,535	16,902	н/д
Коефіцієнт бідного населення [\$2,50 на день [ПКС] [% від населення]]	2012	Світ. банк 2015	3.96	1.86	1.65	н/д

Адміністративна організація

К-сть органів місцевого самоврядування [муніципалітети]	2014	INS 2015a	3,181	2,335	1,987	н/д
Середній розмір органів місцевого самоврядування [населення]	2013	Дані авторів	6,276	3,632	4,253	н/д

Водні ресурси

Загальне поповнення водозабезпеченості [м³/на душу населення/рік]	2008-2012	FAO Аквастат 2015	9,740	10,142	7,070	н/д
Річний водозабір прісної води, внутрішній [% від загального забору]	2013	Світ. банк 2015	22	38	26	н/д
Частка поверхневих вод як ресурсу питної води [%]	2014	МКЗД 2015	50	16	31	н/д

Організація послуг

Кількість офіційних компаній із водопостачання	2014	ANRSC 2015	226	1,060	661	н/д
Середня чисельність населення, що обслуговується [населення]	2013	Дані авторів	54,679	6,643	9,496	н/д
Основний тип постачальника послуг	Регіональний					
Сфера застосування послуги	Водопостачання та/або водовідведення					
Власність	Муніципальна, регіональна					
Географічна сфера застосування	Муніципальна, регіональна					
Законодавство в сфері водопостачання?	Так					
Однолінійне міністерство?	Так [Міністерство охорони довкілля та зміни клімату]					
Регулятивний орган?	Так [ANRSC]					
Загальнодоступні показники зростання комунальних підприємств?	Ні					
Націонал. асоціація з регулювання комунальних підприємств?	Так [ARA для очистки та підготовки води з широким покриттям]					
Участь приватного сектору	Так					

Доступ до послуг

Водопостачання

Трубопровідна вода – середнє значення [%]	2012	Дані авторів	71	91	83	100
Трубопровідна вода – нижнє значення 40% [%]	2012	Дані авторів	54	85	76	100
Трубопровідна вода – менше \$2,50/день [ПКС] [%]	2012	Дані авторів	32	77	61	100
У тому числі з комунальних мереж – середнє значення [%]	2013	INS 2014b	62	83	74	99

Водовідведення та каналізація

Зливні туалети – середнє значення [%]	2012	Дані авторів	61	83	79	99
Зливні туалети – нижнє значення 40%	2012	Дані авторів	42	74	70	98
Зливні туалети – менше \$2,50/день [ПКС] [%]	2012	Дані авторів	20	63	54	100
У тому числі підключені до централізованої каналізації – середнє значення [%]	2013	INS 2014a	47	67	66	94

Обробка стічних вод

Під'єднано до підприємства з очистки стічних вод [%]	2013	INS 2015b	41	62	45	95
--	------	-----------	----	----	----	----

Виконання послуг

Якість послуг

Споживання води населенням [літрів/на душу населення/на день]	2013	INS 2015a	136	113	122	н/д
Безперервність водопостачання [годин/день]	—	—	—	24	20	24
Якість питної води [% зразків, які повністю відповідають вимогам]	2010	MS 2010	93	96	93	99.9
Якість обробки стічних вод [% зразків, які повністю відповідають BOD5]	2013	Eurostat 2014	53	79	79	100
Засмічення каналізаційних труб [кількість/км/рік]	—	—	—	3.0	5.0	0.2
Задоволення потреб клієнта [% населення, задоволеного наданням послуг]	2013	Геллан 2013	70	78	63	95

Ефективність

Втрачена вода [%]	2012	ANRSC 2015 & ARA 2015	45	34	35	16
Втрачена вода [м³/км/день]	2013	INS 2014b	26	14	35	5
Продуктивність персоналу [очистка та підготовка води] [кількість працівників/1 000 підключень]	2012	ANRSC 2015 & ARA 2015	18	8.7	9.6	2.0
Продуктивність персоналу [очистка та підготовка води] [кількість працівників/1 000 жителів, що обслуговуються]	—	—	—	1.0	1.7	0.4
Коеф. сплати рахунків [грошовий дохід/дохід від сплати рахунків][%]	2010	IBNet 2015	112	102	98	116
Рівень вимірювання [підключення з лічильником/підключення] [%]	2012	INS 2015a	89	96	84	100
Індикатор ефективності роботи підприємств водопостач. [WUPI]	н/д	Дані авторів	68	80	69	94

Фінансування послуг

Джерела фінансування

Загальне фінансування сектору [€/на душу населення/рік]	Дані авторів	87	101	62	н/д
Загальне фінансування сектору [частка ВВП] [%]	Дані авторів	0.64	0.55	0.45	н/д
Відсоток вартості послуг, що оплачується з тарифів	Дані авторів	55	65	67	н/д
Відсоток вартості послуг, що оплачується з податків	Дані авторів	9	10	13	н/д
Відсоток вартості послуг, що оплачується з переказів	Дані авторів	36	25	20	н/д

Витрати на послуги

Середні річні капіталовкладення [частка загального фінансування сектору] [%]	Дані авторів		49	42	38	н/д
Середні річні капіталовкладення [€/на душу населення/рік]	Дані авторів		43	42	23	н/д
Оцінені інвестиції, необхідні для досягнення цілей [€/на душу населення/рік]	2007-2013	ГНУ 2006а	62	65	43	н/д
З яких частка управління стічними водами [%]	Дані авторів		56	64	61	н/д

Відшкодування затрат

Середній тариф для населення [у тому числі на очистку та підготовку води] [€/м³]	2013	Дані авторів	1.60	2.18	1.32	н/д
Витрати на експлуатацію та технічне обслуговування [€/м³]	Дані авторів		1.45	1.77	1.20	н/д
Покриття операційних витрат [дохід від сплати рахунків/ операційні витрати]	2010	IBNet 2015	1.08	1.10	0.96	1.49

Доступність

Частка потенційних витрат на систему водопостачання та каналізації, що перевищує середній дохід [%]	2012	Дані авторів	5.3	3.1	2.6	н/д
Частка потенційних витрат на систему водопостачання та каналізації, що перевищує нижнє значення 40% доходу [%]	2012	Дані авторів	7.8	4.7	3.8	н/д
Частка домогосподарств з потенційними витратами на систему водопостачання та каналізації понад 5% середнього доходу [%]	2012	Дані авторів	44.1	24.7	14.1	н/д

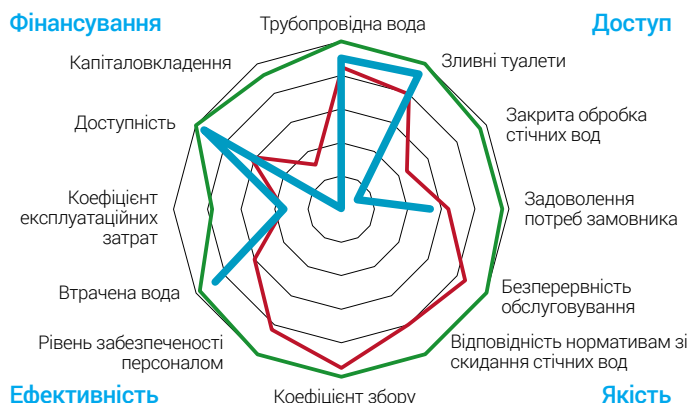
Надійність послуг

Оцінка надійності сектору	н/д	Дані авторів	56	74	64	96
---------------------------	-----	--------------	----	----	----	----

СЕРБІЯ

Країна-кандидат на вступ до ЄС

Оцінка надійності сектору
61

Показник	Рік	Джерело	Значення	Середнє знач. серед не ЄС країн	Середній в Дунайсь-кому рег.	Найкраще в Дунайсь-кому рег.
Умови для надання послуг						
Соціально-економічна ситуація						
Населення [мільйонів людей]	2013	Світ. банк 2015	7.164	3.053	8.451	н/д
Приріст населення [сукупний темп приросту 1990 – 2013][%]	1990-2013	Світ. банк 2015	-0.25	-0.33	-0.37	н/д
Частка міського населення [%]	2013	Світ. банк 2015	55	51	63	н/д
ВВП на душу населення, ПКС [поточна міжнародна \$]	2013	Світ. банк 2015	12,374	11,154	16,902	н/д
Коефіцієнт бідного населення [\$2,50 на день [ПКС] [% від населення]]	2011	Світ. банк 2015	1.77	3.55	1.65	н/д
Адміністративна організація						
К-сть органів місцевого самоврядування [муніципалітети]	2013	RZS 2014	168	85	1,987	н/д
Середній розмір органів місцевого самоврядування [населення]	2013	Дані авторів	42,643	35,850	4,253	н/д
Водні ресурси						
Загальне поповнення водозабезпеченості [м³/на душу населення/рік]	2008-2012	ФАО Аквастат 2015	16,979	8,128	7,070	н/д
Річний водозабір прісної води, внутрішній [% від загального забору]	2013	Світ. банк 2015	17	18	26	н/д
Частка поверхневих вод як ресурсу питної води [%]	2014	МКЗД 2015	27	42	31	н/д
Організація послуг						
Кількість офіційних компаній із водопостачання	2012	RZS 2012b	152	75	661	н/д
Середня чисельність населення, що обслуговується [населення]	2013	Дані авторів	35,349	28,963	9,496	н/д
Основний тип постачальника послуг	Місцеві/муніципальні комунальні компанії					
Сфера застосування послуги	Водопостачання та водовідведення					
Власність	Державна					
Географічна сфера застосування	Один на декілька муніципалітетів					
Законодавство в сфері водопостачання?	Так					
Однолінійне міністерство?	Ні					
Регулятивний орган?	Ні					
Загальнодоступні показники зростання комунальних підприємств?	Ні					
Націонал. асоціація з регулювання комунальних підприємств?	Так [WSAS для очистки та підготовки води та UTVSI для спеціалістів з питань водопостачання]					
Участь приватного сектору	Ні					
Доступ до послуг						
Водопостачання						
Трубопровідна вода – середнє значення [%]	2012	Дані авторів	90	89	83	100
Трубопровідна вода – нижнє значення 40% [%]	2012	Дані авторів	80	81	76	100
Трубопровідна вода – менше \$2,50/день [ПКС] [%]	–	–	–	73	61	100
У тому числі з комунальних мереж – середнє значення [%]	2011	RZS 2011	75	71	74	99

Водовідведення та каналізація						
Зливні туалети – середнє значення [%]	2012	Дані авторів	93	90	79	99
Зливні туалети – нижнє значення 40%	2012	Дані авторів	84	81	70	98
Зливні туалети – менше \$2,50/день [PKC] [%]	—	—	—	76	54	100
У тому числі підключені до централізованої каналізації – середнє значення [%]	2012	RZS 2012b	59	53	66	94
Обробка стічних вод						
Під'єднано до підприємства з очистки стічних вод [%]	2012	RZS 2012b	11	9	45	95
Виконання послуг						
Якість послуг						
Споживання води населенням [літрів/на душу населення/на день]	2011	RZS 2012a & RZS 2012b	203	165	122	н/д
Безперебійність водопостачання [годин/день]	—	—	—	19	20	24
Якість питної води [% зразків, які повністю відповідають вимогам]	2010	Батут 2010	73	83	93	99.9
Якість обробки стічних вод [% зразків, які повністю відповідають BOD5]	—	—	—	н/д	79	100
Засмічення каналізаційних труб [кількість/км/рік]	—	—	—	9.3	5.0	0.2
Задоволення потреб клієнта [% населення, задоволеного наданням послуг]	2013	Геллап 2013	51	63	63	95
Ефективність						
Втрачена вода [%]	2011	RZS 2012a & RZS 2012b	32	50	35	16
Втрачена вода [м³/км/день]	2011	RZS 2012a & RZS 2012b	16	41	35	5
Продуктивність персоналу [очистка та підготовка води] [кількість працівників/1 000 підключень]	2011	RZS 2012b	11.9	11.5	9.6	2.0
Продуктивність персоналу [очистка та підготовка води] [кількість працівників/1 000 жителів, що обслуговуються]	—	—	—	2.4	1.7	0.4
Коеф. сплати рахунків [грошовий дохід/дохід від сплати рахунків] [%]	2011	IPM 2015	89	85	98	116
Рівень вимірювання [підключення з лічильником/підключення] [%]	2011	RZS 2012a & RZS 2012b	84	81	84	100
Індикатор ефективності роботи підприємств водопостач. [WUPI]	н/д	Дані авторів	65	59	69	94
Фінансування послуг						
Джерела фінансування						
Загальне фінансування сектору [€/на душу населення/рік]	Дані авторів		27	29	62	н/д
Загальне фінансування сектору [частка ВВП] [%]	Дані авторів		0.30	0.34	0.45	н/д
Відсоток вартості послуг, що оплачується з тарифів	Дані авторів		82	67	67	н/д
Відсоток вартості послуг, що оплачується з податків	Дані авторів		6	17	13	н/д
Відсоток вартості послуг, що оплачується з переказів	Дані авторів		12	16	20	н/д
Витрати на послуги						
Середні річні капіталовкладення [частка загального фінансування сектору] [%]	Дані авторів		14	32	38	н/д
Середні річні капіталовкладення [€/на душу населення/рік]	Дані авторів		4	9	23	н/д
Оцінені інвестиції, необхідні для досягнення цілей [€/на душу населення/рік]	2011-2030	MEMSP 2011	32	37	43	н/д
З яких частка управління стічними водами [%]	Дані авторів		72	70	61	н/д
Відшкодування затрат						
Середній тариф для населення [у тому числі на очистку та підготовку води] [€/м³]	2012	PKS 2013	0.48	0.57	1.32	н/д
Витрати на експлуатацію та технічне обслуговування [€/м³]	Дані авторів		0.42	0.45	1.20	н/д
Покриття операційних витрат [дохід від сплати рахунків/операційні витрати]	2012	SBRA 2015	0.95	1.01	0.96	1.49
Доступність						
Частка потенційних витрат на систему водопостачання та каналізації, що перевищує середній дохід [%]	2010	Дані авторів	1.2	1.6	2.6	н/д
Частка потенційних витрат на систему водопостачання та каналізації, що перевищує нижнє значення 40% доходу [%]	2010	Дані авторів	1.9	2.5	3.8	н/д
Частка домогосподарств з потенційними витратами на систему водопостачання та каналізації понад 5% середнього доходу [%]	2010	Дані авторів	0.3	1.6	14.1	н/д
Надійність послуг						
Оцінка надійності сектору	н/д	Дані авторів	61	59	64	96

СЛОВАЧЧИНА

Член ЄС

Оцінка надійності сектору
82

Показник	Рік	Джерело	Значення	Середнє знач. серед не ЄС країн	Середній в Дунайському рег.	Найкраще в Дунайському рег.
----------	-----	---------	----------	---------------------------------	-----------------------------	-----------------------------

Умови для надання послуг

Соціально-економічна ситуація

Населення [мільйонів людей]	2013	Світ. банк 2015	5,414	8,481	8,451	н/д
Приріст населення [сукупний темп приросту 1990 – 2013][%]	1990-2013	Світ. банк 2015	0.09	-0.26	-0.37	н/д
Частка міського населення [%]	2013	Світ. банк 2015	54	63	63	н/д
ВВП на душу населення, ПКС [поточна міжнародна \$]	2013	Світ. банк 2015	26,114	24,535	16,902	н/д
Коефіцієнт бідного населення [\$2,50 на день [ПКС] [% від населення]]	2011	Світ. банк 2015	0.67	1.86	1.65	н/д

Адміністративна організація

К-сть органів місцевого самоврядування [муніципалітети]	2014	MinV 2015	2,883	2,335	1,987	н/д
Середній розмір органів місцевого самоврядування [населення]	2013	Дані авторів	1,878	3,632	4,253	н/д

Водні ресурси

Загальне поповнення водозабезпеченості [м³/на душу населення/рік]	2008-2012	ФАО Аквастат 2015	9,199	10,142	7,070	н/д
Річний водозабір прісної води, внутрішній [% від загального забору]	2013	Світ. банк 2015	47	38	26	н/д
Частка поверхневих вод як ресурсу питної води [%]	2014	МКЗД 2015	17	16	31	н/д

Організація послуг

Кількість офіційних компаній із водопостачання	2012	Експерт. оцінка	17	1,060	661	н/д
Середня чисельність населення, що обслуговується [населення]	2013	Дані авторів	277,074	6,643	9,496	н/д
Основний тип постачальника послуг	Компанії зі змішаним капіталом					
Сфера застосування послуги	Очистка та підготовка води					
Власність	Муніципальна					
Географічна сфера застосування	Один на декілька муніципалітетів					
Законодавство в сфері водопостачання?	Так					
Однолінійне міністерство?	Так [Міністерство охорони довкілля]					
Регулятивний орган?	Так [URSO]					
Загальнодоступні показники зростання комунальних підприємств?	Ні					
Націонал. асоціація з регулювання комунальних підприємств?	Так [AVS для очистки та підготовки води]					
Участь приватного сектору	Так, обслуговування 23% населення					

Доступ до послуг

Водопостачання

Трубопровідна вода – середнє значення [%]	2012	Дані авторів	100	91	83	100
Трубопровідна вода – нижнє значення 40% [%]	2012	Дані авторів	100	85	76	100
Трубопровідна вода – менше \$2,50/день [ПКС] [%]	2012	Дані авторів	100	77	61	100
У тому числі з комунальних мереж – середнє значення [%]	2012	MINZP 2014	87	83	74	99

Водовідведення та каналізація						
Зливні туалети – середнє значення [%]	2012	Дані авторів	97	83	79	99
Зливні туалети – нижнє значення 40%	2012	Дані авторів	94	74	70	98
Зливні туалети – менше \$2,50/день [ГКС] [%]	2012	Дані авторів	66	63	54	100
У тому числі підключені до централізованої каналізації – середнє значення [%]	2012	MINZP 2014	62	67	66	94
Обробка стічних вод						
Під'єднано до підприємства з очистки стічних вод [%]	2012	MINZP 2014	61	62	45	95
Виконання послуг						
Якість послуг						
Споживання води населенням [літрів/на душу населення/на день]	2012	MINZP 2013	81	113	122	н/д
Безперебійність водопостачання [годин/день]	2013	IBNet 2015	24	24	20	24
Якість питної води [% зразків, які повністю відповідають вимогам]	2012	MINZP 2014	99	96	93	99.9
Якість обробки стічних вод [% зразків, які повністю відповідають BOD5]	2013	Eurostat 2014	99	79	79	100
Засмічення каналізаційних труб [кількість/км/рік]	2013	IBNet 2015	0.2	3.0	5.0	0.2
Задоволення потреб клієнта [% населення, задоволеного наданням послуг]	2013	Геллап 2013	82	78	63	95
Ефективність						
Втрачена вода [%]	2012	MINZP 2013	32	34	35	16
Втрачена вода [м³/км/день]	2012	MINZP 2013	9.3	14	35	5
Продуктивність персоналу [очистка та підготовка води] [кількість працівників/1 000 підключень]	2013	IBNet 2015	7.65	8.7	9.6	2.0
Продуктивність персоналу [очистка та підготовка води] [кількість працівників/1 000 жителів, що обслуговуються]	2013	IBNet 2015	1.17	1.0	1.7	0.4
Коеф. сплати рахунків [грошовий дохід/дохід від сплати рахунків][%]	2012	IBNet 2015	116	102	98	116
Рівень вимірювання [підключення з лічильником/підключення] [%]	2012	MINZP 2013	100	96	84	100
Індикатор ефективності роботи підприємств водопостач. [WUPI]	н/д	Дані авторів	84	80	69	94
Фінансування послуг						
Джерела фінансування						
Загальне фінансування сектору [€/на душу населення/рік]	Дані авторів		100	101	62	н/д
Загальне фінансування сектору [частка ВВП] [%]	Дані авторів		0.51	0.55	0.45	н/д
Відсоток вартості послуг, що оплачується з тарифів	Дані авторів		59	65	67	н/д
Відсоток вартості послуг, що оплачується з податків	Дані авторів		6	10	13	н/д
Відсоток вартості послуг, що оплачується з переказів	Дані авторів		36	25	20	н/д
Витрати на послуги						
Середні річні капіталовкладення [частка загального фінансування сектору] [%]	Дані авторів		42	42	38	н/д
Середні річні капіталовкладення [€/на душу населення/рік]	Дані авторів		42	42	23	н/д
Оцінені інвестиції, необхідні для досягнення цілей [€/на душу населення/рік]	2014-2022	Експерт. оцінка	53	65	43	н/д
З яких частка управління стічними водами [%]	Дані авторів		58	64	61	н/д
Відшкодування затрат						
Середній тариф для населення [у тому числі на очистку та підготовку води] [€/м³]	2012	MINZP 2013	2.29	2.18	1.32	н/д
Витрати на експлуатацію та технічне обслуговування [€/м³]	Дані авторів		2.27	1.77	1.20	н/д
Покриття операційних витрат [дохід від сплати рахунків/операційні витрати]	2013	IBNet 2015	1.01	1.10	0.96	1.49
Доступність						
Частка потенційних витрат на систему водопостачання та каналізації, що перевищує середній дохід [%]	2012	Дані авторів	2.3	3.1	2.6	н/д
Частка потенційних витрат на систему водопостачання та каналізації, що перевищує нижнє значення 40% доходу [%]	2012	Дані авторів	3.6	4.7	3.8	н/д
Частка домогосподарств з потенційними витратами на систему водопостачання та каналізації понад 5% середнього доходу [%]	2012	Дані авторів	4.8	24.7	14.1	н/д
Надійність послуг						
Оцінка надійності сектору	н/д	Дані авторів	82	74	64	96

СЛОВЕНІЯ

Член ЄС

Оцінка надійності сектору
84

Показник	Рік	Джерело	Значення	Середнє знач. серед не ЄС країн	Середній в Дунайсь-кому рег.	Найкраще в Дунайсь-кому рег.
Умови для надання послуг						
Соціально-економічна ситуація						
Населення [мільйонів людей]	2013	Світ. банк 2015	2.060	8.481	8.451	н/д
Приріст населення [сукупний темп приросту 1990 – 2013][%]	1990-2013	Світ. банк 2015	0.13	-0.26	-0.37	н/д
Частка міського населення [%]	2013	Світ. банк 2015	50	63	63	н/д
ВВП на душу населення, ПКС [поточна міжнародна \$]	2013	Світ. банк 2015	28,298	24,535	16,902	н/д
Коефіцієнт бідного населення [\$2,50 на день [ПКС] [% від населення]]	2011	Світ. банк 2015	0.01	1.86	1.65	н/д
Адміністративна організація						
К-сть органів місцевого самоврядування [муніципалітети]	2014	SOS 2015	212	2,335	1,987	н/д
Середній розмір органів місцевого самоврядування [населення]	2013	Дані авторів	9,719	3,632	4,253	н/д
Водні ресурси						
Загальне поповнення водозабезпеченості [м³/на душу населення/рік]	2008-2012	ФАО Аквастат 2015	15,411	10,142	7,070	н/д
Річний водозабір прісної води, внутрішній [% від загального забору]	2013	Світ. банк 2015	18	38	26	н/д
Частка поверхневих вод як ресурсу питної води [%]	2014	МКЗД 2015	3	16	31	н/д
Організація послуг						
Кількість офіційних компаній із водопостачання	2014	Експерт. оцінка	98	1,060	661	н/д
Середня чисельність населення, що обслуговується [населення]	2013	Дані авторів	18,502	6,643	9,496	н/д
Основний тип постачальника послуг	Акціонерні компанії з водопостачання та каналізації					
Сфера застосування послуги	Водопостачання та/або водовідведення					
Власність	Органи місцевого самоуправління					
Географічна сфера застосування	В основному декілька органів місцевого самоврядування					
Законодавство в сфері водопостачання?	Ні					
Однолінійне міністерство?	Так [Міністерство транспорту та інфраструктури]					
Регулятивний орган?	Так [Регулятивний орган з питань водопостачання, утилізації та видалення стічних вод]					
Загальнодоступні показники зростання комунальних підприємств?	Так [www.erru.ai]					
Націонал. асоціація з регулювання комунальних підприємств?	Так [SHUKALB для сфери водопостачання та стічних вод]					
Участь приватного сектору	Лише через аутсорсинг					
Доступ до послуг						
Водопостачання						
Трубопровідна вода – середнє значення [%]	2012	Дані авторів	99	91	83	100
Трубопровідна вода – нижнє значення 40% [%]	2012	Дані авторів	99	85	76	100
Трубопровідна вода – менше \$2,50/день [ПКС] [%]	2012	Дані авторів	100	77	61	100
У тому числі з комунальних мереж – середнє значення [%]	2013	МОР 2015	88	83	74	99

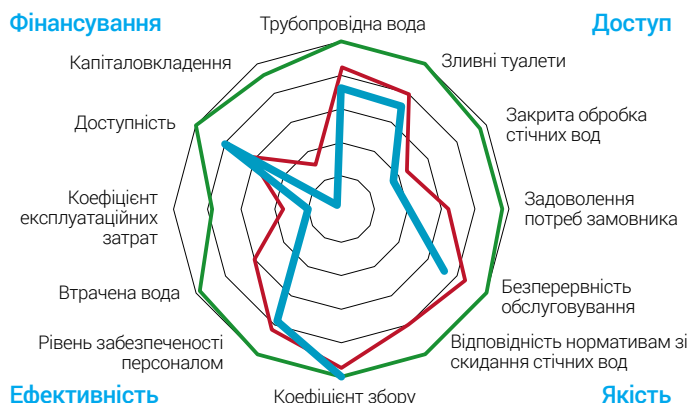

Водовідведення та каналізація						
Зливні туалети – середнє значення [%]	2012	Дані авторів	99	83	79	99
Зливні туалети – нижнє значення 40%	2012	Дані авторів	98	74	70	98
Зливні туалети – менше \$2,50/день [ГКС] [%]	2012	Дані авторів	100	63	54	100
У тому числі підключені до централізованої каналізації – середнє значення [%]	2012	SURS 2015	58	67	66	94
Обробка стічних вод						
Під'єднано до підприємства з очистки стічних вод [%]	2013	SURS 2015	54	62	45	95
Виконання послуг						
Якість послуг						
Споживання води населенням [літрів/на душу населення/на день]	2014	SURS 2014	114	113	122	н/д
Безперебійність водопостачання [годин/день]	24	Експерт. оцінка	24	24	20	24
Якість питної води [% зразків, які повністю відповідають вимогам]	2013	ARSO 2015	92	96	93	99.9
Якість обробки стічних вод [% зразків, які повністю відповідають BOD5]	2011	Eurostat 2014	83	79	79	100
Засмічення каналізаційних труб [кількість/км/рік]	—	—	—	3.0	5.0	0.2
Задоволення потреб клієнта [% населення, задоволеного наданням послуг]	2013	Геллап 2013	90	78	63	95
Ефективність						
Втрачена вода [%]	2011	SURS 2012	31	34	35	16
Втрачена вода [м³/км/день]	2011	SURS 2012	6.7	14	35	5
Продуктивність персоналу [очистка та підготовка води] [кількість працівників/1 000 підключень]	—	—	—	8.7	9.6	2.0
Продуктивність персоналу [очистка та підготовка води] [кількість працівників/1 000 жителів, що обслуговуються]	—	—	—	1.0	1.7	0.4
Коеф. сплати рахунків [грошовий дохід/дохід від сплати рахунків][%]	2013	Експерт. оцінка	97	102	98	116
Рівень вимірювання [підключення з лічильником/підключення] [%]	2013	Експерт. оцінка	95	96	84	100
Індикатор ефективності роботи підприємств водопостач. [WUPI]	н/д	Дані авторів	80	80	69	94
Фінансування послуг						
Джерела фінансування						
Загальне фінансування сектору [€/на душу населення/рік]	Дані авторів		113	101	62	н/д
Загальне фінансування сектору [частка ВВП] [%]	Дані авторів		0.55	0.55	0.45	н/д
Відсоток вартості послуг, що оплачується з тарифів	Дані авторів		55	65	67	н/д
Відсоток вартості послуг, що оплачується з податків	Дані авторів		7	10	13	н/д
Відсоток вартості послуг, що оплачується з переказів	Дані авторів		38	25	20	н/д
Витрати на послуги						
Середні річні капіталовкладення [частка загального фінансування сектору] [%]	Дані авторів		45	42	38	н/д
Середні річні капіталовкладення [€/на душу населення/рік]	Дані авторів		51	42	23	н/д
Оцінені інвестиції, необхідні для досягнення цілей [€/на душу населення/рік]	2007-2013	ГНК 2006b	114	65	43	н/д
З яких частка управління стічними водами [%]	Дані авторів		72	64	61	н/д
Відшкодування затрат						
Середній тариф для населення [у тому числі на очистку та підготовку води] [€/м³]	2013	Експерт. оцінка	2.14	2.18	1.32	н/д
Витрати на експлуатацію та технічне обслуговування [€/м³]	Дані авторів		1.69	1.77	1.20	н/д
Покриття операційних витрат [дохід від сплати рахунків/ операційні витрати]	2013	Експерт. оцінка	1	1.10	0.96	1.49
Доступність						
Частка потенційних витрат на систему водопостачання та каналізації, що перевищує середній дохід [%]	2012	Дані авторів	0.8	3.1	2.6	н/д
Частка потенційних витрат на систему водопостачання та каналізації, що перевищує нижнє значення 40% доходу [%]	2012	Дані авторів	1.1	4.7	3.8	н/д
Частка домогосподарств з потенційними витратами на систему водопостачання та каналізації понад 5% середнього доходу [%]	2012	Дані авторів	0.3	24.7	14.1	н/д
Надійність послуг						
Оцінка надійності сектору	н/д	Дані авторів	84	74	64	96

УКРАЇНА

Країна-член ЄС

Оцінка надійності сектору
54

Показник	Рік	Джерело	Значення	Середнє знач. серед не ЄС країн	Середній в Дунайському рег.	Найкраще в Дунайському рег.
----------	-----	---------	----------	---------------------------------	-----------------------------	-----------------------------

Умови для надання послуг

Соціально-економічна ситуація

Населення [мільйонів людей]	2013	Світ. банк 2015	45.490	24.524	8.451	н/д
Приріст населення [сукупний темп приросту 1990 – 2013][%]	1990-2013	Світ. банк 2015	-0.57	-0.54	-0.37	н/д
Частка міського населення [%]	2013	Світ. банк 2015	69	67	63	н/д
ВВП на душу населення, ПКС [поточна міжнародна \$]	2013	Світ. банк 2015	8,788	8,489	16,902	н/д
Коефіцієнт бідного населення [\$2,50 на день [ПКС] [% від населення]]	2010	Світ. банк 2015	0.14	0.64	1.65	н/д

Адміністративна організація

К-сть органів місцевого самоврядування [муніципалітети]	2015	Ukrstat 2015	11,625	6,303	1,987	н/д
Середній розмір органів місцевого самоврядування [населення]	2013	Дані авторів	3,913	3,891	4,253	н/д

Водні ресурси

Загальне поповнення водозабезпеченості [м³/на душу населення/рік]	2008-2012	FAO Аквастат 2015	3,066	9,156	7,070	н/д
Річний водозабір прісної води, внутрішній [% від загального забору]		Світ. банк 2015	24	20	26	н/д
Частка поверхневих вод як ресурсу питної води [%]	2014	МКЗД 2015	35	27	31	н/д

Організація послуг

Кількість офіційних компаній із водопостачання	2013	НКРЕКР 2013	1,595	824	661	н/д
Середня чисельність населення, що обслуговується [населення]	2013	Дані авторів	18,538	18,882	9,496	н/д
Основний тип постачальника послуг	Комунальні унітарні підприємства					
Сфера застосування послуги	Водопостачання та водовідведення					
Власність	Приватна, державна, комунальна форма власності					
Географічна сфера застосування	Один на декілька міст, регіонів					
Законодавство в сфері водопостачання?	Так					
Однолінійне міністерство?	Так [Міністерство регіонального розвитку]					
Регулятивний орган?	Так[НКРЕКП]					
Загальнодоступні показники зростання комунальних підприємств?	Ні					
Націонал. асоціація з регулювання комунальних підприємств?	Так [Українське водне товариство для очистки та підготовки води]					
Участь приватного сектору	Декілька випадків державно-приватного партнерства у сфері водопостачання та надання каналізаційних послуг					

Доступ до послуг

Водопостачання

Трубопровідна вода – середнє значення [%]	2010	Дані авторів	73	71	83	100
Трубопровідна вода – нижнє значення 40% [%]	2010	Дані авторів	64	61	76	100
Трубопровідна вода – менше \$2,50/день [ПКС] [%]	2010	Дані авторів	41	39	61	100
У тому числі з комунальних мереж – середнє значення [%]	2000	COWI A/S 2015	65	63	74	99

Водовідведення та каналізація						
Зливні туалети – середнє значення [%]	2010	Дані авторів	72	69	79	99
Зливні туалети – нижнє значення 40%	2010	Дані авторів	63	60	70	98
Зливні туалети – менше \$2,50/день [ЛКС] [%]	2010	Дані авторів	41	38	54	100
У тому числі підключені до централізованої каналізації – середнє значення [%]	2012	Ukrstat 2015	73	70	66	94
Обробка стічних вод						
Під'єднано до підприємства з очистки стічних вод [%]	2000	COWI A/S 2015	37	36	45	95
Виконання послуг						
Якість послуг						
Споживання води населенням [літрів/на душу населення/на день]	2013	NKREKP 2013	115	116	122	н/д
Безперебійність водопостачання [годин/день]	2012	MinRegion 2013b	17	17	20	24
Якість питної води [% зразків, які повністю відповідають вимогам]	2010	MinEnv 2010	87	86	93	99.9
Якість обробки стічних вод [% зразків, які повністю відповідають BOD5]	–	–	–	н/д	79	100
Засмічення каналізаційних труб [кількість/км/рік]	–	–	–	12.1	5.0	0.2
Задоволення потреб клієнта [% населення, задоволеного наданням послуг]	2013	Геллап 2013	43	44	63	95
Ефективність						
Втрачена вода [%]	2013	Ukrstat 2013	30	31	35	16
Втрачена вода [м³/км/день]	2013	Ukrstat 2013	62	59	35	5
Продуктивність персоналу [очистка та підготовка води] [кількість працівників/1 000 підключень]	–	–	–	13.3	9.6	2.0
Продуктивність персоналу [очистка та підготовка води] [кількість працівників/1 000 жителів, що обслуговуються]	2013	Дані авторів	2.0	2.0	1.7	0.4
Коеф. сплати рахунків [грошовий дохід/дохід від сплати рахунків][%]	2013	MinRegion 2013a	98	98	98	116
Рівень вимірювання [підключення з лічильником/підключення] [%]	2013	Ukrstat 2013	70	70	84	100
Індикатор ефективності роботи підприємств водопостач. [WUPI]	н/д	Дані авторів	59	59	69	94
Фінансування послуг						
Джерела фінансування						
Загальне фінансування сектору [€/на душу населення/рік]	Дані авторів		22	21	62	н/д
Загальне фінансування сектору [частка ВВП] [%]	Дані авторів		0.33	0.35	0.45	н/д
Відсоток вартості послуг, що оплачується з тарифів	Дані авторів		63	65	67	н/д
Відсоток вартості послуг, що оплачується з податків	Дані авторів		32	30	13	н/д
Відсоток вартості послуг, що оплачується з переказів	Дані авторів		5	5	20	н/д
Витрати на послуги						
Середні річні капіталовкладення [частка загального фінансування сектору] [%]	Дані авторів		14	14	38	н/д
Середні річні капіталовкладення [€/на душу населення/рік]	Дані авторів		3	3	23	н/д
Оцінені інвестиції, необхідні для досягнення цілей [€/на душу населення/рік]	2006-2012	Світ. банк 2006	15	15	43	н/д
З яких частка управління стічними водами [%]	Дані авторів		40	42	61	н/д
Відшкодування затрат						
Середній тариф для населення [у тому числі на очистку та підготовку води] [€/м³]	2013	MinRegion 2013a	0.48	0.51	1.32	н/д
Витрати на експлуатацію та технічне обслуговування [€/м³]	Дані авторів		0.68	0.69	1.20	н/д
Покриття операційних витрат [дохід від сплати рахунків/операційні витрати]	2013	MinRegion 2013a	0.74	0.75	0.96	1.49
Доступність						
Частка потенційних витрат на систему водопостачання та каналізації, що перевищує середній дохід [%]	2010	Дані авторів	1.9	2.1	2.6	н/д
Частка потенційних витрат на систему водопостачання та каналізації, що перевищує нижнє значення 40% доходу [%]	2010	Дані авторів	2.6	2.9	3.8	н/д
Частка домогосподарств з потенційними витратами на систему водопостачання та каналізації понад 5% середнього доходу [%]	2010	Дані авторів	0.5	2.7	14.1	н/д
Надійність послуг						
Оцінка надійності сектору	н/д	Дані авторів	54	54	64	96

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПОЯСНЕННЯ

А. Дані, до яких дозволений доступ

129. Статистика про доступ ґрунтується на двох джерелах: дані дослідження домогосподарств у випадку водопровідної води та доступу до змивного туалету, а також дані з усієї країни, зібрані консультантами у відповідь на дослідження країни за Дунайською водною програмою щодо доступу до комунальної водопровідної води та каналізаційної системи. Методологічне обговорення посиляється на оцінку статистики, використовуючи дані дослідження домогосподарств, оскільки ці дані є різними та вимагають тлумачення та визначення.

130. **Дохід/інтерес представлений у вигляді витрат на споживання, особисто представленого в звіті чистого доходу або показника матеріального блага.** Дослідження домогосподарств, використане в цьому аналізі, представляє різні змінні, які можуть замінити показники доходу, необхідні, щоб згрупувати домогосподарства у квінтільні групи або вирахувати показники спільного процвітання. У той час як дослідження рівня життя населення (LSMS), яке проводилося в Албанії, та обстеження бюджетів домогосподарств (HBS), яке проводилося в країнах-членах ЄС та Румунії, є однаковими стосовно того, як вони оцінюють доходи/добробут (іншими словами від споживання чи витрат домогосподарств), підхід дуже відрізняється та забезпечує потенційно різні результати від самостійно оціненого доходу щодо Статистики ЄС із рівня доходів та матеріально-побутових умов (EU SILC), зібрана ЄВРОСТАТ, або від показника активів чи добробуту, оціненого в багатоцільовому вибірковому дослідженні (MICS), проведеному ЮНІСЕФ. Крім того, показник добробуту, представлений багатоцільовим вибірковим дослідженням, може використовуватися лише для згрупування домогосподарств у квінтилі, але не надає інформацію про різницю добробуту між домогосподарствами та, оскільки сюди не належить споживання/витрати, не можуть оцінювати статистичні дані найбільш вразливих домогосподарств, як визначено в цьому звіті, які живуть на менше, ніж 2,50 долари США на день за паритетом купівельної спроможності (ПКС).

131. **Вимірювання доступу до водопровідної води та водовідведення на рівні домогосподарства. Як зазначено в таблиці 14, кожне дослідження пропонує різні, але дещо схожі питання, які використовуються для повідомлення про доступ до послуг.** Декілька анкет, особливо ті, що використовуються для багатоцільового вибіркового дослідження та деякі для оцінки бюджетів домогосподарств, містять навіть детальнішу інформацію про доступ до послуг, які аналізувалися, але не використовувалися в цьому звіті. Найбільш відмінне питання формулювалося у Статистичній ЄС щодо рівня доходів та матеріально-побутових умов щодо водопровідної води, можливо, через те, що воно непрямо передбачає, що домогосподарства в країнах ЄС переважно мають доступ до водопровідної води у своїх домівках, тому сформульоване питання стосується якості водопроводу. Таким же чином, у дослідженнях у межах країни дуже рідко зазначається, чи мають домогосподарства доступ до змивних унітазів, що передбачає доступ до системи каналізації, септику тощо, а також ці дослідження ніколи не надають інформацію про те, чи переробляються зібрані стічні води, оскільки домогосподарство може й не знати відповіді.

132. **Статистична значущість.** Під час оцінки доступу через квінтилі, дохід/добробут, етнічну групу, регіон чи показники спільного процвітання, особлива увага була приділена тому, чи оцінений показник є статистично значущим через перевірку стандартних помилок оцінки (тобто серйозні стандартні помилки, що стосуються значення, є індикативними для проблеми оцінки) та дизайн-ефекту, що показує, як стандартна помилка змінюється через застосування кластерної вибірки (зазвичай використовується під час дослідження) порівняно з випадковою вибіркою. Добре розроблена структура вибірки як правило генерує дизайн-ефект між 1 та 3, 1 асоціюється з нижчою стандартною помилкою та відображає однакові стандартні помилки між кластерами та простою випадковою вибіркою. На основі цих двох перевірок два показники для аналізу доступності (що обговорювався в пункті 4 нижче) не були відображені.

133. **Перевірка даних.** Усі статистичні дані були перевірені через використання частки населення для отримання оцінки населення щодо доступу. Оскільки кількість спостережень збільшується від зразка до загальної чисельності населення, одна можливість перевірки передбачає, що населення, оцінене в дослідженні, приблизно дорівнює населенню країни в той самий рік. Інший спосіб перевірки, який застосовувався, полягав у порівнянні середніх оцінок доходу та доступу з іншими доступними даними, відображеними в цих статистичних даних. У випадку доступу до водопровідної води, оцінені статистичні дані були порівнянні зі статистичними даними, наданими спільною програмою спостереження, а у випадку доходів, джерела, до яких належать джерела ОЕСР та оцінка бідності, надана Світовим банком, були використані для порівняння. Що стосується усіх показників, оцінені статистичні дані вважаються обґрунтованими.

ТАБЛ. 14: ДЖЕРЕЛА ДАНИХ ПРО ДОМОГОСПОДАРСТВА ТА ПИТАННЯ

Країна	Рік	Джерело даних	Середній показник споживання або витрат	Вказаний еквівалентний чистий дохід	Показник добробуту	Модульні будинки	Витрати на воду та водовідведення	Питання, сформульовані для оцінки доступу до водопровідної води у домогосподарстві	Питання, сформульовані для оцінки доступу до приватного використання змивного туалету в домогосподарстві
Албанія	2012	Стандартизоване та оригінальне HBS	x			x	x	Водопровідна вода всередині житлового приміщення або будинку	Санвузол всередині будинку
Австрія	2012	EU SILC		x		x		Належне інженерне обладнання та водопровід	Внутрішній змивний туалет для використання домогосподарством
Боснія і Герцеговина	2012	MISC4			x	x		Водопровідна вода всередині житлового приміщення	Індивідуальний змивний туалет, за типом системи каналізації
Болгарія	2012	EU SILC		x		x		Належне інженерне обладнання та водопровід	Внутрішній змивний туалет для використання домогосподарством
Хорватія	2012	EU SILC		x		x		Належне інженерне обладнання та водопровід	Внутрішній змивний туалет для використання домогосподарством
Чеська Республіка	2012	EU SILC		x		x		Належне інженерне обладнання та водопровід	Внутрішній змивний туалет для використання домогосподарством
Угорщина	2012	EU SILC		x		x		Належне інженерне обладнання та водопровід	Внутрішній змивний туалет для використання домогосподарством
Косово	2010	Стандартизоване та оригінальне HBS	x			x	x	У житловому приміщенні є водопровідний кран (и)	У житловому приміщенні є змивний туалет
Македонія	2008, 2012	Стандартизоване та оригінальне HBS 2008, MICS4	x		x	x	x	Водопровідна вода всередині житлового приміщення	Індивідуальний змивний туалет, за типом системи каналізації
Молдова	2010	Стандартизоване та оригінальне HBS	x			x	x	Водопровідна вода всередині житлового приміщення, з поділом за джерелами	Санвузол всередині житлового приміщення, за типом системи каналізації
Чорногорія	2011	Стандартизоване та оригінальне HBS	x			x	x	У квартирі є обладнання водопостачання	У квартирі є каналізаційне обладнання
Румунія	2012	Стандартизоване та оригінальне HBS	x			x	x	Водопровідна вода всередині житлового приміщення, з поділом за джерелами	Туалет у межах місця проживання, за типом каналізаційної системи
Сербія	2010, 2012	Стандартизоване та оригінальне HBS 2010, MICS4	x		x	x	x	Водопровідна вода всередині житлового приміщення	Індивідуальний змивний туалет, за типом системи каналізації
Словаччина	2012	EU SILC		x		x		Належне інженерне обладнання та водопровід	Внутрішній змивний туалет для використання домогосподарством
Словенія	2012	EU SILC		x		x		Належне інженерне обладнання та водопровід	Внутрішній змивний туалет для використання домогосподарством
Україна	2010	Стандартизоване та оригінальне HBS	x			x	x	Наявність водопроводу	Наявність каналізації

В. Індикатор ефективності роботи підприємств водопостачання

134. Як частина аналізу діяльності комунального підприємства, здійсненого дослідженням стану сектору, була потреба оцінити загальну ефективність певних комунальних підприємств. Для цього було ретельно розроблено сукупний показник ефективності, який називається індикатором ефективності роботи підприємств водопостачання. Індикатор ефективності роботи підприємств водопостачання орієнтується на те, щоб змодельовати експертну оцінку; він оцінює ефективність одного комунального підприємства, враховуючи те, наскільки ефективність комунального підприємства наближена до передових практик регіонів за 10 ключовими показниками діяльності. Індикатор ефективності роботи підприємств водопостачання виражається сукупним значенням від 0 (найгірший показник) до 100 (діяльність на найвищому рівні за всіма показниками).

135. **Розробка індикатора ефективності роботи підприємств водопостачання.** Індикатор ефективності роботи підприємств водопостачання розроблений простим та надійним способом. Для розрахунку індикатора ефективності роботи підприємств водопостачання використовується сукупність 10 показників, вибраних серед показників IBNET²⁸ (Таблиця 16). Для кожного показника значення (верхня межа) передових практик регіону була визначена через використання експертної оцінки та аналізу існуючої бази даних (див. таблицю 15); нижня межа була визначена як найнижче можливе значення. Ефективність певного комунального підприємства в подальшому оцінюється на основі лінійного зв'язку між цією верхньою та нижньою межею. Під час розрахунку загального показника кожен показник оцінюється однаково (10 відсотків). Для компаній, які займаються виключно водопостачанням, враховуються сім показників, пов'язаних із водою. Для компаній, що займаються лише збором стічних вод, враховуються шість показників, пов'язаних зі стічними водами, як показано в таблиці 15. В таких випадках показники узгоджуються так, щоб бути однакови

ТАБЛ. 15: ІНДИКАТОРИ ЕФЕКТИВНОСТІ РОБОТИ ПІДПРИЄМСТВ ВОДОПОСТАЧАННЯ, ОДИНИЦІ, МЕЖІ

№		Показники	Показники води	Показники стічних вод	Одиниця	Верхня межа	Нижня межа
I1	Покриття	Покриття водопостачання	X		%	100%	0%
I2		Покриття каналізаційної системи		X	%	100%	0%
I3		Закрита обробка стічних вод		X	%	100%	0%
I4	Якість послуг	Безперервність обслуговування	X		години/день	24 години	0 годин
I5		Засмічення каналізації		X	#/км	0.1	20
I6	Ефективність управління	Вимірювання	X		%	100%	0%
I7		Втрачена вода	X		м³/км/день	3	80
I8		Рівень забезпеченості персоналом	X	X	#/1 000 жителів, що обслуговуються	1	5
I9		Коефіцієнт збору	X	X	%	100%	0%
I10			X	X	%	180%	50%

136. **Розрахунок індикатора ефективності роботи підприємств водопостачання у випадку недостатності даних.** Загальний набір даних не є повним; таким чином, наступні узгодження були здійснені для того, щоб максимально збільшити кількість комунальних підприємств, для яких можна розрахувати індикатор ефективності роботи підприємств водопостачання, не компрометуючи дійсність значень:

- ▶ Якщо не вистачає показника I1 та I2, жоден індикатор ефективності роботи підприємств водопостачання не можна оцінити.
- ▶ Якщо не вистачає показника I3 (обробка стічних вод), він замінюється значенням 0, таким чином дозволяючи

²⁸ IBNET – це Міжнародна мережа бенчмаркінгу підприємств водопостачання та водовідведення. Вона надає прямий доступ до бази даних, в якій зібрані дані ефективності підприємств водопостачання та водовідведення.

розрахувати індикатор ефективності роботи підприємств водопостачання комунального підприємства за умови, що підприємство не надає послуг з обробки стічних вод.

- ▶ Якщо не вистачає до трьох показників непокриття (тобто І4 та І10), середнє значення решти показників непокриття використовується для заповнення значень, яких не вистачає. Якщо в комунального підприємства не вистачає більше, ніж 3 показники непокриття, індикатор ефективності роботи підприємств водопостачання не оцінюється. Цей процес розрахунку та межі були розроблені на основі співвідношення, яке показало, що значення індикатора ефективності роботи підприємств водопостачання залишаються надійними, коли вони переміщуються до трьох показників, оскільки співвідношення становить 80-90 відсотків.

137. **Надійність та перевірка індикатора ефективності роботи підприємств водопостачання.** Згідно зі структурою, індикатор ефективності роботи підприємств водопостачання є показником передових практик (Таблиця 16). Для запланованих витрат/затрат, вищі значення відображають кращу ефективність. Таким чином, показник дорівнює показнику APGAR, визначеному IBNET (ван ден Берг і Даниленко 2011) та має високе співвідношення з ним (0,77). Загальний індикатор ефективності роботи підприємств водопостачання, виміряний для частини вибірки для комунальних підприємств, був також повідомлений експертам з регіонів, які не виявили суттєвої невідповідності з їхніми власними професійними висновками. Крім того, співвідношення між індикатором ефективності роботи підприємств водопостачання, що ґрунтується на повному наборі та індикаторі ефективності роботи підприємств водопостачання, де один, два або три показники занижені. Якщо один або два показники занижені, всі співвідношення становлять понад 0,90. Навіть якщо не вистачає трьох індикаторів ефективності роботи підприємств водопостачання, лише 1 із 35 співвідношень з показником 0,88 нижче за межу, яка становить 0,90. Ці результати підтверджують, що розрахунок індикатора ефективності роботи підприємств водопостачання, який ґрунтується лише на вибірці показників, не представляє суттєве відхилення. Детальніше обговорення розробки та підтвердження індикатора ефективності роботи підприємств водопостачання та його використання в цьому звіті включене до роботи Кляйна за 2015 рік.

ТАБЛ. 16: ВИЗНАЧЕННЯ ІНДИКАТОРІВ ЕФЕКТИВНОСТІ РОБОТИ ПІДПРИЄМСТВ ВОДОПОСТАЧАННЯ

IBNET №	Показник	Визначення	Одиниця
1.1	Покриття водопостачання	Населення із доступом до послуг водопостачання (з прямим під'єднанням або в межах досягнення пункту води для побутових цілей) як відсоток загальної кількості населення, що входить у сферу відповідальності комунального підприємства	%
1.2	Покриття каналізаційної системи	Населення з доступом до каналізаційних послуг (прямий доступ до послуг) як відсоток загальної кількості населення, що входить у сферу відповідальності комунального підприємства	%
$\frac{[(81d/2)+81e]/81a}{70/30A}$	Закрита обробка стічних вод	$\frac{[(\text{Оброблені стічні води/первинна обробка})/2 + \text{Оброблені стічні води} / \text{вторинна обробка}]/\text{Загальний об'єм зібраних стічних вод} \times (\text{населення, що входить у сферу відповідальності комунального підприємства з доступом до системи каналізації через будинковий ввід/ Загальної кількості населення, що входить у сферу відповідальності комунального підприємства водовідведення, незалежно від того, чи отримують вони послуги})}{70/30A}$	%
15.1	Безперервність обслуговування	Середня кількість годин водопостачання на добу	години/добу
10.1	Засмічення каналізації	Загальна кількість засмічень на рік, виражена в км каналізаційних мереж	#/км
7.1	Вимірювання	Загальна кількість під'єднань до лічильника/ загальна кількість під'єднань	%
6.2	Втрачена вода	Об'єм втраченої води на км водопровідної мережі на день	м³/км/день
12.4	Рівень забезпеченості персоналом	Загальна кількість персоналу на 1 000 жителів, що обслуговуються	#/1 000 жителів, що обслуговуються
23.2	Коефіцієнт збору	Грошові доходи/доходи від сплати рахунків	%
24.1	Покриття операційних витрат	Загальні річні операційні надходження/загальні річні операційні витрати	%

29 Коефіцієнт мінімізації пов'язаний із первинною обробкою стічних вод для надання вищих показників ефективності підприємствам з водовідведення, які запровадили вторинну обробку.

С. Фінансування сектору

138. Розрахунок фінансування сектору зосереджується на секторі водопостачання для побутових цілей та водовідведення. Витрати, здійснені частиною населення через використання місцевих вод, водопровідних або інших, та очисних споруд, не були враховані. Річне загальне фінансування комунальних послуг у сфері водопостачання та водовідведення були оцінені шляхом використання даних за 2011, 2012 або 2013 рік, залежно від доступної інформації по кожному з них. Методи склалися з (а) з оцінки річних надходжень від тарифів та річних операційних витрат комунальних підприємств; (б) використовуючи дані про інвестиції, з місцевих та державних податків та міжнародних переказів для консолідації показників загального фінансування та витрат; та (с) перевіряючи дані, щоб впевнитися в тому, що оцінене загальне річне фінансування через тарифи, податки та перекази відповідає загальним річним витратам, що складаються з операційних витрат та інвестицій.

139. **Оцінка доходів комунальних підприємств, отриманих від тарифів.** Доходи за послуги з водопостачання, отримані від сплати тарифів, були оцінені шляхом множення середньої вартості водопостачання, що виражається в євро/м³ (для детальної інформації див. розділ «Перелік даних по країні» в Додатку) на середнє споживання води, що виражається в літрах на душу населення на день. Показники споживання були відображені в дослідженнях води, які були розраховані місцевими консультантами. Ознайомтеся з бібліографією кожної примітки по країні для отримання повного переліку джерел оцінки споживання. Ця сума була розрахована на річній основі для отримання середньорічного рахунку за воду на душу населення, яка потім була помножена на частку населення, під'єданого до джерел громадського водопостачання (для детальної інформації див. розділ «Дані, до яких дозволений доступ» у Додатку). Потім ця сума була скоригована коефіцієнтом сплачених рахунків (для детальної інформації див. розділ «Перелік даних по країні» у Додатку) для оцінки грошових доходів та прибутків від сплати рахунків (показник 23.2 за IBNET). Доходи за послуги з водовідведення, отримані від сплати тарифів, були оцінені шляхом множення середньої вартості водовідведення, що виражається в євро/м³, на середнє споживання води, що виражається в літрах на душу населення на день. Ця сума була розрахована на річній основі для отримання середньорічного рахунку за водовідведення на душу населення, яка потім була помножена на частку населення, під'єданого до системи громадського водовідведення. Ця сума також була скоригована коефіцієнтом сплачених рахунків для оцінки грошових доходів, отриманих комунальними підприємствами водовідведення. В результаті таких розрахунків, були оцінені річні доходи, отримані комунальними підприємствами водопостачання та водовідведення від сплати тарифів.

140. **Оцінка операційних та експлуатаційних витрат комунального підприємства.** Операційні та експлуатаційні витрати були оцінені шляхом ділення доходів сектору від тарифів, розрахованих за вказаною вище методологією, на коефіцієнт покриття операційних витрат (для детальної інформації див. розділ «Перелік даних по країні» в Додатку). Цей коефіцієнт визначається як загальні річні операційні доходи, поділені на загальні річні операційні витрати (показник 24.1 за IBNET).

141. **Оцінка доходів комунального підприємства, отриманих від податків та переказів.** Отримання коштів від переказів, що виражаються в євро, були оцінені через використання офіційних документів, а саме: Програма діяльності сектору, Програма діяльності для захисту довкілля, інструменти для складання звіту до надання доступу, звіти Світового банку, звіти ОЕСР та національна звітність. Ознайомтеся з бібліографією кожної примітки по країні для отримання повного переліку джерел. Коли суми переказів були відомі на декілька років вперед, вони розраховувалися на річній основі, щоб була можливість проводити щорічні розрахунки. Отримання коштів від місцевих та державних податків, виражених у євро, були оцінені шляхом використання офіційних звітних документів, оцінених місцевими консультантами з питань дослідження водопостачання. Ознайомтеся з бібліографією кожної примітки по країні для отримання повного переліку джерел.

142. **Оцінка інвестиційних витрат.** Інвестиційні витрати, що виражаються в євро, були оцінені шляхом використання офіційних довідкових документів, а саме звітності про перевірку Національного основного плану або Програми національної стратегії водопостачання, даних статистичного щорічника та звітності про оцінку витрат коштів ЄС та позик МФУ. Ознайомтеся з бібліографією кожної примітки по країні для отримання повного переліку джерел. Якщо суми інвестицій відомі на декілька років вперед, вони розраховувалися на річній основі, щоб була можливість проводити щорічні розрахунки.

143. **Перевірка даних.** Щоби впевнитися в тому, що річне фінансування відповідає річним витратам, була проведена перевірка даних для кожної країни. Якщо була виявлена розбіжність між загальним фінансуванням та загальними витратами, буде проведено узгодження щодо показників переказів або інвестування, оскільки ці дані були розраховані на річній основі, щоб була можливість проводити щорічні розрахунки. Але насправді вони змінюються з кожним роком.

D. Розрахунок доступності

144. Аналіз доступності через використання існуючих витрат на водопостачання та водовідведення.

Витрати на водопостачання та водовідведення відображаються в дослідженнях домогосподарств, як показано в таблиці 14 вище. Інші дослідження (Статистика ЄС щодо рівня доходів та матеріально-побутових умов та обстеження бюджетів домогосподарств) відображають ці витрати разом з іншими витратами комунального підприємства або витратами на оренду. Відповідно, частка таких витрат у загальній сумі прибутків була розрахована та порівняна з критеріями оцінки (тобто 5 відсотків, 3 відсотки), які зазвичай застосовуються для оцінки доступності (детальніша інформація представлена у Фанкхаузер та Тепік, 2005 рік). Оскільки деякі домогосподарства не дали відповіді на це питання та оскільки величина вибірки для осіб, які живуть на 2,50 долари США на день за паритетом купівельної спроможності вже малий, оціночні показники з надто малою кількістю зауважень та відповідними суттєвими стандартними помилками не відображалися.

145. **Аналіз доступності через використання допустимого мінімального споживання води та середніх тарифів, дані про що взяті з інформаційного фонду SoS.** Використовуючи потенційне мінімальне споживання води в розмірі 100 літрів на душу населення на день та середні тарифи за водопостачання та водовідведення, середні витрати на особу розраховувалися для кожного домогосподарства, враховуючи розмір домогосподарства, та розраховувалися як частка в загальній сумі доходів, оцінена в дослідженні домогосподарства. Такий сценарій передбачає, що всі домогосподарства будуть отримувати послуги з комунального водопостачання та водовідведення в країні на рівних умовах та без урахування різниці в ціні та еластичності доходів. Гіпотетичний сценарій забезпечує верхній показник потенційних обмежень доступності, якщо було здійснене повне покриття послуг.

E. Оцінка надійності водопостачання

146. Вивчення стану сектору враховує багато різних факторів водопостачання та водовідведення; вони детально описані в кожному розділі цього звіту. В заключній частині цього звіту команда консолідувала ці різні фактори в загальну оцінку надійності послуг, щоб оцінити, наскільки кожна країна була здатна забезпечити надійні послуги для всіх. У такому контексті надійність тлумачилася як поняття, яке включає **доступ** до інфраструктури, **якість** наданих послуг, їхню **ефективність** та **фінансування** на місцях для забезпечення фінансово стійких доступних послуг. Оцінка надійності послуг об'єднує ці чотири фактори та числові показники в загальне значення. Це ґрунтується на показниках результативності сектору та не враховує організацію або структуру сектору.

147. **Система оцінки надійності послуг.** Оцінка надійності послуг здійснюється на основі чотирьох факторів (доступ, якість, ефективність та фінансування), кожен із яких вимірюється через показники (Таблиця 16). Для кожного показника значення передових практик (верхня межа) визначалося через використання експертної оцінки та аналіз наявних даних (таблиця 17); нижня межа була визначена як найнижче можливе значення. Надійність певної країни оцінюється на основі лінійного зв'язку між цією верхньою та нижньою межею. Кожен показник зважується однаково під час розрахунку загального коефіцієнта та додається до отриманого загального значення.

148. **Оцінка у випадку відсутності інформації.** Для певних країн доступні не всі 12 показників. Коли не вистачає вказаних показників, їхнє значення є середнім значенням решти показників. Проте, усі країни володіють щонайменше 75% необхідної інформації, а більшість – 100%.

149. **Оцінка надійності та перевірка.** Оцінка сектору водопостачання – це проста сукупність результатів сектору на основі різних факторів. Широкий перегляд схожих сукупних ініціатив оцінки, а саме Ведення справ Світового банку, Індекс сприйняття корупції, розрахований організацією Трансперенсі Інтернешнл, Показник добробуту організації Геллап, Рейтинги найкращих університетів світу за версією Таймс, був проведений до підготовки оцінки надійності запропонованих послуг. Багато, якщо не більшість із них використовують простий метод додаткового об'єднання та простого оцінювання. Як наслідок, оцінка надійності відповідає міжнародній практиці, а її проста та прозора структура забезпечує легке розуміння та відтворюваність. Водночас, зрозуміло, що будь-яка така спроба буде обмежена відносно порівняльності та надмірного спрощення програмних послань; наприклад, на країни, в яких значно більша кількість сільського населення, а саме Молдова чи Румунія, певною мірою накладають штрафні санкції через те, що, як правило, в сільських місцевостях нижчий рівень якості водопровідної води.

ТАБЛ. 17: ІНДИКАТОРИ ОЦІНКИ НАДІЙНОСТІ ПОСЛУГ, ОДИНИЦІ, МЕЖІ

№	Фактори	Індикатори	Одиниця	Верхня межа	Нижня межа
I1	Доступ	Доступ до водопровідної води	%	100%	0%
I2		Доступ до змивних туалетів	%	100%	0%
I3		Закрита обробка стічних вод	%	100%	0%
I4	Якість	Безперервність обслуговування	годин/день	24 годин	0 годин
I5		Задоволення якістю води	%	100%	0%
I6		Відповідність нормативам збору стічних вод	%	100%	0%
I7	Ефективність	Коефіцієнт збору	%	100%	0%
I8		Рівень забезпеченості персоналом	№/1 000 споживачів, які обслуговуються	1	5
I9		Втрачена вода	м³/км/день	3	80
I10	Фінансування	Покриття операційних витрат	%	180%	50%
I11		Доступність	%	1%	5%
I12		Капіталовкладення	€/на душу населення/рік	80€	0€

ТАБЛ. 18: ВИЗНАЧЕННЯ ІНДИКАТОРІВ ОЦІНКИ НАДІЙНОСТІ ПОСЛУГ

N°	Indicator	Definition	Unit
I1	Доступ до водопровідної води	Населення, яке має доступ до централізованого водопостачання (в житловому приміщенні, на ділянці або подвір'ї) як відсоток від загальної кількості населення	%
I2	Доступ до змивних туалетів	Населення, яке має доступ до змивних туалетів (пряме під'єднання до послуги) як відсоток від загальної кількості населення	%
I3	Закрита обробка стічних вод	% стічних вод, пов'язаний з вторинною або кращою обробкою	%
I4	Безперервність обслуговування	Середня кількість годин на день, коли здійснюється водопостачання	Годин/день
I5	Задоволення якістю води	% населення, задоволеного якістю води	%
I6	Відповідність нормативам збору стічних вод	% оброблених стічних вод згідно зі стандартами якості стічних вод	%
I7	Коефіцієнт збору	Грошовий дохід/дохід від сплати рахунків	%
I8	Рівень забезпеченості персоналом	Загальна кількість працівників з розрахунку на 1000 осіб, що обслуговуються	№/1 000 споживачів, що обслуговуються
I9	Втрачена вода	Об'єм втраченої води на кілометр водопровідної мережі за день	м³/км/день
I10	Покриття операційних витрат	Загальна сума річних операційних доходів/Загальна сума річних операційних витрат	%
I11	Доступність	Середній рахунок за воду порівняно з доходом домогосподарства	0%
I12	Капіталовкладення	Середні за останні 5 років	€/на душу населення/рік

ДЖЕРЕЛА

- ▶ ADKOM. 2014. *Utilities Sector Analysis in the Republic of Macedonia*. Skopje: Association of Public Utility Service Providers of the Republic of Macedonia.
- ▶ AMAC. 2015. *Asociatia Moldova Apa-Canal*. <http://www.amac.md>.
- ▶ ANRSC. 2015. *National Regulation Agency for Public Services of Romania*. <http://www.anrsc.ro>.
- ▶ ARA. 2015. *Romanian Water Association*. <http://www.ara.ro>.
- ▶ ARSO. 2015. *Slovenian Environment Agency*. <http://www.arso.gov.si/en>.
- ▶ Baietti, Aldo, William Kingdom, and Meike van Ginneken. 2006. *Characteristics of Well Performing Utilities*. Washington, DC: World Bank.
- ▶ Batut. 2010. *Health Statistical Yearbook of the Republic of Serbia 2010*. Belgrade: Institute of Public Health of Serbia Dr Milan Jovanovic Batut.
- ▶ Betliy, Oleksandra, Veronika Movchan, and Mykola Pugachov. 2013. *Poverty and social impact analysis of increased natural gas prices and selected social guarantees in Ukraine*. Nairobi: Partnership for Economic Policy.
- ▶ BHAS. 2013. *Statistical Bulletin No. 13*. Sarajevo: Agency of Statistics of Bosnia and Herzegovina.
- ▶ BMG. 2015. *Austrian Drinking Water Report 2011-2013*. Vienna: Austrian Federal Ministry of Health.
- ▶ BMLFUW. 2012. *Water Consumption and Water Demand - Evaluation of Empirical Data on Water Consumption*. Vienna: Austrian Federal Ministry of Agriculture, Forestry, Environment and Water Management.
- ▶ —. 2014. *Austrian 91/271/EEC Urban Waste Water Treatment Report 2014*. Vienna: Austrian Federal Ministry of Agriculture, Forestry, Environment and Water Management.
- ▶ BNS. 2010. *Household Budget Survey*. Chişinău: National Bureau of Statistics of the Republic of Moldova.
- ▶ Bussolo, Maurizio, and Luis F. Lopez-Calva. 2014. *Shared Prosperity: Paving the way in Europe and Central Asia*. Washington, DC: World Bank - Europe and Central Asia Studies.
- ▶ Bussolo, Maurizio, Johannes Koettl, and Emily Sinnott. forthcoming. *Golden Aging in Europe and Central Asia*. Washington, DC: World Bank.
- ▶ COWI A/S. 2015. *COWI A/S*. <http://www.cowi.com>.
- ▶ CZSO. 2015. *Czech Statistical Office*. <http://www.czso.cz>.
- ▶ DZS. 2008. *Statistical Yearbook 2008 of the Republic of Croatia*. Zagreb: Croatian Bureau of Statistics.
- ▶ —. 2012. *Statistical Yearbook 2012 of the Republic of Croatia*. Zagreb: Croatian Bureau of Statistics.
- ▶ EC. 2013. *Seventh Report on the Implementation of the Urban Waste Water Treatment Directive (91/271/EEC)*. Brussels: European Commission.
- ▶ —. 2014. *Synthesis Report on the Quality of Drinking Water in the EU Examining the Member States' Reports for the Period 2008-2010 under Directive 98/83/EC*. Brussels: European Commission.
- ▶ —. 2015. *European Commission*. <http://ec.europa.eu>.
- ▶ EEA. 2015. *European Environment Agency: WISE - Water Information System for Europe*. <http://water.europa.eu>.
- ▶ Eptisa. 2012. *Moldova Water Utilities Development Program: Republic of Moldova's Water Supply & Sanitation Strategy (Second Draft)*. Bucharest: Eptisa Romania SRL.
- ▶ Eptisa-Geing. 2014. *Development of National Water Tariff Study - Identification and Selection of Alternative Concepts for Economic Instrument*. Skopje: EPTISA-Geing Consortium.
- ▶ Eurostat. 2014. *European Commission Directorate-General Eurostat: Statistics Explained - Water Statistics*. http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Water_statistics.
- ▶ EWRC. 2015. *Energy and Water Regulatory Commission of the Republic of Bulgaria*. <http://dker.bg/indexen.php>.
- ▶ Falkenmark, Malin, Jan Lundqvist, and Carl Widstrand. 2009. "Macro-scale water scarcity requires micro-scale approaches." *Natural Resources Forum*, 13: (4): 258–267.
- ▶ Fankhauser, Samuel, and Sladjana Tepic. 2005. *Can poor consumers pay for energy and water? An affordability analysis for transition countries*. London: European Bank for Reconstruction and Development.

- ▶ FAO Aquastat. 2015. *Food and Agriculture Organization of the United Nations - AQUASTAT Database*. <http://www.fao.org/nr/water/aquastat/data/query/index.html?lang=en>.
- ▶ Farley, Malcolm, and Stuart Trow. 2003. *Losses in Distribution Networks - A Practitioners' Guide to Assessment, Monitoring and Control*. London: IWA Publishing.
- ▶ FMOiT. 2015. *Ministry of Environment and Tourism of the Federation of Bosnia and Herzegovina*. http://www.fbihvlada.gov.ba/english/ministarstva/okolis_turizam.php.
- ▶ FZS. 2014. *Statistical Yearbook*. Sarajevo: Institute for Statistics of the Federation of Bosnia and Herzegovina.
- ▶ —. 2015. *Institute for Statistics of the Federation of Bosnia and Herzegovina*. <http://www.fzs.ba>.
- ▶ Gallup. 2011. *World Poll*. <http://www.gallup.com/services/170945/world-poll.aspx>.
- ▶ —. 2013. *World Poll*. <http://www.gallup.com/services/170945/world-poll.aspx>.
- ▶ GDWSS. 2013. *Water Survey*. Tirana: General Directorate of Water Supply and Sewerage - Benchmarking and Monitoring Unit of the Republic of Albania.
- ▶ GHK. 2006a. *Strategic Evaluation on Environment and Risk Prevention under Structural and Cohesion Funds for the Period 2007-2013 - National Evaluation Report for Romania*. Brussels: GHK Consulting Ltd.
- ▶ —. 2006b. *Strategic Evaluation on Environment and Risk Prevention under Structural and Cohesion Funds for the Period 2007-2013 - National Evaluation Report for Slovenia*. Brussels: GHK Consulting Ltd.
- ▶ Gov. HU. 2015. *Hungarian Government*. <http://www.kormany.hu/en>.
- ▶ Gov. KS. 2014. *Kosovo National Water Strategy Document 2015 - 2034*. Pristina: Government of the Republic of Kosovo.
- ▶ Gov. RS. 2015. *Government of the Republic of Srpska: Water Balance in Republic of Srpska 2011*. <http://www.vladars.net>.
- ▶ HEIS & PR. 2011. *General Assessment of the Water Supply Sector and its Human Development Function in Bosnia and Herzegovina*. Sarajevo: Hydro-Engineering Institute Sarajevo and PRISM Research.
- ▶ Howard, Guy, and Jamie Bartram. 2003. *Domestic Water Quantity, Service, Level and Health*. Geneva: World Health Organization.
- ▶ HZJZ. 2013. *Croatian Health Service Yearbook*. Zagreb: Croatian National Institute of Public Health.
- ▶ IBNet. 2015. *The International Benchmarking Network for Water and Sanitation Utilities*. <http://www.ib-net.org>.
- ▶ ICPDR. 2009. *Danube River Basin Management Plan*. Vienna: International Commission for the Protection of the Danube River.
- ▶ —. 2015. *Institute for Statistics of the Federation of Bosnia and Herzegovina*. <http://www.fzs.ba>. 2013. *Danube Basin Analysis 2013*. Vienna: International Commission for the Protection of the Danube River.
- ▶ —. 2015. *International Commission for the Protection of the Danube River*. <http://www.icpdr.org>.
- ▶ IMF. 2012. *Republic of Moldova: Selected Issues*. Washington, DC: International Monetary Fund.
- ▶ INS. 2014a. *Press Release No. 176 of July 18, 2014: Public utilities of local interest in 2013*. Bucharest: National Institute of Statistics of Romania.
- ▶ —. 2014b. *Press Release No. 232 of September 26, 2014: Water distribution in 2013*. Bucharest: National Institute of Statistics of Romania.
- ▶ —. 2015a. *National Institute of Statistics of Romania*. <http://www.insse.ro/cms/en>.
- ▶ —. 2015b. *National Institute of Statistics of Romania: Environmental Indicators*. http://www.insse.ro/cms/files/IDDT%202012/tema2_en.htm.
- ▶ IPH. 2014. *Institute of Public Health of the Republic of Macedonia*. <http://www.iph.mk>.
- ▶ IPM. 2015. *Inter-institutional professional network in water sector of Serbia*. <http://www.ipm.org.rs/home/index.php?lang=en>.
- ▶ KAS. 2011a. *Kosovo Agency of Statistics: Kosovo Population and Housing Census*. <https://ask.rks-gov.net/eng>.
- ▶ —. 2011b. *Results of Household Budget Survey*. Pristina: Kosovo Agency of Statistics.
- ▶ —. 2014. *Kosovo in Figures 2013*. Pristina: Kosovo Agency of Statistics.
- ▶ Klien, Michael. 2015. *Utility performance in the Danube Region: a review of trends and drivers*. Vienna: Danube Water Program.

- ▶ KPC. 2014. *Kommunkredit Public Consulting GmbH: Results of the Evaluation of Investment Costs in Sanitary Engineering 2012*. http://www.bmlfuw.gv.at/wasser/wasser-oesterreich/foerderungen/trinkwasser_abwasser/aktuelle_projekte/investitionskosten.html.
- ▶ KSH. 2014. *Environmental Report 2013*. Budapest: Hungarian Central Statistical Office.
- ▶ —. 2015. *Hungarian Central Statistical Office*. <http://www.ksh.hu>.
- ▶ KvVM. 2010. *National River Basin Management Plan*. Budapest: Hungarian Ministry of Environment and Water.
- ▶ LMU. 2012. *Danube Study - Climate Change Adaptation*. Munich: Ludwig Maximilians Universität München.
- ▶ Mediu. 2014. *Water Supply and Sanitation Strategy of the Republic of Moldova and Transition to Green Economy*. Chişinău: Ministry of Environment of the Republic of Moldova.
- ▶ MEMSP. 2011. *National Environmental Approximation Strategy for the Republic of Serbia*. Belgrade: Ministry of Environment, Mining and Spatial Planning of the Republic of Serbia.
- ▶ MinEnv. 2010. *Summary Report About Progress in Implementation of Protocol on Water and Health by UNECE and WHO*. Kiev: Ministry of Environmental Protection of Ukraine.
- ▶ MinRegion. 2013a. *Form 1-C-Reports on Production Costs and Financial Indicators of Water and Wastewater Utilities Operations for 2013*. Kiev: Ministry of Regional Development, Construction and Housing and Communal Services of Ukraine.
- ▶ —. 2013b. *National Report for Water Quality and Sanitation in Ukraine in 2012*. Kiev: Ministry of Regional Development, Construction and Housing and Communal Services of Ukraine.
- ▶ MinV. 2015. *Ministry of Interior of the Slovak Republic: Public Administration*. <http://www.minv.sk/?registre-evidencie-zoznamy-informacie-o-registracii>.
- ▶ MINZP. 2013. *Water Management in the Slovak Republic in 2012*. Bratislava: Ministry of Environment of the Slovak Republic.
- ▶ —. 2014. *State of the Environment Report of the Slovak Republic 2012*. Bratislava: Ministry of Environment of the Slovak Republic.
- ▶ MoEPP. 2011. *Water Strategy for the Republic of Macedonia*. Skopje: Ministry of Environment and Physical Planning of the Republic of Macedonia.
- ▶ MoH. 2015. *Ministry of Health of the Republic of Bulgaria*. <http://www.mh.government.bg>.
- ▶ Monstat. 2013. *Statistical Yearbook 2013*. Podgorica: Statistical Office of Montenegro.
- ▶ MOP. 2015. *Ministry of the Environment and Spatial Planning of the Republic of Slovenia - National System for Public Service Performance*. <http://www.ijsvo.si>.
- ▶ MPWT. 2012. *Water Supply and Sewerage Master Plan for Albania 2012-2040*. Tirana: Ministry of Public Works and Transport of the Republic of Albania.
- ▶ MRRB. 2014. *Strategy for Development and Management of the Water Supply and Sanitation Sector in the Republic of Bulgaria 2014 - 2023*. Sofia: Ministry of Regional Development and Public Works of the Republic of Bulgaria.
- ▶ MRT. 2005. *Wastewater Strategic Master Plans for Central and Northern Regions and for the Coastal Area and Cetinje*. Podgorica: Ministry of Sustainable Development and Tourism of Montenegro.
- ▶ —. 2012a. *Information on Water Supply and Wastewater Management in Montenegro in 2012*. Podgorica: Ministry of Sustainable Development and Tourism of Montenegro.
- ▶ —. 2012b. *Agenda of Reform Appendix Excel Spreadsheet*. Podgorica: Ministry of Sustainable Development and Tourism of Montenegro.
- ▶ MS. 2010. *Drinking Water Quality - Synthetic Report*. Bucharest: Ministry of Health of Romania.
- ▶ MSCV. 2014. *Ministry of State for Local Issues of the Republic of Albania: Administrative-Territorial Reform FAQ*. <http://www.reformateritoriale.al/en/reform/faq>.
- ▶ MZe. 2014. *Report on Water and Wastewater Systems in the Czech Republic 2013*. Prague: Ministry of Agriculture of the Czech Republic.
- ▶ MZe & MŽP. 2013. *Report on Water Management in the Czech Republic 2013*. Prague: Ministry of Agriculture & Ministry of Environment of the Czech Republic.
- ▶ NAMRB. 2014. *National Association of Municipalities in the Republic of Bulgaria*. <http://projects-namrb.org/index.php/en/local-government/general>.
- ▶ NKREKP. 2013. *Annual Report*. Kiev: National Commission for State Energy and Public Utilities Regulation, Ukraine.

- ▶ NSI. 2015a. *National Statistical Institute of the Republic of Bulgaria*. <http://www.nsi.bg/en>.
- ▶ —. 2015b. *National Statistical Institute of the Republic of Bulgaria - Water Statistics*. <http://www.nsi.bg/en/content/5132/water-statistics>.
- ▶ OECD. 2006. *Infrastructure to 2030: Telecom, Land Transport, Water and Electricity*. Paris: Organisation for Economic Co-operation and Development.
- ▶ —. 2009. *Managing Water for All, an OECD Perspective on Pricing*. Paris: Organisation for Economic Co-operation and Development.
- ▶ —. 2015. *Creditor Reporting System*. Paris: Organisation for Economic Co-operation and Development.
- ▶ ÖVGW. 2015. *Austrian Association for Gas and Water*. <http://www.ovgw.at>.
- ▶ PKS. 2013. *Integrated Report of Associations for Communal Activities*. Belgrade: Chamber of Commerce and Industry of Serbia.
- ▶ RZS. 2011. *Census 2011*. Belgrade: Statistical Office of the Republic of Serbia.
- ▶ —. 2012a. *Eco-bulletin 2011*. Belgrade: Statistical Office of the Republic of Serbia.
- ▶ —. 2012b. *Statistical Yearbook of Serbia 2012*. Belgrade: Statistical Office of the Republic of Serbia.
- ▶ —. 2014. *Statistical Pocketbook of the Republic of Serbia 2014*. Belgrade: Statistical Office of the Republic of Serbia.
- ▶ RZS BiH. 2014. *Statistical Yearbook*. Banja Luka: Institute of Statistics of the Republic of Srpska.
- ▶ SBRA. 2015. *Serbian Business Registers Agency*. <http://www.apr.gov.rs>.
- ▶ SOS. 2015. *Association of Municipalities and Towns in Slovenia: Municipalities*. <http://skupnostobcin.si/obcine>.
- ▶ SSO. 2011. *Environmental Statistics*. Skopje: State Statistical Office of the Republic of Macedonia.
- ▶ —. 2015. *State Statistical Office of the Republic of Macedonia*. <http://www.stat.gov.mk>.
- ▶ Statistics Austria. 2015. http://www.statistik.at/web_en.
- ▶ Sulla, Victor. 2011. *The Distributional Impact of the Global Economic Crisis in Europe and Central Asia: Has Poverty Increased? An Update on Income Poverty and Inequality*. Washington, DC: International Bank for Reconstruction and Development.
- ▶ SURS. 2012. *Statistical Yearbook 2012*. Ljubljana: Statistical Office of the Republic of Slovenia.
- ▶ —. 2014. *Water - From the Source to the Outflow*. Ljubljana: Statistical Office of the Republic of Slovenia.
- ▶ —. 2015. *Statistical Office of the Republic of Slovenia: Data Base*. <http://www.stat.si/statweb/en>.
- ▶ SZU. 2014. *Annual Report on Water Quality 2013*. Prague: National Institut of Public Health of the Czech Republic.
- ▶ Ukrstat. 2013. *Statistical Bulletin on Key Indicators of Ukrainian Water Supply Industry Operations*. Kiev: State Statistics Service of Ukraine.
- ▶ —. 2015. *State Statistics Service of Ukraine*. www.ukrstat.gov.ua.
- ▶ UNDP. 2009. *GoAL WaSH Programme - Governance, Advocacy and Leadership for Water, Sanitation and Hygiene - Bosnia and Herzegovina*. New York City: United Nations Development Programme.
- ▶ UPKP. 2015. *Association of the Employers of Utility Companies in Federation of Bosnia and Herzegovina*. <http://www.upkp.com.ba/cv.htm>.
- ▶ van den Berg, Caroline, and Alexander Danilenko. 2011. *The IBNET Water Supply and Sanitation Performance Blue Book: The International Benchmarking Network of Water and Sanitation Utilities Databook*. Washington, DC: World Bank.
- ▶ VM. 2011. *Water Policy in Bosnia and Herzegovina*. Sarajevo: Council of Ministers of Bosnia and Herzegovina.
- ▶ Voda. 2010. *Implementation Plan for Water Utility Directives*. Zagreb: Croatian Waters.
- ▶ WB&DE. 2012. *Study on Institutional Options in the Water Supply and Waste Water Sector*. Zagreb: Witteveen+Bos and Dvokut ECRO.
- ▶ WECF. 2010. *Sustainable and cost-effective wastewater systems for rural and peri-urban communities up to 10,000 PE*. Utrecht: Women in Europe for a Common Future.
- ▶ WHO/UNICEF. 2012. *Joint Monitoring Programme (JMP) for Water Supply and Sanitation*. <http://www.wssinfo.org/data-estimates>.
- ▶ World Bank. 2000. *Maintaining Utility Services for the Poor: Policies and Practices in Central and Eastern Europe*

and the Former Soviet Union. Washington, DC: World Bank.

- ▶ —. 2006. *Ukraine: Addressing challenges in provision of heat, water and sanitation*. Washington, DC: World Bank.
- ▶ —. 2013a. *Implementation Completion and Result Report (IBRD-72260 TF-54882), on a Loan for a Coastal Cities Pollution Control Project*. Utility Performance Information, Washington, DC: World Bank.
- ▶ —. 2013b. *Implementation Completion and Result Report (IBRD-74530), on a Loan for an Inland Waters Project*. Utility Performance Information, Washington, DC: World Bank.
- ▶ —. 2014. *Equality of Opportunity: A Fair Chance for Marginalized Roma*. Washington, DC: World Bank.
- ▶ —. 2015. *Poverty and Inequality Database: Europe & Central Asia*. <http://povertydata.worldbank.org/poverty/region/ECA>.
- ▶ —. 2015. *World Development Indicators*. <http://databank.worldbank.org/data/views/reports/tableview.aspx>.
- ▶ WWRO. 2013. *Annual Performance Report of Water Service Providers in Kosovo, in 2013*. Pristina: Water and Wastewater Regulatory Office of the Republic of Kosovo.

ПОСЛУГИ ВОДОПОСТАЧАННЯ
ТА ВОДОВІДВЕДЕННЯ В
ДУНАЙСЬКОМУ РЕГІОНІ

СТАН СЕКТОРУ

WORLD BANK GROUP
Water

International Association
of Water Supply Companies
in the Danube River
Catchment Area

Світовий банк / Міжнародна асоціація водопостачальних компаній басейну річки Дунай в рамках Програми управління водними ресурсами річки Дунай підтримує розумну політику, ефективні комунальні підприємства, екологічні послуги в Дунайському регіоні шляхом співпраці з регіональними, національними та місцевими зацікавленими особами, а також заохочення діалогу стосовно проблем сектору та посилення технічної та організаційної спроможності комунальних підприємств і організацій сектору.

**DANUBE
WATER
PROGRAM**

Smart policies, strong utilities, sustainable services

www.danube-water-program.org | www.danubis.org | SoS.danubis.org
office@danube-water-program.org